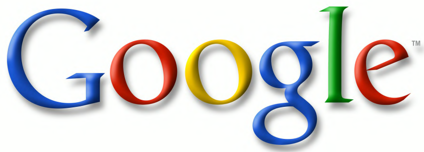
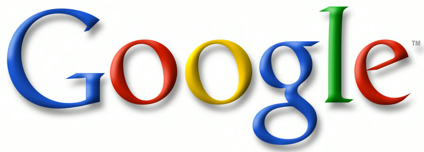
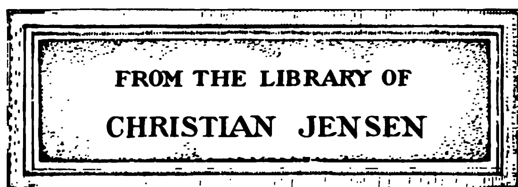

FROM THE LIBRARY OF
CHRISTIAN JENSEN

Erindringer

af mit Liv.

Ved

K. L. Rahbek,

Professor og Theaterdirecteur, Ridder af Dannebrogen.

Fierde Deel.

Kjöbenhavn.

Trykt hos og forlagt af Directeur Jens Hostrup Schultz.

Kongelig og Universitets = Bogtrykker.

1827.

Vidi, vidi ipse, libelle.

Auli Persii Sat. 1, v. 120.

Til

Hr. Doctor Theologiæ

J. P. Mynster.

Min Ven!

Endelig kommer dette længe bebudede fierde Bind for Lyset. Allerede næsten for et halvt Aar siden ansaae jeg det som Fuldendelsen nær; men Pligts-Arbeider kaldte mig derfra, og jeg kan, som Du veed, med god Føie anvende paa mig en langt større Mands, Ciceros, Ord: "Jeg pleier at blive mismodig, naar jeg engang har begyndt et Arbeide, og nu drages andensteds hen, og jeg har vanskeligere ved at knytte det afbrudte sammen, end at fuldbringe, hvad jeg har i Arbeid." Ogsaa vil et granseende Øie maaskee uden Vanskelighed opdage, hvor Traaden er paa ny taget fat.

Ikke ugierne har jeg nys læst det sagt om mig, at jeg var bleven tilbage som et Kors paa mine Venners Grave, og dobbelt maatte det falde mig paa, i et Øieblik, da jeg just var beskiæftiget med en Indskrift til min fromme Ribers af Tiden forstyrrede Mindesteen, som hans Ungdoms moderlige Veninde lader gienreise, og vendte sig til hans ældste Ven om Indskriften dertil. Naar der tilføies, at jeg er blevet tilbage at rose hine Dage, og trodse de nærværende, maa jeg henholde mig til Bogens Motto; jeg siger, hvad jeg seer, og som jeg seer; kun naar det fremdeles hedder, at jeg stundom roser det nærværende, skiøndt der kun er lidet at rose, maa jeg giøre opmærksom paa, om ikke det, jeg i det nærværende roser, fornemmelig, om ikke udelukkende, torde være fra hine Dage, Blomster eller Frugter fra fiette Fredriks velsignede Vaar, dem Danmarks gode Ge-

dret sig, at jeg ikke havde søgt derom, med Tillæg, at man overalt troede at have mærket, at jeg heller vilde miste, eller give, end bede, hvilket, i det mindste da, vel havde sin Rigtighed.

Vistnok er det, at, naar man til ovenmældte Sum, hvilken jeg dengang ikke ansaae, uden som et Udlæg af min Fader, lagde Rangskat, og hvad Lys og Brænde ved Forelæsningerne kostede, blev min Nettoindtægt af mit Professorats første Aar, netop = med, hvad første Bind af mine prosaiske Forsøg havde indbragt mig, nemlig to Rigsdaler dansk Courant; dog saa, at jeg herved ikke bringer i Beregning, hvad de mig til mine Forelæsninger uundværlige Bøger kostede; da jeg den Tid endnu var af den Overbeviisning, som først dura necessitas gode 20 Aar senere nødte mig til at opgive, at man maatte eie alle slige Bøger selv, for ikke maaskee at komme til at savne dem, naar man meest maatte ønske, at have dem ved Haanden. Da midlertid cura peculi just i den Periode, af mangfoldige Aarsager mindre end maaskee nogensinde i mine Dage, laae mig paa Hierte, vil jeg tilstaae, at jeg snarere fandt noget moersomt i denne liden Indtægt i Forhold til mit sandelig ikke lidet Arbeide, da jeg ingensinde har kunnet, og heller ikke endnu kan lettelig holde nogen Times Forelæsning, der ikke koster mig en Dags Forberedelse.

I øvrigt vedblev jeg, Sommer og Efteraar igiennem, at føre det Adspredelsers Liv, jeg den Vinter

mere og mere havde kastet mig i, og som mange sammenstødende Omstændigheder aldeles mod min egenlige Tilbøielighed bandt mig til. Udhvirvlet af mine gamle Kredse havde jeg mine Fritimers fornemste Tilhold i det norske litteraire Selskab, og søgte, som fordum Joh. Wibe og Wessel, i dette deres gamle Asyl, at udfinde det Arcanum:

At være lykkelig,
Lykke! uden dig!

Vel var Selskabet umiskiændelig ikke mere, hvad det havde været i sin tidlige Flor, da Wesselerne, Wiberne, Frimannerne, Colbiørnsenerne, Nordahl Brun, Fasting, Treschow, B. Prahl, S. Monrad, o. fl. d. l. omgave Stifteren O. G. Meyer; midlertid havde det deels nok af det Gamle og de Gamle tilbage, til om ikke selv at nære, dog begierligen at gribe den Drøm, at, hvad de den Tid havde været, maatte de igien kunne vorde; og troede de i mig, der, begeistret af forgangne Dages Minder, med min medfødte Sangvinitet ved slige Leiligheder, kun alt for villig overlod mig dertil, at finde et beqvemt Redskab til at bringe det gamle tilbage, og skiænkede mig derudover en Yndest og en Tillid, som daglig meer og meer maatte binde mig dertil; deels smigrede man sig ikke uden Føie med det Haab, at de,

hvis Ild for Norges Ære

laae Selskabet i saa kiært og helligt Minde, ogsaa i det Fierne ligesaa levende vilde erindre Selskabet, og

de deri nydte Glæder, og ivrigen række Haand til, at give det den gamle Glands tilbage.

Gialdt dette om Selskabet i litterarisk Henseende, gialdt det vel endnu mere i Henseende til Omgangstone, og Samfundsaand. Her fandtes end en Jochum Wibe, den hvasseste, og maaskee den vittigste af Selskabets gamle Ordførere, ædle raske Meldahl, ligeledes af Selskabets Ældste, hvem vi andre kaldte Idealet af en ægte Nordmand, men Nordmændene en sand Trønder; H. L. Wexels den ældste Stammes høiagtede litterariske Consulent, endnu mere almeenhædret for Caracter og Vandel, end for sine mangesidige Kundskaber og Indsigter, T. C. Bruun, Wessels og Wibes aandelige Landsmand, der i det mindste talte deres Digtersprog som en Indfødt; den saa usigelig elskelige Niels Wibe, der ved sit Hiertes skiønne Egenskaber fuldelig opveiede, hvad muligen hans Brødre i Aands Fortrin kunde havt forud; Fregatten Freias diærve Krabbe, anden Aprils-Mændenes mandige Forløber, gamle v. Hadeln og venneblide Meincke, begge af den ældste Stamme, Arne Germann, ved hvis Vugge Huldgudinderne havde været saa ualmindelig runde med Aands, Hiertes, og Legems Gaver, at en avindsyg Kakodæmon galrede det Uord derover, at de skulde vorde Verden til intet Gavn, ham selv til aarle Fordærv; Rein, hvis ædle Digteraand var hans ringeste Værd, Glædens Søn og Sanger Zetlitz, de trofaste Bernhofter, og hvo kan op-

regne dem alle? H. Colbiørnsen, Barclay, Cl. Hornemann, Mohl, den eiegode Pastor Coldevin; og nu den, der maaskee mere end Alt bidrog til at holde Selskabets gode Aand stadigen over det, Samfundets ærværdige Fostermoder, den hæderlige Madam Juul, denne forunderlige aldrende Kone, der blot ved sin almeenerkiændte ualmindelige Retsindighed og Indgydhed, uden udvortes eller Aands Fortrin, uden saakaldet Dannelse, var senligen hyldet og tilbedet endog af de vildeste Galninge.

Det var en ganske forunderlig Tone, der herskede inde i hendes lidet Sideværelse, hvor egenlig kun den gamle Stamme, og de faa Yngre, der optoges af den, tillode sig Adgang. Her levede alle Minderne fra Selskabets tidligste Dage, saa friske, som Begivenheder fra i Gaar; her omtaltes Joh. Herm. og Casp. Wessel, Johan og Detlev Bibe, kort sagt samtlige de elskede Døde og Fraværende, saa man næsten hvert Øieblik ventede, at see dem træde ind af Døren, og tage deres Sæde i den liden Kreds; ogsaa, naar Nogen af de Bortreiste kom herned, var han ved sin allerførste Indtrædelse hiemme her, og det var snart, som han blot havde giort en Spadseregang, eller i det høieste en Lystreise. Vistnok var gamle Moder Juuls Forestillinger om Tid og Rum ikke saa ganske i det rene; saaledes erindrer jeg mig selv at have hørt hende, hvad der heller ikke siden blev drevet liden Spøg med, tiltale en fra Fredriks-

hald tilbagekommen gammel Selskabsbroder med disse Ord: "han kommer fra Norge, Får min! hvordan lever vor Rogarth?" (en almindelig elsket og høiagtet Selskabsbroder, der, om jeg ikke meget tager feil, endnu lever, og beklæder et saare anseeligt Embede i sit Fædreland.) Den anden studsede, og spurgde: "Rogarth? hvor er han?" "Paa Vardehuus! Får min." Naturligviis blev der en almindelig Latter over hendes geographiske Ukyndighed, der troskyldigen antog, at naar man eengang var i Norge, havde man i det høieste kun en Springevei til enhver af sine gode Venner deroppe.

Næst denne ædle Kone, Johan Wibes giæstmilde Pleiemoder i hans sidste sørgelige Dage, og hos hvem han udaandede sit sidste tunge Suk, var den navnkundige Versprotokoll det, der var mig Selskabets ærværdigste Fortidsminde. Det var selvsamme Bog, hvor Wibe, Selskabets første Secretair, ved hans Afreise til Fyen som Landmaalerassistent skrev:

Jeg lægger nu ned Secretairskabets Pen,
Og maa den med Cirklen ombytte,
Tag ædele Wessel! tag du den igien,
Og skriv saa til Verdeners Nytte.
Skriv zìirlig og net,
Som du ønsker det,
Naar du bort af Verden skal flytte;

og hvor han bad ham sætte sig følgende Minde:

I Versprotokollen mit Minde saa skriv:
Personen var fød udi Norge,

Var saare hengiven til syndefuldt Liv,
Aldeles ei fri for at borge:
Paa andre han brak,
Hans Stads var en Frak,
Hans Roes: han var fød udi Norge;

den samme Bog, hvori Wessel havde indskrevet Pilen Palens Vise, og Prahl protesteret mod denne Tilførsel; hvor Fasting, Meyer, Stokfleth, Pram, og hvo ikke af dette Selskabs Ædlinge, havde skrevet mange, mange nydelige Smaastykker, som tildeels aldrig kom, vel heller ikke egnede sig til offenlig Kundskab; men der henrykte her, i den Kreds, hvor de vare blevne til, hvor man forstod sig paa Spøg, og taalte Spøg, og hvor tusinde Smaaanecdoter, der ofte endnu vare moersommere, end selve Spøgen, der gav Anledning til dem, bevaredes i ligesaa friskt, som kiærlig Erindring. Det blev, udentvivl af mig selv, bragt i Forslag, om norske Selskab ikke, efter Drejers Klubs Exempel, skulde have en trykt Visebog, da det havde egne Skatte nok, at udstyre denne med; men med Føie befrygtede Selskabets Gamle, at, om ikke Evan, dog i det mindste Comus og Jocus og maaskee Gratierne selv mindre huldelig vilde omsvæve Laget, naar deres hedengangne Ypperstepræsters Choralbog lagdes afhænde, og sattes tilside. Ogsaa vedblev man bestandig indtil Selskabets allersidste Dage at indføre de nyere Selskabsdigte deri, saa at den med Føie kunde kaldes Selskabets poetiske Stambog, hvori alle dets digtende Brødre havde indskrevet sig.

Da Selskabet kort før Foreningens Ophør mellem Norge og Danmark hævedes, blev det besluttet at opsende denne Versprotokol til Christiania, for der at bevares i det nysstiftede Fredriksuniversitets Bibliothek, og blev den til den Ende tilsendt en af Selskabets høiest agtede og elskede Stiftere, nuværende Statsraad Treschow. Det var midlertid ikke selve Originalen, der opsendtes, da denne tildeels ikke var saaledes conditioneret, at den egnede sig til at bevares i et offenligt Bibliothek; man deels og fandt det nødvendigt, at underkaste Bogen en Revision, for at forvisse sig, at der ikke skulde findes Noget, som Vedkommende, der havde skrevet det for en indskrænket Vennekreds, i yngre Dage, eller et overgivent Øieblik, maaskee kunde have befsiet Anke imod, at blive paa denne Maade givet Publicitet. Jeg troer midlertid at skylde Selskabet at tilføie, at der var kun eet eneste Stykke, som man paa denne Grund troede at burde udelade af Reenskriften, og at dette var saa nyt, at jeg, der i senere Aar sjælden besøgte Selskabet, først ved denne Leilighed blev bekiændt dermed. Tillige blev, om jeg ikke husker meget feil, tilføiet det Ønske, at Bogen ikke førend efter en vis Række Aar, da dens Publication ikke mere kunde formodes at fortrædige nogen Levende, maatte blive aabnet. Om dens senere Skiæbne har jeg midlertid, skiøndt jeg dog har erkyndiget mig derom, intet kunnet erfare.

En berømt Forfatter,*) der for at have ladet det norske Selskab vederfares fuld Ret, maaskee kun havde havt behov, som samtidigt Øievidne at have fulgt det fra dets allerførste Dage, har i et Fragment til Admindelse for vor fælleds herlige Mester Joh. Ewald udkastet følgende Caracteristik deraf: "Muntre Hoveder, vante til Biergluften, følte det trykkende (i den megen Tørvedunst, der opfyldte Helligdommen) og herved opstod det forunderlige Særsyn, at et Samfund af Nordmænd, hvem man skulde tiltroet, den store Natur paa Dovre- og Filefieldet havde givet Kierlighed til det Høie, overlode sig ganske til selskabelig epigrammatisk Forlystelse i Dalen, og raabte med Franskmanden vive la bagatelle! Saa skadeligt, som det nu var for Smagen i det Hele, at de bedre Hoveder toge denne Retning, saa elskværdigt og originalt var dog forresten dette Samfund, hvis Vid man dog paa den anden Side kan betragte, som en Art Pestlys, der hindrede Bigotteriet fra igien at udbrede sig."

Jeg har ved anden Leilighed forklaret mig angaaende denne Skildring af Selskabet i dets tidligste Dage, især med Hensyn til en sammesteds noget ovenfor fremført Yttring, som man har villet bringe i Forbindelse dermed, skiøndt dette ikke umiddelbar af Forfatteren var skeet. "Ovenpaa Pietisteriets Periode

*) Prof. Oehlenschläger i Athene Octbr. 1813.

— hedde det nemlig her — fulgte en letsindig Tænkemaade, der ei engang skaanede Religionen; Voltaires Vittighed havde blandt andet stor Indflydelse paa denne Tænkemaade; man sympathiserede med ham, og der udbredte sig en Tone, som man ikke upassende har givet Navn af Atheisteri. Herfor blev vel atter sat en Dæmning; men den var ikke stærk og velgrundet nok til at modstaae de smaa Bække, der piblede ind fra Letsindighedens Ocean."

Jeg er sandelig intet villigt Vidne i denne Henseende; just i den Tidspunkt, som Ovenstaaende nærmest maatte giælde, lærte jeg at kiende Selskabet, og, hvad her især maa komme i Betragtning, fra den ved denne Leilighed mindst mistænkelige Side, fra dets Antagonister og Anklagere, for ikke at sige dets Avindsmænd; jeg var saameget mere redebon til at laane disse Øret, da jeg ikke ganske uden Feie regnede mig mellem dem, der i Selskabet vare under Forfølgelse, og der vistnok tillige, efter en alt for almindelig, ikke ene min, Ungdoms Skrøbelighed, havde troelig giort mit til, at blive paa denne Maade Martyr for det Parti, jeg havde hyldet. Men ligesom jeg ovenfor har nævnet, at det eneste Stykke i Versprotokollen, Selskabet i sin Dødsstund ikke vilde vedkiendes, var af en langt senere, ja vel fra den allerseneste Periode, saaledes vidner jeg, som min helligste Sandhed, at, mellem de allervildeste og kaadeste Yttringer, jeg fra Selskabet, og om Selskabet i hine

Tider kun alt for begiærlig hørte, og kun alt for villig fæstede Tro til, og hvoriblandt der vistnok var eet og andet, hvad jeg ligesaa lidt nu billiger, som jeg den Tid billigede, eller nogensinde har billiget det, som det da overalt neppe nogensinde har været min Aands Vending, men hvoraf vistnok meget enten aldrig eller langt anderledes var sagt, sunget, eller skrevet der, kiænder jeg ikke den Tøddel deriblandt, som jeg kunde give Navn af Atheisteri, ikke den Mand derfra, paa hvem den fierneste Mistanke om saadant hvilede. Har overalt Atheismen nogensinde havt tilsyneladende Indpas blandt os, var det snarere i Følge de senere sophistiske Philosophemer, dem ogsaa Herder betragtede som didførende. At overalt Atheismus ikke kunde være Aanden i et Samfund, der mellem sine nidkiæreste Medlemmer talte ikke blot saa ærlig religieuse men og saa nidkiær orthodoxe Mænd, som Johan Nordahl Brun, som høiærværdige Claus Frimann — hvis skiønne Faderbrev til hans Søn jeg ikke kan nægte mig her at kalde i Erindring — hvor Jonas Rein og J. Zetlitz fik deres Aands Dannelse, synes dog vel umodsigeligt; ligesom det vel ikke bør lades af Minde, at en J. H. Wessel, hvem endnu aldrig nogen beskyldte for Hykleri, ender sit deilige Digt til Søvnen med denne Strophe:

Skal og den store Morgens Bud,
Som os af sidste Søvn bør vække,
Hvem skal den Vaagnende forskrække?
Mit Blod blev Iis! o frels mig Gud!

at den ligeledes intet mindre end skinhellige Wibe har til den guldbergske Psalmebog leveret to eller tree deilige Sange.

Hvad i øvrigt Yttringen om de Smaabække, der indpiblede fra Letsindighedens Ocean, angaaer, da uden at indlade mig paa, hvad det var for en utilstrækkelig Dæmning, som opførtes derimod, og hvorvidt det overalt herfor nytter at dæmme, vil jeg til Beviis, at Munden i de Dage ofte var kaad, hvor Hiertet ikke var det, maaskee endog, just fordi det var saa, anføre følgende samtidige Linier fra en ikkenorsk Mand, hvis Sæder, hvis alvorlige Tænkemaade, og hvis strænge Rettroenhed jeg ingensinde har hørt drage i Tvivl:

Himlen i Vinen
Drikker jeg dybig,
Skiæberen lydig,
Aldrig for varm.
Helvedes Lue
Kan ikke true
Den, der har Himlen
Udi sin Barm;

og mener jeg, at der er vel faa af de Overgivenheder, denne Mand selv, i Forening med mig og øvrige Ewaldianer, lagde norske Selskab saa strængelig til Last, der ere letsindigere udtrykte end dette.

Endnu bør jeg lægge til, uden derfor ubetinget at ville tage Voltaire i Forsvar, at der i hans hundrede Bind findes meget, saare meget, hvormed god

og ædel Mand af Hiertet kan, og maa, og bør sympathisere, uden at fristes i mindste Maade til, hvad man har givet Navn af Atheisterie. Atheist var overalt Voltaire, for saa vidt han virkelig var enig med sig selv, vel ingenlunde; skiøndt jeg paa den anden Side ikke vil paastaae, at der jo kunde gives theoretiske Atheister, som, denne deres sørgelige Vildfarelse uagtet, kunde være, og maaskee have været, personlig hæderværdigere af Tænkemaade end han. Ogsaa, synes mig, Rein har saare godt sagt, hvad han var og var fot os, i følgende Linier:

Voltaires Vid maa forud pirre Panden,
Før en Rousseau kan nærme sig Forstanden;
Satiren maa med Svøben foran gaae,
Før Pope og Rainal kan Adgang faae.

Hvad i øvrigt end i Selskabets tidligste Dage maatte have været Tilfældet, nu var ikke mindste Spor deraf tilbage; og behøvede man maaskee blot at nævne den glade Tilfredshed, hvormed Mænd i den Alder og Stilling, og af den Tænkemaade, som en Nordahl Brun og en Bonsach Krog, ved deres Besøg her til Hovedstaden, kom i dette deres gamle Selskab, hvor de dog kun fandt saa faa af deres Samtidige, for at godtgiøre, at intet her maatte have været dem til Anstød. Noget, som forresten særdeles bidrog til at holde den gamle gode Aand tilbage over Selskabet, var den idelige Gienkomst af dets ældre Medlemmer, hvoraf næsten uafladelig nogle kom ned fra Norge, at

søge Forfremmelse, og ved hvis Komme alle de gamle Følelser opblussede med nyt Liv. Ogsaa var det et Mundheld i Selskabet, maaskee kommet fra mig, at Selskabet underhaanden havde det med en vis Magnat, (der ansaaes for vel ikke just at være os gunstig) at intet af dets Lemmer fordeelagtigere maatte blive befordret, end at man kunde være vis paa, at han om faa Aar maatte komme herned igien, for at ansøge om bedre Kaar.

Og hvilken da den Aand var, der var over dette Selskab? først og fremmest Nordmandsaanden; det var et Landsmandskab af ganske andet Tilsnit, end de, jeg ved tydske Universiteter havde lært at kiænde; men ikke mindre — maaskee rettere, meget mere — enthusiastisk for det fierne forladte Fædreland. Mellem mine skiønneste Nydelser var at høre den deilige Fædrelandssang, for Norge Kiæmpers Fødeland, istemmet her af fulde Hierter, med tindrende Øine, og jublende Stemmer; hvorhos jeg midlertid maa lægge til, at de havde den Delicatesse, ikke let at synge den, naar der var en Ikkenordmand i Laget, med mindre denne selv bragde Sangen i Forslag, hvilket naturligviis jeg, hvem den giennemglødede, som jeg havde været selv blandt Klipper fød, ikke let undlod. Dernæst en forunderlig — maaskee fra nysnævnte Væld udspringende — Broderskabsaand, der naturlig mellem Ynglinge, som mellem Fremmede udgiøre en egen tætsluttet Kreds, maa udbrede sig over

enhver, de indlemme deri. Ikke kan jeg bedre betegne denne Aand, end dens sande Hierophant Johan Wibe i sin deilige Velkomstsang til ny optagne har giort.

Vi elske Venner, ere glade,
Og spilde ikke, med at have,
Vort Liv saa kort til Kierlighed.
Vor Attraa er i Ungdoms Dage
At være muntre og behage;
Og vores Lov er Ærlighed.
Den skal sig ei blandt os fornøie
Som med Skinhellighed i Øie
I Hiertet nedrig Falskhed bær;
For hvo sin Ære ei forsvarer,
Og glemme kan sin Ven i Farer,
Ei Adgang til vort Selskab er.
Her kan du sande Venner finde,
Hvis du dig ønsker dem at vinde,
Hvis fælles Ære er dit Maal;
Lad i dit Glas da Druen springe,
Høit mod din Naboes Glas det klinge,
Og drik det norske Selskabs Skaal.

Jeg har afskrevet disse tree Stropher, fordi, medens jeg afskrev dem, mit Hierte idelig tilsagde mig at blive ved, idelig vidnede mig, at der ikke var eet Ord, jeg behøvede at forandre eller udelade, fordi jeg ikke kunde vedstaae dets Sandruhed. Var det end saa, at det vel om mere end een, ligesom om Skialden selv, desværre kun alt formeget gialdt, hvad hans ædleste Jævning sagde om sig selv,

Han uden Drik var sielden glad,

da var der igien andre, om hvem med fuldeste Føie kunde siges, hvad for ikke længe siden ved een af mit Livs skiønneste Dage sagdes om mig, at deres Glæde var smitsom; og maa jeg her fremfor Alle nævne den evigunge T. C. Bruun, der saa aldeles var glad uden Drik, at man maaskee kunde paastaae, han hele sin Levetid igiennem ikke har tilsammentaget tømt een Flaske Viin, eller en daværende Tolvskillingsbolle, og der dog i vore muntre Vennelag var den gladeste og overgivneste af os alle, beruset af den almene Lystighed, medens han med sin Ædrueligheds hele Sindighed var omhyggelig, hvis der skulde være nogen, hvis Ruus ikke blot var Glædens. Overalt havde han en Hovedddeel i at bevare den skiønne Ungdommelighed, der var over dette Selskab, som paa en Maade kunde siges at være et contrasterende Sidestykke til den i forrige Bind saameget omtalte drejerske Club, da Ynglinge, ved at indtræde deri, syntes ligesom at iføre dem en toga virilis, og faae Mandsinteresse for Borgeranliggender; medens her Mænd bevarede Ungdommens lykkelige Receptivitet for simple Forlystelser. Saaledes var Bruun en bestandig Formand for talrige Langboldspartier, der holdtes om Vaaren paa Fælleden; saaledes var hans høifortiente Hviletimers Samqvem allevegne, som han i sit deilige, Aftenen paa Lundtofte, skildrer sit Landliv,

En Skueplads for Lyst og Leeg,
Hvor Meldahl, ældre Bernhoft, Germann sadde

Saa mangen Gang i Vennekreds,
Og skiøndt ei Lykkens Børn, dog vare siæleglade,
Og, da som mindst, med Skiæbnen veltilfreds.

Ogsaa fandtes ikke den, der, om han endog strængelig paaankede hans Musas Synder alt for frie Skiemt, fristedes at aftvisse ham selv i dette Tilfælde den Roes, der blev givet hiin vittige Britte, at være

The best good man with the worst natur'd Muse.

Bevarede midlertid end Selskabet uforvansket sin gamle Jovialitet *), da havde denne uendelig vundet i Bonhommie, og næsten aldeles tabt det sarcastiske, som i tidlige Dage var en Hovedingredients deri. Ikke, som der jo nu og da sagdes mangen træffende og bidende Sarcasmus; det kunde ikke feile, hvor en Jo-

*) Mellem de caracteristiske Anecdoter derfra, maa jeg anføre følgende. Det var en Vedtægt at celebrere Aarets sidste Dag med en liden Maskerade, inden Maaltidet, men hvori ingen uden Medlemmerne deeltog, og hvor altsaa Kunsten var, mellem saa nøie Bekiendte at blive ukiendelig. Een Maske var heri ualmindelig heldig; og tærgede derved saaledes den, som Storthingsmand siden saa bekiændte, Ransens Nysgierrighed, at han, efter at have forgiæves udtømt sin hele Giættekraft, utaalmodig over sit slette Held, da de skulde gaae tilbords, forfulgte den Uopdagede, og tog Plads ved hans Side med disse Ord: nu skal jeg p*n*d*d nok faae at vide, hvem du er, du forbistrede Knægt! da i det samme den Anden tog Masken af, og viste Ransen et Ansigt, han aldrig før havde seet; da det var en Reisende, som nys var kommet ned fra Norge, og indvoteret Dagen før.

chum Wibe, en Arne Germann *), en T. C. Bruun, en J. Rein, en J. Zetlitz vare Hovedordførere, og vil man formodenlig neppe heller fritage mig for, at have ydet min Andeel dertil. Men Selskabet var intet litterairt Oppositionsparti længer; der var overalt paa den Tid i Litteraturen, hvad Engelskmanden kalder, a coalition on the broad bottom; Ewaldianer og Wesselianer boede ikke alene fredelig ved hinandens Side, men giorde endog paa en Maade fælles Sag mod det saakaldte Tydskeri, som den Tid i litterarisk som i politisk Henseende var Dagens bete noire. Den egenlige litterariske Kamp, som i fore-

*) En høist comisk Scene af Germann, som jeg har været Vidne til, troer jeg her at burde bevare. Han havde noget Udstaaende med en nu længe afdød vel ikke just stor Dandser. Denne dandsede en Aften den saakaldte sorte Prinds i Balletten Dido: Det var en heed Sommeraften, og kun faa Folk paa Comedie. Germann stod allerforrest i Parterret, som den Tid, da intet Parket var, gik lige til Orchestret. I det Dandseren begyndte sin Solo, som han nok kun kom maadelig fra, gav Germann sig til at klappe. Dandseren fik strax Øie paa sin Applaudent, og tog til at bande, ikke saa ganske sagte; hvilket Germann besvarede med lydelige Bravo og Klap. Hele det lidet Publikum samledes nu under almindelig Latter til, hvilket saaledes besiælede Germanns Applaus, og Dandserens Skiælden, Smælden og Banden, at man virkelig tilsidst befrygtede, den verdslige Arm skulde kommet til at lægge sig imellem.

gaaende Bind er omtalt, og hvor Zetlitz, Rein, tildeels Pram, Heiberg, jeg, og Abrahamson giorde fælles Sag mod Reseggab og Ralph Patriot, var ophørt; ogsaa drog Opmærksomheden og Interessen, men desværre ogsaa Stridbarheden, sig mere og mere fra den litterariske til den politiske Side, og det alt mere og mere til den udenlandske end den indenrigs Politik. I denne tog midlertid norske Selskab liden eller ingen Deel; den danske Landbosag var, undtagen maaskee for saavidt, Nordmanden Christian Colbiørnsens Fortienester og Ære deraf angik, her ikke det vigtige Dagens Anliggende, som i Drejers Club; og udtrykte jeg i saa Henseende ganske det norske Selskabs Aand, ved Visens:

Vor Maaltid ingen maa afbryde
Med Tvist om Herremand og Jyde,
Den ny Paskil og Politik;
Er det ei nok, at vore Dage
Er skabt til Arbeid og til Plage?
Vor Aften er til Ro og Drik.

Ogsaa jeg var, ved mere og mere at faae hiemme i norske Selskab, mere og mere vendt tilbage til samme Stemning, som var min oprindelige. Vel oversatte jeg, og con amore, Henningses kostelige Tanker om Hofholdningernes Indflydelse, ja henreves endog til selv at føie Noter dertil, uden at tage Hensyn paa den store Ulighed mellem Haanden i Texten, og den i Noterne; men i øvrigt var min væsenligste og vigtigste Syssel at arbeide til mine Forelæsninger,

især dem over Poetiken, der gav mig saameget mere at bestille, som jeg da troede mig forpligtet, saavidt muligt, paa Vers at fordanske de Stykker og Stæder af fremmede Digtere, jeg anførte til Exempler; et Foretagende, der nød den Ære at omtales i Critik og Analyse med Berømmelse af Professor Sander i hans Recension af den schulzişke fierde Poesiesamling, hvor en stor Deel af disse Forsøg findes indrykkede. I Anledning af de mange Viser fra mig, som og sammesteds fandtes, og som foranledigede ham til den Anmærkning, at man skulde næsten troe, jeg havde giort mig til Leveregel: nulla dies sine — cantilena potatoria, maa jeg erindre, at det paa den Tid i de forskiellige Kredse, hvortil jeg hørte, var blevet en Art Mode, naar jeg blev indbudet til, eller anmodet at deeltage i, et muntert Lag, at tilføie: saa kommer du, og bringer en Vise med; at jeg, vis paa at faae mine Viser godt sungne, og følgelig hørte med Behag, ikke kunde modstaae den Fristelse, at forvisse mig denne dobbelte Nydelse, vil man formodenlig tilgive mig. Da ikke siælden de Samqvem, hvortil disse Viser bleve giorte, holdtes paa Skydebanen, og min Vei daglig faldt der forbi, paalagdes mig gemeenlig tillige den tredie Pligt, at gaae ind at bestille Maaltiderne, hvilket jeg, da det i øvrigt ikke geraadede mig til videre Tidsspilde, eller særdeles Pengeudgift, fandtes villig til. Det traf sig, at en Eftermiddag, medens Rosing var i Norge, hans Kone

med et Par af hendes Børn kom ud, og drak Thee hos mig, og at vi, da det var en smuk Aften, og jeg skulde følge dem til Byen, underveis gik ind, og spiiste paa Skydebanen. Dette havde smagt hendes (3 D. S. 160 v. fr.) omtalte ældste Søn, en Dreng paa en 4 à 5 Aar, saa godt, at han, da Faderen var kommet tilbage, og der atter taltes en Eftermiddag om, at gaae ud til mig, anholdt indstændig om, at gaae med, som blev ham bevilget, og hvorved han var meget glad; men som de var kommet Vesterbro til Ende, gik der ham et Lys op, og han spurgte utaalmodig: "hvor de gik hen?" "Til Bakkehuset!" "Nei ikke derhen! til Rahbeks andet Huus!" hvormed han naturligviis meente Skydebanen, hvor det havde staaet ham langt bedre an, og der efter hans barnlige Begreb ogsaa maatte være mit Huus, siden han saae mig agere Vært der; og vilde han slet ikke finde sig i denne Misviisning; og gav denne Anecdote, som blev bekiændt, Anledning til, at Skydebanen i mine Kredse en rum Tid beholdt Benævnelsen af Rahbeks andet Huus, hvilket naturligviis end mere hiemlede mine gode Venners Adkomst til at fordre, at jeg skulde bestille Maaltider, deeltage i dem, og levere Viser til dem, der paa Stædet. At det midlertid hverken bogstavelig maa forstaaes om de daglige Viser, eller mit Hiem paa Skydebanen, er, haaber jeg, unødvendigt at tilføie.

Kunde jeg i øvrigt maaskee have noget at indvende mod den sanderske Dadbel over en Deel af mine Drikkeviser, at de ere mere vittige end lyriske, da en Sang ikke skal være en Samling af Epigrammer, *) men strømme ud af Hiertet, og torde jeg maaskee anmærke, at her ikke var nok taget Hensyn paa

*) Saavel til et nyt Strøg i Skildringen af norske Selskabs Tone, som til Forklaring af, hvad Boileau siger, at Vaudevillen voxer i sin Gang, staae her følgende, i Anledning af den hos Sander paaankede Fordanskning af den franske Vise, som Rosing havde bragt hiem, og særdeles elskede: *Nous n'avons, qu'un tems à vivre.* En afgaaende Fuglekonge, der efter daværende Skik og Brug vilde tage Afskeed paa Vers, havde i denne Anledning henvendt sig til en maadelig Poet, der havde giort ham tree daarlige Stropher, som begyndte med disse Linier:

Ved Grosserer Fink den Ære,
Som mig blev til Deel i Fior
Fuglekongenavn at bære,
End i varigt Minde boer;

disse gik uhelbigviis paa samme Melodie, som nysnævnte Vise; den næste Gang denne blev sungen i norske Selskab, istemmede Arne Germann dem, som et nyt Slutningsvers, der ikke vakte liden Latter ved at forbindes med Omqvædet:

De fleeste paa Jorden er Daarer,
De bortødsle Tiden paa Fias;
Den bedre Deel jeg mig udkaarer,
Og bruger mig her ved mit Glas;

hvilket snart, ligesom Jacob Bergs Vers, løb hele Byen omkring, og kom i alles Munde.

Visens — Vaudevillens — særegne Natur, da havde jeg saamegen mere Føie, at være erkiendtlig for det Gode, han sagde om mine tree (s. 3 D. S. 115) Murersange, hvoraf jeg gierne tilstaaer, at i det mindste den ene, Slutningssangen, hører mellem mine kiæreste Aandsfostre, eller rettere, at den er umiddelbar udvældet af mit fulde Hierte, og indeholder min mureriske Troesbekiændelse.

Ikke mindre Tak skylder jeg ham for det Vidnesbyrd, han giver Sørgeordene til Henriette Rosenstands Pleiedøttre, at de ere Hiertets ukunstlede Foster. Tidlig kiændt med denne Uforglemmelige, der fortiener et saa høit Sted blandt de mange af hendes Kiøns Ædle, jeg har kiendt, da hun, som Lotte Iversens Hiertensveninde, hørte tillige med sin Søster (siden Fru Pram) til den melchiorske Kreds, var hun den Tid næsten den mellem dem alle, jeg var meest fremmed for, da hun den Gang var saakaldet Française i det rotheske Huus, hvor jeg havde sat mig i Hovedet, at, om ikke just jeg, dog de mig saa kiære Theaterforbindelser, var i det mindste paa Spindesiden i Ugunst, og var det først langt senere, jeg lærte at erkiænde, hvad Høiagtelse den Lærerinde havde Fordring paa, der saa trolig og utrættelig havde medvirket til at danne de unge Piger, hvem T. Rothe i sit herlige Karen Biørns Minde kunne lade denne strængelig sandrue Hustru give dette sandrue Vidnesbyrd: "at de vare blyfærdige, stille i Omgang,

duelige til Huusmoderskab, bange, yderlig bange for at synes, som ville de være det, man kalder Genier, som ville de kunne tage Deel i hver Samtale, være mandige." Heri havde hun midlertid denne Fader, denne Moder til Medhielpere; men hvor jeg egenlig lærte tilfulde at kiænde hendes siældne Værd, var, da hun, som det paalidelige Oievidne Pram i Noten under hans kostelige Poem ved hendes Død udtrykker sig: "fortiente offenligt Hædersminde, ved, da det blev hendes Bestemmelse at opdrage unge Fruentimre, at opfylde dette høist vigtige Kald med Forstand, Klogskab, Indsigt, Omhyggelighed, og Retskaffenhed uden Lige, og, selv nægtet den Lykke at være Moder, giøre kraftigen og herligen sit til at forplante og forevige sine Dyder.".

Har jeg kiendt nogen, der i fuldeste Betydning mod fremmede Børn opfyldte, hvad Göthe lader Lottes døende Moder fordre af hende, at have en Moders Hierte, og en Moders Oie, da var det denne Forherligede; lægger man hertil, at hun, uddannet selv til en siælden Fuldkommenhed, til Punkt og Prikke i enhver Henseende forenede, hvad til sand ædel Qvindedannelse fordrede og hørte, og vidste at vurdere det Alt til sin rette vedbørlige Priis, da hun ikke var i Fristelse at taxere noget for høit, fordi hun var sig bevidst, at det var, hvad hun selv var i Besiddelse af, eller ringeagte, hvad hun ikke tiltroede sig; tilføier man

endnu, at jeg mellem alle de Sieldne af hendes Kiøn, jeg har kiendt, ingen veed, maaskee min Veninde paa Rellingen eene undtagen, der til den Grad besad alle Qvindelighedens Fortrin, uden nogen af dens Skrøbeligheder, *)

Som den sande Dyd der vaд beskeden,
Yndsom, øm, mildtdømmende som den,
Og, liig Evas første Smill i Eden
Til sin Adam, hendes Siæl var reen;

vel vil man da indrømme, at det maatte være en ualmindelig lykkelig Datter, der i sin egen kierlige og hulde Moder besad, hvad hendes Pleiedøttre fandt i hende.

Kunde der noget forøge min dybe Høiagtelse for denne Forklarede, da var det, hvorledes hun

Stor i Smertens sidste Dage
Modtog den med from taalmodig Aand,
Som man seer et kierligt Barn modtage
Bitter Lægedom af Faderhaand.

Og erindrer man tillige, at det var i sin kraftfuldeste Alder hun saaledes bortkaldtes fra en elsket Mand, fra sine inderligkiære Pleiedøttre, fra trofaste og dyrebare Venner, at end ydermere ikke nok med, at hendes karske Legeme saa ubetimelig oploſtes, selv denne sunde, lyse, rene Aand overlevede sig selv, ikke

*) "Min Kones Søster har, D** og P***, — sagde Pram i sin caracteristiske Maneer — kun den eneste Feil, at hun er en Engel, der ingen Feil har;" og vel at mærke, det var ingenlunde for at holde hendes Lovtale, han da caracteriserede hende saaledes.

vil man da undres, at dette Tab, skiøndt længe forudseet og forventet, gik dem, der kiændte, og ærede hende, usigelig nær. Og at det i Særdeleshed dybt saarede mig, var saameget naturligere, da hun var mellem de faa af min gamle Kreds, hvis Sindelag mod mig forblev uforandret, og der bevarede mig en Agtelse og et Venskab, hvis fulde Værd jeg just da dobbelt maatte føle.

I de selvsamme Dage, der overalt vare frugtbare paa Dødsfald, bortreves mig en anden gammel og kiær Bekiændt, en af Fædrelandets elskeligste Kunstnere, Maleren Erik Poulsen, ved en ikke mindre ubetimelig, men endnu sørgeligere Død. Ikke vil jeg forsynde mig mod Kunsten, ved at skrive om den med uindviet Pen. Det er ikke den Tid, hvortil jeg hører, som en nyere Digter i sin W. Shakspear saa speiltro skildrer, naar han siger:

Alt
Skal være Kunst! Guds deilige Natur
Seer ingen paa, undtagen den er malet
Paa Lærred. „Ha en deilig Tavle! Ha!
Et herligt Billed'! hvilket Lys og Skygge!"
Saa læsper hver duunhaget Nar — og ti
Med een! en halvsnees Damer svare flux:
„Ak herlig penslet! ret guddommeligt."

Af det, ædle Pram i sin Anmældelse af hans Død, i samme Hæfte af Minerva, hvor han besang Jette Rosenstands Død, skrev til hans Minde: Han havde ved sine herlige Naturgav :, og ved den utrætteligste

Flid hævet sig til sand Storhed i sin Kunst, og erhvervet sig alle Kunstforstandiges og Skiønneres Agtelse ved sine Kunstarbeider, ligesaameget; som han ved sin Caracter og Vandel havde som Menneske, Mand og Borger, erhvervet sig sin Kredses Kiærlighed, kan jeg blot historisk bevidne det første, men med fuld Sagkyndighed bekræfte det sidste. Det, hvorfor jeg midlertid tillader mig at omtale ham her, er en for ham saa caracteristisk hæderlig Anecdote, at jeg troer, den fortiener til den eiegode og af Muserne kaldede Kunstners Minde at bevares.

Da han i Aaret 1789 i Anledning af min Søster Sophies Giftermaal og Bortreise malede vore Forældre, tilbød han mig, som han fra tidligere Dage i det saakaldte Skindergades Selskab havde kiændt, og holdt af, ogsaa at male mit Portrait. Jeg tog med Glæde derimod, og sad adskillige Gange for ham; men det vilde ikke blive ham tilpas, da han udentvivl havde samme Uheld med mig, som han klagede over med min Fader, der havde tyve forskiellige Ansigter, medens han sad for ham, alt eftersom de mange forskiellige Ideer, der under dette ørkesløse Stillesidden foer igiennem hans livfulde Siæl, afprægede sig i hans Øine og Træk. Midlertid vidste han, hvad mig angik, at finde paa Raad. En Dag, jeg sad for ham, gav han sig, som tilfældig til at fortælle mig, hvorledes han var blevet Maler, at han, som fra Barndom af havde havt lidenskabelig Lyst til Kunsten,

løb som Dreng fra Hiemmet, før at komme til Kiøbenhavn, og lære, erhvervede underveis sin Underholdning ved at male Kistelaag for Benderne, naaede endelig Hovedstaden, kom bid uden at kiænde et Menneske, spurgte nu, om jeg ikke tager feil, paa Ulfeldtsplads de Forbigaaende, om de ikke kunde sige ham, hvor han skulde finde en Maler, var saa lykkelig at træffe paa eller vises til en Malermester, der modtog ham, og nu havde Lykken giort for ham Alt, hvad han behøvede; hans Flid og Genie giorde det øvrige.

At jeg hørte paa denne ukunstlede hierteligt siælfulde Fortælling med en Begeistring, der ikke lod mig Opmærksomhed for Noget andet, derpaa behøver jeg ikke andet Beviis, end at med eet Poulsen afbrød, og sagde: vil du nu see! nu synes jeg, jeg har faaet det, som jeg vil have det; og tilstod han mig derpaa, at han med velberaad Hu, havde sysselsat mig med denne Fortælling, som han vidste vilde interessere mig, for at faae mit Ansigt som han vilde have. *)

*) Mærkeligt er det, at senere en anden hedengangen Ungdomsven, Medailleur P. L. Gianelli, der havde taget sig paa at poussere mig til vort kiære Selskab (s. 3 D. S. 23) og heller ikke kunde faae det efter sit Sind, omtrent i samme Aand sagde: "Du skal ikke sidde oftere for mig; nu har jeg nok for det første; nu skal jeg give Agt paa Dig en Spille-Aften i Borups Selskab, naar Du sidder i Lænestolen for Bordenden, og Stykket er gaaet godt;

At man i norske Selskab glædede sig i det Haab, at blive et nyt Beviis paa det Rothe-Zimmermannske Sandsagn: hvad Menneskene een Tid have været kunne de atter vorde, er i det foregaaende erindret, og at jeg ikke var den sidste til at nære og opflamme dette Haab, glæder mig at vide og mindes. Fra Selskabet var i temmelig lange Mellemrum udkommet to Stykker poetiske Samlinger, det første 1775, det andet 1783. De vare blevne sieldne, og vanskelige at overkomme samlede. Man vedtog at besørge et nyt Oplag deraf, forøge dem med en tredie Samling, og lade disse tree udgiøre et Bind. Efter Selskabets vedtagne Maade blev udsat Præmier for Digte over visse Æmner, hvoriblandt en poetisk Satire, og — om jeg mindes ret — et Mindedigt over en ædel norsk Mand eller Daad; tillige indbødes de af Selskabets Medlemmer, som maatte have andre dertil passende Bidrag, at pryde Samlingen med disse; og seer jeg af et Brev fra vor Maro, P. H. Frimann, hvilket

---

for saadan vil jeg have dig;" og at dette lykkedes ham, tør man maaskee slutte deraf, at en spøgefuld Veninde tilvante en af Rosings Smaa, paa det Spørgsmaal: hvor er den smukke Rahbek? at vise hen paa en Voxafstøbning deraf, som hang paa Væggen, og derpaa, ved det Spørgsmaal: hvor er den stygge Rahbek? at pege hen paa min Ringhed i egen Person; og maa jeg ikke sige, at den Compliment, her blev sagt mine bedre Timers Physiognomie paa Hverdagsansigtets Bekostning, behagede mig saa ilde.

jeg bevarer mellem mine kiæreste Hædersminder, at han saaledes navnligen var bleven anmodet om sin skiønne Ode til Phantasus, som jeg inden min første Reise havde seet hos ham, og hvis fuldendte Concinnitet endnu lever mig i kiær Erindring, skiøndt jeg desværre intet Ord husker af den selv. Naar jeg har sagt, at jeg — saafremt man med min Ven Nyerup vil regne J. Ewald blandt Digterne fra Fredrik den Femtes Dage — erkiender P. H. Frimann for den første af vore poetiske Classikere fra Christian den Syvendes, indtil Aarhundredets Slutning, hvem i Fuldendelse, Concinnitet, Tankeskiønhed, og Udtryksreenhed ingen staaer mig ved Siden af, skiøndt Th. Thaarup i sine bedste Arbeider kommer ham nærmest, vil man føle, hvormeget hiin Skrivelse, midt i alt det mig saa glædende hæderfulde, det personlig indeholdt for mig selv, bedrøvede mig ved den Efterretning, at han saa aldeles havde forsaget Digtekunsten, at han ikke blot, hvad man af hans Embedsforretningers Natur og Vigtighed kunde formode, ikke vilde give os Haab om noget nyt Arbeide fra hans Haand; men ikke engang berige vor Samling med ovennævnte Ode, der vilde bleven dens skiønneste Prydelse. *)

*) Jeg tilstaaer uden Betænkning, at, hvis mig gaves Valget, hvilket af alle paa dansk skrevne Poemer jeg, naar jeg kun maatte have skrevet eet eneste Stykke, allerhelst vilde være Forfatter til, vilde ustridig mit Valg, om end adskillige af mine

Komme disse Blade den laurbærkronede Veteran for Øie, da fortryde han ikke paa, at een af hans Camenes allerældste og uforanderlige Beundrere tillader sig offenlig at beklage, at denne Parnassets Ældste, midt imellem sine Fædrelandet og Menneskeheden helligede Dage, ikke har fundet Øieblikke, at skiænke sine aarle Veninder Muserne; sandelig ingen af de tvende ovsnævnte store Gudinder vilde have anseet disse, som tabte for sig.

Mellem dem af Selskabets hæderkronede Veteraner, der ved denne Leilighed navnligen indbødes, vare Johan Nordahl Brun, Claus Frimann og Professor S. Monrad. Den første nøiedes med at bevidne os sin hiertelige Glæde over denne Selskabets fornyede Virksomhed; de tvende Andre hædrede den anstillede Veddekamp, ved at deeltage deri. At Cl. Frimann for sin Hagen Adelsteen fik den ene af de udsatte Præmier, derom har jeg ingen Tvivl; om den anden concurrerede Professor Monrad med den aandfulde Zetlitz, og harmedes sikkerlig ikke, om end denne Selskabets og Nationens Almeenyndling vandt Prisen. Gierne vil jeg troe, at en i nærværende Dage nedsat critisk Jury vilde, om ikke afvise begge Satirerne som Ikkepoesie, dog i det mindste uden al Naade brudt Staven over Monrads Damynt eller den forulykkede

---

patriotiske og pathetiske Ynglingsqvad vilde være mægtige Medbeilerinder, falde paa denne Digters Ode til Horneelen.

Digter, maaskee med et: *nomen & omen habet*; var det end blot for hans ubetingede Angreb paa den riimfri Poesie, hvorom han, blandt andet, i denne sin Philippika siger:

En heldig Digter dog, thi Medynk ham bevæger,
Tilsidst et Sørgespil med dette Stempel præger;
Var det hans Musa værd? mit Øre siger: Nei!
Thi Adams Sanger jeg i Balder kiender ei.

Neppe vil man troe, at jeg samtykker denne Dom; jeg anseer det end ikke for usandsynligt, at den lærde Forfatter endnu blot omtalte Balder efter det Indtryk, der fra dets Nyhed, da Balduren — som de kaldte den — var ham og hans Samtidige i den daværende Partikamp saadan en Forargelse, var ham i Hu, og at han ved en ny Revisio Actorum, ligesaa vel vilde forandret sin Dom om den til det bedre, som han overalt her betragtede Digteren selv med mildere og billigere Øine. Om han midlertid endda foretrak Adam og Eva for Balders Død, maatte det ikke undre mig af den,

Hvis Hierte ei kan glemme
Det glade Offer, som dig evig ydes skal
Med hellig Skiønsomhed, du Nordens første Skiald!

Der med en i hans Aar dobbelt elskelig Begeistring, gienkaldende sig sin tidlige Ungdoms Henrykkelser ved Tullins Digt om Skabningens Ypperlighed udbryder:

O! da med vældig Aand, som Musers Søn udmærker,
Du sang Guds Godhed i Naturens Underværker,
En Ild liig Himlens Ild igiennemfoer mit Bryst,
Hver Nerve zittrede; jeg hørte Himlens Røst,

Ny stedse være skal den glædeblanded' Smerte
Og melancholske Fryd, som Du min Ungdom lærte.

Sandre naturligt, at en Mand — dannet i den Tid, da en Tullin, som Baden udtrykker sig, var os instar omnium; da den Kunstdommer, der giorde nysnævnte Tarpa Smagens Scepter stridig, opkastede det Spørgsmaal: skulde Tullin altid blive den bedste af vore høie Poeter, hvorfor skal han da og blive den eneste? — sine gamle Tilbøieligheder tro, som Mad. Sevigné kaldte det, henfører Alt til denne Maalestok, og finder det mere eller mindre fuldkomment, alt eftersom det mere eller mindre nærmer sig til, eller afviger fra disse.

Maaskee vil man anmærke, at det er meget naturligt, jeg er villig til at indrømme mine Forgiængere den Overbærelse, som jeg maa føle selv, i Henseende til mine Mønstre og Mestere, i saa høi Grad at trænge til, og jeg vil indrømme det; kun torde jeg tillige anmode Vedkommende at gribe i deres egen Barm, om de selv aldeles intet skulde fornemme til en lignende Trang. Ikke vil jeg fragaae, at jeg alt mere og mere finder mig befoiet, ogsaa paa Smagen at anvende Viismandens Ord:

Er og Parti; og hvo
Deri end troer sig nok saa upartisk,
Dog, uden selv at vide det, kun holder
Med sit.

Vist nok tilføier jeg tilligemed ham:

Dog da det eengang nu er saa,
Maa det vel være rigtigt saa;

og tillader mig blot endnu til Slutning med samme at erindre:

Kun Een maa ikke hegle paa den Anden,
Kun Knolden vakkert maa fordrage Knubben;
Kun maa een Spire ei formaste sig,
At ene den var ei skudt op af Jorden.

Naar iøvrigt Forf. af Damynt havde Føie at paastaae, ikke at bedømmes efter Datidens, end sige efter den endnu ufødde Nutids af ham ukiendte eller uerkiendte Love, men at stilles, om ikke for en Jury af fuldkommen Samtidige, dog i det mindste af uvillige Mænd, da skeede han ustridig her sin fulde Ret, i det Bedømmelses-Commissarierne vare nuværende Justiceraad Wexels, Prof. T. C. Brun og A. Germann, der samtlig erkiændte, at en Satire af den Mand, der her ved Universitetet for sin classiske Erudition ikke lettelig nævntes uden med Kiendings-Navnet Søren Latiner, ikke kunde proves efter en bedre Norm, end ved at samholdes med Horatses Sermoner, en Prøve, som de fandt den at udholde, og vilde vel hverken Forf. eller hans Dommere have noget imod, fremdeles at maales med samme Skieppe. At iøvrigt hans Mening om riimfri Vers paa den Tid var høist liberale og uafhængige yngre Tænkeres, derpaa have vi et uforkasteligt Beviis i P. A. Heibergs Yttringer om samme Materie i Rigsdalerssædlens Hændelser andet Bind, 48 Kapitel; om den der yt-

trede Mening endnu vilde være hans, hvis vi havde havt den Lykke, at han var vedbleven at virke med og for vor Litteratur, tør jeg ikke afgiøre; at han ustridig alt da erkiendte den riimfri Jambes store Fortrin til dramatisk Dialog, derfor er allerede hans nøie Kiændskab med Shakspear mig Borgen; at han at efterat have seet de senere og seneste Forsøg, der hos os ere giorte med at fordanske Oldtidens Mesterværker i disses Versemaal *), vilde ligesaa vel forandre sin Paastand, at vort Sprog ikke kan modtage disse Versearter, som jeg har forandret min, vover jeg at formode; men vel torde vi begge troe, at meget gives os som Hexametre og Pentametre o. s. v., hvorom Fors. kunde komme i den Fornødenhed at sige Læseren, som hiin i den monradske Satire:

Det var et Vers, min Ven! som Du for Prosa tog.

Men nu er nok kiørt om med Smagen;

maa jeg befrygte, at Læseren med Wessels bekiændte Linie vil udbryde; jeg vil altsaa blot tilføie, at, om endog Samlingernes tredie Stykke ingenlunde kan giøre Fordring paa at sættes ved Siden af første, som en P. H. Frimann og J. H. Wessel med saa riig og rund Haand udstyrede, torde det neppe enten findes under anden Samling, eller uværdigt til at slutte det Hele; at det vilde erhvervet høiere Rang, naar en Pram og de flere, man ikke vilde vælge til Bedøm-

*) Hvoriblandt særdeles hans Sons af Dolb.

melsescommissarier, fordi man ønskede og haabede Bidrag fra dem, havde opfyldt vore Forhaabninger, og en T. C. Brun ikke udtrykkelig havde givet tilkiænde, at vi fra hans Haand ingen Arbeider maatte vente, saa nidkiær og smagfuld en Deel han end i Bedømmelserne tog, forstaaer sig selv. At dette mig saa kiære og interessante Anliggende særdeles bandt mig, som Medlem af Bestyrelsen, til Selskabet, og at jeg mere og mere der blev en daglig Giæst, især da Rein boede hos mig den Sommer, og vi her havde vort bestemte Mødested, vil jeg blot nævne.

Derimod erindrer den i disse Dage mig tilhændekomne vennemilde Anmældelse i Litteraturtidenden af Erindringernes tredie Deel, mig ikke at forbigaae en anden litterarisk Bestræbelse, som jeg med Hensyn til min egen Tarv og Trang paa samme Tid alvorlig tog Deel i. Ved at omtale mit Misheld med min Magisterdisputats berører nemlig Recensenten min Fortrydelse over den Facultetets Censur tilføiede Clausul, som Grunden, at jeg ikke tog Graden, og mener, at denne Fortrydelse saameget mindre var grundet, da jeg vedkiændes min Skiødesløshed i Henseende til Afskrifterne. Vel tør jeg ikke giøre en større Mands Ord til mine, og sige, at, dersom jeg kiendte nogen, der havde ringere Tanker om mig, end jeg selv, vilde jeg strax forsage mine for at antage hans, da jeg paa senere Aar har seet Tanker offentlig fremsatte om mig, som jeg virkelig ikke kunde være

tient med at giøre til mine; men at jeg hele mit Liv i større og mindre Anliggender har kun været alt for tilbøielig til, at lade ublid Dom af hver den, hvis Competence jeg ikke tiltroede mig fuld Føie, enten fra Redelighedens eller Kyndighedens Side, at nedlægge Indsigelse imod, virke mere paa mig, end vel billigt og gavnligt var, derpaa er jeg mig fra mine tidligste til de allernyeste Dage kun for mange Exempler bevidst, som det og i min nøiere Kreds var et giængse Sagn om mig, at man kun behøvede at frakiænde Rahbek Evne til en Ting, for at være vis paa, den — det enkelte Lidenskabs Øieblik undtagen, da just en saadan Frakiændelse kunde fordoble hans Kræfter — blev ham umulig. At jeg langt fra at have mindste Tvivl eller Anke mod Facultetets Kiændelse, som ubillig eller ubeføiet, tvertimod hiertelig græmmede mig over den, derfor har jeg uforkastelig Hiemmel i et samtidigt Brev fra min redelige Rasmus Lange, hvor han ved at gaae irette med mig for den Hypochondri, jeg hengav mig til, udtrykkelig nævner dette Disputatsens Misheld, som den eeneste reelle Ulykke, jeg havde at klage over. At jeg, skiøndt jeg søgte at trøste mig, og lade mig trøste, med at skyde Skylden paa Afskrifterne, i Grunden kun

Ved dette Paaskud vilde sløve Braadden,

og langtfra ikke i mit Inderste vovede ubetinget at frikiænde mig selv for al giørlig Synd i saa Henseende, derpaa torde det være Beviis, at jeg, hvad

jeg *) end i Smug torde tænke om Latinskrivens og Latinsnakkens Værdi, overtydet om Vigtigheden og Nødvendigheden deraf i min nuværende Embedsstilling, lod det være min alvorlige Bestræbelse at erhverve mig disse Færdigheder, og til den Ende, udentvivl af min daværende nøie Omgangsven, for ikke længe siden afdøde Etatsraad Rottbøll, lod mig foreslaae i det da blomstrende societas philologica, et Disputeerselskab, hvor man udarbeidede og forsvarede latinske Afhandlinger, og der blandt sine Stiftere og virksomste Medlemmer talte Universitetets daværende bedste yngre Humanister: en J. og O. D. Block, Gr. Wad, J. F. Hurtigkarl, Rasmus Møller, Bindesbølle, Chr. A. Lund, F. E. Frankenau, Chr. Ramus, J. L. Rottbøll, P. Cramer, G. Widalin o. fl., hvortil senere kom H. Linderup, G. Sverdrup, N. L. Nissen og C. F. Degen. At det virkelig var, fordi jeg erkiændte min Trang til at lære, hvad jeg frygtede kun ufuldstændig og utilstrækkelig at kunne, maatte min Skoleven Prof. Ramus kunne bevidne, hvis han erindrer sig, hvorledes jeg, til Giengield for det, jeg havde tydet en Ende Justinus **) med ham i Skolen, nu henvendte mig til ham med, hvad jeg vilde forelægge Selskabet, især mit første Arbeide, som var Annotationes quædam in Versionem danicam Poe-

*) Man jævnføre S. 112 i disse Erindringers andet Bind.

**) S. 1 B. S. 212.

tices aristotelicæ, autore C. Busk; og at selv hans venlige Bedømmelse af dette mit Prøvestykke, og den broderlige Huldskab, hvormed Selskabets Veteraner ligesom omkaps behandlede mig ved vore Øvelser, i det mindste ikke inddyssede mig i nogen Syndesøvn, derpaa torde maaskee det være et Tegn, at jeg, da Raden anden Gang kom til mig, liskede mig fra at skrive en latinsk Afhandling, ved at indlevere i det Sted mit efter Wielands Mynster og Maade i Jamber til Brug for mine Forelæsninger fordanskede Brev til Pisonerne. Derimod tog jeg con amore Deel i Disputereøvelserne selv, der bleve mig dobbelt interessante ved den Grundighed, Humanitet og Liberalitet, der var deres Almeenpræg.

Desværre lukkedes mig altfor snart denne kostelige Skole. Endeel af de Ovennævnte vare allerede inden min Indtrædelse befordrede udenfor Hovedstaden; de øvrige af den gamle Stamme adspredtes paa samme Maade lidt efter lidt; de ny Indtrædende greb ikke alle med lige Kraft, eller lige Iver ind i Værket; omsider hensov Selskabet uden nogensinde at opløses formelig, dog maa jeg endnu tilføie, at det paa en dets overblevne Lemmer ubekiændt Maade ligesom gik igien en rum Tid efter dets Hedenfart, da Selskabets sidste Secretair, hvem jeg ikke vil nævne, skiøndt han alt mange Aar er død, gik unge Studerende, der til een eller anden Hensigt havde en latinsk Udarbeidelse behov, af Selskabets Archiv, der var blevet i hans

Hænder, tilhaande med at overlade dem af Blochernes, og Bindesbølles, og R. Møllers, og andre deres Jævninges Efterladenskab, dog naturligviis uden at kunne medgive dem den Aand eller de Kundskaber, disse Arbeider bare Stempel af.

Opnaaede jeg midlertid ikke min egentlige Hensigt ved at træde ind i dette Samfund, da oprettedes dette Savn mig tilfulde i det, at her knyttedes og befæstedes mangen irrupta copula, som den Dag i Dag hædrer og forskiønner mit Liv; og kan jeg mærkeligen nok tilføie, at ikke blot ikke eet eneste af de her indgangne eller bestyrkede Venskaber er blevet malis divulsum querimoniis, men at jeg aldrig med Nogen af dem, jeg her har lært at kiænde, agte, og elske, nogensinde i noget af vore mange og mangehaande senere indbyrdes Forhold har havt eet Ord høiere end det andet; et Vidnesbyrd, som jeg ikke i den Grad kan give nogen eneste af de øvrige Forbindelser, som jeg forresten kan have ikke mindre hæderværdige og tildeels nøiere Venner at takke.

Da man til Fordeel for dette Skrift har anmærket, at man her med Behag gienfandt levende Minder fra hine Dages mærkelige og glædelige Begivenheder, vil man med Føie formode, at dette Aars vigtigste og frydeligste Nationaltildragelse, Frederiks og Marias Forening, heller ikke med Taushed vil blive forbigaaet. Muligen torde og den, hvem hine Dages mindre og større Phænomener vare i levende Erindring,

vente her at finde Oplysning, hvorfor jeg, der ellers ikke gierne, hvor der handledes om fædrelandske Anliggender, var taus, ikke her, hvor det gialdt, hvad ellers var mit Yndlingsthema, ægteskabelig Lykke og Værd, gialdt ham, hvem Sandsigeren P. A. Heiberg i sine swiftiske Rigsdalerssædlens Hændelser kaldte Skrivefrihedens Skytsgud, hverken opløftede min Stemme blandt Festens Talere eller Sangere, skiøndt jeg i Morgenpostens Theateranmældelse af Høitidens tvende kostelige Skuespil erkiændte: at hver ærlig Dansk, hver Frihedens og Oplysningens redelige Ven maatte elske vor velgiørende Kronprinds, maatte ønske ham al den huuslige Lykke, hans i den Alder og Stand saa usædvanlige Sæders Reenhed giorde ham værdig til; at intet Beviis paa Nationens Kiærlighed til ham kunde findes ufortient."

En Hovedanledning dertil var visnok min vedvarende personlige Forstemning, der kun for dybt lod mig føle, at det var bedre ikke at giøre, hvad jeg dog kun vilde giort ilde. At jeg midlertid, maaskee for ikke at være nødsaget alt for lydelig at tilstaae — muligt ikke engang mig selv — denne ydmygende Grund, skabte mig adskillige sophistiske Skingrunde at daare mig og andre med, kan jeg ikke ganske fragaae. Det maa tillades mig at fremstille Tidernes Tegn, saaledes som de da viiste dem for mig, og som jeg i Erindringen betragter dem endnu.

Saa enig, saa lydelig, saa hiertelig end Almeenstemningen var, og ikke andet end kunde være, hvor — som Danmarks Nestor, O. Malling, ved denne Leilighed med den ham egne ordveiende Sandruhed udtrykte sig — Kongehusets Lyst var hver Mands Lyst, dets Fest en Folkefest, adlet ved nordisk Troskab, saa ømt, saa huldt, saa inderligt end især det Sindelag var, hvormed, som Danas nys anførte Talsmand sagde: Sønnerne og Døttrene af Fredrik den Tredies Kiække Medstridere hyldede en Forening, stiftet i Fredrik den Tredies egen ærværdige Afkom, hædrede, hilsede, velsignede den fordum saa blide, i Norden aldrig, aldrig forglemmelige Lovises lignende Datterdatter, da hun gik frem Haand i Haand med Lovises hende værdige Sønnesøn, at indvies til den Throne, som Lovise forlod, da Dannerfolket stod sukkende næsten trøstesløst ved hendes Grav; da var der uskridigen de, hvis Attraa, hvis Idræt, hvis Tarv det maa have været, at det ikke maatte vise sig, og fremfor Alt ikke sees saaledes, og der med riig og rund Haand vare utrættede at udsaae Klinte blandt Hveden.

At allerede en rum Tid onde Tunger og værre Penne og Gravstikker havde været i fuld Bevægelse, sees bedst af vor patriotiske Abrahamsons to Aar i Forveien udkomne saa ilde paaskiønnede Fortælling om Thronfølgeren i Gondar, til hvis Anpriisning

det vil være nok at anføre den danske Sandemands, T. Rothes Begyndelsesord i Tilegnelsen af hans kostelige ved denne Leilighed udgivne Dannerskrift: "I rette beleilige Stund har Du talet, og gid kun dine Taler maatte af mange rigtigen forstaaes, og ærligen behiertes; gid det af mange maatte føles, hvor utvetydigen Dine til Fortællingen føiede Undersøgelser bære Mærke deraf, at de ere udflødne fra lyse stærke Fornuft, fra ærligt Hierte, og fra frie Mands Sindelaug. *) At det er rundet Dig i Tanker, hvor saare Fortællingen i mange Stykker passer med, hvad der skeer iblandt os i disse vore Dage, derfor er den i Fortællingen fremlysende baade philosophiske Geist, og kraftige Deeltagen i Medmenneskers Lyksalighed mig Borgen."

Hvorvidt hine lumpne Skandskrifter og Skandbilleder, som Abrahamson med ærlig Dannemands Nidkiærhed harmedes over, og ivrede mod, havde, som han paastod, deres Udspring fra Nationens Bærme og Afskum, Hyklerne og Monopolisterne, og de bangegiorte Mægtige, og Trældomselskerne, der ved at sætte deres, og deres

*) "Et Speil — siger Rothe et andet Sted i Tilegnelsen — er din Tale, min Mand! et tro, et rigtigsleben Speil. Som Du holdt os det for, saa fik vi det at see, hvilket Speilet i den Stilling kunde fatte."

endnu smærre Tilhængeres Penne og Griffeler i Arbeide, skaffede en stor Deel deslige for Dagen; hvorvidt en Deel af disse omtalte Mennesker virkelig havde andraget paa Pressefrihedens Ophævelse, og den sæleforbærvende Censurs Oprettelse, men vare afviste med alle, og det altsaa var meget tænkeligt (!) at en Deel af dem udtrykkelig leiede Statens Smørere til at giøre det saa galt med Paskiller endog mod Kongehuset selv, at man omsider skulde blive keed deraf, og i en hastig Harme, istedenfor at foragte Paskillanten, eller straffe ham følelig, straffe det hele uskyldige Folk med Pressefrihedens Ophævelse; maa jeg lade staae derhen; at det den Gang almindelig sagdes, og troedes, veed jeg; men at, naar man skulde til at forklare sig nærmere, og navngive dem, man troede det om, og Grundene, man troede det paa, hiin Almeentro opløste sig om ikke i fuld Vantro, dog i Modsigelser og Tvivl, erindrer jeg saare godt tillige, og at man i det mindste for en stor Deel fægtede med Skygger og Spøgelser, troer jeg med temmelig Vished at kunne sige, ja endog, om behøvedes, af egen Erfaring at godtgiøre.

Midlertid blev det Onde alt værre og værre, saa at lojale Pram gik stærkt frugtsommelig med en ironisk Undersøgelse: om ikke Publicitet og Politisering var det samme, som Skielden over Regieringen, der midlertid ikke kom for Lyset, maaskee neppe engang

i Pennen, da hans sindigere Medstridere ikke uden Foie befrygtede, at han ved at hugge om sig, især i Mørke, med dette tveæggede Sværd, stod stor Fare for at saare dem, han mindst vilde og burde, og vel muligt i sin Hidsighed endog sig selv. Yderst ublu og skiændigt var især dette Nidvæsen Formælingsaaret, saa at endog Tode i sin Critik og Analyse i Anledning af Skriftet om Høitideligheiderne ved Indtoget anpriste disse: at den sorte Avind deraf maatte see, hvad Frugter den forgiftige Sæd bar, der blev udsaaet i Vinter. Endnu mærkeligere Ord i denne Anledning vil man finde i Critik og Anticritik, hvoraf han ikke mere var Medudgiver, i en Recension over de saakaldede Grundede Overbeviisninger og Giendrivelser til Paskillanterne; hvor der om de efter Sigende opslagne Paskiller udtrykkelig siges: Er det saa, tør vi dristig paastaae, at ingen, efter egen Drift, af Middelstænderne, ja end ikke af den ringeste Almue, har været Auctor til eller Befordrer af disse Mørkhedens Gierninger, saasom vi blandt disse Stænder have fundet en ganske almindelig Glæde og Velbehag over vor ypperlige Kronprindses heldige Valg af en fra det kongelige danske Huus nedstammende Prindsesse, hvilket var det, Nationen allerhelst ønskede. Vil man endelig hertil lægge samme Blads Anmældelser over den saakaldte Mads Bagerske Feide, hvor blandt andet en af

Modpartiet i et Skrift under Navn af Mads Bagers Brevtaske, udpegede Mænd, der efter den nyere Terminologie vilde hedde erkiændte Ultraer og Aristokrater, som Ophavsmændene til, hvad her fremstilles i høist radicalt Lys, har man tilstrækkelig Forestilling om den daværende Hurlumhei.

Men ikke nok hermed! en anden og saare ond Følge var, at man ikke nøiet med at udlede betænkelige Skrifter fra endnu betænkeligere Lønkilder, og giennem ubeviislige, sikkert meget ofte utilværende Canaler, ogsaa selv i det uskyldigste, allerbedst meente, fik Vane paa, at søge eller lægge Galde og Gift. Saaledes erindrer jeg et saare mærkeligt Exempel, at Øretuderi og Øienskalkhed prøvede som Ildesind at beføre, hvad der var Udtrykket af reen Hengivenhed for Kongehuset, saa paafaldende, at jeg ikke engang kan overtale mig at betroe det til Pennen. Saaledes har jeg Prams Haand for, at en ellers ikke betydelig eller betydende Mand, men som imidlertid her havde noget at sige, i hans saa lojale og reenmonarkiske Frode og Fingal, der skulde opføres ved Formælingshøitiden, vidste at opdage*) eller opdigte saa skammelige, og ikke blot med Prams Grundsætninger og

*) At denne Udtydning omtrent var af samme Natur, som da man 1772 med Vold og Magt vilde gienfinde Struensee i Stryange, fordi begge Navne begyndte med de samme tree Consonanter, er Alt, hvad jeg kan tillade mig at tilføie.

Overbeviisninger, men og med hans vedkiændte individuelle Følelser saa aldeles stridige personlig fornærmelige Udlæggelser, at Pram i sin billige Forbittrelse voldgav mig sit Manuskript, og indstændig og høitidelig paalagde mig at vaage over, at der ikke blev det mindste, hvorpaa bemældte Herre kunde hænge sin Beeghætte.

At Heiberg ikke havde noget saadant i Tanke med de tree Linier i hans bekiændte Vise, hvorom snart mere,

Mange begloede,
Faa kun forstode
Digterens Fingal og Frode;

skiøndt de vare Pram uvelkomne, da han frygtede en saadan Udtydning deraf, torde jeg nok staae inde for; Heibergs Mening var sikkerlig, at den megen kostelige Folkephilosophie, som dette ædle Drama indeholder, sov sødelig i Idioternes Øre; og naar den ynkelige Parodist af Heibergs Vise siger:

Tosser begloede,
Kloge forstode
Digterens Fingal og Frode,

give vel de jammerlige Vers i hans Parodie Føie at tvivle:

Om Han bør regnes iblandt de Kloge;

at han imidlertid neppe forstod den, som den allerførst omtalte dybe Viisdomsaand, bør jeg tilføie.

Et lignende unægteligt Phænomen ved denne Leilighed er ydermere, hvad jeg umodsagt i ovennævnte Theateranmældelse har anført: at der gaves Folk

blandt vore Medborgere, der fnøs over, hvad i Høstgildets Chor til Bondestandens og Bonde-frihedens Hæder var sagt. Dog — føiede jeg ikke uden Hensigt til — Borgere ville vel disse Mennesker ikke hedde; nok, at der ere saadanne under Dannekongens Stepter, som forarge dem over, at Digteren har sagt om Kongen: at han har adlet Bondens Stand; *) at han har vovet den dristige Tanke: Adel kan en Bonde være. Dog disses Forbittrelse og Had er kun en Green mere i den Borgerkrone, Digteren, hvis Laurbær næsten altid ere omslyngede med Egeblade, atter her har vundet sig; i det mindste veed jeg, næst de Godes Agt og Kierlighed, intet hæderfuldere end de Ondes Had.

---

*) Over begge de her anførte Steder bleo i et ikke længe derpaa udkommende ikke ilde skrevet Stridsblad giort spidse Anmærkninger, og sarcastisk spurgt: hvilken Christian (!!!) det var, der havd'e adlet Bondens Stand? samt af Sprogbrugen viist Modsigelsen i, at Bonden skulde være Adel. Skade imidlertid, naar man ikke, som Thaarup snakkede meget om, vilde indlade sig med Forf. om Slægtskabet mellem Adel og Odel, at man ikke i det mindste henviiste ham til det ham sikkerlig velbekiendte deilige tullinske Sted i Sørgeoden over Lützow:

Thi du var Adel ved din Siæl,
Om du endog var fød af Slaver;

et Adelskab, som vel ligesaa sikkert mangen Bonde besidder, som mangen saakaldet adelsbyrdig savner.

Som ydermere Oplysning og Bekræftelse af Ovenstaaende, troer jeg, af den ikke længe derpaa begyndte danske Tilskuers tredie Nummer, at kunne anføre følgende af et Brev fra en saakaldet Nostradamus Politikus, der tilbød Tilskueren at gaae ham tilhaande med politiske Vairspaadomme, og ved at omtale, hvad han — efter Roxelane i Soliman den Anden — kalder sine Vairglas, siger: Vist nok ere disse Vairglas undertiden noget variable; saaledes viiste de alle paa Storm og ondt Vair, det første Høstgildet kom ud; steeg derpaa til Ustadigt og Foranderligt, og viser nu Solskin og mild Luft; men man maa ogsaa betænke, at det politiske Vairligt er ligesaa ustadigt tilhove, som Frost og Tø har været i disse Dage."

End mindre heldig var en tredie af mine Venner. Mellem Dem, der med rigest og rundest Haand havde bidraget til denne Høitids Forherligelse, var P. A. Heiberg. Ikke mindre end fire forskiellige poetiske Arbeider havde man fra hans Haand; deriblandt, foruden den senest i sidste Bind af hans Skuespil aftrykte Cantate, og den skiønne Vise, som dermed stod i Forbindelse, den almindelige Folkesang, hvoraf 14000 Exemplarer gratis vare uddeelte, og bortsendte, og hvoraf især de Linier:

Prinds! da Du kom fra vunden Slag,
Da ligned' Folkets Fryd en Torden,
Men Glæden, som Du seer i Dag,
Den spredes over hele Norden;

var (s. f. Bind S. 207) i Alles Munde, og blev, skiøndt af forskiellige Aarsager, i Alles Minde, og fremfor Alt en Sang for den kiøbenhavnske Ungdom *),

---

*) Da denne ikke, det mig er bekiendt, nogensteds er aftrykt, uden i det af Heiberg udgivne Politieforhør, tillader jeg mig at pryde mit Skrift dermed, for tillige at erindre min fierne Ven, at det er en hellig Gield, der hviler paa ham, saavel til Litteraturen, som til Historien, at bevare sine digteriske mindre Arbeider i en authentisk af ham selv besørget Samling.

Sang for den danske Ungdom.

Høit lyde vores spæde Sang,
   Høit vores Glæde stige!
Hver Lyd i Dag er Jubelklang
   I Dannerkongens Rige;
Dig, Frederik! velsigne Gud!
   Bliv Kongestammens Ære!
Og den, Du valgte til Din Brud,
   Maria hilset være!

Os sagde vore Fædre tit
   Om Frederik den Femte,
At Dannerriget bredt og vidt
   Hans Minde aldrig glemte.
O, fryder Eder, danske Mænd!
   Seer femte Fredrik leve!
Her seer I Eders tabte Ven
   I Sønnesønnen leve!

Os vore Mødre har fortalt
   Om Dannemarks Lovise,
At hendes Minde overalt
   Man nok ei kunde prise.

der havde fortient at være Slutningspsalme til Mallings kostelige Tale. De ovenmældte Væirglas stod da samdrægtigen paa beau tems, og man hørte med en vigtig Mine spaae om de Frugter, der for Digteren vare i Vente, og som sandelig ikke var i hans Regning.

Til Uheld havde nogle Personer, der kaldte dem Affsendinge fra en Uting, de fandt for godt at kalde den jydske Proprietairstand, fundet Kronprindsens Formæling et passende Øieblik til at overlevere ham, hvad de behagede at benævne et Tillidsskrift, men hvad egenlig var en Klage over de nyeste Anordninger i Landbosagen, og disses Ophavsmænd, og Talsmænd, i Særdeleshed Chr. Colbiørnsen, der ikke uden Føie af dem ansaaes for Siælen i det Hele. Denne saakaldte jydske Ambassade havde Heiberg i Rigsdalersædlens Hændelser med swiftisk Haand givet en vedbørlig Revselse, hvorved vel og en anden Mand og Ting, som

---

De modtog hende jublende,
O skulde vi da tie,
Nu da vi hendes Billed see
Oplevet i Marie?

Høit lyde da vor spæde Sang,
Høit vores Glæde stige!
Hver Lyd i Dag er Jubelklang
I Dannerkongens Rige.
Dig, Frederik! velsigne Gud!
Bliv Kongestammens Ære!
Og den, Du valgte Dig til Brud,
Maria hilset være!

ved denne gode Leilighed faldt paa hans Vei, tillige havde faaet en velfortient Snært. Nu traf det, at han af et Selskab, der om Sommeren maanedlig samledes paa Skydebanen, blev anmodet om en Vise til deres sidste Sommersamling i Slutningen af September. Naturligviis tog han sin Text af Dagens Anliggender:

Hver Mand i Byen om Indtoget talte,
Om Transparenter og Dandserens Sang;
Decorationer og Porte man malte,
Sang, hvad de elleve *) Muser besang;

glemte da heller ikke

Jydernes Proprietairer,
Der ønske Slaver, og Bønder at slaae;

men var, for at faae et Riim paa

De Mallinger, Suhmer og Rother,

til hvem Raden her ikke var, kommet til Uheld at sige:

Ordener hænger man paa Idioter,
Stierner og Baand man kun Adelen gier;

og blev han da nu af Politimesteren indkaldet, da man fandt: at ved ermeldte Sang saavel Regieringen dadledes, som tillige der paa en fornærmelig Maade taltes, deels om Adelstanden i Almindelighed, deels i Særdeleshed om Mænd, som Hs. M. Kongen havde beviist Naa-

*) I det nemlig Thalia og Melpomene vare in duplo, først personlig i Pieridechoret, dernæst in effigie ved Templets Indgang.

de." Hvo den Man var, der fandt dette, erfores ikke; nok, at Politimesteren, efter at have anhørt Heibergs Forsvar i Henseende til den Anke, der angik de formeentlige Fornærmelser mod den — takket være Aaret 1660 — i Danmark saalidet, som de andre Stænder, existerende Adelstand, og især de af ham fremførte upaaankede loci paralleli, hvoriblandt fornemmelig Baggesens navnkundige Ord om Adelstandens Skabelse *), lod denne Deel af sin Paatale aldeles hensove. Derimod var det forgiæves, at Forf. fremlagde sine ovennævnte saa høist patriotiske Sange til Beviis paa sit lojale Sindelag mod Kongen og Kongehuset; forgiæves, at han beraabte sig paa det Modsigende i, at den, der Dagen før, den paatalte Sang udkom, i ovennævnte Cantate havde sluttet sin inderlige Tak for den Meningsfrihed, vi nød, med de Ord:

Taknemmelig vi denne Frihed bruge,
Ei til at dadle Fyrsters Skridt,
Men at advare dem for Lumskheds Rænker,

i samme Øieblik skulde misbrugt den selv til at dadle Monarkens Handlinger; Politimesteren vidste bedre, at der i denne Sang skumledes over Regieringen, og idømte ham en Bøde af 150 Rdlr., Udgiveren af Morgenposten, der ved at aftrykke den i benævnte

*) Man see Baggesens Poesiens Oprindelse i hans Eventyr og comiske Fortællinger (Udgaven fra 1807 anden Deel S. 700).

Blad, havde viist en mindre Grad af Ondskab, end den egenlige Forfatter, hvis Brøde endog forøgedes ved at have tilladt det, en Mulct af 50 Rdlr., og en Bogtrykker, der paa egen Haand havde aftrykt den til Salg, af 20 Rdlr."

At endog de, der ikke yndede denne Vises Sprog — uden dog deri med Politimesteren just at erkiænde Forf. Dadlelyst over Regieringens Handlinger — og der, uden ubetinget at billige Dommens neppe saa ganske etymologisk rigtige Fordanskning af Ordet Idioter, fandt bemældte Linie uoverlagt og straffældig, dog vare langt fra, at finde den strafværdig, mindst i den Grad, og især bedømte, hvad man nuomstunder i Frankerig kalder la question intentionelle, langt anderledes, derpaa kunde fra de Dage anføres adskillige Beviis. Her vil jeg blot nævne, hvad jeg fra uforkastelige Hænder har, at en af Landets allerførste Lovkyndige fandt Grundene for denne Dom saa ufyldestgiørende, at Vedkommende til disses ydermere Bestyrkelse fremkom med en petit billet fra en den Tid meget formaaende Mand, og spurgte: om han kiændte det Navn? men fik sig til ikke liden Forundring det Svar: "naar det staaer fuldt udskrevet paa venstre Side af et Heelark, foran en Deel andre Navne, hvoriblandt mit er, eller ikke er, kiænder jeg det nok; men naar det staaer med de første Bogstaver saaledes nederst paa høire Haand af en lille løs Lap, kiænder jeg det, i det mindste i Embedsfager, ikke."

At disse Fodspor just skræmmede mig, vil jeg ikke sige, som jeg overalt ikke gierne hverken af andre eller mig selv vilde være anseet, som let at skræmme, hvor jeg er mig bevidst at have Ret at tale med og for; men at de fortrædigede og forstemte mig, nægter jeg aldeles ikke, saa meget mindre, som det ingenlunde var mig ubekiændt, hvad Øine man fra visse Kanter ansaae mig selv med. Var det end blot en ufrygtelig Theaterstemme, som sikkert talte efter Soufleur, der havde spurgt*), om det Menneske da skulde have Lov til at lade trykke alt, hvad han vilde**), da var det dog neppe blotte Theaterlyn, jeg havde seet, da jeg fandt mig beføiet at tillægge: "Hvis Ugler og Muldvarper maatte raade, kom Solen aldrig paa Himlen, og hvis Dosmere og Skielmer fik Roret i Hænde, vilde Trykkefrihed og Oplysning snarlig blive viist i Landsflygtighed. Lykkeligviis — blev jeg ved — leve vi her i en Epoke, da sligt fra ingen Side er at befrygte. Om end vor elskede Kronprinds ikke var omgivet af Mænd, der til alle Tider have viist sig Trykkefrihedens ivrigste Forsægtere, hvoraf endog ad-

*) Dram. Br. i Morgenposten for 1790 S. 657.

**) Ubentvivl i Anledning af første Brevs Yttring, om den Uskik, for ikke at sige Ulov, for Tiden at indlade et Antal Privilegerede giennem Giethuset over Theatret, for at besætte de faa Bænke, man i Parterret havde levnet, og derfra istemme en saa kaldet Folkesang, der midlertid ikke just vandt stor Folkegunst.

skillige selv med rund Haand have ofret paa dens Alter, vilde dog hans egen bekiændte Standhaftighed i det Gode være nok til at berolige mig i saa Henseende. Heller ikke vilde Nationen, hvis Stemme altid har været ham ligesaa hellig, som hæderlig, med Ligegyldighed ansee, at denne Frihed, der endnu langt mere end Indfødsretten er vort sande Palladium, blev den betagen. Man kan en Tid forholde et Folk denne Herlighed, men ikke berøve det den, naar det først engang har smagt dens Sødhed. Forfølgelser, Bøder, Straffe, Alting er da forgiæves. Den grundløseste Beskyldning faaer Vægt, naar de Herskendes Vælde væbner sig derimod. Lænker og Baand blive Egekrandse, Gabestokken, som man i Engelland seer, en Hædersplads, den ellers foragtede Skumler faaer Anseelse og Folkeyndest, og ansees som Frihedens Martyr. Vistnok fremspire stundum giftige Planter under Skrivefrihedens Ly, men deres Modgift blomstrer ved deres Side. Man bebreider vor Skrivefrihed, at den har fremelsket for stor en Mængde af hine; men man sige da og, hvad Skade de vel have giort! Nei! det bliver ved Beaumarchais Ord: **de trykte Dumheder skade kun, hvor man hæmmer deres Løb.** No. 45 af Northbriton*) var sovet saa

*) Det bekiændte Ugeblad, der — som Archenholtz udtrykker sig — foranledigede større Begivenheder end nogen Bog i Verden, da Forf. Wilkes's constitutionsstridige Hæftelse ikke blot paadrog de to Mi-

fredelig hen, som den angergivne Præsidents foragtelige Brevverling eller Mads Bagers lumpne Brevtaske, havde ikke det trufne engelske Ministerium selv giort det vigtigt og farligt."

Man tilgive denne lange Udskrift af mig selv, da den ikke blot indeholder min uforandrede og uforanderlige Troesbekiændelse, men og findes, hvor man ikke let torde søge den, i mine dramat. Steve, hvor jeg overalt havde for Skik at expectorere mig — som man den Tid kaldte det — om enhver Ting, der laae mig paa Hierte. At jeg stræbte at være uafhængig og upartisk, tør maaskee det bevidne, at af de to Stridskrifter, jeg her udpegede, det ene var høist antiministerielt, og det andet ligetvertimod; og at, uagtet Pram ikke utydelig gav mig tilkiende, at, hvad der var sagt om Brevtasken, torde have saaret, hvem jeg ikke ønskede, tilbageholdt jeg dog ikke min Foragt for de den gode Sag uværdige Vaaben, her fægtedes med, men nævnte det atter i Tilskuerens første Nummer, som Sidestykke til et mod Colbiørnsen udkommet Nidskrift. At midlertid Pram selv hverken havde Lod eller Deel i Brevtasken, veed jeg, skiøndt jeg aldrig erfoer dens unævnte Forf., med fuld Overbeviisning.

---

nistre, der havde undertegnet Arrestbefalingen, hver en Mulct af 5000 Pd., men foranledigede en ti Aars Nationalkamp, som endte med at styrte Lord Bute og hans almeenforhadte Ministerium.

Endnu maa jeg af et senere Brev, som fremdeles Bidrag til de omtalte Tidernes Tegn afskrive Følgende i Anledning af den Tomhed, der, just ikke til stor Ære for Publikum, Fingals og Frodes Forfatteraften fandt Sted: "At de høie Herrer, hvis fine Næser lugtede Oprørsaand i Høstgildet, og som Frihedsmindet her var til saamegen Forargelse, disse Bondefrihedens, Trykkefrihedens og Menneskefrihedens svorne Fiender heller ikke kunde lide et Stykke, hvor Fyrsters og Undersaatters giensidige Pligter og Rettigheder saa strængeligen og frimodigen paatales, synes meget naturligt; at disse heller ikke kunde see den fine Compliment, det indeholdt til vor Thronarving og hans Brud, er mig og meget begribeligt, da de Mennesker, hvis Falkesyn opdager de Ting, som ellers intet dødeligt Øie blev vaer, gemeenlig ikke kan see, hvad der ligger dem lige for Næsen." Derimod troer jeg, at maatte henvise dem, der ville see, hvorledes jeg i Anledning af det egenligere Publikums Ligegyldighed derved atter har commentert over det (3 B. S. 86) forhen anførte T. Rothes Sandsagn, om den Indflydelse, Skuepladsens Fordærv har paa Nationens, og de sammestedes fremførte Betragtning om det nye og rummeligere Operahuus, som da alvorligen paatænktes, og paadreves, til Brevene selv, og blot tilføie, at jeg saavel i Henseende til glimrende Optog og Prunk, hvormed man sløvgiør og udmarver Nationen, som end mere til Sielehytte-

spil, der haane Smag, Sæder, og sund Fornuft, tænker den Dag i Dag*) i alle Ord, Punkter og Clausuler som da, og ikke, hvad der end maatte skee, agter at fordølge, forsage eller fornægte denne min Overbeviisning, saalænge jeg ikke er bragt til at erkiænde dens Urigtighed; men at det stedse vil blive mit stadige og ivrige Ønske og Krav, at man ikke vil fornedre Nationen til Børn ved at more den ved Børneværk.

At her ikke i Henseende til Trykkefriheden fægtedes med Indbildninger, og at Mænd, over hvis Tænksomhed, Retviished og Sindighed ikke den svageste Skygge svæver, frygtede, tænkte, talte som jeg, derpaa kan jeg ikke fremføre uforkasteligere og ærværdigere Vidnesbyrd, end de Ord, hvormed han, der levede, som han døde, Sandheden tro, Phocion Birkner begyndte sin uforglemmelige Afhandling om Trykkefrihed, **) der i Forening med hans ældre Skrift om Adel vandt ham, som Danneborger, Tænker og Ædling det høie Sted, som de siden henrundne fem og tredive Aar alt mere og mere have grundfæstet, medens de have nedstyrtet og knuust saamangen anden samtidig Navnkundighed i Støvet. "Bedste Ven! — saaledes begynder han — Som et Tordenslag i mine

*) Den 28de April 1826.

**) Minerva for Martii 1791, siden aftrykt i hans samlede Skrifters tredie Bind.

Øren var den Efterretning, som jeg her læste i Hamburger Zeitungen, og som Deres Brev til mig siden bestyrkede, at, efter Rygtets Sigende, Trykkefriheden i Danmark skulde indskrænkes. Ak, tænkte jeg: har det ikke anet mig? og ere da disse mine Anelser allerede saa hastig indtrufne?"

Kun med Møie modstaaer jeg den Fristelse, at udskrive det næstfølgende, hvorledes alle Retskafne, alle Patrioter glædede sig, da Fredrik med en for hans Alder sielden Sindighed først tog Haand i Statsroret, hvorledes de saae i ham den Mand, der vilde træde i fierde Christians og fierde Fredriks Fodspor, hvorledes hver Menneskevens, hver Patriots, hver fri Borgers Barm slog af Glæde, da han med sindigt Mod gik løs paa Barbariets og Lehnssystemets ældgamle grundmurede og gothiske *) Bygning; da han brød Landmandens svære Jernlænker, da han gav hver Mand Lov til frit at skrive, og sige, hvad han tænkte; da han med sand Siels Høihed overlod uværdige Angreb paa sin egen Person, uhævnede, til den fortiente Foragt! hvor elskede, hvor velsignede de ikke den Prinds, der saa tydelig aflagde Prøver paa, at han kiændte Menneskeværd og Menneskerettigheder!

*) Mindst havde sikkerlig Birkner drømt om, at dette Navn faa Aar efter hans Død i egentlig og figurlig Betydning skulde blive en Hæderstitel.

Men dette, men hans sjælfulde Fremstilling af de deels aabenbare, deels lumske Angreb, Meningsfriheden havde at frygte og lide, fremfor Alt hans ugiendrivelige Udvikling af Trykkefrihedens trende i et Monarkie uskatteerlige Fordele: at Monarken ved den erfarer, hvad ellers evig torde og vilde blive ham skiult, giøres opmærksom paa, hvad ellers maaskee aldrig var faldet ham ind; at han giøres bekiændt med Folkets Ønsker og Sindelag; og at den for efterladne og uretfærdige Embedsmænd er en Svøbe; *) Alt dette maa man læse hos ham selv, læse i Sammenhæng, foredraget med den galderene Sindighed, den uforfalskede Iver for det Gode og Sande, den oplyste menneskevenlige Dannished, som maaskee ingen af vore Skribenter i den Grad har forenet; og vel vil man da sande, hvad en nyere Skribent, **) der har mere end een hellig Adkomst til at elske og signe Birkner, har sagt, da han ved at skildre som Fædrelandets lykkeligste Aar dem:

*) Og en Svøbe, der gavner endnu uendelig mere ved at afskrække, end ved at revse. Det negative Gavn, lovhiemlet Trykkefrihed stifter ved at forhindre og forebygge, hvad ikke let ellers stod til at afvende, er efter mine Tanker ligesaa uberegneligt, som uvurdeerligt.

**) Etatsraad Collin i hans Tale paa Landhuusholdningsselskabets Sørgehøitid den 25de Febr. 1815, Chr. Colbiørnsen og T. Bugge til Minde (aftrykt i landoeconomiske Tidender 1ste Bind tredie Hefte).

da ved Statens Roer stod en Prinds udrustet med samme Kraft og Evner, som den fierde Fredrik, ved hvis Urne Danmark saa ofte fælbede Taarer; da Landets fortreflige Mænd af alle Classer samvirkede til eet Maal, da Meningsfrihed og Borgerfrihed vare de almindelige Emner — ikke for Strid, men for glad Betragtning, fuldender denne speiltro Trylleskildring med at sige: da skrev Mændene, Tyge Rothe, Suhm og Birkner; og vel maa da hver den, hvem Dannerhierte slaaer i redeligt Bryst, istemme den ædle Talers Slutningsord, naar han siger: Styrk os, herlige og hellige Minde om hiin gyldne Tid! til at bære med Hengivenhed for Konge og Fædreland den Lod, Forsynet tilskikker!

I het man midlertid tør ville undskylde, at mine Erindringer dvæle saa gierne og længe ved saadanne Dage, forudseer jeg den ikke ubeføiede Anmærkning, at den nysanførte Skildring ikke ubetinget passer paa den ovenberørte Tidspunkt; at netop Meningsfrihed og Borgerfrihed vare da Gienstand for Strid, og Striden, som Birkners af mig anførte Begyndelsesord vidne, snarere en Gienstand for ængstlig end glad Betragtning; men man komme ihu, at om den gode Sags Seier end giorde Danmarks Lykke, da giorde den ædle Kamp, hvorved Seiren blev vunden, dets Ære; da var — om man vil tillade mig dette Billede — den hidtil omtalte Tidspunkt en skiøn Dags

indtagende Morgen, hvis Interesse endnu forhøies os ved de enkelte Drivskyer, der nu og da true at formørke Solen, indtil den med eet fremtræder, som en Brudgom af sit Kammer, at fuldende sit Løb. Vel var det en skiøn Tid, da, som Colbiørnsens talentfulde Medstrider mod hans og den gode Sags formaaende Avindsmænd, P. H. Aagaard *) udtrykte sig: Borgervennens Navn var helligt for hver god Dannemand og Dannequinde, da man i huuslige Cirkler velsignede hans ædle Virksomhed, enhver tog Deel i hans Sorger, og harmedes over hans Fortrædeligheder, da det erkiændtligen paaskiønnedes, at Frihedens høie Beskiærmer yndede Frihedens varme Talsmand.

Naar jeg til Beviis for, at Almeentarv den Tid var de huuslige Kredses idelige Æmne, venskabelige Samtalers og Brevvexlingers hyppige Indhold, vilde beraabe mig paa de ovenanførte Birknerske Linier, torde jeg maaskee — skiøndt neppe med Føie — uagtet de i Minerva findes underskrevne Vesterlandsfør den 10 Decbr., møde den Indvending: at jeg, vel tildeels bedre end mange andre, maatte vide, hvor ofte Breve vare udkomne i Trykken, uden nogensinde at have udgiort Deel af en virkelig Brevvexling, været til-

---

*) I hans Anmærkninger ved Pseudonymen Reiersens Erindringer i Anledning af Colbiørnsens Betragtninger over de jydske Jordbrottens Klage.

skrevne nogen virkelig Person, eller afsendte i nogen Postsæk, og hvis første og sidste Posthuus havde været Trykkeriet. Jeg vil da af en virkelig, hidtil utrykt, Brevvexling, der ligger for mig, til Hiemmel for det ovensagte, afskrive følgende:

— — — "Der er endnu een, en langt mindre talriig, men maaskee ei meget mindre vigtig Stand, der med Længsel venter sin Frihed fra samme Hænder, men viis og gavnlig Frihed, som betrygger Frimodighed, og sætter Grændse for tøilesløs Raadhed, og som ikke mere hænger af Hofluner eller ustadige Ministerprinciper. Jeg er ikke udsendt at skrive paa Deres Stoel: **Brutus! Du sover;** thi det er almindelig bekiændt, at De med vante Iver har talt og vaaget for os; men medens man dvæler med at sætte Tordenlederen op, raser Tordenen iblandt os. Vore Øine ere henvendte paa Dem. Da vi har een af vore ypperste Ordensbrødre saa nærved Thronen; da han, da Cato Rewentlow, da flere af vore Ophøiede selv saa rigelig have offret paa Trykkefrihedens Alter, er det ikke at frygte, de lade det forstyrre, fordi det omfavnes af een eller to, der har sagt Ting, nogle Mægtige ugierne hørte. O iil at betrygge dets Fred, og De skal nyde Deres ædle Bestræbelsers Løn: at see deres herlige Frugter. Det almindelige Vel var stedse Deres Slægts Formaal; det er arveligt i den, at opofre Alting for dette."

Og her er det didhørende af Svaret:

"Tro De, værdige Mand! at jeg sætter Priis paa det Bifald, med hvilket De og flere gode Medborgere belønne min Villie og min Lyst til at gavne det Almindelige. At fortiene denne Belønning, det skal være Maalet for mine Bestræbelser."

"De skriver et Par Ord om Trykkefriheden, som røbe Bekymring for dens Skiæbne. Men seer De ikke, min Ven! seer De ikke Danmarks Skytsengel, dets kiække Fredrik, og den ædle Bernstorff at staae, som Vogtere ved dens Alter: Hvorledes skulde dette da kunne vanhelliges? Nei! vær De, og hver Fædrenelandets, hver Friheds og Videnskabernes Ven tryg. Lænkerne brydes ikke paa eet Sted for at smeddes til et andet. De tages ikke af Bonden for at lægges paa Philosophen."

Kiøbenhavn den 27 Novbr. 1790.

At dette Svar var fra den Mand, "i hvis Hænder Birkner i Slutningen af sit Skrift siger sig at finde Trøst i at tænke sig Trykkefrihedens Skiæbne, en Mand, som besad Folkets Tillid og Yndest, og som mere end eengang havde viist sig som en Ven af Oplysning og Folkefrihed," har sikkerlig Læseren sagt sig selv; at det var til mig, lægger jeg blot til, for at giøre opmærksom paa, hvorledes den Tid Fædrelandskierlighed havde tillukt alle de Svælgedyb, som Forskiel paa Embedsstilling, Rang, Alder, Fortienester, Indsigter og Talenter hidtil havde befæstet mellem Danneborger og Danneborger; at en hellig Broderkiærlighed

omslyngede os alle, begyndte og endte i Fredriks Hænder, hvori de ovennævntes laae, og at enhver trofast og kierlig modtog den Dannehaand, der raktes ham, naar kun dens Tryk bevidnede, det var en ægte og nidkiær Broders. Denne Samdrægtighed, den heraf følgende Samvirkning udgiorde de følgende Aars Lykke; og med en ædel Fosterson af hine Dage, gientager jeg, hvad denne for ikke lang Tid siden, ikke uden Anledning, sagde mig: "er denne Aand tabt, ere alle de Tab, Danmark i saa mange Henseender i senere Tider har liidt, aldeles intet mod dette."

At det ikke var behov, at skrive paa Chr. Colbiørnsens Stoel: **Brutus! Du sover**, og at han, som han i den ikke meddeelte Begyndelsesperiode af hans Brev udtrykte sig, paaskiønnede, at de Pligter, Fædrelandet havde Ret til at fordre af ham, dobbelt krævedes, i det man erkiændte det ufornødne i at minde ham derom, viiste sig, da ikke mange Dage efter ovenanførte Svar det Reskript udkom, hvorved — som Minerva for Decbr. udtrykker sig: — Vor monarkiske Regiering skiænkede os den litteraire Frihed i selvsamme Grad, som den demokratiskſindede Nationalforsamling i Frankrig; da det hedder i den eye Artikel af dens saakaldte **Menneskerettigheder**: **"Frit at kunne meddele andre sine Tanker og Meninger er en af Menneskenes dyrebareste Rettigheder, og følgelig kan enhver Borger i Staten frit baade tale, skrive og lade trykke, dog med**

den Betingelse, at han i de Tilfælde, Lovene har bestemt, indestaaer for Misbrug af denne Frihed." Dette allernaadigste Reskript — siger Minervas Litteraturartikel — hvorpaa Skrivefrihedens Oplivelse for os beroer, henviiser de Qvæstioner om Skrivefrihedens Misbrug, der hidtil vare blevne paadømte ved Politiretten, til de almindelige Retter, da Politimesteren i den lærde Republik blot er Anmælder og Angiver, hvorved vi altsaa igien have opnaaet den uskatteerlige Skrivefrihed af 1771."

Vel var det ikke mere den Politimester, der — som i forrige Bind S. 73 anførtes — ikke vilde af Suhms Hoved; men var end den nuværende personligen bedre liidt end hans Forgiænger, paa hvem der

Fra Comos *) Tid

hvilede en gammel ikke let udslettelig Ugunst, fandtes han dog især i hine Dage, da man af enhver Embeds-

---

*) "En italiensk Balletmester — siger Abrahamson i en Note til ovenstaaende Ord af brutale Klappere — der for en Deel Aar siden — 1761 — foraarsagede Uroligheder blandt Tilskuerne, da han og hans Kone fik forurettet en — dansk — Dandser og Dandserinde, som vare meget gode og efter Fortieneste yndede af Publikum;" og giorde daværende Viceborgemester Fædder — der tillige ex nobili officio var Theaterdirecteur — sig overmaade forhadt og latterlig ved sin Partiskhed for de Fremmede mod vore Egne; som da og hos Curiositetsamlere endnu findes Samlinger af de mod ham derover forfattede Satirer og Paskinader.

mand ventede alt det Gode, hans Stilling gav ham Anledning til, ikke sit vigtige og vanskelige Embede voxen, og var især hans Dom over den heibergske Vise, og maaskee endnu mere Proceduren i denne Sag, ikke skikket til at forøge hans Popularitet; saameget mere, som selv de, der ellers ansaaes for hans Raadgivere, omhyggelig sørgede for at fralægge dem al Deel heri.

At Birkner allerede i sit tit anførte Skrift til Slutning fremførte det Ønske, at Trykkefriheden maatte stadfæstes ved visse, bestemte, og uforanderlige Love, og altsaa paa en Maade præluderede for sit senere classiske Værk over denne Materie, som i sin Tid vil vedborligen blive omtalt, vil jeg blot nævne, og nu gaae over til, hvad jeg med Føie anseer for een af de store Vendepunkter i mit Liv.

At mine arvede Dukater ikke blot, som den gamle Vise udtrykker sig, vare destillerede, inden jeg selv ret drømte derom, men havde medtaget en Slump flere, er i forrige Deel af disse Erindringer berørt; midlertid levede jeg bestandig saaledes fort, lod hver Dag have sin egen Plage, som om jeg endnu bestandig havde

Trods hver en Riig,
Nok, meer end nok til mig,
Og noget til min Næste,

regnende paa, at min Erhverv maatte dække mine Udgifter, og

Dens mange Bække smaa
Gjøre en stor Aa.

Men disse Bække fik saa mange Afløb og Afledninger underveis, og svandt af mangehaande Aarsager saaledes hen, at bemældte Aa blot var at finde paa det Landkort, jeg i Tankerne havde giort mig, men ikke i Virkeligheden; i desstærkere Progression formerede derimod Gieldbækkene sig, og den Strøm, de dannede, var mod Enden af Aaret saaledes voxen, at den truede at gaae over alle Bredder, og tage mig med i Afgrunden. I denne min Angst og Nød skrev jeg til min trofaste Zeuthen, og bevarer jeg endnu to Breve af ham i denne Anledning; det første, hvori han godmodigen blot forlanger at vide den Sum, jeg til Decembertermin behøvede, det andet, hvori han, efterat have erklæret, at den Sum, jeg angav at behøve, ikke blot overgik hans Forventning, men og hans Evne at tilveiebringe, bad mig komme til sig — da vi hidtil havde afgiort Tingene ved Breve, der have den deilige Egenskab, at de, efter det latinske Ordsprog, ikke rødme — da der vel skulde findes Raad. Og virkelig fandt, eller rettere skaffede han dette Raad, og at det var til en ikke ubetydelig Sum, seer jeg af hans senere Breve, da vi under mine forbedrede Kaar ordnede denne Gields Tilbagebetaling.

Naturligt var det, at der, saalidet Zeuthen kunde føle mindste Fristelse at opkaste sig til Hovmester eller Formynder for den unge Appenzeller, hvis gamle

Utilbøielighed til at hovmesterereꜱ, han med Føie kunde antage, ikke med Aarene at være bleven formindsket, dog maatte falde adskillige Betragtninger, deels over mine nærværende Forhold, deels over mine Fremtids Udsigter, da Zeuthen oprigtigen erklærede mig, at det, han her vovede, eller kostede paa mig, var mere end han, med Hensyn til sin Familie, kunde forsvare at sætte paa Spil; mine Fremtids Forventninger fra Lykkens Side synes ingen af os at have sat synderlig Liid til; derimod maa jeg nok à la Frits i sex Retter have pukket lidt paa min Kraft i Siælen; thi jeg erindrer mig tydelig, at han sagde: Nu, saa viis da Din Kraft! og giør Noget for Dig selv.

Dette sandru Venneord vakte mig af min Dvale, og jeg besluttede at lægge Haand paa, hvad jeg allerede saa mange Aar havde havt i Tankerne, og at udgive den danske Tilskuer. Naturligviis er jeg af alle den allermindst stemmeberettigede i Henseende til dette Skrifts Værd; ogsaa behøver man ikke at sige mig, enten at dette til forskiellige Tider var meget forskielligt, eller at Alliken for Alting ikke maa hovmode sig af de laante Fiedre, der udgiøre dens fornemste Pryd. Ganske Uret torde jeg maaskee dog ikke have, naar jeg i Henseende til den sidste Anmærkning tillod mig at erindre, at Nationens ædleste og ypperste Værdige neppe havde været saa redebonne, med deres skiønne Værker at pryde et Skrift, hvorpaa de ikke selv satte nogen Priis; og at det, man vurdere

det nu, som man vil, var, hvad mit Talent, min Aands Vending, mit Anlæg særdeles egnede sig til, er i det mindste min egen faste Overbeviisning. Hvorvidt det iøvrigt ikke blot paa min Stil, men overalt paa hele min Skrivemaade, tør, med Hensyn til større og vigtigere Arbeider, have havt en ikke fordeelagtig Indflydelse, vil jeg ikke undersøge. Nok! hver Fugl synger med sit Næb, og dette er mit, vilde Tilskueren i sin Tid have sagt, og dermed svare han da og her for sig selv!

En stor Fordeel for dette Blad var, at det ikke, som i Anmældelsen deraf var berørt, kom til at indeholde Theatercritiker, men at jeg vedblev at meddele disse i Morgenposten; da de sikkerlig, mine bedste Forsætter uagtet, meget snart vilde voxet de øvrige Æmner over Hovedet, og — da den Tid den dramaturgiske Verden var saare liden mod nuomstunder — fundet langt færre, og deriblandt et endnu mindre Antal gunstige Læsere. Den, som jeg har at takke for denne Forandring i min første Idee, var Mentor Wadum, der ved sin Aftenpibe i Dreiers Club gav sig i Samtale med mig om det Blad, jeg havde anmældt, og efterat have glædet mig med et Par hiertelige Opmuntringsord, spurgte, om jeg virkelig vilde optage Theatercritiker deri, og i saa Fald raadede mig, at indskrænke dem til Bedømmelse af Stykkerne, da Domme om Acteurer og Actricer kun brød saa faa, og det endda kun i Kiøbenhavn og for Øieblikket; ham—

f. Ex., maatte han sige — brød det aldeles ikke, da han aldrig kom paa Comedie." At jeg satte vedbørlig Priis paa at have en Wadum, og — om de skulde findes — flere Wadummer til Læsere, og altsaa uden videre opgav, hvad jeg vidste, ikke vilde være for dem, fulgte af sig selv.

Ligesom denne min forøgede Virksomhed var een gavnlig Følge af den zeuthenske Conference, saaledes gav den og Anledning til, at jeg mønstrede mine Udgifter, og især mine Forbindelser, for at eftersee, om herved ikke kunde finde nogen Besparelse Sted. Vel var jeg i her omhandlede Periode maaskee bleven mere Clubmand end nogen Tid i mit Liv, vel ikke just af Lyst eller for Lyst, men fordi mine gamle Fristeder deels ikke som fordum stode mig aabne, deels selv for en Deel vare forladte og øde, da just i det Øieblik, hvad jeg kaldte Qvindeclubberne, særdeles den nystiftede saakaldte Kronprindsens Club, giorde Huuskredsene Afbræk; midlertid var tree Clubber, Eenigheds-Selskabet, Norske Selskab og Dreiers Club umiskiændelig for meget, især for et Vanemenneske, som mig, der aldrig i nogen Henseende har elsket Afvexling, og hvis Lyst altid har været, at den ene Dag skulde gaae hen som den anden, i samme Kreds, og paa samme Maade. At norske Selskab i mange Henseender for Øieblikket havde Forrangen, da ikke blot den Tone, der herskede, og de Venner, jeg var viis paa at møde, men og Sysler og Embedspligter bandt mig dertil,

er alt sagt. Lettest var det mig, saa tilfreds jeg end i mange Henseender fandt mig der, at gaae ud af Enigheds Selskabet, da det især var Ballerne, der bandt mig dertil, og da denne Forlystelse efterhaanden mere og mere ophørte at være et Clubmonopol. Tungere faldt det mig at forlade Dreiers Club, blandt hvis Medlemmer jeg, som nys er anført Beviis paa, talte mine paalideligste Raadgivere; tilfældigviis var der netop i dette Dieblik opkommen en Splid, hvori jeg, som sjælden kom i Clubben, mod Sædvane, var aldeles neutral, da deels Sagen fornemmelig angik Beværtningen, som af al Ting mindst bekymrede mig, hvem det altid har ligget langt mere paa Hierte, med hvem jeg spiser, end hvad mig gives at spise; det deels og var Tilfældet, at jeg, hvis jeg skulde taget Deel i denne Strid, vilde kommet over paa en ganske anden Side, end den, hvortil jeg hørte, og i de fleste Punkter maatte (for at benytte mig af en i 3 D. S. 31 o. f. fremsat Terminologie) kommet til at votere med Fynboerne mod Genierne. Saalidet, som jeg nu hertil følte mig fristet, saa villig var jeg, da de overstemte Genier, og deriblandt tilfældigviis de fleste af dem, med hvem jeg stod i nøiest Forbindelse, Zeuthen, Ph. Rosenstand, Nørregaard o. fl., omtrent 50 i Tallet, besluttede Nytaarsaften at mælde dem ud en Masse, til samme Tid, skiøndt ikke i Forening med dem, at indsende min Udmældelse, ligesom jeg da heller ikke med dem traadde ind i det nye Selskab, de under Suhms

Forsæde stiftede; og havde det tilbageblivende Parties Directeurer den Opmærksomhed, efterat have bekiendtgiort nysnævnte Halvhundredes Udmældelsesbrev, at tilføie: end videre har Rahbek udmældt sig; men — tilføiede strax een af dem — det kommer ikke herved; og havde jeg da denne Gang den siældne Lykke, ved min Neutralitet at bevare begge de iøvrigt mod hinanden meget forbittrede Partiers Godhed, medens det ellers gemeenlig har været min Lod, at skaffe mig begge Parter paa Halsen, saa at de endog undertiden paa min Bekostning have giort deres Fred.

Et andet og tungere Valg, som ogsaa mine Kaar syntes at giøre uundgaaeligt, var mellem de to dramatiske Selskaber, af hvilke jeg med Føie bar Faderkierlighed for det ene, sønlig Hengivenhed for det andet; det ene kunde ikke vel — eller troede sig i det mindste ikke vel at kunne — undvære mig; det andet, hvor ikke blot mine Mestere og Mønstere, men ogsaa mange af mine ældste og kiæreste Venner vare samlede, kunde jeg ikke godt undvære; ogsaa udsatte jeg endnu en Tid dette Valg, hvortil jeg først i Slutningen af 1791 fik mig bestemt, og hvor mangehaande Omstændigheder, som tildeels i det følgende tør blive berørte, omsider giorde Udslaget.

Med Aaret 1791 begyndte den danske Tilskuer; og var jeg omhyggelig for strax i det allerførste Blad at angive den Tone, som det var mit faste Forsæt, og blev min stadige Bestræbelse at vedligeholde, som jeg

er mig bevidst aldrig vitterlig og forsætlig at have feget, og som jeg, saalænge mig undes at føre Pennen, haaber ingensinde at skulle svige. Efter en kort Indledning om Vanskeligheden af at giøre den første Fremtrædelse *) meddeeltes nemlig et fingeret Brev fra en saakaldet Anonymus Scandal, der tilbød mig sin Tieneste at bringe Bladet i Velten ved Ridskrifter efter Tidernes Leilighed, og i mit Afslag herpaa sagde jeg: "Jeg har den sandeste Ærbødighed for den ædle og kiække Medborger, der uden Menneskefrygt, uden Persons Anseelse, siger vigtige og nyttige Sandheder, de mishage saa, hvem de vil. — Jeg agter den Forfatter, der tør, som Thomas siger om d'Alembert, være sin Høiagtelse og sit Had bekiændt; jeg kiænder intet til den nymodens Barmhiertighed, der ikke vil tillade, at man river det falske Skiæg af Dosmeren, som fripostig tager Sæde mellem de Vise, el-

*) At det var mit fulde Alvor, naar jeg siden ved mere end een Leilighed tilegnede mig gamle Hans Michelsens Ord i hans Skiemtedigte,

Saatit jeg Tempo seer, jeg med mig selv raillerer,

vidner Tilskuerens allerførste Pünctum, da jeg selv var den deri omtalte forlegne Person, der som oftest listede sig ind i Selskaber med Hatten paa Ryggen, stial sig til at kaste den i en Krog, og derpaa smuttede hen mellem en eller anden Klynge, der kunde staae og snakke sammen, og lod, som han havde været der længe; og ville de, der have kiendt mig nøie, have truffet mange Steder af lignende Natur.

Cumberland, Mackenzie rc., kan jeg hverken forundres eller forarges, at jeg er bleven betragtet som deres Discipel, og altsaa maalt med samme Maalestok, som de. Rigtigheden og Paalideligheden deraf være det Fremtiden forbeholdt at undersøge.

At Tilskueren med den Tid, han egenlig skrev for, og skrev i, var heldigere, erkiænder han taknemmelig; at han ikke uden Frygt vovede sig paa denne Bane, derpaa har han blandt mange andre, et kiært Beviis i den ham endnu uforglemmelige Glæde, han følte, da hans alle Alderes Velynder, Abraham Kall, paa et Bal hos hans Broder, den med vor Familie besvogrede Nicolay Kall, bevidnede ham sin Tilfredshed med den udkomne Begyndelse. Det var — da han ikke mere i Dreyers Klub samledes med sine sædvanlige Mentorer — den første Mand af videnskabelig og dannebørgerlig Betydenhed, der havde hædret hans Foretagende med et Bifald, som det nu blev en dobbelt hellig Pligt ikke at forspilde. Desmere, erindrer han tillige, fortrød det ham, da nogle af hans Venner formedelst en tilfældig og af ham aldrig paatænkt Navnliighed i dette første Blad vilde finde et personligt Udfald paa en daværende Polemiker, der just i samme Tid havde angrebet en Kreds, hvoriblandt var Folk, han holdt af.

Hvad der tilligemed det Bifald, som Tid efter anden Parnassets og Egelundens Veteraner, T. Rothe, Suhm, Carstens, Jacobi, O. Malling hædrede ham

med, var ham en ubeskrivelig Opmuntring, var den Redebonhed, hvormed hans Venner og Jævninge, Rein, strax i det andet Blad og hyppig siden, Riber, Thaarup, Kierulf, F. Schmidt, Heiberg, Baggesen, uagtet vor foregaaende Feide, J. Smidth, Pavels, Liebenberg, R. Frankenau, Pram, Stoud, Plum, T. C. Bruun, samtlig allerede i den første Aargang rakte ham Haand; ogsaa har denne Lykke hele hans Tilskuerbane igiennem, lige indtil Tilskuernes allersidste Øieblik stadigen fulgt ham, og idelig ladet ham erkiænde Sandheden af de Steeles Ord, han tog til et af sine tidligste Blades Motto: "hvad en Mand faaer af værdige Mænds gode Mening og Venskab, er ham større Ære, end det er ham muligt at høste ved nogen Fuldkommenhed af hans eget."

Derimod gav allerede det femte Blad ham Forsmag paa en Ubehagelighed, som han hele sin Tidskriftsbane igiennem uafladelig har været udsat for, i det en af hans Nærpaarørende i Anledning af Eunomias aldeles digtede Beretning om en godtroende og bedraget Piges Lidelser og Skiæbner, saa lidenskabelig vilde dutte ham paa, her at have uværdigen forraadt en Familiehemmelighed, som han paa en uforklarlig Maade maatte være kommet til Kundskab om, at han tilsidst maatte afbryde dennes over alle Bredder uden Maal og Maade udstyrtende Ordstrøm, med den Advarsel: tag du dig blot vare, at du ikke ved at ville sætte mig irette, for at have misbrugt,

Tidenders Vidnesbyrd neppe noget Huus var frit fra Sorg, eller i det mindste fra Frygt, var det ikke blot den almene Sindsstemning, han ærede, men sit eget bespændte Hierte, Tilskueren gav Luft, ved næsten udelukkende at hellige sine Blade til alvorlige Betragtninger. Vel drømte han maaskee ikke, da han skrev sit Blad af syvende April om Religionens uskatteerlige Virkning paa Hiertet i Sorgens Time, at, inden det kom for Lyset, tvende dybe Rifter i hans inderste Kreds skulde lære ham ved personlig Erfaring den fulde Sandhed deraf; at det var Bertha Colds Kiste, hans Øie med smertelige Taarer skulde følge ned i den aabne Grav, og da Præsten med den tredie Jordklimps Paakastelse bragte hende Jordens sidste Farvel, søge Styrkning i den Følelse, at denne Afskeed var ikke for evig, ved Mindet af hendes Dyder, der i smertelig, men veldædig Erindring svævede for ham, føle, at Dydens Fader ikke kunde have tildeelt disse saa snæver indskrænket en Virkekreds, at hendes Bane ikke kunde være tilende, endskiøndt vort svage Øie tabte hende afsyne, medens hun troligst stræbte til Maalet. Faa Uger var det, siden han havde bivaanet en ham mageløs festlig Høitid, da Rosings og Colds, tvende af hans ypperste Vennepar, i Forening første og sidste Gang — om han ikke meget bedrager sig — helligholdt deres fælleds Bryllupsdag, den 11 Februar. Af sit inderste Hierte havde han givet det Qvad, som derved blev afsiunget, følgende

hans Yndlingssted af Diderots Huusfader til Motto: En elskværdig Kone, en retskaffen Mand, ere de tvende meest rørende Væsner i Naturen. Giver Menneskene to Gange paa een Dag dette Skuespil! Sangen, der maaskee var i alt for høi Grad Hiertets sandru Røst, til at have Krav paa Navn af Poesie, sluttede med denne hiertemeente Strophe:

Længe! længe Dagen blive
Dyds og Venskabs Høitidsdag!
Eder glade Børn omgive,
Og et trofast Vennelag!
Nyder Jordens bedste Glæder!
Nyder Eders Dyders Løn!
Livets Aften blive Eder,
Som dets Middag, blid og skiøn!

og saa kort derpaa faldt saa pludselig Dødens Nat paa den ene af disse Ædle, bortreves det ene kostelige himmelsk uplettede Blad af dette sieldne Fiirkløver; og under selve Høitiden, og medens Festsangens Toner løde, havde vel allerede Bortkaldelsens Engel usynlig svævet over hendes Isse, berørt hende med Gravliliien, for at indvie hende til endnu skiønnere Høitid, endnu renere Glæder. Jeg gientager her, hvad jeg i forrige Bind sagde hende til Adminde1se: det er mit Livs Hæder og Lykke, fra mine Mødre i min Barndom af, og indtil mine Nærmeste i mine aldrende Dage at have kiendt, og paaskiønnet, og hædret, ikke faa herlige Danneqvinder og Dannemødre, og havt og været dem huldelig kiær; men Bertha Colds Mage har jeg

ikke kiændt, og kiænder jeg ikke mellem dem alle, skiøndt jeg vel kiænder maaskee mere end een hendes Lige, vel endog dem, jeg fra min Synspunkt sætter, og maa sætte paa høire Side af hende. Fred og Velsignelse over hendes hellige Minde!

Om det var, fordi jeg maaskee for dybt følte dette Forliis til at have Ord til min Smerte, eller fordi denne de huuslige Dyders beskeedne Yndlings Værdi forekom mig paa en Maade at tages forfængelig, ved at omtales som et Almeentab, eller om en mig endnu nærmere truende og trykkende Sorg, hvorom snart mere, betog mig Mælet, nok, Tilskueren taug om hende, medens han fortolkede den almene Følelse ved Machaon Bergers og Marcellus P. Hersleb Aagaards Død. Denne — kort ovenfor omtalte — talentfulde, med alle Naturens og Lykkens Gaver overdaadigen udstyrede unge Mand, der i sit 25de Aar som Sagfører blandt sine Medborgere havde vundet en Yndest og Tillid, som saare sielden er endog et i Retfærds og Sandheds Tieneste opofret Menneskelivs Løn, og der, som Chr. Colbiørnsens Medstrider mod hans nidske Avindsmænd, nys havde betraad Skribentbanen med et Held, der ikke var ringere end det, han som Skrankestaler havde vundet, stod, da han saa pludselig bortreves af Døden, ikke i de venskabeligste Forhold med mig. Men om jeg end ikke under vor daværende Spænding med Ømhed havde kommet vore tidligere Dages Forbindelse ihu, om jeg endog ikke med fuld Tillid

havde regnet paa, at denne tidligere eller sildigere vilde været traad i Kraft igien, naar den gode Sag paa ny forenede os under sit Banner; om jeg endog ikke i ham havde begrædt den Ædling, hvem saa mange af dem, der var mig kiærest og elskeligst, offrede saa heede og hellige Taarer; vilde jeg dog som Borger og Menneske følt mig forpligtet paa Hans Gravminde at skrive disse Ciceros Ord, som Dannmarks Ædlinge, en Tønder Lund, og en Philip Rosenstand Goiske, sandede og samtykkede: Fortem et egregium civem alieno sane reipublicæ tempore amisimus; og tager jeg ikke i Betænkning, i Henseende til, hvad jeg af mit eget Indre tilføiede, efter saa mange Aars Forløb, ubetinget at vedstaae mine Slutningsord:

At Sandhed skrev hvert Ord, som findes der.

I de selvsamme Dage angrebes af selvsamme Smitsot mine tvende næstældste Søstre, og det i det Øieblik, da den enes Bryllup allerede ikke blot var berammet, men selve Dagen bestemt, og Giæsterne indbudne. Da man udentvivl ikke ansaae Tingen i Førstningen for saa farlig, at man derfor skulde udsætte Brylluppet, dvælede man saalænge med at tage denne Beslutning, til man fandt Udsættelsen ugiørlig; hun stod da op, klædde sig paa, gik for Brudeskammelen, og blev viet. Tilfældig var Vielsen just ikke Fredens og Kjærlighedens Ord, og Prædikanten syntes at have forvexlet Loven og Evangelium. Det var den af mine

Søstre, som var mit Hjerte allervarmest. Jeg havde, man for sidst, fraraadet, af Betænkeligheder, der forekom mig smaalige, at lade Brylluppet gaae paa bestemte Dag for sig. Ængstlig og ilde tilmode havde jeg ofte Hjerte under Vielsen at see hen til Brudekammeret, eller Bruden, men blot i den fierneste Krog af en [illegible] Sal, med [illegible] Unge, og høre hendes [illegible]. Fra Brudekammeret [illegible] hun [illegible] i sin Seng; medens [illegible] andre [illegible] om meget [illegible]. [illegible] Huusfagen, Constant Sutherland, som er nær Ven af Familien, holder med til Bryllup, men havde undskyldt, at han i et [illegible] kunde komme [illegible], og afgive [illegible] Taler. [illegible] Tale, [illegible] han [illegible] naturligviis [illegible] Juuleaftenen. Ved Sindsbevægelser, der [illegible] Tylvaner [illegible] Velsignelse [illegible], og [illegible] Dør [illegible] gjorde den mellem Dag og Lur! Som Huusfugle [illegible] og [illegible] Side. Min unge Fader, der aldrig taber sin Fatning, og der med [illegible] Hjerte [illegible] at [illegible] de [illegible], [illegible] at [illegible], men naturligviis uden Virkning.

Da nu de Fremmede vare borte, og Julies Kammerpige [illegible] med den Sager, blev han og jeg ene tilbage, og han [illegible] Uhrene [illegible] Glas [illegible]. Vi [illegible] vise. "Ja! — sagde han nu med en [illegible]: — hvad jeg har givet, har jeg givet i en god

Mening!" — i det samme fornam han en Rysken i den Haand, hvormed han tog Ølglasset; hvad er det? sagde han. Hvad er der? spurgte jeg forbauset ved en mig af hans Mund fremmed Tone. "O det var nok noget feberagtigt!" sagde han, røgede nu sin Pibe ud, bød mig god Nat, gik tilsengs, sov over fulde 24 Timer; da han vaagnede, var min Søsters egentlige Fare forbi; han fik sit sædvanlige Anstød af Rosen, og da det var ovre, var han rask, som tilforn.

Saaledes hialp den ualmindelig kraftfulde Natur sig hos denne herlige Mand; kun hvergang slige Anstød kom over ham, forlængedes hans Søvn, og sov han vel i Slutningen sine tree Gange 24 Timer ved slige Leiligheder, indtil han omsider fire Aar senere henslumrede i mine Arme; dog derom i sin Tid.

Her nu eet Ord om mine Søstre. Den ældste af disse, Sophie, fra hendes tidlige Dage min Yndling, var i hver Henseende den ødsle Naturs Skiødebarn; noget yndigere, huldere, i hver Henseende mere indtagende end hun, lader sig neppe tænke; opvoxende som en ædel og kierlig Kredses Øiesteen, forenede hun ualmindelig Blidhed, Tække, Uskyld. Hun var den Tid gift med en af mine Ungdoms Venner, Doctor Wändel i Christiania, og usigelig afgiort og yndet der, hvorom tvende af mine nøiere Venner, Rosing og Kierulf, som besøgte hende deroppe, vare uudtømmelige i at fortælle. Ikke længe efter den her om-

talte Tidspunkt maatte de tage herned, formedelst Wandels aldeles ødelagte Helbred, som næste Aar, da han endnu ikke havde fyldt de 40, lagde ham i Graven; og faaer jeg i denne Anledning en saare mærkelig Begivenhed at omtale.

Min næstældste Søster, Hanne, var mig ikke mindre, men anderledes kiær; hun var min trofaste og høibetroede Veninde, i hvis deeltagende Hierte jeg kunde nedlægge mine Sorger, og hvis modne og bestemte Aand giorde hende til en ligesaa paalidelig som kierlig Raadgiverinde. Hun var i høi Grad af dem, der have fristet mig til at sande Digteren Plums sværmeriske Yttring, som paa den Tid, skiøndt om og til forskiellige Hanner hyppig gienløb i vor Kreds:

At dette sande, skiønne Navn at bære,
Og i Forstand og Dyd og Yndighed at være
Et Mønster for sit Kiøn, var i vor Ordbog eet;
Hver i det mindste jeg med det Navn havde seet,
Var, eller kunde blive Kiønnets Ære.

Det var hende, hvis Bryllup med nuværende Stiftsprovst Studsgaard saa sørgelig forstyrredes, og skiøndt hun kom derfra med Livet, fik dog udentvivl hendes Helbred et Knæk, som det vel neppe nogensinde forvandt. Dog levede hun med ham en Række af Aar, og blev Moder til mange Sønner, hvoraf en var den kiække Sømand, Carl Studsgaard, der i dette Aar paa saa sørgelig en Maade hengav sit Liv paa Søen i sit Kald og for sin Pligt.

Min tredie Søster Grethe, som den Tid var forlovet med nuværende Bygningsdirecteur Hansen, hvem hun Aaret derpaa ægtede, var maaskee den Tid Kiøbenhavns skiønneste Pige, og blev, da hun med ham drog over til hans Hiemstavn Altona, hvad der sikkerlig ikke vil sige saa lidet, Elvens stolte Tvillingstæders meest berømte og beundrede Skiønhed; og har jeg ved at besøge disse Stæder adskillige Aar efter hendes Død, uagtet mangeaarig Fraværelse, hørt hendes ualmindelige Deilighed omtales endnu med Begeistring; ligesom det og til Beviis derpaa torde være nok at fremføre, at uagtet hun og hendes Søster Hanne lignede hinanden saameget, at man f. Ex. paa Baller hyppig tog feil af dem, fordunklede Grethe dog, naar de, som hyppigen Tilfældet var, saaes jævnsides, sin Søster saa ganske, at der da lidet lagdes Mærke til denne. Et saare pudseerligt Beviis, hvor smuk jeg fandt hende, har jeg ellers selv engang været paa det nærmeste at give; i det jeg, overrasket ved uventet at møde en almeentilbedet og af mig selv hyldet Skiønhed, og i den Nødvendighed at sige noget til hende, grebet af den paafaldende Liighed mellem hende og min Søster, og det afgiorte Fortrin, jeg dog maatte tilkiende denne, var paa det nærmeste at udbryde i de Ord: Nei! De er dog ikke saa smuk, som min Søster Grethe! Med alt det var hun den af mine ældre Søstre, der var mig fiernest, deels vel fordi hendes raskere Caracteer, der

øvrigt i min Søster Hannes nysomtalte Crisis viste sig fra en herlig Side, mindre stemmede med mine bløde Qvindeidealer, deels fordi hendes to ældre Søstre hver paa sin Side havde optaget Pladsen i mit Hierte, og hun bortfiernedes, før hun kunde giøre dem den stridig. Om min fierde Søster Claudine, der senere blev mig Hanne den anden, og der for nærværende Tid som en Lysets Engel lever med og for sin ædle fromme, i sin Alderdom og med sit tabte Syn ved et velført Livs skiønne Bevidsthed lykkelige, Moder, og om den femte; Jacobine, nu Conferenceraadinde Heinzelmann, der paa en høist forskiellig Maade fra alle de øvrige, var ikke mindre, men blot anderledes elskelig, end hvilken af dem det skulde være (den siette var aldeles et Barn) i det følgende; her blot saameget: at jeg kun foruden min Moder har kiændt to til, der var saa dattersælle som hun; men at ogsaa alle disse tree Mødre var lige saa sieldne af Værd, som af Held.

At Stød, som de, der paa eengang traf og truede saamange af mine Nærmeste, maatte kiændelig afpræges i, hvad i en saadan Tidspunkt udgik fra min Aand og mit Hierte, er saare naturligt, saameget mere, som jeg paa samme Tid havde egne personlige Fortrædeligheder og Ubehageligheder at drages med, der endog paadrog mig en Upasselighed, som for nogen Tid rev mig Pennen af Haanden, og berøvede mig den Ære og Glæde, at forelægge selv

mine Medborgere den patriotiske Indbydelse til det Bondefriheds minde, der med den Høiestes Velsignelse vil vedblive at sande de prophetiske Ord, som sattes til Overskrift over det Blad af Tilskueren, hvori Indbydelsen meddeeltes. *) Ikke savnede dog denne Indbydelse ved min Upasselighed en patriotisk og nidkiær Indfører; det var Danneborgeren Kierulf, i hvis Lod det faldt at underrette sine Medborgere: "at nu det blev iværksat, hvad tusende og atter tusende havde ønsket, og blev iværksat saaledes, at Nid og Bagvaskelse neppe vilde finde Anledning til at haane dette Foretagende." Hvor tungt det imidlertid maa være faldet mig, ved denne Leilighed at overlade en Anden Ordet, saa fuldelig jeg end erkiændte ham for den værdigere, kan man see, ved at agte paa den Begiærlighed, hvormed jeg tog Anledning af Høstgildets næste Forestilling til Benefice for Roses Efterleverske, at komme tilbage til det mig da unddragne Æmne:

"Det, der især maa glæde Høstgildets Digter, — sagde jeg her — er den glade Nidkiærhed, hvormed man har grebet det Vink, han har givet, at reise et Minde for Frihedens Fader og Fremmer, da han lod Hans Jensen give Danneriget det Exempel, som det med Glæde har fulgt. O velsignet være han, hos hvem denne Tanke først opkom, velsignet være enhver, som har optaget, fremdraget, med Iver og Kraft

*) Monumentum ære perennius.

understøttet dette skiønne Forehavende. Mange, utallige herlige Følger seer jeg med Vished imøde; dette Minde bliver ikke alene en Hædersstøtte for ham, som adled Bondens Stand; det bliver ogsaa en vigtig, urryggelig Grundstøtte for hans Velgierninger, en Grundstøtte for kommende Dages Frihed og Held. Man har tvistet om, paa hvad Sted dette Minde bør staae; ligegodt! kun at det opreises saa, at vore Velgiørere kunne jævnligen see det, kunne lønnes for deres redelige, utrættede, og møisomme Stræben ved den glade Overtydning, at de ikke arbeidede for et uskiønsomt eller utaknemmeligt Folk; saa, at ogsaa vi dagligen see det, og dagligen mindes derved om den patriotiske Dyd, hvorved vi ene kunne værdigen lønne en saadan Regiering; at ogsaa i Tiden Danmarks tilkommende Fyrster her kunne lære at kiænde det Folk, de skulle beherske, at hædre og elske dets Stemme; paa det de, naar Scepteret eengang betroes dem, kunne stræbe at føre det saa, at denne Stemme maa lyde til Hæder for dem, som nu for Christian og Fredrik. Saaledes, paa et saadant besøgt offenligt Sted, maa Mindet hensættes, ei begraves i en Afkrog; og da ligemeget, hvor man hensætter det; det forskiønner og indvier selv det Sted, hvor det staaer."

"Man har i Indbydelsen lovet, nærmere at bestemme de Indskrifter, der skulde pryde Postamentets Sidetavler. Een, den skiønneste, den hæderfuldeste, den sandfærdigste, der vil kunne findes, staaer alle-

rede i Høstgildet; det er, hvad Thaarup har lagt sin Hans Jensen i Munden om det Minde, han reiste:

Det satte frie Hænder hen."

"Finder hiin dristige Digter Ciceros herligste Hæder deri, at Rom end var frit, da det kaldte ham Fædrelandets Fader, da skulle og kommende Slægter med Ærbødighed skue det Minde, som frie Hænder her satte. Det er ikke, som saa mange andre Minder, der reistes for Fyrster, besudlet med Undersaatternes Taarer, Sveed eller Blod; det er intet Smigers Offer, som det, en Feuillade reiste den fiortende Ludvig. Krybende Egennytte har ikke, kan ikke have bidraget een eeneste Steen til dets Reisning. Folket sætter det, og under dette almindelige Navn skiules de enkelte Givere; den Riges vældige Strøm, og den Fattiges eenlige Draabe falder lige umærket i dette Hav, og blandes der mellem hinanden. Ingen kan have det fierneste Hensyn til at erhverve sig Yndest eller Anseelse derved, om han end miskiændte Folkefædrene nok, til at troe, de var at bestikke."

""Overdrevne Ærestegn — siger Plutark i Demetrii Levnet: — ere gemeenlig det sletteste Beviis paa Nationens Kierlighed til Regenter og Fyrster; thi de blive mistænkelige ved Frygten, da det, der skulde give dem Skiønhed, og giøre dem til Høiagtelsestegn, just var, at de vistes af fri Villie. Men i slige Tilfælde udretter Frygt det samme som Kierlighed. Derfor see forstandige Fyrster ikke paa Støtter, Ma-

lerier, eller Forgudelser, men paa deres egne Daad og Handlinger, og eftersom disse ere, troe de enten hine Æresbeviisninger, som Høiagtelses Udtryk, eller sætte Mistro dertil, som Ting, der skee af Nødvendighed.""

"Banke vilde Hiertet hos mangen Fyrste og Konge, hvis man midt under en Høitid, hans Undersaatter, af Tvang eller Sædvane uden nogen hans Fortieneste, anstilte for ham, forelæste ham denne Plutarks saa rigtige Sætning. Men med Lyst kunne Christian og Fredrik læse den i Frihedsmindets Skygge; de kunne randsage deres eget Bryst, og den Glæde, de føle ved det Held, de have udbredet, den Lyksalighed, de have stiftet for kommende Slægter, vil skiænke dem den glade Overbeviisning, at ingen Frygt, ingen Smiger, men Folkets retfærdige Kierlighed reiste dem dette Æresminde."

"At de, der ei engang kunde døie hiin sceniske Støtte, meget mindre ville lystes ved denne, er meget let at begribe; men disse have jo i senere Tider saa ofte hørt Nationens lydelige Stemme, saa ofte hørt den gientage, hvad Frankrigs Thomas saa fyndig har sagt: "Vee de trange og grusomme Siæle, som vove at tænke, at det er Politik, at Bonden skal være elendig, som om Bonden ikke var Borger, ikke var vor Velgiører, som om Mismod og Fortvivlelse vakte bedre til Arbeid,

end Velstand og Frihed." Endelig maa de engang have lært at taale, eller foragte denne vor Stemme."

"Maaskee vil man sige, at et Stykke, som dette, strider mod Tilskuerens anmældte Plan, da han udtrykkelig har frasagt sig alle politiske og statistiske Betragtninger; men ikke troede han, at slige Nationalanliggender, som der kun behøvedes Borgeraand til at begribe, Borgersind til at føle, kunde henhøre under denne Benævnelse; aldrig har han frasagt sig sin Stemme, som Borger; tvertimod vil han gientage, hvad nys een af vore Talere*) ypperlig sagde: Denne hans Stemme er ham for ingen Priis paa Jorden tilfals! og han antager med Juvenal ingen for Borger, uden den,

Der frit, hvad han mener, tør tale, og Sandhed Livet opofre."

Neppe skulde man troe, at den Pen, fra hvilken Ovenstaaende var udvældet, skulde for Nog.t, der i selvsamme Blad kunde staae, blive beført for ildesindet Skumleri over dem, der med saamegen Inderlighed vare nævnede, som Fædrelandets Velgiørere; ja jeg vover endog at tilføie, at man i vore Dage efter at have læst det, hvorover han saaledes lagdes for Had, vil have Ondt at finde,

Hvad for Ulykke dog den Mand har kunnet giøre?

---

*) Uden Tvivl Moldenhawer i hans Tale, som Universitetsrector, paa Kongens Fødselsdag.

Uheldigviis forslog det ovenstaaende Stykke, tilligemed Thaarups Prolog ved Mad. Roses Benefice, ikke til at fylde Halvarket; i en snæver Vending — som da disse uventede Efterskud mere end eengang have ført mig i Ulykke — faldt jeg paa at skrive et Stykke betitlet: Ordspil forsvarte med en Anecdote af Chesterfield. "En engelsk Dronning — hedder det her — faldt paa at ville giøre St. James Park til en fransk Hauge, og derpaa lukke den til for Londons Indbyggere, for hvem den er netop det samme, som Fredriksberg- eller Rosenborg-Hauge for os Kiøbenhavnere; hun viiste Lord Chesterfield, den bekiændte elegantiarum Arbiter, Planerne til det, og spurgte, hvad han troede, det vilde koste? "Ikke over tree Kroner!" svarte den vittige Britte. Dronningen begreb, at det ikke var tree Kroner til fire Mark Stykket, men Englands, Skotlands og Irlands Kroner, han meente, og hun lod sit ubesindige Forsæt fare. Det var et blot Ordspil; men man sige mig, hvordan han finere og fyndigere kunde have forestilt hende den vigtige Sandhed, at de offenlige, uskyldige og ubekostelige Forlystelser, hvorpaa et Folk har Hævd, ere dets sande Øiestene, som det er farligt at røve det? Hverken Frygt eller Kierlighed kan bringe det til, taalmodig at see, man giør Indgreb i disse. Tider, for hvis Jernscepter Romerne skialv, hvis mange Grusomheder de bævende taalte, maatte dog give en elsket Billedstøtte tilbage, som han havde flyttet hiem fra

Agrippas Bade, og som Folket med Hæftighed æskede."

"Paa den anden Side have vi seet, at den sønlige Kiærlighed, vor Regiering ved sine faderlige Velgierninger har fortient, og forhvervet, var istand til at qvæle hvert Suk over Krigsskatten, men ikke til at undertrykke Misnøiens Udbrud, da Eremitagen afhændedes. Forsynet skiænke stedse velmenende Fyrster slige Raadgivere, der vide at sige dem Sandhed paa en saa virksom og angenem Maade, som Chesterfield vidste!"

At jeg bedrog mig, hvis jeg ved at nedskrive de sidste Ord, selv indbildte mig at være en saadan Raadgiver, erfoer jeg snart, da der reiste sig et Uvæir imod mig, som — har man mange Aar senere forsikret mig — en kongelig Beskytterinde, mig uvitterlig, maatte anvende sin mægtige Indflydelse for at afvende. At, som det Hele i mere end een Henseende var uoverlagt, især Yttringen om Krigsstyret og Eremitagens*) for-

*) Om den Sensation, denne Sag giorde, vil findes mere i et af Riegels's Flyveskrifter — jeg troer Julemærkerne, og Rec. derover i de lærde Tidender 1791 — og vil jeg blot til et nyt Beviis paa min daværende Donquixotismus nævne, at jeg i denne Anledning tillod mig at tilskrive den af de danske Stormænd, for hvis catoniske Retsind jeg bar og stedse har bevaret den dybeste Ærbødighed, et anonymt Formaningsbrev, som jeg ingensinde siden uden dybeste Undseelse over min ubesindige Ung-

meente Afhandelse, var i det mindste dadleværdig, indrømmer jeg fuldkommen; men at det var intet mindre end Ildesind, der førte min Pen, kunde jeg maaskee til Umodsigelighed godtgiøre, ved at nævne den ved Fædrelandskiærlighed og Tænksomhed høiligen udmærkede Danneborger, hvis patriotiske Yttring om, hvorledes det den Gang almindelig omtalte Forehavende, at lukke Frederiksberghauge, vilde virke paa det ellers saa enthusiastisk loiale Kiøbenhavnske Publikum, og hvor velkommen et Middel det vilde være i Misfornøielsens Hænder, fornemmelig begeistrede mig til at fremstaae som Talsmand for, hvad jeg ansaae for vigtig og nyttig Sandhed.

Hvorledes man iøvrigt, efter de da gieldende Love, skulde bære sig ad, at faae Sag med mig derfor, maa jeg lade staae derhen, da den hele Ting egenlig blev afgiort i Mindelighed, i det en meget betydende Mand, der tildeels for Naboskabs Skyld til-

---

lingsfremfusenhed, har kunnet gienlæse. Neppe har denne vor Sully nogensinde erfaret, eller bekymret sig om at erfare, hvor dette Brev kom fra; skulde midlertid dette Skrift komme ham ihænde, og han derved muligen erindres derom, beder Forfatteren ham ærbødigst, at ansee alt det øvrige deri, som aldeles udslettet, Forsikringerne om dennes sande Høiagtelse og inderlige Kiærlighed for denne siældne Statsmands utrættede Arbeidsomhed og ubesmittede Redelighed undtagne, der evig ville blive uudslettelige for hver den, der har kiendt ham.

kiændegav mig en Art Interesse, sendte Bud efter mig, og foreholdt mig min Forseelse; men erklærede sig saa tilfredsstillet ved mine Yttringer saavel om min Hensigt dermed, som om mit øvrige Sindelag, at han blot begiærte, at jeg vilde give ham skriftlig, hvad jeg nu havde sagt, hvilket jeg da gjorde i et Brev, hvoraf jeg endnu for gandske kort siden har havt en Afskrift, men der nu er mig forkommet. Jeg beklager dette sidste saameget mere, som jeg er mig fuldelig bevidst, at jeg, om ikke retfærdiggiorde den her begaaede Overilelse, i det mindste lagde for Dagen, at den var skeet i den redeligste Hensigt, og den bedste Mening af Verden, og just for at forebygge Misnøie, og ingenlunde for at vække den.

Man lod da en vedkommende Embedsmand i Adresseavisen bekiændtgiøre under sit Navn: at da Ildesindede havde udspredt det Rygte, at Frederiksberghauge skulde lukkes, ansaae han det for sin Pligt at modsige denne ondskabsfulde Opdigtelse, saameget mere, som der aldrig havde været tænkt paa, at giøre Indskrænkning i Publikums Adgang til Haugen, mindre at betage det samme."

Naturligviis skrev denne i hver Henseende hæderværdige Mand, med hvem jeg senere mange Aar har levet i særdeles venskabelig Forbindelse, hvad høie Foresatte tilsagde ham, og følgelig paa disses An- og Tilsvar; ogsaa frikiendt min Ven P. A. Heiberg ham

Mand kan med Frimodighed og Redelighed offentligen fremsætte sin Mening om, hvad han efter sin bedste Indsigt troer, at kunne bidrage til at fremme det almindelige Bedste, der er — lægger denne Folkeven til — en saa vigtig Gienstand for os, som Konge og Landsfader . . . Trykkefrihedens Bestemmelse — tilføiede jeg senere efter Sverrigs skiøntalende Gustav den Tredie — er, at Monarken kan høre det, der med saamegen Omhu, og ofte, desværre, med saamegen Lykke skiules for ham, Sandheden. Jordens Mægtige — vedblev jeg — have saa meget at oversee, at de umulig kunne giennemskue Alt; ja ofte maa de ogsaa forlade sig paa Andres Øine, og disse see undertiden feil med Villie, undertiden af Vanvare. *Tout depend de la maniere, dont on fait envisager la chose au roi*, hedder det; men derfor er det Trykkefrihedens Pligt*) at vise ham Sagen fra flere Sider. Jeg veed ikke eengang — sluttede jeg denne Grundsætningernes Fremstilling med Birkners Ord i hans som classisk erkiændte Afhandling om Trykkefriheden: hvorvidt man kan sige, at det strider imod den Agt, man skylder Regenten, naar man giør Forestillinger mod det, han har anordnet, eller søger at fremstille en Sag for ham i et andet Lys, end det hvori han

*) Rigtigere vel: dens Kald.

har hidtil betragtet den. Skulde det stride mod Agt, maatte det være en Agt, ingen fornuftig Regent nogensinde vil fordre: den nemlig, som troer ham ophøiet over Menneskelighedens almindelige Lod: at kunne feile."

Det er mig ikke ubekiændt, at en langt anden Synsmaade, langt andre Ideer, en langt anden Bekiændelse er de nærværende Dages, og i dem Mænds, hvem jeg som Mennesker og Borgere troer at lade vederfares fuld Ret; men man glemme ikke, at det er Erindringer, jeg her meddeler, Erindringer fra en Tid, om hvis Værd og Held vi neppe ville være uenige, og som jeg kort ovenfor har caracteriseret med Ord, som da fandt ligesindede Danneborgeres glade eenstemmige Samtykke, og som bedre Mænd, end jeg nogensinde har drømt om at være eller vorde, giorde mig den Ære, efter mig at gientage; det er, som saadanne, jeg troer mig beføiet at vente, mine ovenstaaende Yttringer, og hvad jeg i denne Anledning maatte faae at tilføie, maa betragtes.

Vistnok var der allerede den Tid i det mindste den, dersaae Tilskuerens Yttringer med langt andre Øine, forargede sig over, at han fordristede sig at bedømme en i egenlig Forstand juridisk Quæstion, ligesom et Drama, og fandt deri Beviis paa, at hans Begreber om logisk, juridisk og historisk Sandhed vare meget uefterrettelige, og Fristelse for enhver Sagkyndig at tilraabe ham det gamle: ne sutor ultra cre-

pidam. Maaskee kunde Tilskueren for sit Vedkom indskrænket sig at erindre sin Antagonist, at den Læst her handledes om, var ligemeget og ligelidet begges; og da i det høieste tilføiet: "at nærværende Forfatters Lovfortolkninger mindede om Figaros bekiændte Ord: Sæt den meest iiskolde Dommer til at føre sin egen Sag, og see saa, hvorledes han fortolker Loven; med hosføiet Anmærkning, at denne Lovfortolkning efter Sagens Tarv og Trang midlertid snarest burde undskyldes hos den, der mindre troede at tale sin egen, end en i hans Tanker forulæmpet; om ikke forurettet Mands Sag". Men den Maade hvorpaa Forfatteren, efter en agtet Skribents træffende Udtryk, ved denne Leilighed prøvede at bortsophisticere os hele vor daværende Trykkefrihed, beføiede Tilskueren, i Anledning af et fra Simon Sandru (P. A. Heiberg) om berørte Skrift *) indkommet Brev, paa ny at tage selv tilorde, for at erindre, at Deductionens Forfatter ved at ville udfinde og bestemme Trykkefrihedens Grændser, visnok var truffet paa Kullene fra forrige Dages Skiælstene, og nu blevet staaende ved disse, uden at agte, hvor meget denne vor bedste Eiendoms Grændser siden, ved den — under syvende Christian foretagne — rigtigere og billigere Udmaaling vare udvidede." Ogsaa nød jeg den Ære, at den i saare høi

*) Fuldstændig Deduction over den mellem Professor T. Kall, og Forfatteren af Kritik og Antikritik foranledigede Strid.

Grad upartiske og sindige — mig den Dag i Dag ukiændte — berlingske Recensent af Skrifterne i denne Stridighed, langt fra at billige den mod min Competence nedlagte Protest, fandt, at jeg her paa en meget overtalende Maade havde viist, hvilke farlige og urimelige Slutninger man ved Hielp af Deductionens Forklaringer kunde udlede af de deri paastaaede Sætninger; og bevidnede især sin Fornøielse over min Indsigelse mod den Paastand: "at en Mand, han maatte være, hvo han vilde, og have giort, hvad han vilde, blev en juridisk og politisk hæderlig Mand, naar Kongen gav ham Ære og Embede; samt at den Mand var strafskyldig, der beviste en Embedsmands Uværdighed og Uduelighed, endog inden denne tiltraadte Embedet."

At der i denne Sag kunde, endog mellem de lovligste Dommere, finde forskiellige Meninger Sted, kan vel intet uimodsigeligere godtgiøre, end at Hof- og Stadsrettens for sine mange udmærkede lovkyndige, og borgerlig høiagtede Medlemmer almeenhædrede Areopagus frikiændte begge Parter for hinandens Tiltale, og ophævede Processens Omkostninger, men at Fru Justitias Oldingsraad, Høiesteret, med Mortification af de i Anledningen af det i Udlændingens Fædreland forefaldne brugte Udladelser, idømte Kall en Mulct, Processens Omkostninger m. v. Som et Tegn, at Kall i den offenlige Mening intet tabte ved denne Straffedom, hvilket ved slige Leiligheder da gierne

er Tilfældet, tør man vel anføre, at ikke længe derefter ham en ved Sammenskud af Studenter, Professorer og andre Videnskabernes Dyrkere og Andere bekostet Gulddaase med Indskrift *Civi bene merito Cives*, tilstilledes som en Erkiændelse af hans Omhu for de Studerende, og Iver for Videnskaberne; og regner jeg mig det til sand Ære, at de Medborgere, der stode i Spidsen for dette Foretagende, havde hædret mig med at overdrage mig at foreslaae Indskriften. Hvad i øvrigt især ved denne Sag blev vundet, var Abrahamsons, Nyrups, Eggerses, og Peder Rosenstand Goiskes kostelige Skrifter for den gode Sag, der skulle leve og tale i Eftertiden, naar Mændene selv, og hele deres samtidige Slægt, alt længe ere forstummede i deres Grave.

At det i nysanmældte Deduction henkastede Vink, at Tilskueren med flere ikke kunde finde sig synderlig glædet ved det deri anførte om Trykkefrihedens Grændser, ikke maa være at forstaae, som om han skulde have overskredet disse, derpaa havde han et saare hæderligt Beviis, i det Selskabet til de skiønne Videnskabers Fremme aldeles uansøgt hædrede ham med en anseelig Understøttelse, med Haab om aarlig Fortsættelse deraf; og var en saadan Hæder, tilkiendt ham af Mænd, som en Carstens, Suhm, Jacobi, Lous, F. A. Müller, Baden og Malling, vel det skiønneste Borgersinds og gavnlysten Virksomheds Certificat, han kunde faae, der blev dobbelt ærefuldt, i det mindste for Til-

kienderne deraf, naar man erindrer, hvorledes han et Par Aar før i ungdommelig Ubesindighed havde tilsidesat den erkiendtlige Ærbødighed, han var dette Selskab, og dem, som dets Medlemmer, skyldig.

Jeg har i det foregaaende berørt, at jeg ved afvigte Theateraars Slutning havde som Minervas Theaterrecensent nedlagt den dramaturgiske Pen; men den Orm i mig, der ikke synes at ville uddøe, saa megen Umage end baade jeg og andre have giort os for at faae Død paa den — som Nordmanden siger — havde fristet mig at optage Pennen paa ny, saa at den hele Forandring, efter Minerva-Litteraturartiklens Ytring, syntes at bestaae i, at de Bedømmelser, der før havde staaet i nysnævnte Maanedsskrift, nu indrykkedes i Morgenposten.

Af denne Forandring fulgte midlertid andre væsenligere. Deels udkom nu mine Bedømmelser ugenlig, og altsaa medens det Bedømte var baade mig, Vedkommende selv, og Medtilskuerne i frisk Minde; deels fik jeg her mere og friere Plads til, hvad jeg havde at sige; deels gav Brevformen mig mange Fordele, saameget mere, som Brevene virkelig henvendte dem til en mangeaarig, ualmindelig kunstkiær og kunstkyndig Ven, der, skiøndt udgaaet fra samme Punkt, og med samme Maal for Øie, som jeg, dog i mange Henseender havde forskiellig Synspunkt, og forskiellig Synsmaade, saa at jeg ved at fornye og fortsætte vore fordums levende Forhandlinger om de mellem os

omtvistede Punkter og Persóner, fik idelig en beqvem Anledning, som i Vennevold, og uden at staae Fare for at synes lidenskabelig, eller vel endog blive bitter, at fremføre, hvad lettelig, ved umiddelbar at henvendes til Vedkommende, kunde faaet en anden Tone. Hvad midlertid for en Deel maaskee opveiede denne sidste Fordeel, var, at jeg i det, hvor jeg vidste, vi vare fuldkommen enige, kun at han efter hans fyrigere kraftfuldere Natur, var endnu mere Enthusiast for, hvad han beundrede, end jeg, vel undertiden glemte, at, endskiøndt jeg talte til ham, talte jeg dog ikke ene for ham, og at der mellem dem, jeg talte for, kunde gives Personer, der ikke gierne hørte, hvad til en og andens Berømmelse sagdes, især naar det sagdes med Varme; og tildeels maaskee desnødigere hørte det, fordi noget lignende vel ikke altid blev sagt, og vel neppe heller saa lige med Sandhed kunde siges, om dem.

Hvorvidt dette middelbar eller umiddelbar kan have havt Indflydelse paa, at min Ven Pram, der saae saa mangt og saa mangen i et høist forskielligt Lys, besluttede fra Begyndelsen af 1791 at fortsætte selv Minervas Theaterartikel, kan jeg i det mindste nu ikke bestemt sige; at der mellem os foruden vor almindelige Meningsforskiellighed var — vore øvrige Forhold uforstyrrede — en liden dramatisk Kurre paa Traaden over en Sag, hvorom vi saameget lettere kunde være uenige, som ingen af os vel forstod syn-

derlig meget deraf, Theaterdandsen; og som Striden egenlig var en personlig Rivalitet mellem to Dandserinder, af hvilke jeg meget naturlig holdt med den uopnaaede Fremstillerinde af Cherubin i min Fordanskning af Figaro, medens han med ikke mindre Føie tog Parti for den deilige Ryno i hans Fingal og Frode, mindes jeg vel, saameget mere, som der mellem os denne Tvist angaaende var en liden fra hans Side anonym Brevvexling i Morgenposten. *)

Hvorvidt vi forresten, alle slige individuelle Forhold og Forskielligheder fraregnede, kunde formodes at ville mødes, end sige, vandre Haand i Haand, vil man bedst kunne bedømme, naar man seer den Standpunkt, hvorfra han gik ud, og den Synspunkt, hvorfra han betragtede det Hele.

"Vor Skueplads — siger han — den eneste offenlige danske, er, efter mit Begreb, at ansee deels som en Hofskueplads, deels som en Nationalskueplads."

"En Hofskueplads er den, ei blot fordi den ordenligen tree Gange om Ugen besøges af Hs. M. Kongen, den kongelige Familie, og Hoffet, og fordi Hs. M. understøtter den med en betydelig aarlig Capital;

*) Et den Tids Epigram udtrykte sig i fyndig Korthed derom saaledes:

Min Dom om Dandsetvisten
Kort sagt deri bestaaer;
Knud liber bedst det blonde Haar,
Det brune, Christen.

ste og fineste Kiændere i Danmark, i Skuespilanliggender mere end ved een Leilighed, votere tvertimod, hvad man da kaldte Hoffet, (s. fr. 1 D. S. 318); at den engelske Grundmaxime, der overalt i vor politiske Troesbekiændelse var Basis, Kongen kan intet uret giøre, efter det nys anførte, ogsaa i Henseende til Musernes Rige var min bogstavelige Erkiendelse, og at jeg følgelig fuldt og fast antog, at Kongen vilde, og maatte ville, og ikke kunde andet end ville, at Skuepladsen, som Alt andet, hvad han beskyttede, og fremelskede, skulde blive det Ypperste og Bedste, det efter sin Natur og Bestemmelse kunde vorde og være, skulde blive hans Regiering til Hæder, Kunst og Smag til Fremme, Kongestadens Beboere — efter dens af ham bifaldede betydende Overskrift — ei blot til Lyst, men til Aand og Sæder dannende, og forædlende Sielsnydelse. Dette er mit Begreb om et kongeligt Nationaltheater; just derfor er det kongeligt, at det skal være Dankongen værdigt, skal i hans velgiørende Haand være eet Middel mere til at fremme, hvad der er, og maa være hans ufravigelige Kongeformaal; *) derfor understøttes med

*) "Da Skuepladsen ikke ene underholdes af sine Indtægter, men i manglende Tilfælde ogsaa af Hoffet, kommer den Tanke, at man vilde faae færre Tilskuere, naar man giorde saa og saa, ikke i Betragtning, og man kunde dristig sige med den græske Digter: Jeg er her ikke, Athenienser! at lære af

kongelig Rundhed, at det ikke skal have behov at fornedre sig efter Pøbelsmag, ved uædle og uværdige Midler at beile til Mængdens Gunst, eller giøre Vespasians bekiendte Valgsprog til sit. At i øvrigt, ligesom senere Dage mere end eengang have viist, at Overhofmarschallen ikke var nogen nødvendig Præses i Theaterdirectionen (hvortil man maaskee kan føie, at det vel ingensinde mindre har været i Ordets misligere Betydning et Hoftheater, end just da det bestyredes af en Overhofmarschal, men som var Hauch) saaledes og, i Henseende til Bifalds- og Mishags-Ytring, den nyere Lovgivning har fastsat Bestemmelser, der aldeles tilintetgiøre, hvad Pram paa Datidens høist vilkaarlige og ubestemte Praxis har villet bygge, har jeg blot herved med eet Par Ord troet det nødvendigt at berøre.

Vist laae det for en stor Deel i Forskielligheden mellem min og min Vens Caracter, at han maatte beskyldes for at rose for meget, ligesom han paaankede, at jeg *) dadlede for meget; men fornemmelig kom det ustridig af, at han, som han selv meget rigtig erindrede, gav en maanedlig historisk Beretning

Eder, men I at lære af mig." Klopstocks Gelehrtenrepublik, Werke XII B. S. 387. Jeg har ikke kunnet nægte mig at afskrive dette klopstockske Sted, som jeg hændelsesviis traf efter at ovenstaaende var skrevet.

*) Da — lagde han venskabelig til — Nidkiærhed for min Yndlingskunst giorde mig alt for graaseende.

om, hvad vigtigt og mærkværdigt han fandt at fortælle om Skuepladsens Forestillinger, og gav denne af Hukommelsen, hvor, i Følge Prams godmodige Caracter, det Gode, han troede at have fundet, især hvis han ansaae dette for ikke vedbørlig paaskiønnet, maatte efterlade sig et varigere Indtryk, end det Ufordeelagtige, som han ikke fristedes til at bevare og gienkalde i Minde; medens jeg, der ønskede at levere en, om ikke fuldstændig, dog sandfærdig dramaturgisk Dom over Forestillingerne, og efter min store Lærer Lessings Forskrift ansaae det for Pligt at følge de Skridt, Digternes og Skuespillernes Kunst giorde, og følgelig ikke blot sige, hvad der behagede, og mishagede, men tillige, hvorfor; der omhyggelig forberedede mig hertil ved at giennemgaae Stykkerne nøie under Forestillingen; der gemeenlig fulgte denne med Bogen i Haanden*), og medens Alt var mig i frisk Minde, under en

*) Denne Maade, skiøndt den taaltes af mig, som havde faaet et Slags Hævd derpaa, ansaaes forresten med saa ugunstige Øine, at jeg godt mindes, hvor bister en Skuespiller en Aften, jeg et Øieblik var gaaet ud, og havde bedet Staal, der stod ved Siden af mig, holde min Bog, kom ned i Parterret, for — som han sagde — at slaae Bogen af Haanden paa den ny Recensent, hvilket han desuagtet ikke tilbød sig at giøre ved mig, som midlertid havde faaet den tilbage; ogsaa havde jeg den Skik, med en Knappenaal at sætte Tegn ved Stæder, der særdeles faldt mig paa; hvilket var saa bekiændt, at, da en Aften Naalen tilfæl-

ny Giennemlæsning af Stykket optegnede mine Anmærkninger, maatte see og vise meget fra en langt anden Synspunkt, end det fremstiltes for ham og af ham, der dømte efter Erindringen af Øieblikksindtrykket*), og hvem altsaa en skiøn Figur, en tryllende Mine, et talende Øie, en yndefuld Stemme, en indtagende Tone, og disse øvrige lykkelige Naturgaver, der ikke lade dem udtrykke med Ord, saare let kunde opveie, ja

dig faldt fra mig, Heiberg pikkede mig paa Skulderen, og sagde: der tabte Critiken sin Braad!

*) At nøiere Eftertanke midlertid iblandt modificerte Godmodighedens første gunstige Dom, derom bevares ved Skuepladsen følgende Anecdote fra en langt senere Tid: I et Stykke, hvis føbte Værge Pram ansaae sig for, havde en Skiødesøn af Naturen, og Mængden, og Pram, slaaet sig vel meget løs, hvad vel nu og da torde hænde ham. Efter Forestillingen takkede Pram samtlige Spillende, og deriblandt ham, hvortil sikkerlig — thi jeg saae aldrig det Stykke — det meget, denne høibegavede Skuespiller ikke kunde andet end være, gav ham god Føie. Da midlertid denne — efter Scenebrug — spurgte, om han da havde været fornøiet, slog Samvittigheden Pram, og han tilføiede: "Ja, det er at sige, Du kommer til at slaae Noget af, Du kommer til at slaae Meget af; Du kommer Død og Pine til at slaae det af Altsammen!" Hvorvidt denne Formaning, som Pram troede det Pligt mod Stykkets fraværende Forfatter, ikke at tilbageholde, ved senere Forestillinger frugtede, skal jeg af ovenanførte Aarsag ikke kunne sige.

vel overveie de Fortienester — Aandens, og Hiertets, og Smagens — som Lessing havde lært mig at sætte langt høiere Priis paa.

Min Ven og jeg vare midlertid for vante til, at være endog i Ting, der vare os begge af langt større Betydenhed, af forskiellig Mening, til at denne vor Dissens, naar ikke netop tillige en Casus pro amicis blandede sig deri, skulde voldt mindste Kurre paa vor Venskabstraad. Mindre behagelige torde derimod mange af hans Yttringer have været en Mand, hvem han oprigtigen høiagtede, inderligen elskede som sin mangeaarige Ven og Velynder, og hvem han ufstridig allermindst af alle ønskede at mishage, den daværende administrerende Directeur.

Neppe kunde det være den Mand, der i den — i Etatsraad Collins nysudkomne andet Bind af For Historie og Statistik, især Fædrelandets, i Udtog — meddeelte Forestilling, til Vidnesbyrd, at Misfornøielserne ikke havde været saa store, eller Syngestykkerne saa væmmelige, som *) ** havde villet finde dem, beraabte sig paa Theatrets Indkomster, velkomment, at en Mand, som Pram, just ved at omtale selvsamme Tidsrum, Maaned for Maaned bevidnede den**)

*) At disse to Stierner ikke betyde Pram, er det midlertid min Pligt her at anmærke; neppe vilde man derimod tage meget feil, om man i det Sted læste mit Navn.

**) Min. Febr. 1791 S. 309; fremdeles Jan. s. A. S. 142. Martii 443. Apr. 158 o. fl. St.

alt mere og mere aabenbare Koldsindighed, hvormed i de senere Tider næsten alt Syngevæsen paa Skuepladsen saaes at blive modtaget, og der, medens han lod Syngepersonalet med sin sædvanlige Rundhed vederfares fuldeste Ret, tilføiede: "men alt dette anvendt paa slette Oversættelser af endnu slettere musikalske Dramer, til maadelig eller slet, i det mindste til den slette Text heel slet passende Musik, er i det Hele Noget, som de udførende Personer ikke kunne agte nogen Kunstnerflid værdt, og altsaa den tænkende Deel af Publikum ei heller ansee uden Indignation", item "om de farlige Pragtleege, de Buffaer, der have meget for Øine og Øren, og aldeles intet for Forstand og Hierte". Heller ikke er det rimeligt, at det, hvad Pram taler om de Stykker, som med en vis comica af det laveste Slags synes indrettede for Folk, der ei have Sands for ædlere Forlystelser, og som derfor i Mængde have Tilskuere ogsaa af et andet Slags end de, for hvilke Skuespil vel egentlig er til, samt om det, der neppe engang, skiøndt tvertimod Skuepladsens ædle og skiønne Devise, kan ansees for at gives blot til Lyst," har klinget vel i Ørene paa en Mand, hvem den almindelige Satire, visse Lidenskaber, og Moerskabshandlinger, om deri endog fremskinnede nogen F a r c e (!!!) syntes egentligen at høre til Skuepladsen*). Derimod har jeg en hemmelig Formodning

*) For Historie og Statistik, især Fædrelandets, anden Deel S. 269 og S. 270 og 271.

om, at Pram fra sin Side vilde været ligesaa utilfreds med Forestillingens Yttring, at Skuespilforfatterne, især af Comedierne, ikke i de Tider vare i Almindelighed lykkelige i Valget af deres Æmne, da nogle afhandlede Religionen paa Scenen, som om det var en Kirkehandling, andre Politiken, som om det var i Statscabinettet, og atter andre Romanen blandet med Embedshandlinger; alle Gienstande, der vel ligesaalidet høre til Skuepladsen, som det er at formode, at deraf kan fødes noget Godt hos den Deel af Folket, der hverken kan tænke eller dømme efter rigtige Begreber." At jeg i eet og alt er uenig med denne Hofdramaturgie, derpaa vil man tit i dette Skrifts foregaaende Dele have fundet tilstrækkelige Beviser; medens jeg, skiøndt ikke ubekiendt med vor Datids dramatiske Litteratur, ikke veed at angive de daværende især danske Comedier, paa hvilke hiin Beskrivelse skulde passe, da den ikke rammer Jfr. Biehl, ikke Tode, ikke T. C. Brun, ikke Heiberg, ikke Falsen*), ikke Wibe, end mindre Wessel, eller Wiwet, ikke Storm, end ikke mig selv, og i det mindste ikke Pram som Lystspildigter; om midlertid Forf. af Fingal og Frode ikke

---

*) Notabene, denne Rems
Giælder kun for en' og halvfems,
seer jeg mig med et bekiendt Vers af norske Versprotokol nødsaget at erindre. Falsens, Heibergs vel og mine senere Synder kunde ikke da tilregnes os, mindre det Hele.

skulde troe her at høre en Gienklang af Antichambre-sqvaldren ved Formælingsskuespillene, er en anden Sag. Pram blev midlertid snart keed af hint utaknemmelige Recensent-Arbeid, ophørte dermed ved Theateraarets Slutning, og indskrænkede sig for den følgende Tid til en blot Fortegnelse af de opførte Stykker.

Inden jeg forlader Skuepladsens Vedkommende for dette Aar, maa jeg endnu medtage to Begivenheder, der i det mindste fik tilfældig Forbindelse. Jeg har alt nævnet, at Roscius Roses Efterleverske omsider bevilgedes den Benefice, hvortil jeg saa tit og ivrig havde paatalt hendes Adkomst. At jeg i Brevene hoverede over, at denne Sag endelig havde viist sig saa retfærdig, at den maatte vindes, uagtet den i mig havde en saa lidet anbefalende Talsmand, var tilgiveligt; at jeg yttrede min Utilfredshed over, at Beneficen blev paa den allerufordeelagtigste Tid, da Herskabet, Logetagerne, hele Beaumonde, tyede ud paa Landet, var undskyldeligt, da dette ikke med alle foregaaende Beneficer havde været Tilfældet; men at jeg, isteden for ligefrem at glæde mig med Pram, at desuagtet Forestillingen ved samstødende Omstændigheder blev hende efter Todes vittige Udtryk et sandt glædeligt Høstgilde, tilføiede: "thi umulig kan jeg troe det nederdrægtige Rygte, der samme Aften omspredtes i Parterret, at Directionen skulde egenmægtig have sat sig i Besiddelse af dens Indbringende, for derved at betale af paa en Gield, som eengang var contra-

heret paa aarligt Afdrag, og endnu mindre kan jeg troe den Lumpenhed, som og vilde siges, at man endog havde forbudet Casſereren at aflevere hende, hvad der indkom ved Indgangen;" driſter jeg mig hverken til at forſvare eller undſkylde; førſt fordi jeg ikke billiger den foregivne Vantro i Henſeende til, hvad jeg ſikkert havde, og maatte have bedre Hiemmel for, end Parterreſnak og Byrygter, inden jeg paaankede det, og ſom jeg i ſaa Fald, naar jeg troede at burde paatale det, burde pa^talt reent ud i en værdigere Tone; dernæſt fordi jeg neppe havde fuld Føie til at kalde Directionens Fremfærd egenmægtigt, da det udentvivl grundede ſig paa en kongelig Reſolution, hvorom Mad. Roſe ikke var uvidende, ſkiøndt hun vel tør have været og viiſt ſig utilfreds dermed. At der kunde være et og andet med Føie at erindre, iſær da de, der ved ſlige Leiligheder efter da brugelig Maade betalte rundelig — ikke ſiælden 20 Rbdlr. for en Parketbillet — giorde dette for at lindre en gammel Kunſtnerindes tunge Kaar, og ikke for at betrygge Theaterkasſen for Tab paa Forſkud eller Caution i Tilfælde af hendes tidligere Afgang, er vel ikke at nægte; men at min Maade ikke var den rette, derfor har jeg dette Beviis, at den retſindige Roſenſtand Goiſke, ſom han ærligen, og uden Skaar i vort øvrige Forhold ſagde mig i Oinene, fra det Oieblik drog ſig aldeles ud af Directionen, fordi den ikke ved at ſagſøge mig, vilde offenlig fralægge ſig, hvad her var den

paasagt, ved at vise, hvad Ret den havde, baade til og i at giøre det. At det just var af Skaansel for mig, man ikke vilde giøre dette Skridt, synes den Maade, hvorpaa jeg flere Stæder i den ovenfor omtalte Forestilling finder mig omhandlet, just ikke at give tilkiænde; at det midlertid var, fordi Vedkommende erkiændte det mislige i, at skyde sig ind under Rettergang, naar man er indstævnet for den offenlige Menings Domstoel, tør jeg endnu mindre antage.

Da Heiberg i Fortalen til sin Hofsorg, i Anledning af det hyppige Misforhold mellem Beneficehavernes Værd, og Beneficernes Udbytte, yttrer, at Mad. Rose maatte takke Thaarups Prolog, og Mad. Walthers Nærværelse, for denne Aftens fuldtrængte Huus, gaaer jeg nu over til, hvad i sidstnævnte Anledning er at sige. Det vil fra disse Erindringers første Bind være i Minde, hvorledes denne, begge Thaliers Yndling, veeg for Hofcabaler og Hofforfølgelser. Denne Sommer var hun kommet tilbage til Kiøbenhavn, at ligge i Barselseng der; og regnede man det ikke uden Føie mellem Tidernes glædelige Tegn, at hun nu uhindret viiste sig overalt, og var velkommen allevegne, medens man, da hun 1783 tog Veien herover fra Engelland til Stokholm, under Paaskud af, hvad man kaldte hendes Undvigelse, formeente hende at komme til Kiøbenhavn, og blot tillod hende at opholde sig nogle Timer paa Skydebanen, hvor midlertid hendes talrige Beundrere ydede hende en Hyl-

ding, der rigelig holdt hende skadesløs for den Unaade, hende fra gamle Avindsmænd var viist. At midlertid hendes Nærværelse i Skuespilhuset ovenomtalte Aften skulde synderlig have forøget Tilløbet, troer jeg saameget mindre, som den endog i hendes tro Kreds var saalidet forud bekiændt, at de fleeste kun erfoer den ved at opdage hende foran i den efter Beneficevedtægt bortleiede Dameloge. Det var derfor og saalidet efter foregaaende Aftale eller Overeenskomst, at hende efter Forestillingen bragtes den i de Dages Theaterannaler omtalte Velkomst, at jeg meget godt erindrer, at A. Germann kom under Stykket hen at raadspørge mig, om det gik an saaledes at byde hende Velkommen, og at vi nu aftalte, i det Applausen for Høstgildet var til Ende, at tilraabe hende navnligen en Velkomsthelsen, som — hedder det i Morgenposten — snart udbredte sig og blev almindeligt; thi hvad var naturligere, end at man bevidnede denne siældne Skuespillerinde vor Fryd over, omsider at see hende igien, hvor hun havde skiænket os saamangen herlig Aften, og at denne Fryd forøgedes ved at mindes, at de vare forbi, hine Dage, da Genie og Talent vare en Brøde?" *)

Man vilde midlertid vide, at Meningerne paa saakaldte høiere Stæder — hvilket just ikke altid er

---

*) At sige hos dem, hvis Protectioner og Connexioner de stod i Veien.

det samme, som selve de Høieres egne Meninger, skiøndt de heel ofte udgives derfor — havde været deelte om slig Hyldings Tilladelighed, men at en gammel Skuespilynder, der overalt ikke skal være bange for at sige sin Mening, saa aldeles uden Betænkning vedgik, at hans Hænder endnu var ømme af at have klappet med, at man fandt det — høfligst, ikke at berøre den Sag videre.

At der midlertid og vare de, der af skielligere Grund fandt Betænkelighed ved at lade den offenlige Mening give Kiændelse i en i det mindste ikke tilfulde oplyst Sag, derfor har jeg mig fuldgyldig Hiemmel, i det den af mine Venner, der mindst dreiede sig efter Hofveir, da han anmodedes at deeltage i et Maaltid paa Skydebanen, hvor flere af hendes gamle Venner af Theaterkredsen vilde samles med hende, giorde det til udtrykkelig Betingelse, at ingen Vise til hende maatte giøres. I Følge heraf fordanskede da jeg, som daværende beskikket Visedigter, Kelgreens: hver som hylder muntre Glæder, til dette Maaltid, hvor de tvende sidste Linier,

Leve alle vore Skiønne,
Leve hver, som har dem kiær!

uden at giøre hende til Dagens Dronning, gav en upaaanket Anledning for enhver, der vilde hylde hendes Scepter, at anbringe sin Hylding, hvilket da og overflødigen skeedte, og con amore.

Men see! ved Rygtet om dette Gilde havde Germann, Rein, og flere af norske Selskabs Jævninge samlet dem i et Sideværelse, hvor de og drak og sang, og hvorfra Rein indsendte mig et Impromptu, hvorved de havde udbragt hendes Skaal; naturligviis forelæste jeg vort Samqvem det, og det gientoges her per Acclamationem; men tillige opfordrede man mig, som Gildesbroder og Sanger, ikke at lade den Plet sidde paa os, at vi, der havde den Glæde at have hende i vor Kreds, stode tilbage for hine; vor Cato, der, skiøndt jeg ikke troer, at hans Dyd var bleven varm ved Vinen, som saare siælden var hans Maade, har altid havt for stor Agt for den almene Stemme, til ikke at ære den, hvor han erkiændte den saa uimodsigelig, som her, giorde ingen Indvending; jeg skrev da følgende Linier, der foresungne af Mad. Dahlén og Mad. Biørn gientoges i jublende Chor:

En Skaal for den, der er Cameners Savn,
Der fordum var Thalias Tempels Hæder!
Hver Kunstens Ven høit juble hendes Navn,
Gienkalde fro forgangne Tiders Hæder!
Tag dit Glas, fyld det til bredfuldt Maal,
Drik Thalias Carolines Skaal!

Men syntes nu den Enthusiasmus, hvormed denne Skaal hende bragtes, at have naaet den høieste Grændse, da lod hun os snart føle, at det stod til hende at besiæle den til en ulige høiere Flugt, i det hun, sikkert

ikke uvant til at besvare saadan Hylding, med denne søde Lalage-Stemme,

Hvis Sang saa ofte havde tryllet os,

takkede med en allerkiæreste fransk Couplet, hvoraf jeg desværre kun er istand til at gienkalde mig den første Halvdeel:

Ah si vous pouviez comprendre
Ce, que mon coeur sent pour vous,
L'amour n'a rien de si tendre,
Ni l'amitié de si doux.

Jeg kan ikke slutte denne Fortælling, uden at nævne, at denne mageløse Kunstnerinde, uden al Sammenligning den allerrigest af Naturens Haand til Legem, Stemme, Ynde, Aand udstyrede, jeg i en Tid af mere end et halvt Aarhundrede paa nogen Scene har seet, og der allerede i femte Fredriks Tid, som Barn, giorde saadan Opsigt paa Skuepladsen, at hun i Brevet i de forøeste Samlinger om en dramatisk Planteskoles Nødvendighed for vort Theater, omtaltes, som et lykkeligt Subject at begynde denne med, ikke blot lever endnu, men endog for ikke ret mange Aar siden nærede, og yttrede det Ønske, atter at betræde vor Skueplads, som hendes herlige Medvandrerinder Melpomene Rosing, og Juno Astrup endnu prydede. At hun ikke vilde have overladt sig til en saadan Attraa, naar hun ikke var sig bevidst, at kunne giøre dette Skridt med Ære, derom har ieg den fuldeste Overtydning; om det maaskee midlertid var hendes eller vor Skuepladses gode Genius, det

med sin Liliestængel henviftede dette hendes Ønske til de mange for Skuepladsens Hæder og Fremtarv, fra gamle Fader Holbergs af indtil mine, der saaledes ere henveirede, da han maaskee fandt vor Skueplads ikke for hende, drister jeg mig ikke at afgiøre. Nok hun kom ikke, og hendes tvende værdige Kunstsøstre ophørte ikke længe derefter at hædre Kunstens Bane iblandt os. Hendes Portrait, malet af Juul, men som ikke desmindre ligesaalidet, skiøndt sandelig ikke af samme Grund, fyldestgiør mig, som Emilie Galottis tilfredsstiller Hettore Gonzaga, smykker Theatrets nye elegante Foyer, i Forening med hendes store Samtidiges Roses, Schwarts's, Rosings, Mad. Rosings, Mad. Preislers, og Shakspear-garrik Galeottis. Den, der har seet denne straalende Pleiade samlet tindre over vor Skueplads, og bevarer dens Minde i ærbødig erkiændtlig Erindring, kan ikke betræde denne Kunstens Helligdom uden den inderlige Følelse, at dersom disse Kunstneres og Kunstnerinders Aand have Hiem her tilligemed deres Billeder, er vel ingensteds i Verden en lignende Samlingsplads indviet Kunstens yngre Slægt.

Med dette Aar sluttedes Brevene i Morgenposten, og troer jeg ikke at kunne undlade, af det sidste Brev at meddele min Grund, hvorfor jeg, isteden for at nedlægge den dramaturgiske Pen, som først var min Hensigt, lod det beroe ved at give Bedømmelserne en anden Form, og et eget Blad: "Maaskee — siger jeg — var denne Artikel reent ophørt, hvis man ikke

havde giort sig saa megen og nederdrægtig Umage for at faae mig til at ophæve den. Men jeg frygter hverken Stormand eller Stimand, og man afskrækker mig aldrig fra noget Foretagende, hverken ved at undsige eller forklage mig." — Hvem det var, jeg her henkastede Handsken, er jeg efter 36 Aars Mellemtid ikke istand til med Bestemthed at mindes; kun at Stormanden ikke var Theatrets administrerende Directeur, saa uvenskabelige vore Forhold end vare, veed jeg med Vished, ligesom og det Prædicat, hvormed jeg har betegnet ham, tilfulde overtyder mig derom; ogsaa troer jeg, det især var for andre og andres Synder, Dramaturgen baade af den denoncerende Magnat og af den truende Skuespiller lagdes for Had. Ligemeget! hvad Fader Rose ti Aar tidligere ved lignende Leilighed lærte mig: Hund, som biæffer, bider siælden, fik jeg atter denne Gang, som saa ofte, baade før og siden, Anledning at sande, og blev altsaa ved at hylde mit ogsaa her anførte Valgsprog:

Viig du ei for de Onde, gaae tvertimod biærvere fremad!

som jeg til min sidste Time haaber at blive tro.

Heller bør jeg midlertid ikke forbigaae, at jeg ved denne min Afgang fandt mig beføiet at besvare en mig af adskillige giort Beskyldning for altforstor Mildhed. "Jeg har stedse — siger jeg i denne Anledning — fulgt min Overtydning, lastet, hvad der mishagede mig, roest, hvad jeg fandt Godt; jeg kan ofte have feilet; men det har stedse været optima fide. At jeg i de se-

nere Tider har stræbt efter en forbindtligere Tone, har deels været Pligt — da adskillige deels af vore ypperste, deels af de mig næsten personlig fremmede Kunstnere have viist mine Anmærkninger saa megen venskabelig Opmærksomhed; deels og Overbeviisning, fordi jeg mere og mere erkiænder Sandheden af Ciceros Ord: I at opmuntre og fremskynde virker det bedst, naar man roser dem, man formaner; og at gavne har i dette været, og skal i ethvert Foretagende blive mit fornemste Formaal."

Mod Slutningen af dette Aar giorde jeg da endelig det tunge Skridt, som jeg saalænge havde kiæmpet imod, at mælde mig ud af det Selskab, der havde bidraget saa meget til min Dannelse, og skiænket mig saamange Glæder, og saa sande Venner. At jeg, uagtet jeg skyldte mine Kaar dette Offer, neppe endnu havde overtalt mig til at bringe det, naar ikke andre tilfældige Omstændigheder havde giort Udslaget, er vel sandsynligt; at midlertid disse hverken laae i Selskabets forandrede Sindelag mod mig, eller formindskede Værd for mig, derpaa har jeg fuldt Beviis, saavel i det ærefulde Brev, hvormed dets daværende Directeur — nu længe afdøde Kammerraad E. K. Munthe — hædrede mig, en Mand, der intet umeent Ord havde tilladt sin Pen, om end og Selskabet, hvis Ordfører han var, vilde og kunde fornægtet sin uforandrede Aand nok til at tilstæde det; som deri, at aldrig saa snart min forbedrede Stilling tillod det, før jeg skyndte

mig at ikke tilbage til dette Musers, Glæders, Venskabs mageløse Hiem.

Tilskueren havde overalt i min gamle Kreds meget hævet mine Actier. Ikke blot bar den maaskee et ikke slet Vidnesbyrd om min Tænkemaade i Almindelighed, og især de Sider deraf, hvorpaa man havde villet kaste Skygge; ogsaa kan det vel være, at en og anden kiændte Originalerne til mine Skildringer, f. Ex. af det hiemvelske Huusliv, i sig og Sine for vel, og fandt dem skildrede formeget con amore, til ikke umærkelig at komme til Erkiændelsen af, man dog nok tildeels havde giort Skildreren Uret. Saaledes erindrer jeg tydelig, at Fortællingen, den aftakkede Skiødehund, hvori er ikke lidet hemmelig Historie, optoges langt anderledes, end jeg havde formodet, og end en Stund tilforn vilde være skeet. At midlertid mine Actier, ligesom andre, havde deres Op og Ned, og at det ikke altid blot var Tilfældets Virkning, veed jeg ret vel.

En vennehuld Dommer, af dem, mine ældre Blade i tidligere Dage havde den Lykke, ikke sielden at finde, har givet dem det Vidnesbyrd, at dersom de, efter en Tid lang at være forsvundne af Jorden, faldt en sildere Efterslægt ihænde, vilde denne ved dem faae en ligesaa speiltro Forestilling om Forfædrenes Levemaade, Sæder og Daarligheder, som Eftergravningerne i Herkulanum og Pompeji have givet Latiens nyere Beboere om de ældre.

Skiøndt jeg ikke mere mindes, eller kan opspore, af hvem eller hvor det er sagt, lever dog dette Vidnesbyrd i alt for taknemmelig Erindring hos mig til, at jeg ikke skulde trolig have bevaret dets Indhold, om end ikke dets Udtryk; dobbelt kiært er det mig, da det smigrer mig med det Haab, ikke, som jeg i mørkere Timer, naar Øieblikkets Synspunkter og Synsmaader forarge mig, saa ofte fristes at grue for, hele min Levetid at have fægtet med Skygger, og knælet for Drømmebilleder. En Sandhed er det, at jeg, ved nu efter 36 Aar at gienlæse hine Blade, seer de Dage, de Timer, de Øieblikke, hvori de bleve, ligesom oprinde mig paa ny, at jeg stundum til de mindste ubetydeligste Biomstændigheder lever dem atter. Saaledes gienkalder Jægerspriisbladet i første Aargang mig den skiønne Høstdag, da jeg med den for Nordbofærd og Nordboværd saa sværmeriske Rosing, og hans for Naturens, Kunstens og alle Dyders Skiønhed saa inderlig begeistrede Hustru giæstede dette Danmarks Poecile, som i sin afsides Vraa alt formeget gaaer af Minde, da det i sit Skiød giemmer et Dyders og Fortienesters Væld, hvorimod alle Hæderstegn og Hæderstitler ere Børnesprøiter; saaledes gienkalder Bladet om Landlivets Glæder mig saa livagtig den Fredensborgreise, hvoraf det er en Frugt, da jeg fulgte Bertha Colds ædle Søster Agatha Nissen derud, at overraske hendes Lærling og Yndling Ophelia paa dennes Fødselsdag, at jeg endog hører det bety-

dende Svar, hun gav mig, da jeg ved Indkiørselen i Geelskov foreslog hende at lægge Veien over vort fordums kiære Søllerød, til hendes dyrebare hedengangne Søsters Minni; saaledes seer jeg endnu mit kiære Qvistkammer til Rosings, hvor jeg udentvivl den Gang blev indsat, og som af alle de Værelser, jeg har beboet, har uden Sammenligning meest været efter mit Sind. Denne eensomme Stilhed midt i en da endnu ganske levende Slotsby, den venlige Hauge under mine Vinduer, de mig saa dyrebare Mennesker, de vevre Smaa, der oplivede den; hine gamle Skovtræer i Burleighs Lund ligefor, Fuglene, som ved Daggry herfra bød mig god Morgen, mit Skriverbord i Vinduet, som jeg aabnede, naar jeg flyttede ud, og der ikke lukkedes, før jeg tog ind, og hvor jeg uden at reise mig af min Stoel kunde naae at aabne Døren bag mig, naar en af Glutterne pikkede, medens jeg kunde række paa begge Sider af Værelset til mine Smaahylder under Skraataget; som en Stemme fra dette mit Fredensbo lyde mig hine Ord i nysnævnte Blad: "Mangen, som Verdenskundskab, dyrekiøbt ved Erfaring, giør mistroisk og tilbageholden i Byen, gienfinder her sin Tro paa Mennesker og Dyder, bliver aaben og veldømmende, som han var skabt til at være. Her udgydes Hiertet friere i Venskabsbarm, her forvindes nagende Kummer, her lindres endog de Saar, som ikke kunne læges. Naar vor Ewald skildrer den sidste blide Drøm, han legede med, da

han i Venskabs og Virksomheds Skiød haabede Trøst for det uerstattelige Tab, han havde lidt, begynder han med at sætte Scenen paa Landet: En rolig Hytte — siger han i Fortalen til sine Skrifter — en behagelig Egn, et maadeligt Udkomme, faa, men retskafne Venner, og fremfor Alt at være saa nyttig, som min Evne tillod, uden at være nogen til Byrde, var Alt, hvad jeg den Tid ønskede mig af Jorden. Sikkerlig har mangen ved at læse disse Ewalds Ord randsaget sin egen Barm, og gienkiendt i dem sit eget varmeste Ønske, der vel vil blive ligesaa uopfyldt, som Ewalds."

Med inderlig Taknemmelighed erkiender jeg, at det Mishaab, de sidste Ord aande, efter ikke faa Bestyrkelser, omsider blev over min dristigste Forventning beskiæmmet, jeg lykkelig, og ikke uden al Føie at troe mig nogenlunde nyttig. At jeg i hine Dage troede med Ewald at kunne forsage, hvad Folk kalde timelig Lykke, veed man; min tidligere Drøm om nøisom Uafhængighed, var vel forsvunden med min Arv, midlertid giorde jeg nu og da Forsøg at fremmane den igien. Saaledes havde jeg ikke længe før denne Tidspunkt søgt et Embede, som efter sin Natur maatte om nogle Aar ophøre, og da betrygge mig en efter mine Ønsker tilstrækkelig Aarpenge, og giorde jeg mig saameget mere Haab derom, da jeg hos Høie Vedkommende havde Grund at troe mig i Gunst. Men see, den Qvasiskormand, til hvem jeg i denne Anled-

ning havde at henvende mig, sagde mig ligefrem: at jeg havde en Competent, der vel ikke havde været heldig til sine Examina (som Excellencen temmelig euphemistisk behagede at udtrykke sig) ikke forstod fremmede Sprog, ikke havde reist udenlands, ikke paa nogen Maade giort sig kiendt i Litteraturen, men som var et meget skikkeligt Menneske." Da man jo af de Store skal tage Alting i den bedste Mening, undertrykte jeg ikke uden Møie den Fristelse, at udbede mig nøiere Forklaring paa det men, og erindrede blot ydmygst, "at da jeg og troede at være et skikkeligt Menneske, og det iøvrigt syntes, som H. E. implicité tilstod mig nogle af de Egenskaber, han explicité frakiændte min Medbeiler, troede jeg...." "Ja, faldt Excellencen mig med nogen Forlegenhed i Ordet, han er — maa jeg sige Dem — paa en Maade af min Familie (det var hans kiødelige Søstersøn) og De kan da...." "Jeg beder om Forladelse, sagde jeg, det har jeg ikke den Ære at være; det er en anden Sag!" bukkede og gik; at Nepoten fik Embedet, forstaaer sig selv. Om midlertid, med al hans Skikkelighed, Embedet ikke passede ham, eller han ikke det, skal jeg ikke sige — nok, at inden kort Tid blev han forflyttet, og jeg søgte paa ny Embedet, men blev i *un très Compliment* Brief, som Aberwitz udtrykker sig, underrettet fra H. E., at mit Andragende vist var naadigst blevet bifaldet, hvis jeg havde mældt mig 8 Dage før, da det nu var bortlovet. Lykkeligviis

blev det ikke ledigt tredie Gang; thi — som vel underrettede Personer siden gav mig at forstaae — vilde det været mig saare vanskeligt at træffe den beleilige Tid, da man ikke skiøttede om mig, fordi jeg var, hvad en Stormand senere kaldte en Skryver.

At jeg, skiøndt ikke blot nidkiær Lojalist, og varm Enthusiast for Nationens tree kongelige Yndlinger, men endog den Tid ivrig Ministerial, maa vel ikke uden al Foie have troet, at have svær Mellemregning med nogen Magthavende, kan foruden Morgenpostens anførte Affkeedsord følgende latterlige Anecdote bevidne:

Jeg medbragte efter Jægerspriisreisen fra Fredensborg et stærkt Anstød af Galdefeber, som jeg da oftere hiemsøgtes af. Vant til at giøre kort Proces med mine Upasseligheder, lod jeg mig ved en af mine lægekyndige Venner foreskrive et Brækmiddel, som jeg om Morgenen tog ind; men følte saaliden Virkning deraf, at jeg kan huske, jeg om Middagen svarte min Ven Liebenberg, som kom at spørge til mig, at jeg befandt mig alt for vel, og lod mig give min Middagsmad, som jeg med god Appetit fortærte. Men neppe var det skeet, og han gaaet, før Virkningen kom, og varede gode sex Timer ledsaget af en stærk Feberhede. Under Paroxysmen syntes mig, jeg var paa en Reise fra Fredensborg med Rosings Fruentimmer kommet til Hirschholms Kro, hvor jeg blev kaldt ud af en der i Byen liggende fornem Husarofficeer, der, efterat have bevidnet mig ynksom Deeltagelse, leve-

rede mig en Ordre, efter hvilken jeg for begangen Presseforbrydelse skulde miste mit Hoved. Jeg spurgte da, hvor, og han nævnte mig Skydebanen uden for Hirschholm, som jeg just det Aar mellem Fredensborg og Hirschholm havde lagt Mærke til. Jeg svarte ham fattet, at jeg vilde følge ham, men han maatte tillade mig, da han saae, jeg var med Fruentimmer og Børn, for ikke at alterere dem, at bringe dem først tilvogns, og giøre mig et Paaskud at blive tilbage. Han tillod det, de kiørte, og vi begav os til Pladsen, hvor Gutfeld, der nys var blevet kaldet til Hirschholm, og som jeg ikke personlig kiændte, modtog mig. Jeg sagde, at jeg længe havde ønsket mig hans Kiændskab, men beklagede, just at giøre det paa en Tid, da jeg havde saa kort Nytte deraf, forærte ham til Erindring om dette Møde et Gulduhr, jeg ikke længe før af høi Haand havde faaet, holdt nu en kort men høist lojal, og høist liberal Tale om Meningsfrihed, som jeg endnu Dagen derpaa fuldkommen erindrede, og som var langt over Alt, hvad jeg nogensinde over dette mit Yndlingsæmne har sagt, knælede derpaa med tilbundne Øine, da i det samme en Stafet fra Fredensborg i fuld Galop bragte min Benaadning. Med eet saae jeg en smal Hønsehuusdør fare op, og en Mængde Smaavanskabninger styrte ud, der var for til, som Smaagrise, bag til som Støvleknægte, Paroxysmen var ovre, og Feberen forbi.

Denne Farceopløsning paa en saa tragisk Vision bestyrker mig ydermere, at, ligesom Støvleknægte-Synet kom af, jeg i de Dage havde været forlegen for en Støvleknægt, som jeg af Caprice aldrig har eiet, saaledes maa jeg og have havt noget at gruble paa, der gav Anledning til den øvrige Phantasmagorie.

Norske Selskab vedblev midlertid at være mit fornemste Tilhold, og nød jeg den Ære, ved dets Tyveaarsfest, den 30 April 1792, at føre Forsædet; og var denne Dag en skiøn Mindefest, der kun desværre havde det tilfælles med flere slige, jeg har bivaanet, at det mere var en kiærlig Afskeed med det Forbigangne, end en glædelig Velkomst til det Tilkommende. Hertil forenede sig adskillige Omstændigheder; af dem, der i det Foregaaende ere nævnte, som de egentlige Stamholdere, var ædle Meldahl alt afgaaet til Island som Amtmand, fandt der ikke længe efter sin Grav, og fik til Eftermand sin gamle Ven, den geniale Jochum Wibe, der ikke mange Aar derpaa i hint fierne Land fulgte ham i Graven. Rein, der for omsider at ophøre:

I slavisk Forgemak
Det Held af lumpne Tieners Gunst at tigge*)
At lades ind, og spises af med Snak
Og tomme Løfter, som man holder ikke.

havde i det fjerne Caudocheno:

Hos halvbarbarisk Folk blandt Finmarks Snee;

*) See Elegien til Rein, Tilskueren No. 86, 1791.

søgt og faaet et sandt Forviisningskald, var reist at ægte sin Lina i Norge, at han ikke i sin Ørk alt for tungt skulde føle Sandheden af, at det ikke var godt, Mennesket var ene, og havde midlertid der det Held at ombytte Caudochenokaldet med et langt ringere Capellani i Aggershuusstift. Retskafne J. P. Brown og fromme Coldevin vare befordrede til Norge; ældste Bernhoft var død, den mellemste bleven Præst i Nordlandene, hvorhen end ydermere gamle eiegode Moder Juul havde lovet at tage med for at forestaae hans Huus, og var hin Tyveaarsfest tillige en Afskeedstak til hende, der nu skulde forlade os.

Veeg end med hende den gamle Aand ikke aldeles fra Selskabet, fiernede den sig dog bestandig mere og mere. En ung Paarørende af hende, som hun overdrog Selskabets Oeconomie, erstattede hende naturlig i ingen Henseende, og savnede især den Agt og Vægt iblandt os, hvorved hun udrettede saa meget. Vel havde Selskabet Føie, i en Impromptu, der ved nysnævnte Høitid bragtes Mad. Juul, at forsikkre:

Hos os lever evig Dit Minde og Savn,
Som Wibes og Vessels og Stifterens Navn.

Ja gamle, mange Aar adskilte, uforglemte ædle Venner, Rogarth, Colletter, W. Bernhoft, Wraatz, og hvo ellers endnu af hin gamle Vennestamme i gamle Norges stolte Skiød maatte leve og erindre mig, kommer denne Bog, blot dette Blad i Eders

mig dertil, vil omtale; dette var Arne Germanns. En, hos et Menneske af hans iøvrigt ikke sentimental-romantiske Begreber, vidunderlig Lidenskab havde en Række af Aar fortæret ham, og var paa senere Tid ved Forholdenes Forknytning blevet ham dobbelt piinlig. Den Dag, Skuespillene efter Sommerhvilen aabnedes, var jeg kommen ind fra Fredensborg for at see Aabningsstykket, Islands Myndlinger. Efter Skuespillet var jeg til Rosings, at takke hende for hendes kostelige Mad. Drave, ham for Philip Brook, og vilde nu paa min Hiemgang til Bakkehuset blot see op i norske Selskab, om der havde tildraget sig noget, jeg som Directeur havde at tage Notice af, for næste Morgen at kunne gaae ud til mit kiære Fredensborg igien. Men see! i Selskabsdøren modtog Germann mig, meget glad over min Komme, for at lægge Beslag paa mig, at blive tilstæde ved en Velkomstbolle, han i Anledning af sin yngre Broders Nedkomst fra Norge gav, og tillige, som Directeur at bringe ham Velkomstskaalen, og efter Skik og Brug drikke Dus med ham. Saa ugierne jeg end vilde sinke mig, bad han mig dog saa indstændig, og med saa skiellige — personlige — Grunde derom, at jeg blev, og, da det var seent, tog siden Natteqvarteer hos ham. Paa Hiemveien, og medens vi klædte os af, var han, som jeg endnu aldrig havde seet ham, sagde mig Ting, han i vor nøieste Fortrolighed aldrig havde tilladt sig at ymte om, saa at jeg, som troede, at det var, om

just ikke Punchen, thi vi havde kun tømt en eneste Bolle, hvorom vi vare temmelig mange, dog Evans tidligere Gaver, der gjorde ham saa aabenhiertet, for ikke at sige aabenmundet, dreiede bestandig Talen af, det bedste, jeg kunde, at han ikke, vort nøie Venskab uagtet, anden Morgen skulde faae formeget at angre.

Men da han havde udsovet, var han endnu den samme, og forsikrede, ikke forrige Aften at have drukket, uden, hvad jeg saae, derimod fortalte han mig et uventet Møde, og en Forsoningsscene, der mellem ham og hans Donna havde i Forveien fundet Sted. Jeg skrev da hans Exaltation paa dennes Regning, giorde mig ingen videre Tanker derom, og gik ud til mit fredensborgske Sanssouci. Et Par Gange, jeg paa mine korte Bybesøg saae ham, kom han mig rigtignok besynderlig for, ogsaa faldt nogle Spørgsmaal, forskiellige af vore Venner giorde mig om ham, mig paa; dog lidet for at erfare eller udfinde mere, mine Venner angaaende, end de selv sige mig, slog jeg det hen, og lagde vel egenlig ikke ret Mærke dertil, før bag efter, da vi indbyrdes forklarede os for hinanden.

Jeg kom nu ind fra Fredensbog med alle, og havde tilbragt den første Dag meget behagelig hos Thaarup, der havde giftet sig, og boede paa Fredriksberg overmaade hyggelig hos en Gartner Lindrup, fra hvis Hauge var Indgang til Slotshaugen. Mod Aften gik jeg til Byen, og giorde mit sædvanlige Di-

recteurløb op i norske Selskab, men studsede ved at see der, især for en Søndag Aften, usædvanlig mange, da i det samme Rottbøll levende raabte mig imøde: God Aften, Germann! og i det jeg med en Spøg vilde besvare denne Feiltagelse, traadte halv hemmelighedsfuld hen til mig, og sagde: "Du veed det vel ikke!" "hvad da?" "Germann er styrtet ved Bernstorfs Støtte, og ligger død i Lundehuset; vi søge hans Broder, har bestilt en Vogn at bringe ham derud, og vilde have fat paa dig for at følge med." I det samme kom Broderen, man sagde ham, hans Broder var kommen til Skade med en Hest, og laae i Lundehuset, og overlod mig i Vognen at forberede ham paa det øvrige. Det gjorde jeg, uden dog at have opgivet alt Haab, før ved vor Ankomst en Opvartningspige, som modtog os, sagde: Doctoren havde sagt, han var alt død, da han blev bragt derhen, og nu førte os op, hvor Liget laae. Dette Slag traf mig i et Øieblik, hvor mange sammenstødende Omstændigheder giorde det dobbelt smerteligt; men i det jeg med dyb Vemod traadte til Leiet, og bøiede mig over den Hedenfarne, foer som et Lyn det Spørgsmaal giennem min Siæl: og om du nu havde Magt at sige til den Hvilende: Staae op, og lev! vilde du da giøre det? burde du giøre det? vilde han takke dig derfor? Og det var, som en Taage svandt fra mine Øine, saaledes endog, at jeg kunde føle det Latterlige i, da Broderen udgiød sin Bedrøvelse for

Opvartningspigen med de Ord: det var min Broder, og af hende fik det sande Kielderpigesvar: det troer jeg saa vist gierne.

Ved vor Tilbagekomst til Selskabet, forefandt vi en talrig Forsamling endog af saadanne Veteraner, som jeg ellers aldrig havde seet der; og kom nu mange høist mærkelige Omstændigheder for Lyset, om den sælsomme Forandring, der i hans sidste Dage var foregaaet med ham, saa at hans trofaste Velynder og Forfremmer, den nidkiære Pram, fremkom med Formodninger og Forslag, som jeg med et Magtsprog i min afdøde Vens Navn maatte paalægge Taushed, da jeg ikke saae mig istand til at giendrive dem, skiøndt de efter min inderste Overbeviisning vare aldeles urigtige, som naturlig meget i det Mørke, der hviilte over det hele, maatte rinde hans oprørte Venner i Hu, især efter de synderlige Omstændigheder, der alt mere og mere bekræftede sig.

Han var nemlig efter Winsløws Udsigende ikke dræbt af Faldet, men styrtet død af Hesten, aflivet ved et indvortes Slag, en Følge af denne Luesiæls voldsomme Opblussen i det svækkede Legeme, hvor Klingen havde fortæret Skeden *). Men hvad endnu var

---

*) Synderligt nok, at Winsløw, der tit havde at flikke paa Germann, som hyppig, tildeels ved sin Dristighed i Legemsøve ser, hvortil han var ualmindelig hændig og smidig, kom til Skade, engang, da det maaskee gik ham vel tit paa, sagde

fælsommere: han havde sat sig i Hovedet, at han den Dag var budet til Giæst paa Nærum hos alle Nordmændenes Skytsguddom, Chr. Colbiørnsen, og var, da han fra tidligere Aar ved Tid og Leilighed sætte Priis paa en viis Gentlemanship, om Morgenen gaaet hen til en endnu levende Ven, at faae sin Halsklud bunden paa en nys opkommen Façon; og lader sig deraf end ydermere bestyrke, at hverken i Forveien hiemme, eller i Lundehuset havde nydt noget, der kunde beruse ham. Midlertid erklærede ovennævnte saa giæstmilde Ædling bestemt, at, saa velkommen han vilde været i hans Huus, da han fra Christiania kiændte ham, og i Anledning af Broderens Hidkomst havde fornyet Bekiændtskabet, havde han dog hverken bedet ham til den Dag, eller engang i Almindelighed indbudet ham; medens paa den anden Side, Germann i sin Glæde over dette fornyede Bekiændtskab, og denne Indbydelse — i sine sidste Dage ikke blot ansaae sin Fremtids Lykke for giort, men endog til flere af sine Venner udlod sig med det Haab at kunne aabne dem samme Lykkens og Ærens Dør, der havde opladt sig for ham. Ustridig havde denne ualmindelige fyrige og kraftfulde Aand, der saa længe havde omtumlet i

til ham: Han kommer saa engang til mig, og har brækket Sin Hals, og vil, jeg skal sætte Ham den i Lave; men det siger jeg Ham: det kan jeg ikke.

Livets Labyrinther, omsider saaledes forvildet sig, at den ikke kunde komme ud af dette Vildrede, uden ved pludselig at hæve sig fra Støvet, og med sit Støvdække kaste dets Byrder, dets Mangler, dets Skrøbeligheder fra sig.

Endnu en egen Scene faldt ved denne Leilighed i min Lod. En redelig og ømtfølende Ven, hvis Embedsstilling gav ham Føie dertil, anmodede mig Morgenen derpaa at være tilstæde ved Eftersynet af vor afdøde Vens Efterladenskab, for at modtage, hvad der hans Dages lange Roman vedkommende maatte findes, og der ikke burde komme i fremmede Hænder. Hvad vi fandt, var lidet, og neppe meget betydeligt; thi saasnart vi erkiændte det for didhørende, blev det uden videre af os at besees henlagt i en liden Pakke, der forsegledes af os begge, og som jeg samme Formiddag bragte hans Donna med Forsikring, at alt ubeseet kom i hendes Hænder; hvorfor hun, skiøndt vi ellers ikke da just stod vel, hiertelig takkede mig, med Tillæg: at hun var vis derpaa, da hun kiændte mit Venskab for den Afdøde. I det samme kom en Mand, som den Hedengangne af alle meest ugierne vilde mødt der, og skiøndt jeg personlig intet havde mod denne, følte jeg mig dog saa meget min Vens Mandatarius, at jeg skyndte mig at gaae, dog ikke uden at have modtaget hendes gientagne Tak for min venskabelige Omsorg.

En Gaade, som medens jeg skrev herpaa, ikke lidet brød mig, men hvori der med eet opgik mig et Lys, kan jeg ikke forbigaae. Under Torsdagen den ellevte October findes i Tilskueren en Slags Fabel, med Overskrift en Hverdagstildragelse, undertegnet **i*, hvis Epilogus særdeles passede paa det og den nysomtalte. Man dømme:

Du faldt i Ungdoms favre Dage.
Damynt! jeg hørte Doris klage
Fortvivlet ved sit tunge Savn,
Omsonst paakaldende Dit Navn.
Hver Trøst kun hendes Sorg forøgte,
Med den til Eensomhed hun søgte,
Med Graad Dit Navn i Træet skrev,
Hvorunder Du lyksalig blev.
Men efter faa og bittre Dage.
Hun søgte atter at behage.

At denne Fabel og dens Epilog havde havt en bestemt og af mig erkiændt Hentydning, derom kunde jeg saameget mindre tvivle, da jeg som Sidestykke dertil, selv har tilføiet et Epigram, der spottede over kortvarig Qvindekiærlighed. Men deels var nysnævnte Datum, Torsdagen inden Germans Catastrophe, og om man end vilde antage, at Bladet var blevet liggende over til næste Mandag, da intet udkom, og at i Mellemtiden disse to Stykker bleve indskudte efter Tidernes Leilighed; da er begge Stykkers Tone ikke den friske Sorgs, der desuden hos mig var langt mere elegisk end epigrammatisk; og hvo skulde da den **i*

være, af hvem Fabelen siges mig tilsendt, et Udtryk, der øiensynlig er valgt med Hensigt? Rein, der ufstridig er Forfatteren, skiøndt han ikke har optaget Stykket i sine Digte, og hvem Monogrammet ogsaa peger paa, var i Norge, og kunde altsaa ikke da vide hint forefaldne; F. Schmidt, som man maaskee og efter Vocalen turde giette paa, var det efter alle criteria interna og externa ikke; mig selv var det endnu mindre, og af vor øvrige Kreds var ingen, min Gisning kunde hvile paa, da disses Smerte udtalte sig langt anderledes. Tilfældig seer jeg i Adresseavisen, at just kort for selv samme Tid Efterretning var indløbet fra Island om vor ædle Meldahls Død, og nu blev det mig med eet, ikke blot tydeligt, men og vist, at han var den omtalte Dampnt, saameget mere, som jeg klarlig erindrede, hvorofte Rein og jeg have talt om hans Doris, hvem han, saa mange andre glimrende Egenskaber han end tilbad hos hende, ikke havde for Skik eller Føye at berømme for nogen særdeles tro Hukommelse i Kjærlighed, og der vel ikke ganske var uden Skyld, om Meldahls Dage, jeg vil ikke sige: ikke blev flere, men ikke randt gladere. Mærkeligt er det imidlertid, at disse Linier just skulde komme for Lyset i de samme Dage, da German kaldtes til denne sin Ven, ret som at han skulde bringe ham disse, som Vennesuk ved hans Grav. *)

---

*) En iconisk Støtte har Rein sat Meldahl i sin skiønne Epistel til mig.

At man alt efterhaanden, som man kommer videre paa Livets Reise, lader en af sit kiæreste Reiseselskab efter sig paa Veien efter den anden, som en fransk Skribent udtrykker sig, er den almindelige Lod,

---

Ak mange — Krebsens Ziir! er ikke meer;
Du ædle Meldahl! bedste Ven, Velgjører,
Du ei min Graad, og ei min Klage hører,
Indsluttet tæt i Dødens kolde Arm,
Med Muld betynget er den ædle Barm,
Som leed, for alle ikke var Dig lige,
Hvis sidste Suk var for Ulykkelige!
Taus er den Mund, som smilende og mild
Fremførte Venners Sag med Mod og Ild.
Siig Norge! Du som ædel Daad belønner,
Hvor tro han ledte Dine unge Sønner,
Som irrede i vildsom Hovedstad,
I Fædres Navn han raadede og bad,
Blandt Venner han for bedste Ven erkiændte
Den, som sig frit til ham om Hjelp henvendte,
Han gavmild var, men ei af Overflod,
Sparsommelig kun for at være god.

Det er min Pligt her at afbryde, for at erindre, at dette sidste var i saa høi Grad bogstavelig sandt, at, skiøndt han var af dem, hvis Venstre aldrig erfoer, hvad hans Høire gav, eller gjorde, det var almeenerkiændt i det norske Selskab, at han af et meget tarveligt Indkomme, havde over 10000 Rigsdaler — naturligviis fra en lang Række af Aar — udestaaende mellem sine Venner, dem han aldrig krævede, og aldrig mindede, men var, som saa skiønt ovenfor er sagt, skiøndt ikke utilbøielig til muntert Vellevnet — sparsommelig at kunne være god — ligesaa sand er hans Skildring af Germann:

som vist nok ikke falder eens for alle, men som dog ingen undgaaer, og som man altsaa, særdeles uheldig Lodkastnings enkelte Øieblikke fraregnede, gemeenlig vænnes til at finde sig i. Her traf det midlertid, at de tvende, der saa godt som umiddelbar efter hinanden tabtes for mig, og den ene saa aldeles uden Farvel, ved deres Bortgang, og især ved den germanskes synderlige Omstændigheder nær havde medtaget, hvad for mig hidtil havde været, og hvad til mit

---

Og han, min Rahbek, tør min Klagestemme
Gienkalde Dig, hvad Du omsonst vil glemme?
Et Øieblik maaskee Din Sorg svandt hen,
Tilgiv, tilgiv, at jeg gienkalder den!
Vor Germann faldt i Ungdoms favre Alder,
Som ranke Træ ved jævnligt Hug nedfalder,
Men vennehuld hans Skygge mig indbød,
At glædes ved hans Fred i Gravens Skiød.
Kun Fred var det, Din knuste Siæl begiærte.
Hvi gav Naturen Dig det varme Hierte?
Naturen, som saa huld, saa moderlig
Med rige Gaver havde signet Dig,
Med Vid, med Kunst, med Held til at behage,
Hvi tog den Alt saa pludselig tilbage,
Hvad den til Andres Glæde skiænkte Dig?
Men hvad Dig selv ei giorde lykkelig.
Dog vi, som kiendte Dig, Din Siæl, Din Kummer,
O! bør vel vi misunde Dig Din Slummer?

Reins saml. Digte 2 B. S. 153.

Livs sandeste Held senere igien er blevet, min Vandrings ypperste Vederqvægelse, og Forsødelse,

Den høie Agtelse for Qvindekiønnet.

Stedse havde det hidtil i fuldeste Maade giældt om mig, hvad jeg nys læste om en af den rousseauske Skoles ædle Ældste, Dupont af Nemours: "Han betragtede Qvinden, som det fuldkomneste Væsen, det, som Skaberen har givet een Trang, Kierlighed, eet Anliggende, Kierlighed, een Pligt, Kierlighed, een Belønning, Kierlighed; denne himmelske Gave, sagde han, og dens tree Arme, Datter-, Ægte- og Moderkierligheden, hvis Grene, Blomster og Frugter dække Livet fra Barndom til Affældighed, udbrede en saadan Lyksalighed, at intet Væsen, der var værdigt at nyde dets Sødme, vilde attraae et Liv, hvoraf de vare forviiste."

Stemmede allerede, hvad Meldahls Skygge tilhvidskede mig, ikke saa ganske med disse mine Begreber, da fik de en endnu langt stærkere Rystning, i det jeg stod over Germanns afslæbede Legeme, og jeg her, efter det, jeg vidste, følte, og erfoer, veiede min gamle Yndlingssætning: "en varig Lidenskab fuldkommer det Hierte, som føler den." Til ydermere Misheld traf dette i en Periode, da jeg overalt ikke stod vel med mig selv; og naar vi fattes os selv, fattes vi Alt, siger Göthe.

Allerede inden disse Dødsfald bragte Bitterhedens Skaal til at flyde over, udgiød denne Sinds-

stemning sig ved mere end een Leilighed, f. Ex. ved de i Ribers Stambog skrevne Linier, der findes aftrykte i samme Aars Tilskuer:

Lyksalig den, der langt fra Mennesker
I eensom Vraa sit stille Liv hendrager,
Der ingen Ven med sine Griller plager,
Der ingen elsker, og er ingen kiær.
Hvert Glimt af Fryd kun skiænktes os til Smerte,
Sit eget Græskar har hver Jonas her,
Snart Kiærlighed, snart Venskab dette er,
Og ene til vor Marter fik vi Hierte;

og skiøndt den tilføiede Forerindring dertil — som Efterskrift fra Gudinderne Kiærlighed, Venskab og Glæde, til Giendrivelse af et Brev fra Sirenen Luxus — ved første Øiekast synes at gaae irette med Forfatteren af disse Linier, torde den dog ved nøiere Eftersyn findes snarere, i det mindste med Hensyn til ham selv, at kiende dem sørgelig ved Magt.

Paa en synderlig Maade er det overalt, ved at gienlæse i disse Dage Göthes aus meinen Leben, faldet mig paa, blandt saa meget andet, der er, som udskreven af mit inderste Hierte, at træffe følgende: Intet giver os mere Oplysning om os selv, end naar vi igien see for os, hvad for nogle Aar siden er udgaaet fra os, saa at vi nu kunne betragte os selv som Gienstand." Hvor mangt et just ikke altid trøsteligt eller glædeligt Lys opgaaer mig ikke, ved nu til Brug for nærværende Arbeid at giennemgaae hine for mig

sande sibyllinske Blade; hvormeget er mig nu klart, som jeg dengang ikke forstod, maaskee ikke kunde eller vilde forstaae,

Hvis Hensigt baarlig for mig selv jeg dulgte,

og hvor jeg i mit Hiertes Eenfoldighed vilde været rede at bryde hvilkensomhelst Landse med den, der havde forklaret mig det saaledes, som jeg begriber det nu? hvormeget, den Tid vel tildeels for at daare mig selv, henkastet som Spøg, erkiænder jeg nu at have været mit bittreste Alvor? Især have Bladene No. 57 om Menneskestudium med den tilføiede læverige fontainiske Fabel de tvende Poser, fremdeles 76 og 77, men fremfor Alt Brevet No. 83 fra Misautos, med sit hypochondre wertherske Motto, holdt et Speil for mig, hvori jeg saa grant har beskuet mit Inderstes daværende Tilstand, at man med Føie maa tilgive, om jeg, isteden for her at efterbilde, hvad jeg saae og seer, nøyes med at afskrive, hvad i hine Dage maaskee endnu laae mig tungere paa Hierte, da, medens nysnævnte Følelser hvæssede mine Smerter, dette, som en ond Dæmon, traadte mellem mig og mine Glæder, den saarende Forestilling, som Alt, hvad mig mødte og hændtes, mere og mere maatte indpræge, og som Göthe havde ladet Werther udtrykke i de betydende Ord: Naar Du nu gik; naar Du skiltes fra denne Kreds, vilde de, hvorlænge vilde de føle den Rift, Dit Tab river i deres

Skiæbne? hvor længe? O, saa forgiængeligt er Mennesket, at han selv der, hvor han har sin Tilværelses eneste Vished, hvor han giør sin Nærværenheds eneste sande Indtryk, i sine Elskedes Minde, og Siel, at han ogsaa der maa udslettes, forsvinde, og det — saa snart!

Inden jeg forlader de Vennegrave, mellem hvilke i denne Tidspunkt min Vandring faldt, anseer jeg det for min Pligt, her at omtale en Begivenhed, hvortil jeg var Øienvidne, og som jeg i det Foregaaende alt har bebudet. Jeg har sagt, at min ældste Søster Sophie, gift med en af mine Ungdomsvenner, Lægen Wandel, Stiftsphysikus i Christiania, ved hans paa en Chinareise aldeles ødelagte Helbred, var nødsaget med ham at tage herned, at søge ham den Lægehielp, han i sin Hiemstavn ikke kunde finde; men forgiæves! efter et langvarigt Sygeleie saae han og hans den uudeblivelige Død imøde, som hans eneste Frelse, og ventede daglig mere end frygtede den. Endelig henslumrede han.

Som jeg den Dag, hans Død var mig mældt, stod færdig efter min Forelæsning at gaae ud til hans Enke, som var i vore Forældres Huus, klemtede det, og jeg erfoer, at Ilden var i nogle gamle Rønner, der laae bag min Faders Hauge. Jeg foer da did, og efter at have talt et Ord med Sophie, fløi jeg ned til Ilden, som de, uden just at være i nogen umid-

delbar Fare, havde lige for Øinene; ogsaa kom det meget an paa Vinden, og andre deslige Omstændigheder, hvorvidt de vare sikre. Om min Fader var paa Toldboden, eller, som jeg snarere troer, laae inde af sin Rose, siden han ikke var paa Færde herved, minddes jeg ikke. Nok, jeg færdedes bestandig op og ned, alt eftersom der forefaldt noget at berette, eller tage vare, og var især omhyggelig for at mælde, hvad der kunde være til deres Beroligelse, hvorhos jeg erindrer, at jeg, uden egentlig at lægge Mærke dertil, saae, de havde at aftale med en Snedker om Kiste til den Afdøde, da det gialdt om at faae Liget af Huset, siden min Svoger Hansen var kommen fra Altona, for at holde Bryllup med min tredie Søster, og hans Embedspermission var stærkt paa Heldingen. Henad Aftenen havde man Magt med Ilden; jeg tog Afskeed oppe til min Faders, og gik.

Og nu tænke man sig min Forundring, da jeg følgende Dag erfoer, at Wandel ikke længe efter min Bortgang var vaagnet af sin Dvale, havde fortalt, at han under den havde hørt og forstaaet Alt, hvad der blev sagt, ikke blot mine gientagne Anmældelser om Ilden, men og den med Snedkeren giorte Aftale om Liigkiste til ham selv, m. v., uden at være istand til, at give tilkiende, at han endnu var i Live, og følgelig giøre Indsigelse derimod. Vist nok var denne hans Opvaagnelse

Kun Siælens Glimt i et halvbrustent Øie,
Hvis Flamme vidner blot, det snart skal slukkes;

vist nok hensov han umiddelbar derpaa for Alvor. Midlertid var det dog altid en Reisende, der kom tilbage om ikke fra hint ubekiændte Land, dog fra dets Grændse, at advare os, at være forsigtigere, inden vi selv lukke for dem, vi ansee for Hedengangne, men der maaskee kunde og vilde komme tilbage.

"Hvo der lever, taber, men han vinder ogsaa; thi opholde Gud Deres Mod!" siger Göthe i Stella; dette minder mig om den kostelige Vinding, jeg midt under disse hyppige Vennetab giorde, ved det nøie Venskab, der lidt efter lidt knyttedes mellem mig og det reckeske Huus. Allerede fra Dreiers Club, og tildeels i det mindste middelbar fra norske Selskab, giennem hans og min nøie Ven, den elskelige Niels Wibe, kiændte vi hinanden ret godt; ogsaa Fru Recke var mig fra Dreiers Clubballer ikke ganske fremmed; midlertid var det dog neppe førend Aaret 1791, jeg kom i noget nøiere Kiændskab med dem, og blev de snart mellem min kiæreste Omgang. "Var jeg Bonde paa Bernstorfs Gods — sagde engang humoristisk Philip Rosenstand — vilde jeg skraas over for Bernstorfs Støtte reise en lille Mindesteen for Kammerraad Torkel Baden, der saa nidkiær og utrættelig gik ham tilhaande derved." Planter engang — kunde jeg fristes at sige — Bønderne paa Frederiksborg og Kronborg, en Egelund, Bondestandens udødelige Talsmand, Grev Chri-

stian Reventlow til erkiendtligt Æreminde, da bære Lundens rankeste og frodigste Eeg D. A. Reckes Navn! under dens hellige Ly giennemtrænge den dannisindede Tænker sig dybt med Sandheden af Ewalds, som det synes, os atter af Minde gaaende Ord:

At al vor sande Vælde
Er ikkun dækket med en Fodbred af vor Jord,

at Danmarks Agerdyrkning er dets sande Guldgrube, og Bondestandens Oplysning og Forædling den ubedragelige Pegestikke, hvormed enhver af dens rige uudtømmelige Aarer opdages og erkiændes.

Af det foregaaende vil man noksom have seet, at jeg i høi Grad hørte til, hvad man med et franskt Udtryk kunde kalde, de Dages Almeenhelds Drømmere, hvis Yndlingsdrøm var Hønen i Bondens Suppegryde; og jeg behøver da neppe at sige, hvor opmærksom, hvor begiærlig jeg hang ved den Mands Læber, der idelig forkyndte mig, hvad der var skeet, og skede, og vilde skee, og burde skee, at denne Drøm kunde blive til Virkelighed. Dobbelt kiær og ærværdig blev han mig naturligviis, alt eftersom jeg mere og mere blev Vidne til, at, hvad vi ønskede, attraaede, fordrede, det giorde, det virkede, det fremmede han; ogsaa veed jeg mellem alle mit Livs Lystvandringer ingen at sætte ved Siden af dem, naar han, hvad han elskede at giøre, tog mig med paa sine Embedsreiser, hvor vi, ikke siælden fra den tidlige Morgen til den hældende Dag, giennemilede hans vidtstrakte Virke-

kreds, stundom fra Ende til anden, alt eftersom de mange forskiellige Idrætter, der stode under hans Tilsyn og Bestyrelse, kaldte ham, hist at paadrive Bygningen af en Bondeskole, her at fremskynde Arbeidet ved et Canalanlæg, saa at bortrydde de Hindringer, og Sinkelser, der lagdes i Veien for en forehavende Udflytning eller Udskiftning, og hvo kan opregne dem alle, de mange forskiellige Gavnsdaad, der skylde ham deres Tilværelse og Fremgang?

Det var hans Lyst at meddele mig sine Forehavender og Foretagender, sine Ønsker, sine Forhaabninger, sine Fremskridt med, hvad han til Fædrelandets, Flidens og især Bondestandens Fremtarv virkede, og vilde; og forstod jeg end ikke altid dette tilfulde, da forstod jeg desbedre den Aand, der udtalte sig deri; hans mageløse Driftighed, hans Iver, hans Retsind, hans Uforsagthed, hvor det gialdt den gode Sag, hans Borgeraand og hans Borgerfærd; forstod, at hvad der foretoges, og virkedes, var til Bondestandens, til Fædrelandets, man kan frit, sige til Menneskehedens sande Held; forstod, at den Høiestes umiskiændelige Velsignelse var over hans redelige og utrættede Bestræbelser; thi Vindskibelighed, Velstand, og Velvære fremspirede øiensynligen under hans Fied; og sagde jeg ham derfor ofte, og af fuldt Hierte, at han i mine Øine var den lykkeligste Mand, jeg kiændte; thi det Gode, han stiftede, omgav, og fulgte ham, og forlader ham aldrig.

At der om denne Mand dannede sig en høist interessant Kreds af Mennesker, forenede ved samme Aand, samme Tid, samme Færd var saare naturligt, især da han var saa lykkelig at eie en Kone, der i sin Kreds og Stilling var, hvad han var i sin. Sandelig! stod da mine Begreber om det Kiøn, der fra tidlige Aar af stedse havde været mig

Algodheds Priis,
Naturens Ziir, det Skabtes Ære,

mindste Fare for at rokkes, ikke lettelig kunde de faaet en kraftigere Stadfæstelse, end da jeg lærte at kiænde den ædle, kloge, aandsfulde, dannede Fru Charlotte Recke, om hvem jeg efter vort lange og fortrolige Venskab med Sandhed kan sige, at jeg af hendes Mund aldrig har hørt det Ord, jeg kunde ønsket usagt, i hendes Færd aldrig seet det Skridt, jeg maatte ønske usteet. Ædle fortreflige Hustruer, Veninder, Mennesker i alle Livets forskiellige Forhold havde jeg i Johanne Cathrine Rosing, Bertha Cold, Frederike Lange, Christiane Iselin, Christine Schröder kiendt; men uden Betænkning siger jeg, ikke mindre fortreflig, skiøndt anderledes fortreflig, var Charlotte Amalie Recke, maaskee blandt dem alle, hvis deres Stilling havde været eens, Fru Iselin ligest, selskabelig underholdende, men tillige huuslig virksom, som hun; munter og livlig, men tillige hiertelig og trofast; en Qvinde, som en Mand, kunde man ved mangen Leilighed være fristet til at sige om hende, naar man ikke følte, at

hendes ædle Qvindelighed ikke ved denne formeente Roes skedte sin Ret.

Til den daglige Omgangskreds hørte den gamle Holzførster Rose, i mangfoldige Henseender af Aands og Legems Kraft, i Raskhed, i Trofasthed, i tienstfærdig Velvillie, en sand Warberger, og baade den reckeske og rosingske Kredses almene Yndling; O. C. Kynde, alt fra det langeske og brorsonske Huus af, min inderlig kiære Ven, og udentvivl den af Reckes efterladte Kreds, hvem hans Aand finder meest Behag i at omsvæve; den for sin inderlige Godhed mellem os almindelig afholdte, og for sine mange Talenter og Kundskaber af os særdeles agtede daværende Lieutenant og Landmaaler B. v. Oppen, der ved sin særdeles Duelighed og Flid i sin ellers intet mindre end overflødige Stilling, vidste at skabe sig rundelig Erhverv, som han nød ligesaa vakkert, som han vandt det, og hvem jeg indtil hans allersidste Dag i hans høist forandrede Forfatning stedse har fundet uforandret den samme, jeg dengang kiændte ham for.

Vel var det egenlig i Efteraarets Eneboerdage, da jeg, efter at Rosings ved Skuespillenes Begyndelse vare tagne til Kiøbenhavn, blev som Overligger i deres Huus, indtil Frugten var bierget af Haugen, rettere, indtil Forelæsninger og deslige tvang mig at forlade denne min kiære Villa rustica, for at tye til mit Suburbanum, at jeg havde mit daglige Tilhold hos Reckes, der giæstfrie aabnede mig deres Middags-

Bord, og deres interessante Aftenkreds; midlertid var Omgangen her formeget efter mit Sind til, at jeg ikke og om Sommeren hyppig skulde forlade min egen Forsamling, for at tye did, især naar saakaldte Visiter eller Fremmede drev mig fra mit egenlige Hiem; thi ogsaa det havde og har jeg efter min gamle Jean Jacqves, at intet er mig kiedeligere end et blandet broget Selskab, sammensat af ikke sammenpassende Personer, om jeg end ellers endog er gierne med hver af dem for sig; og har jeg altid usigelig godt kunnet sætte mig ind i den Glæde, Hertugen af Luxembourg og J. J. Rousseau følte, naar de om Aftenen kom hiem fra deres Promenader, og ingen friske Karethspor fandt i Slotsgaarden. Ogsaa blev det ligesom en sat Ret, at jeg skulde tilbringe Juul, Paaske og Pintse til Reckes, hvor der da gemeenlig var saare levende og moersomt.

Overalt var jeg til enhver Tid og i enhver Stemning temmelig sikker der i Huset at finde Aands Underholdning efter min Tarv og Trang, i Samtaler med den aandsfulde, dannede, i sine Venners Sorger med fuldt Hierte deeltagende Kone, med den mangekyndige, driftige, kraftfulde, fordomsfrie, diærvtænkende og diærvtalende Mand, med Kredsens forskiellige, hver paa sin Maade interessante Mennesker. Høist interessant var det mig især at see, hvorledes han, denne aldeles i det practiske Liv dannede Mand, ad sin Vei i saamange Henseender var kommet til de selvsamme

Resultater, hvortil en Jean Jacques, T. Rothe, A. Hennings og mine øvrige Ledere og Lærere havde ført mig. En venlig Recensent har i Anledning af disse Erindringers tredie Bind anmærket, at Forfatteren til sine Begrebers Dannelse og Udvikling havde vidst at drage Gavn af Samqvemskredsenes Ideeomsætning; og er det mig da Pligt at tilføie, at jeg i saa Henseende har Reckes fredensborgske Dagligstue sikkerlig ikke mindre at takke, end Drejers Clubs Conversationsværelse, at det torde maaskee være vanskeligt at bestemme, over hvilket af disse Wadums lyse, fordomfrie, kundskabrige, selvstændige Aand stadigst og troligst svævede; og at især tredie, fierde og femte Aargang af Tilskueren, som, i det mindste efter min Overbeviisning, torde være de bedste, indeholdt meget, saare meget, hvortil jeg har varmet mig ved denne Ild, seet ved dette Lys, styrket mig ved denne Kraft. Saaledes er Formørkelsestilskueren (tredie Aargang No. 67) et ægte Fredensborgproduct, hvor det vel vilde været Recke, nagtet han ikke havde sat Pen til Papiir, vanskeligt at miskiænde eller fragaae sin Deel i Modsætningen af Statens sande Lys, Arbeidsclassens Fremtarv og Fremme, mod Søglelysene, som, vi da saa kierligen drømte, skulde mere og mere henblegne og forsvinde, og ikke ved deres Dunst af Dynd, som Natten tændte, lokke paa Vildspor, der lede lige langt fra Borgerhelds og Borgerværds sande Vei.

Endnu vigtigere Vinding var mig rigtignok, at jeg igjen med fordoblet Interesse indflettedes i min ældste og kiæreste Vennekredses Huusliv, som jeg en Tid, ved forskiellige fra begge Sider indtrufne Smaaomstændigheder, ligesom var kommet noget udaf, men hvor jeg nu fik en kiær Opfordring at komme daglig, da det betroedes mig at læse med den vakre, aandfulde, til Siæl og Legeme langt over sine Aar fremblomstrende Ophelia. Ligger det allerede i min Natur, at intet er mig ret Nydelse, hvad ikke tillige er mig Syssel; maa jeg, for ret at være i mit Element, have eller give mig noget at bestille, hvoraf jeg kan love eller drømme mig Fremtids Gavn; var maaskee Savnet af det Sambaand, der i tidligere Dage havde forenet os til at dyrke en Kunst, hvorom vore Ideer nu ikke vare saa sikkre paa at mødes, det, der ligesom havde løsnet vort Samlevnet, hvad kunde da sikkrere, snarere og skiønnere samle os igien, end forenet Virken omkring en os alle saa dyrebar, og selv saa elskværdig Gienstand?

Maa jeg endog med Undseelse tilstaae, at Ophelia, med sit ypperlige Hoved, med sin ualmindelige Lærelyst, og Lærenemhed, og med al den Interesse, det havde for mig, saaledes at giengielde min moderlige Lærerinde paa Kunstens og Livets Bane, i en elsket Datter en Deel af, hvad jeg var hende skyldig, ikke i de egentlige Underviisningsgienstande, som Sprog, Historie, Geographie o. s. v., giorde nogen synderlig

Fremgang, maaskee tildeels fordi Huussysler, Omsorg for de yngre Søbskende o. s. v., havde for megen Krav paa hendes Dag, er jeg mig dog med glad Tryghed bevidst, at vore Læretimer til Udvikling af hendes klare Aand, af hendes tidlig ligesaa lyse, som rene Begreber, ikke vare hende unyttige; og hvis selv den saa lidet beundrende eller berømmende Samsø i hende erkiændte en Recha,

Saa lige frem, saa uforkunstlet, ganske
Sig selv kun liig,

torde det vel tildeels komme af, at jeg, vist nok uden at være mig bevidst, at jeg havde dette Mønster for Øie, og naturligviis uden fierneste Krav paa, selv at være en lessingsk Nathan — saa temmelig havde fulgt denne Viismands Maade, ladet hende udvikle, og uddanne sig selv, ved de mangehaande forefaldende større og mindre Leiligheder ladet hende aabenhiertig meddele og forklare mig sine Forestillinger, sine Begreber, sine Domme om Tingene, og nu trolig og omhyggelig gaaet hende tilhaande i at ordne, forbinde, bestemme, og berigtige disse.

Dobbelt kiær og vigtig blev mig hendes Underviisning næste Efteraar, da hun gik hos Basthholm for at forberedes til Confirmation, og det altsaa blev min Hovedsyssel at giennemgaae og gientage hans Foredrag med hende. Skulde maaskee Nogen forundres, vel endog forarges, at man betroede et Hverv af denne Natur i saa verdslige Hænder, han tillade mig at for-

sikre, at jeg er mig bevidst, neppe til noget af de i min Lod faldne Sysler, hvoriblandt er mere end een som jeg ikke med Letsind pleier at nærmes, at have medbragt mere Alvor, høitideligere Ærbødighed, og dybere Følelse af det store og hellige Ansvar, jeg paatog mig; og at ligesom jeg havde den glade Beroligelse, at hin høiligen ærværdige Religionslærer, udentvivl uden at have mindste Formodning, hvad Deel jeg i hendes Veiledning kunde have, var overordentlig tilfreds med denne sin Confirmand, saaledes har jeg den endnu glædeligere Overtydning, at hin Underviisning, visknok langt mere ved hans Fortienester end ved mine, fremfor Alt, ved det Mønster, hun fra spæde ste Aar havde havt for Øie, saaledes ikke blot indprægede sig hendes Hukommelse, men rodfæstede sig i hendes Aand og Hierte, at hun i hele sin Vandel, giennem blide og mørke Dage, blev den uforanderlig tro.

Ved Slutningen af Aaret 1792 giorde jeg et nyt Forsøg at slippe ud fra Theaterrecensentskabet, i det jeg med første Aargang af dramatiske Tillæg sluttede Bladet. Allerede ved Morgenpostbrevenes Ophør havde jeg været fristet at nedlægge Dramaturgpennen, hvis det ikke havde været mig, som Eugenies Clarendon, en Afsky at give efter for saa nedrig en Aarsag, som Frygt *). At jeg midlertid ikke holdt op med

*) Disse Ord havde ved den mageløs caracteristiske Intrepiditet, hvormed Rosing = Clarendon sagde

Theateraaret, som jeg udentvivl gierne havde giort, da mine gamle Antagonister, de forrige Theaterbestyrere, fratraadde, kom af den Udgiver og Forlægger paaliggende Forpligtelse, at levere en fuldstændig Aargang. Hvorvidt nu, da denne var opfyldt, Forlæggerens, som oftest meget afgiørende, skiøndt sielden lydelige, Stemme bidrog til, at Skriftet ophørte, veed jeg ikke med Vished; at midlertid disse Blade, skiøndt de lettelig torde indeholde mere grundig Theatercritik, og mindre Polemik, end noget andet af mine Skrifter af lignende Natur, vel just i Følge heraf havde færre Læsere, og end færre Kiøbere, og følgelig betalte dem for ham vel saa slet som for mig, kan jeg ikke omtvivle. Allerede mod Slutningen af Morgenpostbrevene havde disse, som Nicolai sagde om Litteraturbrevene, kiændelig tabt af deres Ulvenatur, da Kunstnerne og Kunstdommeren umærkelig havde nærmet dem hinanden, som ovenfor er mældt; med Directionen var hans Krig tilende fra det Øieblik, Sceptret kom den afhænde; og kunde han end ikke give den in Corpore den Erklæring, han i Tilegnelsen af første Hæfte efter inderste Overbeviisning gav den afgaaende Censor Rosenstand Goiske, var der dog flere Mænd deri, han agtede, og egentlig kun een, i hvem han da saae en Uven; og selv med ham

---

dem, indpræget dem saaledes i mit Inderste, at de tilligemed hans Tone endnu bestandig leve deri.

havde han nu intet mere at krige om. I Prof. Tode bestreed han egentlig blot Directionens Vaabendrager; og maatte, i Følge hans daværende Drøm om en Forening af alle Fædrelandets patriotiske, menneskekiærlige, frimodige, indsigtrige og aandsfulde Mænd til Rets og Sandheds Fremme, det være hans indstændige Ønske, at ingen Tvedragt mellem ham og en af de saare udmærkede blandt disse, maatte heri giøre ringeste Hinder, hvorfor han da og ved Tilegnelsen af Tillæggenes sidste Hæfte ilede at tilbyde denne Ædling den Fred, han saa oprigtigen ønskede at slutte og holde, og som heller siden den Tid ingensinde blev brudt.

Hertil kom endnu, at den nye Bestyrer, Grev Ahlefeldt, baade, som gemeenlig alle nye Koste, begyndte godt (hvilket falder saa meget lettere, da de som oftest blot behøve i Følge deres Almeentilbøielighed at giøre tvertimod, hvad under deres Forgiængere skede) og ikke blot giennem een af mine nøieste Venner, der i høi Grad besad hans Tillid, lod mig forsikre om sine meget fordeelagtige Tanker om mig og mine Domme; men endog personlig gientog mig denne Forsikring, selv efterat jeg ved mere end een Leilighed havde viist, at, uagtet jeg havde udmærket Agtelse for hans Hensigter og Idrætter, billigede jeg dog ikke ubetinget hans Foretagender og Forehavender. Saaledes tog jeg ikke i Betænkning fra allerførst af at giøre opmærksom paa det farlige og fordærvelige i, hvad han, som jeg senere fra paalidelig Haand har

faaet stadfæstet, fremfor Alt havde til Formaal, og regnede sig til Fortieneste: at bringe idelige Nyheder paa Skuepladsen.

Da han saaledes i den første Uge gav os tree Nyheder: Myndlingerne, Savoiarderne og Pæretræet (!) tog jeg mig den Frihed at anmærke: "at, saamegen Ære dette end giorde hans Virksomhed og Iver for Publikums Moro, skyldte Anm. ham dog, itide at minde Publikum, ikke heraf at lade sig friste til den Ubillighed, at vente eller fordre en saadan Sværm af Nyheder bestandig: da deels de nye Stykker, der passede for vor Skueplads, ikke vare mange; deels denne Nyhedsfeber i Bund og Grund vilde ødelægge vore Skuespillere — ei at tale om det overvættes Arbeid, det vilde give dem — ved den skadelige Indflydelse, det vilde have paa deres Kunst, naar de istedenfor at kunne studere, og ved gientagne Forestillinger giennemtrænge Caracteristiken af Scenens Mesterværker, skulde anvende deres Slid paa Udenadlæren af Nyheder, som de kun halv kunne fordøie. Thi man tro ikke — blev jeg ved — at Skuespilleren altid er Mester af sin Rolle, den første Gang han spiller den. Anm. har selv hørt den Skuespiller, hvis Mage vort Theater neppe saa let vil faae, vor store Rose, at tilstaae, han var kommet efter nye Fiinheder i en Rolle, som han maaskee da havde spilt 30*) Gange,

*) Jeg erindrer med Vished, at Rose nærmede et

heller pleier den første Forestilling af et nyt Stykke *) sielden eller aldrig at være, hvad den anden og tredie bliver. Anm. vil ei engang tale om, at Gientagelser af et Stykke sætte Skuespilleren istand til at nytte saavel mundtlig, som offentlig **) Critik. Ogsaa i denne Henseende er en viis Middelvei den bedste, saa at nye Stykker afvexle med gamle, og at

---

langt høiere Tal Forestillinger af gifte Philosoph, hvorom her Talen var; jeg drister mig midlertid ikke til, uden skiellig Hiemmel, at forandre Ovenstaaende.

*) Dobbelt maa dette være Tilfældet, naar første Forestilling, som ikke sielden tør have været Tilfældet, i Grunden kun er Stykkets Generalprøve, ja vel første Hovedprøve, da de foregaaende kun have været mislykkede Forsøg til ulykkelige Prøver.

**) Dette maa saameget mere komme i Betragtning, naar Skuepladsen er saa lykkelig at eie en Theaterrecensent, som Morgenbladets Y. Z. Jeg kiender ikke den Skiønner, der dølger sig under dette Monogram, har ikke fierneste Formodning, hvo det kan være, og ønsker ikke at erfare det, at mit Vidnesbyrd desbedre maa hævde sin fulde Umistænkelighed, naar jeg erklærer: at vor Skueplads i den lange Tid, jeg har kiendt den, ingen Recensent har havt, der i Indsigt, Smag, Sandhedskiærlighed, Uafhængighed, og Upartiskhed forenede, har overgaaet denne. I mange Henseender, og ved mange Leiligheder er jeg, og kan jeg vistnok ikke være enig med hans Domme, men selv der, erkiender jeg, at han efter sin Synsmaade og fra sin Synspunkt maatte dømme saaledes.

(Skrevet først i Septbr. 1826.)

man, om muligt, kun bragte saadanne Stykker paa Stenen, som fortiente at blive gamle *), at sige, ikke paa Regisseurens Hylde, men paa Skuepladsen selv."

Disse og flere ikke mindre frimodige Yttringer uanseet, vedblev ikke blot Bestyreren at yttre Anmælderen sin Tilfredshed med hans Domme og Tone, men gav ham endog umiskiændelige Beviis paa særdeles Godhed, ved at overdrage ham den Ære, at være den almene Følelses Ordfører, da Fredriks Maria første Gang efter sin Nedkomst 28 Decbr. 1792 bivaanede Skuespillet, hvorfor Anm. da og ved Bladets Slutning bevidnede Bestyreren sin Erkiendtlighed.

At mit Ønske i det sidste Blads Overskrift:

Lad intet Had berynge denne Flugt!

ikke opfyldtes, at de samme, der hidtil havde bebreidet mig at tale, nu forekastede mig min Taushed, som kiøbt af den nye Bestyrer, vil man i det følgende see.

Det var midlertid min sandfærdigste Sandhed, naar jeg i mit Afskeedsnummer sagde, at mine øvrige Forretninger og Forhold ikke tillod mig at opofre Skuepladsen den Tid, et Arbeide, som Tillæggenes,

*) Dog med den billige Skaansomhed, som et kongeligt Nationaltheater, og dobbelt i Litteraturens nærværende fra saa mange Sider sørgelige Stilling, skylder saadanne Originalforfattere, hvis første Forsøg give Fædrelandet, Litteraturen og Skuepladsen beføiet Haab om mere fyldestgiørende Arbeider fra deres modnere Dage.

fordrede. Foruden mine Forelæsninger, der vedblev at koste mig sædvanlig Tid og Flid, og hvoraf den ene var over Rhetoriken efter Eschenburg, den anden over fædrelandske Digterværker, af hvilke ieg den Vinter giennemgik Zarine, Einer Tambeskielver, og Rolf Krage, havde jeg, tildeels af Nødvendighed, saameget litterarisk Arbeide, at jeg den ene Dag beregnet i den anden*), havde fem forskiellige Correcturer at læse, og erindrer jeg meget bestemt, at een af mine arbeidsomste Venner, P. A. Heiberg, fandt dette at være mere Arbeid end — saa vare hans Ord — nogen Mand maatte ønske sig, eller han vilde ønske nogen Mand. Dertil kom, efterat have holdt min Forelæsning, og expederet Correcturerne, foruden den mig saa kiere Beskiæftigelse, hver Aften at læse med min Yndling Ophelia, ogsaa ikke lidet Arbeid i Frimurer□, hvor indtrufne Forandringer i Embedspersonalet havde kaldet mig til forøget Virksomhed; fremdeles tilhørte to ugentlige Aftener Psalmecommissionen, hvor jeg nød den Ære, efter Indbydelse fra Biskop Balle, at samvirke med ham, Malling, Storm, Abrahamson og Riber til dette vigtige Værks Fremme; og tør det ikke synes overflødigt, at jeg ved denne Leilighed

*) Naar man erindrer, at jeg foruden Tillæggene og Tilskueren, havde prosaiske Forsøg, Oversættelsen af Florian, og af Schultz's Sange, og Udgaven af norske Selskabs Samlinger at besørge, tør Regningen komme ud.

siger noget, saavel om dette Foretagende, som om min Andeel deri, og mit Forhold dertil.

Altid redebon, naar jeg kaldes at medvirke til Noget, som jeg erkiænder for gavnligt og godt, maatte jeg vel finde mig endnu noget mere end hædret ved hiin Indbydelse til dette Arbeid i denne Forening. Midlertid behøvedes ikke det høirøstede Ramaskriig, der fra saa forskiellige Sider lod sig høre i Anledning af, at man havde betroet idel verdslige Mænd, for ikke at sige, profane Poeter, et Hværv af denne Natur, for at kalde mig i Minde, at jeg som læg Mand ikke var stemmeberettiget i Spørgsmaale, der henhørte under Theologiens Værneting. Vel kunde jeg ikke saa gandske ubetinget indrømme, hvad om de stakkels Verdsliges Udueligbed — for ikke at sige Uværdighed — blev paastaaet, da ustridig — for ikke at tale om Kong David — Gellert, Klopstock, Uz, T. Rothe ikke vel kunde nægtes Sted blandt værdige Psalmedigtere, ligesom Thaarups og Storms Hymner, endog den sidstes Psalmer ikke at omtale, hvis Værd Balle saa træffende har betegnet, *) og Ewalds og Abrahamsons Oratorier vel syntes at godtgiøre deres Adkomst til at røre Psalteret. Og nu Madam Boye, Hovedforfatterinden af den Psalmebog, til hvis Forsvar og

*) "Dette veed jeg — siger han — at der i hans Psalmer hersker en Fortrøstning til Gud og en Hiertelighed, som kan udpresse stille Taarer i eensom Midnat." Fortalen til Psalmeb. andet Hæfte.

Hævn egenlig al denne Larm, dog uden hendes mindste Deelagtighed, giordes, da man paastod, at det med dens Redsættelse i Publikums Credit vitterligen i Hovedstadens litterariske Qvarterer var tilgaaet saa som saa (Noget, hvorom i øvrigt mig intet var bekiendt) hun var dog sikkerligen ingen geistlig Mand, og dog fandtes deri af hende ikke mindre end 158 Psalmer, der — efter critiske Journals hæderlige Udsigende — giorde hende berettiget til det hele Publikums Agt.

Naar man derimod, vel som en Fordom, men der dog ogsaa burde høres og agtes, nævnede, at aandelige Sange, som en heel Menighed i Guds Huus, i hans Helligdom, uden Anstød skulde istemme, ikke skulde være Sødskende til profane, ikke Søstere af samme Muse, der havde avlet Drikkesange, Kierlighedssange o. d. l., da forandredes Spørgsmaalet. Vel var jeg mig bevidst, at det var — jeg tør tilføie, er, og stedse vil blive — min Bestræbelse, i det mindste heri at vise mig en værdig Discipel af Danneskialden Johannes Ewald, hvem hans Muses Fortroligste, H. C. Sneedorf, med Samtids og Eftertids Samtykke, ene modsagt af pharisæist Dienskalkhed, gav det Vidnesbyrd, at han nedlagde sin Harpe, saa ubesmittet, som David sin; vel er det mig mellem mine kiere Erindringer, at en høiagtet høiærværdig Geistlig, som yngre Mand, yttrede Forundring ved at høre, at den, dog sandelig neppe meget anstødelige Vise: Snart bortile Livets

Dage, var en Fordanskning af mig, hvis Muse ellers var saa ustraffelig; midlertid har fra tidlige Aar været mig for dyb Afsky indprentet for, endog uvitterlig at forarge de Skrøbelige og Smaa til, at jeg efter en saadan Varsel skulde behøve nogen anden til at tilraabe mig en af vore ældre Digteres deilige:

Forvovne Haand! ei denne Harpe rør,
Hist den, som ublu torde tage
Paa Herrens Helligdom, for sin Misgierning døer.
O bliv med vilde Slag tilbage
Fra himmelstemte Streng, som den skal slaae,
Der i sin høie Flugt Seraphens Spor kan gaae;

og vil der, een eneste Ligpsalme undtaget, af fuldt Hierte skrevet til Samsøes Jordefærd, og efter min Udtrædelse af Commissionen optaget med fornødne Forandringer, intet Stykke fra min Haand i Psalmebogen findes.

Men i det jeg saaledes ærbødig afholdt mig saavel fra egen Udarbeidelse, som fra Stemmegivning i Æmner uden for min Competence, troede jeg fra min Side at opfylde det, hvortil jeg var kaldet, og maatte ansees skikket, ved trolig at tage Haand i allevegne, hvor Spørgsmaalet var om Udtrykkets Forstaaelighed, Reenhed, Rigtighed, Bestemthed og Værdighed, om Versification, Strophebygning, Riimfald, o. d. l. Jeg erkiænder mig altsaa aldeles forpligtet at oppebære min Deel af den i Recensionen over en Psalmesamling i nyere Smag mod os førte Anke: at vor Psalmebog blev samlet paa en Tid, da Rai-

sonnements paa Riim, og Moral paa Vers gialdt for Poesie, og da man ikke kiændte, eller og frygtede den ægte Begeistring, som det da og i Behandlingen af adskillige gode gamle Psalmer især skal tydelig fremlyse, hvorlidet man vidste, hvad man burde giøre."

Det vilde blot være en intetbevisende Sarcasme, naar man til Giensvar paa ovenanførte ligesaa ubeviste Paastand spurgde, hvorvidt Deraisonnement paa eller uden Riim, og Mystik paa Vers, torde være mere, eller opbyggeligere Poesie, end hvad man foreklaster os at have givet? overalt var der mange Punkter, saavel angaaende Poesien i Almindelighed, som Sangdigtet i Særdeleshed, og Forskiellen mellem de Sange, der ere Udbrud af enkelt Mands Følelse, og de Qvad, der ere bestemte til at istemmes af Mange, at bringe i det Rene, inden man kunde vente at komme til Forstaaende, end sige til Forstaaelse om den her omtvistede Sag; som det overalt er heist sandsynligt, at det tilsidst ikke vil lede til andet end en ny Stadfæstelse af hiin romerske Oldings Ord: at det er en egen Ting, at have levet med eet Old og føre sin Sag for et andet. At midlertid den, der i vor Litteraturs og Critiks allermeest prosaiske Dage var den første til at løfte sin Stemme for at lade en Arrebo, Kingo, Sorterup skee Ret, skulde være saa aldeles uvillig eller uskikket til at paaskiønne de gode gamle Psalmers poetiske Værdi, torde jeg vel driste mig til at om-

tvivle, om jeg end ikke herom fra den nylige mesterlige Bearbeider af den herlige gamle Hans Thomisonske Psalme havde et i hver Henseende uforkasteligt Vidnesbyrd til min Fordeel. Ogsaa torde jeg maaskee endnu kunne skaffe ikke mindre paalideligt Vidne paa den Iver og Haardnakkenhed, hvormed jeg i den deilige gamle Psalme: **Op al den Ting, som Gud har skabt,** streed for de fire oprindelige Linier:

Om Jordens Konger gik paa Rad
I deres Magt og Vælde,
De mægted' ei det mindste Blad
At sætte paa en Nælde;

da jeg, som Abrahamson humoristisk udtrykte sig, ikke vilde give Slip paa min Nælde, vel heller ikke saalige paa det maleriske i, Jordens Konger, der gik paa Rad, endskiøndt jeg ikke kunde miskiende det Concinnere i en foreslagen, udentvivl mallingsk, Variant, der — thi jeg citerer her aldeles af Erindringen — omtrent lød saaledes:

Om Jordens Konger end fremgaae
I deres Magt og Hæder,
De faae ei skabt det mindste Straa,
Som Qvægets Fod nedtræder;

hvilken Læsemaade midlertid heller ikke blev endelig antaget. Dog — man tro for Alting ikke, at jeg har det ringeste mod den Dom, der i saa Henseende kan gaae over mig i Forening med en Storm, som Psalmedigter, en O. Malling, som Dansktaler, en Abrahamson, som Oldskiønner, og en Riber, som

Sprogprøver. At vi arbeidede efter bedste Evne, og med bedste Flid, dette Vidnesbyrd har den sandru Balle givet os, og det stadfæster vor Overbeviisning. Held midlertid dem, der føle dem istand til at giøre det bedre, og da virkeligen giøre det!

Hvad derimod den Anke angaaer, der hyppigen er ført, og fra Tid til Tid vedbliver at føres mod Indholdets Brøst, da vilde jeg i Overeensstemmelse med min ovenstaaende Erklæring ingenlunde være saa rolig, naar jeg kunde tiltroe mig ringeste Lod eller Deel i, hvis Bogen i saa Henseende ikke var blevet, hvad den kunde og burde. Tilfulde er jeg mig bevidst, ærbødig at have holdt mig til Side ved alle Forhandlinger af denne Natur, een eneste undtagen, og her var det end ikke selve Materien, jeg yttrede mig om. Der var nemlig i Anledning af Luthers herlige: Vor Gud han er saa fast en Borg, Dissens om den Linie: Diævelen vor gamle Fiende, hvorimod en af Commissionens — nu længe afdøde — Medlemmer, giorde meget ivrig Indsigelse, og som en anden ligeledes hedengangen Medarbeider blot tog i Forsvar paa den Grund, at det vilde være et af de første Steder, Commissionens Antagonister vilde tage fat paa, for at finde noget i Forandringen, hvorved de kunde lægge den for Had. Stemmerne vare lige, i det Abrahamson, der havde havt Psalmen til Bearbeidelse, og giort Forandringerne deri, ikke vilde give Stemme; man æskede da mit Votum, og efterat have, som sæd-

vanlig nedlagt Exceptionem incompetentiæ in limine i Henseende til Materien, erklærede jeg i da brugelig Taleform: "at man efter min Mening maatte have mere Ærefrygt for Sandhed og sin Overbeviisning, end Frygt for Menneskene, og altsaa, hvis den foreslagne Forandring var god, kunde, hvad man i den Anledning vilde sige, ikke komme i Betragtning." Forandringen, som jeg i øvrigt ingen Deel havde i, blev vedtaget, og har det i Henseende til den Part, jeg heri maatte have, været mig glædeligt, at see, at min gamle Ven og Medbroder i Selskabet for Sandhed, Stiftsprovst Clausen, har sat Psalmen i denne sin Form forved sin Tale paa Reformationsfesten 1821. Skulde jeg midlertid kunne have mindste Skrupel ved at have Deel i, hvad en Münter har anpriist, og en Balle giort sig en Fortieneste af at have udgivet, kunde denne mig ikke eftertrykkeligere betages, end ved det Vidnesbyrd, Bogen, just i Anledning af de hyppige Angreb derpaa, har faaet af den sande Guds, Menneskehedens, og Fædrelandets Mand, hvis uforvanskelige Sandhedskiærlighed og rene Gudsfrygt er ligesaa almeenerkiændt, som hans usminkede Patriotismus, hans usvækkelige Gavnelyst, hans utrættelige Arbeidsomhed, hans ubøielige Retsind, og hans ubrødelige Retskaffenhed, Statsminister Grev Christian Reventlow. Det Skrift af saadan Natur, hvorom han har vidnet, at Udgiverne stadig have havt Forerindringens Ord for Øie, at stemme det hele Foredrag til Opbyg-

gelse, saa at Kierlighed til Gud og Christum, forenet med virksom Broderkierlighed til alle Mennesker, samt Slid og Lyst til Pligters Udøvelse, saavel i Almindelighed, som i Kald og Stand, derved maatte indaandes og forøges, det kan, i hvo end derover maatte bryde Staven, trøstig indskyde sig under Lucians bekiendte Ord:

Placuit causa victa Catoni.

Uagtet man af det foregaaende vil have seet, at jeg hverken manglede Arbeide, eller lagde Hænderne i Skiødet, gav dette dog, vel tildeels for den Maade, hvorpaa jeg høstede mit Korn, saa lidet i Skiæppen, ogsaa var der vel og saamange Huller paa denne, hvorigiennem hiint lidet faldt, at der ikke blev mindste Drøielse deri. Tilfældig hedde det nu, at Samsøes gamle Contubernal, daværende Rector West paa St. Croix, vilde nedlægge sit Rectorat, og fattede jeg da, i Følge min sædvanlige Lyst til at overhugge mange gordiske Knuder med eet Hug, den Beslutning at søge dette Embede, og skrev i denne Anledning til en Mand, hvem jeg er stolt af at kalde min alle Alderes Velynder, da han fra mine tidlige Studenterdage til nu, henved et halvhundrede Aar, er uforandret vedbleven at hædre mig med sin Gunst. Her er hans Svar:

"Naar De anseer det for en Lykke, at gaae over til St. Croix som Rector, seer jeg ingen, som kan concurrere med Dem, min gode og værdige Ven! men kiænder jeg Dem og Vestindien ret, vil De neppe der

blive lykkelig. West klager over, at han ikke har kunnet have fornødent Udkomme af Rect oratet. Han siger tillige, at der fordres stærkere physiske Kræfter end hans — og han seer dog temmelig sund ud — for at udholde Arbeidet. Maaskee overdriver han Noget . . . Saameget er dog vist, at Rectoratets Indkomster neppe give mere end tarveligt Udkomme i det dyre Vestindien, og at Climatet meget svækker den tænkende Mand. End mere er det vist, at Kundskab og Litteratur have der kun faa Velyndere, af hvilke den værdigste, Edvard Colbiørnsen, nu er død, og at paa St. Croix, som i alle Colonier, er det almindelige Valgsprog: Virtus post nummos! Mener De da, min gode Ven! at De der kunde trives, og glædes? Jeg tvivler meget derom. Deres Tænkemaade er ikke formet for Colonier. Det er sandt, Deres Forfatning er hidtil ikke saadan, at De kan være fornøiet med den; men jeg har megen Anledning til at troe, at den snart vil forbedre sig. Jeg veed, at Academiets Patron er alvorligen betænkt paa, at giøre Udveie til bedre Vilkaar for Dem. Derom har Etatsraad Trant mere end eengang, og endnu i Dag, da jeg har talt med ham om Deres Ønske, forsikret mig, og hvor kiert skulde det være mig for vores Litteratur at see Dem lykkelig her!"

"Om og naar Rectoratet i Vestindien bliver vacant, er endnu uvist. Jeg skal midlertid være meget opmærksom paa Sagens Gang, og hemmeligen un-

derrette Dem om Vacancen, naar den kan ventes. Vi kunne da nærmere overlægge derom. Deres Ønsker skulle altid være mig vigtige, og jeg vil agte mig særdeles lykkelig, om jeg kan bidrage noget til Gavn og Gode for en Ven, som jeg ærer høit, og elsker inderligen.

Kbhvn. d. 12 Martii 1793."

Hvad jeg til Svar kan have skrevet denne min Hædersven, deraf har jeg ingen Gienpart; men af hans Giensvar, som, skiøndt uden Datum, ikke kan være mange Dage yngre end Ovenstaaende, vil jeg afskrive det hidrørende: "I Henseende til Vestindien har — skriver han — Deres sidste Svar oplyst mig nogle Tvivl, men mig selv har det ikke fuldkommen beroliget. Jeg ønsker, at De blev her, og blev lykkelig her. Jeg troer, at det kan skee. Planen, som haves for Dem, skal ikke fornærme nogen ældre academisk Mand. Saa meget veed jeg, og at De selv nærmere kan underrettes, hilser, og beder jeg Dem fra vores fælles Ven Trant, at De vil umage Dem engang hen til ham."

Dette skeede da. Trant var den Tid Secretair i den under Prindsen af Augustenborgs Forsæde over Universitetet og det lærde Skolevæsen nedsatte Commission. Denne saa eiegode, retskafne, duelige og virksomme Mand følte maaskee alt Mindelser af den Svækkelse, hvorved han faa Aar derpaa for Tiden blev tabt for Fædrelandet og den gode Sag, og en-

skede sig en Medhielper til at fordanske, hvad han i Commissionen havde at fremlægge, og som han, fød i Tydskland, naturligviis helst concipperede i sit Modersmaal; og ønskede sig maaskee denne saameget mere, som der baade i og udenfor Commissionen ikke manglede paa dem, der, saavel i det der kom til den, som udgik fra den, fandt vel meget Tydsk. Til den Ende var det Ideen, at jeg med et Honorar af 300 Rigsdaler, istedenfor Baggesen, som paa den Tid giorde sin store Sundhedsreise giennem Tydskland, Frankrig og Schweiz, skulde være Privatsecretair hos Prindsen af Augustenborg, og for ham fordanske, hvad han som Patron havde at forelægge Commissionen; og skulde jeg tillige have 'et Tillæg af to hundrede Rigsdaler til min Løn, som Professor.

Hvo den ældre academiske Mand var, jeg frygtede at blive foretrukket, er jeg ikke istand til at sige; midlertid har jeg Føie at formode, at Talen i mit Brev har været om min Ven Jørgen Kierulf, da jeg vel erindrer, at jeg undsaae mig ved at være Professor, medens han ikke var det; skiøndt jeg ikke ganske kunde give Samsø Uret, der efter sin humoristiske Maade erindrede: at dersom Professoraterne skulde bortgives i Skindergadeselskabet, eller paa Borchs Collegium, var der ingen Tvivl om, han maatte blive Professor; der kiendte man Kierulf; men hvoraf Vedkommende skulde vide, hvor ualmindelig dygtig en Mand han var, naar han ikke sørgede for at giøre

sig offentlig bekiendt, det var et andet Spørgsmaal." Derimod erindrer jeg meget bestemt, at jeg i mit Brev til Prindsen yttrede stor Betænkelighed ved at blive Baggesens Eftermand, da jeg med Hensyn til vore tidligste fortrolige, senere mislige, og nu atter venskabelige Forhold, intet kunde have mere Modbydelighed for, end at udsætte mig for den Mistanke, at jeg benyttede mig af hans Fraværelse for at sætte mig paa den Stoel, der tilkom, og tilhørte ham.

Inderlig har jeg glædet mig til her at kunne meddele et Svar fra Musageten Frederik Christian, hvori han baade paa den ædelste og huldeste Maade beroligede mine Betænkeligheder med Hensyn til Baggesen, og med den ham egne Liberalitet gik den Frygt imøde, han hos mig synes at have forudsat eller sporet, for at komme ved denne personlige Forbindelse med ham — som han udtrykte sig — i Stormandens Klæder. Det er saa Uger siden, at jeg gienlæste, og atter gienlæste dette Brev, maaskee mellem alle dem, jeg har fra ham, det, hvori fremfor noget andet

Hans store Siæl brød ud i rene Straaler,

viiste sig fyrstelig ved at sætte ene Priis paa det, hvorved Fyrsten viser sig sine Medborgeres Første, med ædel Foragt for al den udvortes uægte Glimmer, der saa ofte maa tiene til at dølge, han ikke er det. Men til Ulykke har jeg forvaret det saa vel, at det er mig ikke muligt at finde det; og efter min Maade at betragte slige Tilfælde paa, har jeg troet deri at finde

et Vink, der skulde kalde mig Göthes Ord i Minde, at selv Publikums varmeste Tak ikke kunde undskylde den Dristighed, jeg her havde agtet at begaae. Der vil overalt i den lange Række af Aar, jeg havde den Lykke at staae i saa nøie Forbindelse med denne Ædling, forefalde mangen Leilighed, hvor han ved Daad vil hiemle den Skildring, Pram i Formælingscantaten prophetisk gav:

Da det sig viiste Sandhed, at hans Raad
Var Viisdoms Raad, og at den gode Sag,
Naar Sviig i skumle Slør den vilde hylle,
En mægtig Talsmand stadig fandt i ham,
At den fortrængte Landsmand', hvo han var,
Helst den, som savned' meest hver anden Tilflugt,
I ham en trofast Ven, et Forsvar fandt,
Som det en Sandhed blev, at, som en Brud,
Han ædel Viisdoms mægtige Gudinde
Beskyttede, og at de ni Gudinder
Ved denne Forsorg vidt i Nordens Egne
Blev uden Haan og Forskiel dyrkede.

Jeg gaaer altsaa videre i min Fortælling, uden længere at opholde den i det Haab at gienfinde, hvad umulig kan være tabt, men kun altfor omhyggelig giemt.

Jeg har alt i det Foregaaende berørt, hvor levende jeg, ved at giennemløbe hine Tiders Tilskuere med Hensyn paa nærværende Arbeid, følte Sandheden af Göthes Ord, om den Oplysning, man ved at giennemgaae, hvad man i en længe forløben Periode har bragt for Lyset, faaer om sig selv. Jo længere

jeg imidlertid kommet frem i Arbeidet, jo dybere føler jeg, hvad alt paa den Punkt, jeg er kommet til, mere end eengang har bragt mig til, ufyldestgiort ved det Nedskrevne, at tabe eller lægge Pennen, vel og efter Horatses Raad, at vende den, for at udslette, hvad jeg havde skrevet, uden at være, i kortere eller længere Tid, istand til at sætte noget i Stedet, nedbøiet under det træffende i følgende Göthes Ord: "I det jeg ønskede at efterkomme det vel overlagte Krav, der, med Hensyn paa mig selv, var mig at giøre, og stræbte i deres Orden at fremstille de ydre Indflydelser, de indre Bevægelser, de theoretisk og practisk af mig betraadde Trin, fandt jeg mig af mit trange Privatliv rykket ud i den vide Verden; Skikkelser fremtraadde af hundrede betydende Mennesker, der nærmere eller fiernere have indvirket paa mig; ja det almene politiske Verdensløbs uhyre Bevægelser, der paa mig som paa det Samtidiges hele Masse have havt største Indflydelse, maatte især haves i Agt. Thi dette synes at være Biographiens Hovedopgave, at vise Mennesket i sine Tidsforhold, hvorvidt det Hele modstræber, hvorvidt det begunstiger ham, og hvorledes han, naar han er Digter, Kunstner, Skribent, igien udvortes afspeiler det. Men hertil fordres noget neppe opnaaeligt, nemlig, at Individet kiænder sig, og sit Aarhundrede; sig, for saavidt han under alle Omstændigheder er blevet den samme, Aarhundredet, som det, der hortriver den uvillige, som den villige med sig; saa at

man vel kan sige, at enhver, blot fød ti Aar tidligere, eller sildere, torde, hvad hans egen Dannelse og udvortes Virken angaaer, være blevet en ganske anden."

Fristende var det af ovenstaaendes Slutningsperiode at tage Anledning at undersøge, hvorvidt de lidt over ti Aar, Göthe er fød før jeg, ikke i mangen Henseende torde være opveiede ved de fem til sex Graders sydligere Bredde, hvor hans Vugge stod, saa at meget af den Tidsaandens Indvirkning — som overalt for 60 Aar siden havde en uendelig senere Gang — der traf hans Ungdom, først, tildeels giennem ham selv, naaede hid i de Aar, da jeg kastede de vel neppe saa fuldkommen udtraadte Børnesko, og efter ringe Evne vandrede hans Spor. Gieldte midlertid dette maaskee om vore tidligere Aar, da er det derimod unægteligt, at den senere uhyre Almeenbevægelse, der med sin Bølgegang har havt, og paa Samtid og Fremtid vil bevare den uberegneligste Indflydelse, ofte med mere end Lynets Hast har meddeelt sig fra den civiliserede Verdens ene Udkant til den, og paa ham og mig, blot i Følge den Forskiel, vor Alder har medført, maatte virke høist forskiellig, og tilsyneladende modstridig, og at Tiden efter den forskiellige Standpunkt, den fandt os paa, maatte bortrive os, villige eller uvillige, i forskiellig Retning.

At jeg, saavidt jeg tør tiltroe mig, at kiænde mig selv, troer i det Hele at være temmelig uforandret, maaskee fordi jeg alt tidlig har søgt en Ære i

at findes saadan, vil man udentvivl af det foregaaende have seet; at det midlertid med al saadan Uforanderlighed gaaer, som med Galleien Bucentauros, der vedblev giennem Aarhundrede at være den selvsamme Gallei, uagtet der vel ikke var mere en eneste Splint, som havde været med i det Søslag, hvor Venedigs Doge vandt sig den Ære, aarlig at troloves med det adriatiske Hav — der dog paa begges gamle Dage blev ham utro — er uimodsigeligt. Umulig kunne saa uafladelige Forandringer foregaae om os, uden tillige at medføre Forandring i os og med os; nok, naar i denne Forandring vor Caracteer og ikke Omstændighederne faae Overmagten, at vi giøre os, saavidt muligt, Tingene underdanige, og ikke underkaste os slavisk deres Herredom.

Men om jeg nu end ikke bedrager mig i at troe, at kiænde mig selv, og kiænde mig saaledes, hvorvidt tør jeg da og troe det samme om mit Aarhundrede, eller rette mit Old, dets Begivenheder og Mænd, der fiernere eller nærmere have indvirket paa mig? Hvormeget Synspunkt og Synsmaade bidrage til at bestemme, hvad vi see, og hvorledes vi see det, derom bliver jeg daglig mere og mere overbeviist; og nu ydermere, hvad ved Gienstande af denne Natur fremfor Alt maa komme i Betragtning, hvormeget af det, vi mene, troe, paastaae at have seet, saae vi virkelig selv, med egne Øine, fra egen Synspunkt, og med egne Seeredskaber? Ikke siælden dutter man sig

— om jeg tør bruge dette Udtryk — selv paa, at have seet, hvad enten vore Omgivelser i Almindelighed, eller en enkelt Seer, hvem vi ikke trøste eller driste os til at modsige, paastaae grangivelig at see; ligesom vi igien saa ofte fristes, endog uden Føie, at mistroe vore egne Øine, naar disse virkelig see, hvad der enten strider mod overvægtige Vidnesbyrd, eller tit vel endog mod vore egne Ønsker, som vi da kalde vor Overbeviisning. Hvor tit lade vi os lede paa en fremmed Synspunkt, hvor vi ubekiændte og ubevante lade os forlede til at forkaste eller fornægte, hvad nu blot synes os anderledes, fordi vi see det fra en anden Side? Betiene vi os nu ydermere af fremmede Instrumenter for at see klarere, hvorofte træffe vi da ikke, som Riegels klagede, paa haarskiæve Kikkerter, paa urene, eller ilde slebne Briller, ja vel endog paa saakaldte Fixeerspeile, der os ubevidst formindske, forstørre, fordreie, og forvanske, hvad vi beskue deri? Sandelig! der udkræves meget, særdeles meget til, endog med ufordærvede Sandser, uafbrudt Opmærksomhed, og uforvanskelig Sanddruhed, at være sikker paa, at Tingene virkelig vare, som de lode dem tilsyne for os, og især, at, hvad vi som eget Syn beraabe os paa, ikke, hvor vi maaskee mindst drømme derom, var Andres Syner. Vil man til fuldeste Øiensynlighed overtyde sig herom, da jævnføre man blot de mangfoldige Memoires, der, den franske Revolutions tidligere Dage angaaende, efter-

haanden ere komne for Lyset; man see, hvor forskiellige de selvsamme Mennesker, Tildragelser, og disses Aarsager, og Følger fremstilles af Personer, som man har al Føie til at antage, baade kunde vide, og vilde sige Sandheden; og man vil da høiligen fristes til, at udraabe med Luxdorph:

Hvad sagde Socrates: Jeg veed, jeg intet veed.

Ikke troer jeg mig istand til, og ikke vilde jeg af mere end een Aarsag, om jeg end troede mig istand dertil, levere egenlige Memoires angaaende denne eller nogen Periode af mit Fædrelands Historie; og det saameget mindre, som jeg daglig mere og mere erfarer, hvormeget, endog blot ved den større Afstand, hvori Aarene bringe mig derfra, faaer et andet Udseende for mig. Kun mine egne Erindringer, og altsaa forsaavidt det middelbar eller umiddelbar berørte mig, og jeg tog, eller gaves Deel deri, troer jeg at burde omtale det, dog med den Forerindring, at medens Tiden synes at have bragt mig Lys i meget, der da var mig en Gaade, er paa den anden Side maaskee ligesaameget, som jeg den Tid troede klarlig at oversee og giennemsee, bedækket mig med Slør, som vel neppe mere bliver mig bortdraget.

Jeg har allerede berørt, hvorledes den franske Revolution alt mere og mere blev os, som hele Europa, Dagens Anliggende. Denne uhyre Begivenhed, der fra Begyndelsen blot forekom os som en Factionsstrid mellem Hofcabaler, Cabinetsintriguer, Feudal-

aristokratie, Parlementsovermod og hierarkisk Hoffærdighed, som Vedkommende vel mellem dem selv vilde afgiøre, og hvori, nogle faa politiske Landesføbere undtagne, man i Grunden ikke tog uden Nysgiærrighedens Andeel, ligesom i Striden mellem Englands Whigs og Torys, mellem Sverrigs Hatte og Huer o. s. fr., fik efterhaanden ved de vigtige Spørgsmaal, den bragte paa Bane, og tildeels satte i Lys, almeent og væsenligt Interesse. At Stemningen her, da denne store Deeltagelse begyndte, var særdeles loial og monarkisk, især mellem dem, som man efter en senere Terminologie vilde kalde de liberale, kom ikke blot af, hvad Tode i en Prolog kalder:

dansk medfødt Kongekierlighed,

end ikke af, at Preusens Fredrik den Stores Landsfaderdaad, Josephs Fyrsteidrætter, den polske da saakaldte Konge uden Liges Kongetaler (Gustav den Tredies ikke ganske at forglemme) havde i høi Grad populariseret Monarkiet, saa det var fra Thronerne, man trygt haabede alle Forurettelsers, alle Trængslers Afhielpning, alt Borgerhelds, og Borgerværds Fremme, (ligesom og selve Ludvig den Sextende overladt til sin sunde Forstand, eiegode Hierte, og sine rigtige Grundsætninger ustridig saa fuldelig som nogen anden Konge havde været Mand for at tage trofast Deel i, hvad man da efter et da gangbart Flyveskrift kaldte Monarkernes Sammensværgelse mod deres Stormænd);

men kom fremfor Alt af de idelige Velgierninger, der daglig lærte Dannerfolket at velsigne

Vor gode Konge, Fredrik, og de Ædle,
Der raadte begge vel til Landets Bedste.

Midlertid var selv de, som heri vare allermeest eenstemmige, i Henseende til det, der foregik i Frankrig, ofte af høist ulige Mening. I Begyndelsen spøgte jeg over den Hæftighed, hvormed, ikke sielden uden synderlig Kundskab eller Kiendskab til Tingene, denne Strid i Vennekredsene førtes, fandt det i en Epilog i Borups Selskab efter Harleqvin Patriot i Mai 1792, som jeg endnu selv sætter nogen Priis paa, ikke blot høist pudseerligt,

At, hvo knap vidste før, hvad Frankrigs Konge hedde,
For hver en Skraalhals der veed nu at giøre Rede,
Betaler Statens Gield, erklæret Tydsken Krig,
Og flikker af al Magt paa stakkels Frankerig;

men især høist beklageligt,

At Frankrigs Tvedragt Splid blandt danske Venner spreder,
Af vore Samqvem tit bortkyser muntre Glæder;
I Vennelag man loe og sang, og spøgte før,
Nu jager Politik al Spøg og Sang paa Dør. *)

---

*) Ovenstaaende erindrer mig om en Spøg af lidt ældre Datum. 1790 havde en Kreds af 12 Personer, hvoriblandt jeg erindrer Biørn, der var Stifter, Schwartz, Rosing, Heiberg, mig selv, Meldahl, Germann og Magens, vedtaget at samles en Aften maanedlig ved et muntert Maaltid, Viin og Sang. Da midlertid politiske Samtaler, som især Meldahl bragte paa Bane, mere og mere truede at fordrive Jocus og Comus, faldt jeg paa at samle

Der var midlertid de af mine Venner, hvoriblandt jeg bestemt erindrer Tænkeren P. Collet og Patrioten C. Falsen, der, netop i Anledning af nysnævnte Epilog, ikke billigede, at man drev Spøg med, hvad de tvertimod, som Borgere og Menneskevenner, fandt den alvorligste Opmærksomhed værdigt.

Ogsaa tog efterhaanden Begivenhederne, især fra Kongens ulyksalige Flugt til Varennes, en saadan Vending, at det maatte synes Borgerdaad, om ikke

alle Dagens Æmner i en Vise, som jeg betroede Rosing. Saasnart vi kom tilbords, tog Meldahl strax fat paa Tydskeriet, som just da var Dagens Anliggende; derfra kom vi til Keiserens Død, og en da meget omtalt Tyrkekrig, samt Urolighederne i Brabandt, der igien ledte lige til Stridighederne i Frankrig, og Polens Bestræbelser for sin Gienreisning. Alt dette kom af sig selv, kun Nordenskiolds himmelske Jerusalem, som han den Tid stærkt byggede paa i Kiøbenhavn, maatte jeg selv bringe bringe paa Bane, da ingen anden vilde ændse det, skiøndt de, da Æmnet engang var reist, tog ganske godt fat. Nu gav jeg Rosing et Vink, og han istemte den senere i sin Tid gangbare Vise: Nu bort med alsfens Politik, under almindelig Latter, som fornyedes og fordobbledes ved hver ny Materie af dem, som nys ved Bordet havde været paa Bane, der forekom i Visen. At midlertid dette Huusraad mod Politiken og Politiseringen hialp ligesaalidt, som saa mange andre, og at jeg ikke selv, skiøndt noget senere, gik fri for denne Syge, eller siden er helbredet derfor, behøver jeg neppe at tilføie.

Borgerpligt, at veilede Medborgeres Begreber i saa Henseende. Vistnok synes det Slør, der dækkede saavel Undvigelsen, som Anholdelsen, langt fra at blive bortdraget, meget mere omhyggelig at bredes og hylles derover, ogsaa var den Vending, Tingene fra nu af under den saakaldte Revisionsperiode tog, saa aldeles modsat til, hvad man ikke uden Føie havde formodet, at man efterhaanden tabte Interessen derfor, som for et ilde anlagt, og værre udført Intriguestykke.

Midlertid mærkede man dog mere og mere, at Ludvig om ikke sov, dog hviilte, paa en Volkan; at den giensidige Tillid var borte, og at man fra ingen af Siderne øinede Sandsynlighed, at den kunde bringes tilbage. Nu kom Opstanden den 10 August, og kuldkastede Thronen; ogsaa fra denne Catastrophe er Forhænget ligesaa lidet tilsidedraget, og det er vel ikke saa aldeles usandsynligt, at det var en mislig og mislykket Contrarevolutionsplan, som her gav Ultrarevolutionen Seiren ihænde. Vel vare Seirende og Tabende lige redebonne til at anvende det Gamle: den, det gavner, har giort det, de første for at giøre sig Fortieneste og Ære deraf; de sidste, for at vælte, efter det ugunstige Udfald, den fulde Skyld paa deres Fiender. Kan der midlertid endog være Tvivl, hveden denne Begivenhed kom; da blev det des øiensynligere, hvorhen den bar; og vel maatte den fremkalde ikke blot almeen Opmærksomhed, almeen Overraskelse og almeen Deeltagelse; men og

vække til Betragtninger angaaende den Synspunkt, hvorfra den i moralsk og politisk Henseende var at ansee.

Naturligviis vare her, som allevegne, Meningerne deelte, og medens her gaves Spaamænd, og Tegns Udlæggere, der ikke toge i Betænkning, offentlig at erklære, at Danmark vilde blive det første Land, der vilde følge Frankrigs Exempel — en Paastand, de troede ugiendrivelig at kunne godtgiøre af den Meningsfrihed, som dem til Forargelse skulde her gaae i Svang — manglede der ikke paa dem, der ikke mindre bestemt paastode, hvad de følgende 34 Aar til fuldkomneste Uimodsigelighed have sandet: at intet Land mindre stod Fare derfor end Danmark, det Land i Europa, hvor Fred, og Orden, og Tilfredshed, og indbyrdes Kiærlighed mellem Folk og Fyrste syntes næsten ene at boe, hvor den Sandhed lød høit fra Thronen, at Mennesket fødtes frit, og at de Indskrænkninger i dets Frihed, det ved at indtræde i det borgerlige Samfund underkastede sig, bør være saa faa som mulig, udtrykkelig bestemte ved Love, og aldrig beroe paa Medborgeres Tykke; hvor det erkiændes i enhver Anordning, at Menneskene ere Brødre, og have lige Rettighed til at tænke, tale, virke til Medmenneskers og eget Bedste; hvor Menneskeligheden hædres fremfor Handelsvinding, og Menneskesalg erkjendes for Skiændsel, om der endog maatte

være Pengetab ved dets Afskaffelse: hvor Monarken gaaer om blandt sit Folk som en Huusfader blandt sine Børn og Tyende, hvor Exemplet af enhver huuslig Dyd, som af enhver Art af huuslig Lyksalighed, lyser fra Kongeborgens inderste Lønkamre . . . hvor ingen Art af Borgerdyd og nyttig Virksomhed mangler Folkets og Fyrstens opmuntrende Bifald, hvor den borgerlige Egekrands rækkes den fortiente Mand af dens Hænder, hvilken Borgernes eenstemmige Valg vilde erklære selv den værdigste dertil; og dette Land er vort Fædreland."

At min Ven Kierulf, hvis mandige Veltalenhed man i Ovenstaaende udentvivl vil have gienkiændt, i, hvad han her skrev om vort Fædrelands Lykke, havde skrevet ud af mit Inderste, at og jeg intet varmere Ønske nærede, end det, hvormed han slutter sit: O du, der styrer Verden og Mennesker, og veier Folkenes og Individernes Skiæbne med Viisdom og Godhed, giør os denne Lyksalighed varig! din Godhed har Intet ladet os savne, hvorom vi for vort Fædreland kunne bede dig, uden at det Held, vi nu nyde, maa vorde uafbrudt! bebudede jeg udentvivl alt, da jeg til Motto over den Tilskuer, hvor hans mysanførte Tale var indrykket, tog en gammel Yndlingslinie af et bekiændt fransk Syngespil:

Tout citoyen est roi, sous un roi citoyen,

som jeg i et følgende Blad fordanskede ved Einer Tambeskiælvers:

Det Folk, som Harald har, skal aldrig Fader savne.

At, saa forskiellige end vore Synsmaader vare, og alt mere og mere blev med Hensyn til den franske Revolution, da han væltede al Skyld, og ophyngede al Ret, hver paa sin Side, medens jeg i det mindste indbildte mig at fordele begge ligeligere mellem begge, vi dog med Hensyn til Anvendelsen af Betragtningerne over dette Æmne paa vort Fædreland tænkte eens, tør et Blad vise, hvori jeg, som Prodromus til Thaarups deilige Ode, Freden, meddeelte, hvad jeg kaldte en dansk Mands Betragtninger over Frankrigs Revolution*). Efterat have her peget paa de adskillige alvorlige Lærdomme og Varsler, dette store Sørgespil gav Fyrster og Nationer, og især talt et Par frimodige Ord til dem, der vilde skrive disse Rædsler paa

*) Til Prøve paa den Troesbekiændelse, som heri vandt en Nordahl Bruns hæderlige Bifald, være det mig tilladt, at afskrive Følgende, der vel ikke uden Føie torde ansees for Summen af det Hele: "En skrækkelig Advarsel indeholder unægtelig denne Revolution for Fyrsterne, som her see, hvorvidt et mishandlet Folk kan gaae; men en ikke mindre rædsom og eftertrykkelig Advarsel indeholder den og til enhver, som vil sit Fædreland vel: ikke at rokke de Dæmninger, der standse Pøbelens Frembrusen; thi raser først Oprørets Storm, kan ingen menneskelig Haand sige: saa vidt skal du komme og ikke videre!"

Ulykke, som det da, skeet itide, kunde have reddet den kongelige Martyr selv. Jeg vil ikke tale om, hvorledes alle de i gruende Korthed henkastede Skrækkebilleder:

Opstand, Kamp, og Borgerkrig,
Jorden rundt udbreder sig;
Hævnens vilde Kæmper vækkes,
Throner knuses, Sceptre brækkes,
Alle Fredens Engle flye.
Graad og Blod i Strømme flyder,
Loven tier, Grumhed byder.
Ingen Redning! intet Ly;

vilde forhøiet Virkningen af den følgende paradisisk deilige Skildring:

Her, men her i sikkre Hegne
Blomstrer Flid i Glædens Egne,
Smiler Fryd i Tryghebs Skiød.
Gud! til dig vor Tak opstiger,
Kierlig over vore Riger
Fredens Olie du giød;

men hvor maatte det ikke aabne Dannerhiertet for det ikke mindre historisk sande, end poetisk herlige:

Borgerret i lige Skaaler,
Lys i Frihebs fulde Straaler
Gik fra Thronen ud,
Mørket spredtes, Taagen svandt,
Kundskabs fierne Dag oprandt,
Dagens Fader, Lysets Gud!
Christian adlød dit Bud.
— — Over Oceanets Huler
Høit hans Faderstemme lød,
Og i Vestens Slavekuler
Sorte Brødres Aag han brød.

Billedet, som Sekler skiændte,
Som Europas Vold miskiændte,
Gud! dit Billed hædred han.
Du, som bød ham dig at ligne,
Du velsigne
Christian!

Men var dette mig Varsel, da blev mit Foretagende dobbelt misligt ved de tvende sammenstødende Omstændigheder, at, medens Bladet var under Trykken, den bestemte Efterretning om Ludvigs Henrettelse indtraf, og at selvsamme Dag, over en Fortougsstrid mellem en Officeer og en Student, den bekiændte Posthuusfeide udbrød, der, tildeels ved ubesindigt og uklogt Adfærd fra forskiellige Sider, af Vedkommende og Uvedkommende blev givet langt større Betydenhed, end den i nogen Henseende havde Adkomst til. Meget levende erindrer jeg, at da, ikke længe efter Striden var begyndt, min Vei, udentvivl fra Studiegaarden, hvor Kongens og Kronprindsens Fødselsfester den Dag høitideligholdtes, faldt ned ad Kiøbmagergade, og jeg saae Opløbet, jeg til en endnu levende Videnskabsmand, som maaskee tør erindre det, ilde tilmode udbrød i de Ord: hæ nugæ seria ducunt in mala; sandelig ikke i den Tanke, at denne Tumult skulde eller kunde foranledige nogen 14 Julii, eller 20 Junii, hvortil her hverken var Stof eller Stemning; men deels vidste jeg alt for vel, at der ikke vilde mangle paa dem, som vilde giøre denne Flue til Elephant, nogle fordi de, giennem Angestens Forstørrelsesglas, virke-

lig saae den saaledes, andre, fordi de havde deres mangehaande Grunde til at ønske, den maatte blive saaledes seet; deels havde jeg vel før seet, hvorlet det lod sig giøre at vække Uroligheder, ved uoverlagte og upassende Foranstaltninger *) til at stille eller kue dem.

At adskilligt af nysnævnte Natur ved denne Leilighed forefaldt, var saa temmelig den almindelige Mening, der bestyrkedes ved den ikke længe efter udkomne kongelige Anordning, der, blandt flere Forbedringer, tildeelte Politimesteren og hans Underordnede en Uniform at bære, naar de udøvede deres Pligter paa Gaden; ligesom paa den anden Side den offenlige Stemme ydede den daværende Vicecommandant Prinds

*) Blandt slige unyttige Forsigtigheder nævnede Tilskueren det Factum, at der i en lidet besøgt Tværgade Dagen efter det første Opløb holdt en Cavalleriepiket, som man siden vilde vide, for at holde Øie med en liden Club der i Nærheden, som var saalidet jacobinsk eller farlig, at tvertimod de Ældre af faderlig Omsorg lagde formelig Embargo paa Selskabets yngre Medlemmer, ikke af mindste Frygt for, at disse skulde tage nogen activ Deel i Spectaklerne, men paa det de ikke uforvarende skulde komme ind mellem Brimmelen, blive paagrebne og straffede, som Svalen, der blev fanget med Spurvene, skiøndt han ikke havde stiaalet Kirsebær med dem. At denne faderlige Omsorg vilde blevet ligesaa vel optaget og hædret af de Unge, hvis de havde vidst af ovenmældte Piket, der i det mindste ingen Æresvagt var, er jeg ikke saa fuldkommen overtydet om.

Emil Augustenborg varmere Tak for hans humane og liberale Adfærd, end just tegnede til at være dem tilmaade, der gierne havde ønsket her at finde Hiemmel, jo overflødigere jo bedre, for deres uafladelige Jacobinersnuseri og Demagogskvalder.

Under disse Omstændigheder troede Tilskueren at burde slutte det ovennævnte, alt under Pressen værende, Blad, i det han opfordrede sine Medborgere, i nærværende Øieblik at give Europas Nationer Exemplet paa et erkiændtligt og lykkeligt Folk, med at tilføie: For ikke længe siden have vi erfaret, at jacobinsk *) Anecdotmageri har med et Eventyr villet beføre os, som om vi vare skiændigen uskiønsomme mod en saadan Regiering; lad os fremfor Alt for Europas Øine giøre denne ublu Bagvaskelse til Skamme; lad os vise, at disse Dages ubetydelige Opløb, som enkelt Mands ubesindige Forhold foranledigede, ikke var Folkets Brøde, ligesaalidet, som det i mindste Maade gieldte Regieringen selv; og paa en Tid, da vor Monark viser Europas Nationer, at Oplysning, Frihed og Held kunne trives under en monarkisk Regiering, da lad os ved vort Exempel overtyde nærværende og tilkommende Fyrster, at de Velgierninger, der vises et ædelt og oplyst Folk, ikke ere spildte, men bære tusindfold Frugt."

---

*) See Minerva Decbr. 1792 f. S. og Schirachs pol. Journal 1793 Jan. S. 104.

Saa høist ubetimelig imidlertid Posthuusfeiden indtraf, og saa ubehagelig den endog fra mange Sider var, og blev, erkiendtes den dog snart for et kort Recidiv af en gammel Syge, der alt fra Jacob von Thyboes og Stygotius's Dage, eller rettere fra Duellerne i Krindsen periodisk havde grasseret her, hvoraf f. Ex. de brutale Klapperes Krig, Bagerkroscenen, og Philosophsgangsfeiden, havde været Udbrud, og som, naar den tages itide, og ikke for voldsomt, gemeenlig snart udraser. Af mere ondartet Natur syntes derimod de kort efter paafølgende saakaldte brabrandske Uroligheder. En Theehandler Brabrand var under Tiltale, som indviklet i en Sag mod en da bekiændt Oldfux, jeg troer ved Navn Krog. Sagen i sig selv interesserede mig usigelig lidt, og Manden end mindre, skiøndt jeg udentvivl personlig har kiændt ham, da han havde faaet sin vakkre og brave Kone fra mine Forældres Huus, hvor hun mange Aar havde tient, og for hendes Character og Forhold var almindelig agtet og afholdt. Ogsaa erindrer jeg, at min Moder mere end eengang talte om den Lykke, Lovise havde giort ved at faae en saa formuende Mand, om endog forresten Meningerne om ham vare baade saa og saa. Med et lod denne Mand sig falde ind at blive Forfatter, og i et Skrift under Navn af: den mishandlede Borgers Appellation til det danske Folk, der midlertid kun omløb under lukt Laag, uden offenlig at udkomme, at angribe sin Ac-

tor, Procurator Bradt (som denne paastod) paa Ære og Embede, hvorfor denne fandt sig befoiet sagsøge ham, og giøre dette bekiændt i Adresseavisen.

Endnu blev denne Strid deels ført for sit Værneting, deels en Fangst for Styverfængerne, der ikke vare sene til at føre dem den til Nytte; men med eet saae man forrest i Adresseavisen denne temmelig usædvanlige Anmældelse: Efter Forlydende er i Følge kongelig Befaling Theehandler Michael Brabrand her i Staden arresteret, og bragt til Citadellet, deels for at have taget Deel i falske Vidners Sørelse, og deels for at have villet foranledige Mytteri i Stadens Arresthuus. Dobbelt Opmærksomhed vakte denne Anmældelse, da man i samme Avis fandt averteret en Fireskillingspiece hos en Bogtrykker, under Navn af: til Publikum fra Lovise Brabrandt (som vel strax blev confiskeret, men dog, som sædvanlig, var i fuldt Omløb, inden den faldt i Justitiens Hænder). Nu læste man i følgende Avis en kongelig Bekiændtgiørelse: at onde Mennesker i Anledning af Brabrands Hæftelse, havde søgt Leilighed at stifte Uorden og Opløb i Hovedstaden, samt at disse, som formodenlig vare hans Medskyldige, havde leiet eller ophidset den vanartigste Deel af Pøbelen til at forstyrre rolige Borgeres huuslige Fred; hvorfor Uvedkommende advaredes ikke at nærme sig et Sted, hvor saadant Opløb maatte skee, paa det Uskyldige ikke maatte blive udsatte for Fare, naar Volds-

mænd og den offenlige Freds Forstyrrere maatte falde og ligge paa deres Gierninger"; og udsattes tillige ved en samtidig Politiplacat en Belønning af hundrede Rigsdaler for den, der beviisligen kunde angive og oplyse, hvilke de Hovedmænd vare, der havde forledet eller leiet nogle af Pøbelen til at giøre disse Opløb, og øve disse Voldsomheder.

Jeg har ingen Grund til at troe, at denne Præmie nogensinde blev vundet, eller engang æsket; og selv i Henseende til det under Lovise Brabrandts Navn udkomne Flyveblad synes det endnu stedse at hedde, som Minervas Litteraturartikel den Gang udtrykte sig: adhuc sub judice lis est, da i det mindste den Mand, som sigtedes derfor, adskillige Aar derefter, og da han alt længe havde været udenfor sit Fædreland, i et trykt Skrift skal have fragaaet det. At i øvrigt dette Opløb var tilveiebragt ved Underkiøb eller Leie, har jeg saameget mindre kunnet faae i mit Hoved, som jeg tydelig erindrer, at jeg selve Opløbsaftenen ganske tilfældig, og uden at drømme derom, udentvivl paa min Vei fra Correeturlæsning i Poulsens saakaldte Slot i Antonistræde, hen til Rosings i Kronprindsensgade at læse med Ophelia, geraadede midt i hele den huiende Sværm ikke langt fra Brabrandts Huus, og fandt den active Deel deraf at bestaae af Gadedrenge og andet deslige Ripsraps, der i Spektaklerne selv finder disses bedste Løn; og var det sandelig efter inderste Overbeviisning, Tilskueren

umiddelbar derpaa i et Brev, understrevet Publikum, erklærede dets Forbittrelse over, at man havde misbrugt en ulykkelig og ynkværdig Kones Navn til at ville opægge det mod Regieringen, saavelsom dets Indignation og Afsky ved de forefaldne Optrin, men tilføiede: "at Regieringen kiændte Publikum og Publikums Stemme for vel, til enten at høre denne i Gadedrengenes Hujen eller i Pamphletskrivernes Pesthuus- og Rasphuusskraal."

Usandsynligt er det vist nok ikke, at, hvad man allerede i Forveien torde vide om den Hæftedes Bestræbelser for at afstedkomme Mytteri i Stadens civile Arresthuus, bidrog ikke lidet til, at man her saa fast antog lignende Stemplinger; ogsaa er det aldeles ustridigt, at meget og mangehaande med denne Sag bragtes i Forbindelse, hvis Sammenhæng dermed, i det mindste ikke i Publikums Øine, var saa afgiort, og at overalt Cabalen just paa den Tid i, hvad man efter Sorterup kan kalde, dens

Kaninebøbs underjords Gange,

havde særdeles travlt; men da alt dette laae ligesaa langt fra den danske Tilskuers valgte Synskreds, som fra hans Levnetsløb, har han derom intet videre at sige.

Hvor alvorlig midlertid denne Sag i sin Nyhed forekom ham selv, og i hans Kreds blev anseet, derfor har han uforkastelig Hiemmel i en de samme Dage begyndt Brevverling med den daværende Theaterdi-

recteur, Hofmarschal Grev Ahlefeldt. Det er allerede i det Foregaaende berørt, at man ved Skuepladsen, og mellem dens Tilhængere ymtede om, at jeg ved Gunstbeviisninger og Complimenter af ham var underkiøbt til intet at skrive offentlig Theatret angaaende; desmere beføiet, eller om man vil, forpligtet, troede jeg mig, efter Grevens mundtlige og gientagne Opfordring, i Bennevold at advare ham, om der i hans Bestyrelse skulde forefalde noget, der kunde være Publikum ubehageligt. At dette i en høi Grad var Tilfældet med Knudsens og Frydendahls uventede Afskedigelse, især i et Øieblik, da Skuepladsen næsten ligesaa uformodentlig havde tabt Kemp og Preisler, vil man vist, endog uden P. A. Heibergs uforkastelige Vidnesbyrd, være overtydet om. Uagtet jeg i det Øieblik ikke stod vel med Knudsen, som jeg endog — seer jeg af mit Brev til Ahlefeldt — troede at have at besvære mig over, og var aldeles udenfor al Forbindelse med Frydendahl *), troede jeg det min Pligt at advare Greven i et fransk, idetmindste velmeent, og ikke uvenskabeligt Brev i denne og flere Anledninger,

*) Om denne hedde det i Brevet: Frydendahl var hverken uden Fortieneste eller uden Talenter, og syntes i adskillige Henseender at kunne tage Preislers Sted. Og uagtet alt det, og uagtet den Dyrtid paa Skuespillere, og selv paa Anlæg, ere de afskedigede. Man see mere i Fortalen til Hr. P. A. Heibergs Indtog S. 120 — ligeledes i Maanedsskriftet Dana, tredie Hefte.

hvoraf jeg vil afskrive følgende: "Hvad det værste er, Hr. Gr.! er, at Publikum er meget forbittret over Knudsens Afskeed; man siger, at der i adskillige Clubber er skeet betydelige Sammenskud for at holde ham skadesløs. Jeg er ikke i de Clubber, og jeg har ikke seet Knudsen siden den Tid; altsaa veed jeg intet deraf. Men alle denne Yndlingsskuespilleres Tilhængere vil maaskee ikke vælge samme Maade, at lægge deres Følelser for Dagen. De erindrer Dem udentvivl, hvad der for 30 Aar siden skeede i Anledning af Comos og Barchs; De har seet i Vinter i Anledning af denne ***, at man ikke bekymrer sig alt formeget om Theatrets Politianordninger; troe ikke, Hr. Greve! at min Hensigt er at kyse Dem; men sæt, at Hovederne blive hede, at der forefalder Uordener i Parterret, maaskee i Kongens Nærværelse, at det bliver nødvendigt at bruge Strænghed, at man maatte hæfte nogen, at alle disse Usselheder foranledigede et Opløb; De har seet i denne elendige Brabrandts forargelige Sag; o. s. v."

Om dette Brev virkelig afgik, kan jeg ikke med Vished sige; det, der ligger for mig, er, hvad jeg kaldet Reenskrift, og øiensynlig bestemt til at affendes; da det midlertid synes, som Bagsiden deraf, i Følge min daværende Skik, at spise, drikke, læse, og skrive ved eet og samme Bord, er kommet en Kop Caffee, eller dens Spor, for nær, er det rimeligt, at jeg ikke har fundet det præsentabelt; om det nu, som

synes sandsynligt, da det har ligget mig paa Hierte, at meddele ham mine Tanker, er blevet omskrevet og ham tilsendt, eller om maaskee hans i et senere Brev omtalte Besøg til mig paa Bakkehuset forekom det, kan jeg ikke erindre; at jeg midlertid i saa Fald ved vor mundtlige Samtale ligesaa lidt har giort Reverskule af mit Hierte, vil man uskridig see af senestnævnte Brev, hvoraf jeg derfor tillader mig at meddele et Udtog, som tillige vil kaste fornødent Lys paa den Forandring, der mere og mere foregik i vort hidtilværende Forhold.

Dette Brev, skrevet paa Fredensborg d. 8 August 1793 begynder saaledes: "Da De for nogle Uger siden giorde mig den Ære at besøge mig paa Bakkehuset, affordrede De mig under Haandslag det Løfte, ærligen at advare Dem, hvis der i Deres Administration indtraf Noget, der forekom mig at give Anledning og Føie dertil. Jeg har siden den Tid opholdt mig paa Landet, uden alle kiøbenhavnske, især dramatiske Forbindelser og Efterretninger; thi hvorvel jeg boer i en Skuespillers Huus, kiænder denne Mand dog forvel min Tænkemaade og mine Grundsætninger, til at tale med mig om Theatret paa en Tid, da vi rimeligviis derom ere af aldeles modsatte Meninger, siden han udentvivl anseer adskillige af Deres Forehavender og Foretagender med ganske andre Øine, end jeg. Fra ham veed jeg altsaa ikke det mindste; midlertid have dog tilfældige Rygter bragt mig adskillige

Ting for Øre, hvilke jeg efter min ovenomtalte Forpligtelse ikke med Taushed kan forbigaae. Det er det sidste Brev, Hr. Greve, jeg nogensinde skal bebyrde Dem med, altsaa udbeder jeg mig Deres Opmærksomhed for dette."

Jeg troer at kunne forbigaae, hvad jeg skrev saavel om de for kort siden inddragne, men nu Theatret tilbagegivne, aarlige 7000 Daler og disses formeentlige Anvendelse til at ombygge, eller i det mindste udvide og forstørre Theatret; i Henseende til hans Forhold mod hans Undergivne skrev jeg: "hvad jeg, og hvad Publikum tænker om Knudsens og Frydendahls Afskedigelse, har jeg mundtlig havt den Ære at sige Dem. Det offenlige Rygte har fortalt Ting om Deres Adfærd mod Andre, som jeg ikke ønsker at troe." Da den inhumane Behandling, jeg i det næstfølgende paaankede, var viist en endnu levende Person, og som sandelig da ikke talte mig mellem sine Venner, gaaer jeg dette forbi og over til hans Adfærd mod Digtere.

"Jeg — hedder det her — der som Digter har den fuldkomneste Aarsag endog at være Dem forbunden, bad midlertid forrige Vinter, da jeg hørte Deres Forhold mod Forfatteren af Peter og Lise, en fælles Ven advare Dem, at behandle denne agtværdige, fri, kildne og farlige Classe med Varsomhed. Men fra over 20 Sider har jeg hørt, at De mod den bedste af vore Skuespildigtere, Heiberg, har tilladt

Dem et Forhold, som vilde giøre mig det til Pligt, om det ikke desuden var mit Forsæt, at tage min Overleverelse af Bladet fra Lørdag tilbage, og fri-villig at erklære Dem, at under Deres Bestyrelse aldrig nogen Linie fra min Haand skal blive meddeelt Theatret. Fornærmelse mod een, er Fornærmelse mod Alle, og om jeg end ikke personlig kiendte, og agtede Heiberg, vilde jeg dog troe, at skylde vor fælles Classe dette Forhold."

"Dette, Hr. Greve, er omtrent, hvad jeg har at sige Dem. Det koster, og smerter mig at skrive dette Brev; thi jeg har personlig Agtelse for Dem; De har overvæltet mig med Artigheder, uden at jeg i mindste Maade nærmede mig til Dem; jeg skylder Dem, at jeg har havt en Samtale med min tilkommende Fyrste, en Samtale, hvorfor jeg bestandig bliver Dem Tak skyldig. Og hvad endnu er mere: jeg glædede mig ærlig til, i Dem at have funden den Mand, der vilde tage vort Theaters Sag; retfærdig fordømme, hædre, og lønne dets faa overblevne Kunstnere, og derved fremlokke nye; der vilde ophiælpe dets Finantser ved at ophiælpe dets Kunst, giøre det mindre kostbart for Staten, og med eet Ord blive en Undtagelse fra den gamle Regel, der erklærer Hofbestyrelse *) for Skuepladsens og overalt for Kunstnernes Pest. Deres første Foretagender, vore første

*) En stor Undtagelse see ovenfor S. 109.

Samtaler bestyrkede mig deri, og mangfoldige, blandt dem *) **** og ** vil kunne vidne, med hvilken Enthusiasmus, jeg talte om Dem, som en fra Olymp nedsendt Mand, som en uventet Frelse."

"I dette Haab nedlagde jeg min Pen, og nu, saa kort efter, seer jeg mig nødsaget at opgive dette Haab, og gribe Pennen paa ny. Den Tone, hvori jeg talte om Deres Forgiænger, min Fiende, men under hvis Bestyrelse Skuepladsen var bedre og lykkeligere, end nu, vilde være nederdrægtig Partiskhed, hvis jeg, i Betragtning af vore personlige Forhold, nu vilde tie. Meget tænkes, og siges, og savnes, og fordres i Publikum, der ellers ikke kom Vedkommende for Øie. Det har 15 Aar været min Idræt at være Sandhedens og den gode Sags Talsmand i disse Anliggender; vil nogen Anden løse mig af, desbedre! hvis ikke, troer jeg igien at burde gaae paa min gamle Post"

"Dette Brev, Hr. Greve! er altsaa min Stridshandske; fra nu af tales vi offentlig ved, hvad Deres Administration angaaer; thi i Henseende til dette Brev er det en anden Sag; har De i denne Anledning nogen Anke, da kommer jeg inden 14 Dage til Kiøbenhavn, og staaer Dem paa ethvert Sted, for enhver Person, og paa enhver Maade, til Regnskab for, hvad

*) Et Par Stormænd, hvem han ikke ansaae for sine Venner.

jeg har skrevet. Formodentlig vil De kalde dette nymodens Jacobinersprog; men, Hr. Greve! mine Grundsætninger ere bekiændte, og jo sandere *) Royalist jeg er, jo mere anseer jeg det for min Pligt, at bekrige enhver Cryptodespotismus, der giør Royalismen forhadt."

"Til Slutning maa jeg forsikre Dem, at intet Menneske veed af dette Brev at sige, eller har seet det, eller engang mindste Formodning om, at, og hvad jeg vilde skrive Dem til; og nu har jeg blot at tilføie, at hvordan end mit Forhold bliver til Theaterdirecteuren, skal jeg aldrig glemme den Agtelse og Hengivenhed, jeg er Manden Ahlefeldt skyldig."

"E. Sk. Tillad endnu, at jeg herved, paa det ikke mindste Indsigelse mod min dramatiske Stemmeret skal finde Sted, for Deres Embedstid frasiger mig min fri Entree i Parterret. Vinding og Privathensigter have ingen Indflydelse paa min Færd. Jeg taler kun for Sandhed og Ret, og dem opofrer jeg Alt, endog, om saa maatte være, den Ære af Deres Agt og Godhed."

At Grev Ahlefeldt ikke optog dette Brev vel, kan han sikkerlig ikke fortænkes i; thi var det endskiøndt ufkridig vel meent, var der dog adskilligt, som han, endog uden de høie Begreber om sin Stand og Stil-

---

*) Egentlig Lojalist, Lovene og Regieringen tro og lydig i den Stat, hvis Borger han er.

ling, og disses Rettigheder, som han vel med flere sine Lige torde have tilfælles, umulig kunde finde vel sagt; ogsaa tilstaaer jeg gierne, at der ikke lettelig kunde tænkes nogen Tidspunkt, da det maatte være en Hofchef vanskeligere med sin Skuespilbestyrelse at fyldestgiøre de Fordringer, der bleve ham giorte, end da den fra Paris udgaaede Mening, at Skuepladsen skulde udgiøre en væsentlig Deel af L'instruction publique, og henregnes dertil, var, om ikke de Herskendes, dog den herskende, og der naturligviis maatte finde en ivrig Talsmand i mig, der længe, inden den blev Mode, havde været dens Forfægter. Naar man iøvrigt adskillige Steder finder Tonen modsigende, maa man erindre, at Brevet og var til to i mine Øine høist forskiellige Personer; Theaterdirecteuren, der, sat over Noget, han ikke var voxen og kyndig, nød at see med Andres Øine, som deels ikke vare lige paalidelige, deels ikke lige troede, deels ikke indbyrdes enige, og deels ikke i critiske Øieblik altid ved Haanden, nu og da lokket af Magthavernes Arvesynd, den Fristelse, at giøre Ting paa egen Haand, om det saa skulde være iblinde, for at haandhæve sit: stat pro ratione voluntas, og derved mere og mere gav Anledning til den heibergske Sarcasmus, at Theatret medrette kunde siges at være kommet i Grevens Tid*); og Manden Ah.

*) Saa det siden er blevet et Ordsprog, du kommer i Grevens Tid, naar man spaaer een Ondt.
Holb. Danm. H. 2 D.

lefeldt, hvem jeg deels vedblev at see med Rosings Oine, deels for hans raske Personlighed selv havde Forkiærlighed for, især da det Forraad af gode Maximer, og skiønne Sententser, Theatrets Bestemmelse og Bestyrelse angaaende, som han efter Heibergs Vidnesbyrd ved sin Tiltrædelse var riig paa, endnu levede mig i frisk Minde, ligesom jeg og tiltroede, og vedblev at tiltroe ham godt Hierte, og god Villie, kun at hans Herskab *) — med Bonden i Plutus at tale — det vilde tillade.

Faa Dage derpaa fik jeg Svar i en Tone, som mit Brev vel kan have, om ikke forskyldt, dog foranlediget; det er mig forkommet, og indeholdt uden tvivl adskilligt, som jeg ikke vilde finde mig beføiet at give Publicitet; det mig vedkommende deraf, vil man af mit Giensvar, der i Udtog skal blive meddeelt, tilstrækkelig lære at kiende.

"De har, Hr. Greve! beæret mig med et Svar, hvis Indhold, Længde, og Tone afnøder mig mod mit Forsæt og Løfte et Giensvar, som jeg udbeder mig den Godhed, De vil læse, og hermed være da vor Privatcorrespondance endt for bestandig."

"Jeg er mig bevidst, Hr. Greve! at jeg hverken i vore mundtlige Samtaler, eller i det, der ligger for Publici Oine, har yttret den Mening, at Operaen og Balletten skulde forvises af vort Theater **); hvad

---

*) Vel at mærke: det lave — subalterne — Herskab.

**) Hvad jeg i et Brev af denne Natur ikke sagde, at

end min private Mening kan være om dette Skuespil, veed jeg dog for vel, at vor Skueplads uden samme ikke kan bestaae; og at vort nærværende Publikum, Herskabet iberegnet, ikke giver Slip derpaa. Kun at det ikke opsluger og fortrænger det øvrige Skuespil, er, hvad jeg ikke blot paa Kunstens, men end mere paa Nationalmoralitetens *) Vegne har dristet mig at paaminde, hvilket og — i Følge Deres Skrivelse —

det ikke skulde udtydes som en frygtsom Retirade, maa jeg tilføie her. Det har aldrig været, og kunde aldrig blive min Mening, at Syngespillet — thi det betyder Navnet Opera her — skulde forvises vor Skueplads, og allermindst paa en Tid, da Thaarup og Schultz i Forening havde viist, hvad det til at vække Nationalaand kunde være og virke; ligesaa vanskeligt tør det være, at forene en lignende Anke, Balletten angaaende, med den kort tilforn mig giorte Bebreidelse, at jeg havde erklæret Balletten — som den da i en Galeottis, Bournonvilles, Mad. Biørns, Stuarts og Jensens Hænder var — for det bedste Skuespil, vi eiede. Gabespil og Abespil hader jeg, paa Sang og uden Sang, med Ord, og paa Gokipo, da det fornedrer Skuepladsen, forvænner Publikum, og fordærver Theaterpersonalet.

*) Rigtigere, eller i det ringeste umistydeligere udtrykt: Nationaldannelsens, i hvilken Anledning jeg vil nøies med at henvise til Engelstofts herlige, alt for lidet paaagtede Værk om Nationalopdragelsen S. 238-40, og især 256-58. Godt for mig, jeg ikke har skrevet, især det sidste.

stemmet nøie overeens med den Pligt, Hs. Majestæt har paalagt Dem."

"At Prof. Rahbek slet intet har at bekymre sig om Theatrets oeconomiske Bestyrelse, deri har De fuldkommen Ret, da samme hverken vedkommer Universitetet i Almindelighed, eller hans Professur i Særdeleshed; men at den Mand, De raadspurgte, uden at tilføie den i Deres Brev tillagte Clausul (at det kun var i Henseende til Kunstpartiet), herom i et privat Brev til Dem fremsatte sin Mening, dertil var han vel aldeles beføiet; og om han nu — hvis De end i Deres Anmodning til ham udtrykkelig havde indskrænket Dem til Kunstfaget — end ydermere formeente, at begge disse Fag ere saa uadskillelig forenede, at Feil i det Ene uundgiængelig virke paa det Andet; om han tilføiede, at Kunstfaget alt i denne Henseende har lidt et Tab ved Frydendahls Afskedigelse; og selv ved Knudsens korte Savn, at det unægtelig lider meget, naar Kunstnere troe sig forurettede, og derved tabe Mod og Lyst, var han endda ubeføiet at tale derom? Og, Hr. Greve! ere de Penge, hvoraf Theatret underholdes, ikke for en stor Deel af Publikums frivillige Sammenskud, og for det øvrige et Bidrag af Statens Kasse? skulde Borgeren her ikke torde sige et Ord, om han end sagde det offentlig? At Hs. Majestæt approberer alle Lønningsforhøielser, er mig meget vel bekiændt; men at han, som har saameget vigtigere Ting at hæfte sin Opmærksomhed paa, har

overdraget Dem at giøre ham Forestillinger i denne Anledning, veed jeg og. Altsaa forekom det mig ikke upassende, herom at meddele Dem mine Tanker, og at de ikke blot ere mine, vil De af et for ikke længe siden udkommet Tidsskrift, hvor jeg forresten mere end eet Sted omtales paa en Maade, der giør det upaatvivleligt, at jeg deri ikke har mindste Deel, kunne erfare."

Jeg forbigaaer her to Steder, et, hvor han i sit Svar lod, som han misforstod mig, for ikke at indlade sig paa min Commentair over Hovedtexten, at det, der kaldes Naade mod Een, alt for ofte krænker den strænge Retfærd mod Andre; og det andet, hvor jeg havde fæstet Tro til et dog vel ikke saa ganske løst, skiøndt ugrundet Rygte om et nyt Theater. Jeg kommer nu til hans Forhold mod Digterne. "Jeg kiænder — siger jeg da — ligesaa lidt som De, noget Autorlaug; men De maa forlade mig, Hr. Greve! at jeg troer at kiende en Følelse af Ære, der ikke tillader, at frie Folk lade sig behandle som Undergivne; ogsaa kiænder jeg saavel Hr. Heiberg, som det tilbageleverede Stykke (Hofsorgen), og erkiænder begges Værd; ligesom jeg og veed, at De med den unge Guldberg, med hvem jeg iøvrigt ikke staaer i mindste Forbindelse, havde en Correspondance*), som jeg ær-

*) For at formene ham at omtale Regersagen i sin Peter og Lise, under Paaskud: at Vedkommende ikke vilde roses paa deres eget Theater; hvilket derimod

lig ønskede, ikke var til; og hvis dette med mere har bestemt mig til at tage min Oversættelse af Munken fra Carmel tilbage, og intet videre at arbeide for Skuepladsen i Deres Embedstid, da har De her den Slutningskiæde, hvorefter jeg handler."

"De behagede, Hr. Greve! uden nogen Anmodning fra min Side, at fremdrage mine allerede længe glemte Latterlig Sølsomme. De havde ligeledes den Godhed at overdrage mig at forfatte Prologen til H. K. H. Kronprindsessens Opkomst. Kort derpaa nedlagde jeg min — dramaturgiske — Pen; og man sagde høit, at jeg var kiøbt til at tie. De tilføiede endnu den Artighed, at ønske min Oversættelse af Munken fra Carmel *). Overlader jeg Dem denne, og vedbliver at tie, forøges hin ufortiente og ufordragelige Mis-

---

ved Thaarups Peters Bryllup ikke torde komme i Betragtning.

*) Oversat til de litterariske Øvelser i D. S. M. D. S. og ikke bestemt til Skuepladsen, da jeg ikke vilde give Exemplet, for Tiden at flytte en stor Kunstnerinde over i ældre Roller, vis paa, man deraf vilde tage Anledning til at fortrænge hende af de yngre, ubekymret, om man havde nogen, der i Kunstværd kunde erstatte hende eller ikke. Midlertid havde Rosing, i Tanke at giøre mig en pecuniair Tieneste, faaet Ahlefeldt til at ønske Stykket, som jeg iøvrigt nødig vilde have frem, da jeg ikke i det Hele vidste at besætte det efter mit Sind. I Aaret 1813 kom det omsider, mig og det til lige liden Lykke, paa Skuepladsen.

tanke; lader jeg den derimod spille, og dog tager tilorde, staaer jeg Fare at blive udskreget for uskiønsom. Dette, Hr. Greve! er min sande Grund, og ikke: at jeg tager i Betænkning at vove mine Mesterstykker — som De behager at sige — i vort nærværende — i mine Øine rigtignok i det Hele ikke priisværdige — Theaterselskabs Hænder; thi hverken er Munken fra Carmel et Mesterstykke, heller ikke mit, men Deres Vens, Baron Dahlbergs, der atter har taget det af Cumberland; heller ikke synes det, som den, der i næsten ti Aar ikke har dristet sig at skrive noget Originaldrama, skulde kunne tiltroe sig at levere et Mesterstykke."

"Hvad De iøvrigt i denne Anledning behager at tilføie om Hr. Schwarz, som jeg forresten ikke alt for vel begriber nogen Føie til at nævne ved denne Leilighed, og Hr. Rosing, er, De forlade mig det, Hr. Greve! en fuldkommen Misforstaaelse. Hvad jeg kan have sagt Dem om disse to Kunstnere, som jeg begge ærligen agter, kan jeg ikke gienkalde mig; men at jeg har talt, som jeg tænker, det er jeg fuldkommen vis paa, og naar jeg har det, da har jeg ikke kunnet nedsætte Hr. Rosings Talent dybt under Hr. Schwarzes — som jeg forresten aldeles ikke ønskede i Munken fra Carmel — da jeg tiltroer hver af dem sine Fortienester og Fortrin, og tilkiænder den ene det øverste Sted i det finere Lystspil, og den anden i det borgerlige Drama (og Munken fra Carmel hører ikke til nogen af De-

lene) ligesom der heller ikke er mig nogen Rangforordning bekiændt, der satte den ene høit over eller dybt under den anden."

Jeg forbigaaer atter et Par Linier, der torde være en Levende ubehagelige, saa meget de end ere til dennes Fordeel, og vil meddele Slutningen.

"Af mit hele Forhold, Hr. Greve, maatte De iøvrigt have erfaret, at Vinding ikke er det, der driver mig, og at det sandelig ikke er for at tilveiebringe mig et mere eller mindre betydeligt Forfatterhonorarium, jeg atter tager den dramaturgiske Pen, hvis den paany nødes mig ihænde. At det dramatiske Studium aldrig har været mig en Næringsvei, men at jeg ærlig har opofret det Tid og Flid, og ikke ubetydelige Penge, tør jeg uden Praleri sige; heller ikke synes mit Adfærd i denne Sag at fornægte det. Ligesaalidt, Hr. Greve, frygter jeg, at jeg nogensinde skulde nedlade mig til at yttre Noget i Henseende til Deres eller Nogens Handlinger, hvorover enten Lov og Ret, eller Sandhedens mig endnu helligere Domstoel skulde have mindste Anke. Troer jeg mig beføiet til at tale offenlig, skal jeg lægge Vind paa, at vort, som det synes, forandrede Forhold, ikke derpaa skal faae mindste Indflydelse, som det overalt stedse har været min Bestræbelse i Alt, hvad der angik Publikum, aldrig at kiende enten Ven eller Fiende. Jeg troer mig langtfra ikke ufeilbar, giør ikke mindste Paastand paa enten at stemme for Publikum, eller at

stemme det; men at have en Stemme i det, og frit at torde give denne, troer jeg at have Fordring paa; og for end ydermere at undgaae enhver Indsigelse derimod, er det, jeg frasiger mig frie Entree. *) I øvrigt er jeg Dem forbunden, at De ikke tiltroer mig at være min Ven Rosings, eller Nogens Talerør; og kan — da jeg nu har udtalt med Directeuren — uagtet de ikke faa af mig uberørte Sidehug i Deres Skrivelse, bevidne Manden Ahlefeldt mit uforandrede Sindelag, og forsikre ham, at mit høieste Ønske er, af ham og Enhver at vederfares Ret, da jeg er overtydet om, at man endog, hvor man er misfornøiet med mine Handlinger og min Handlemaade, dog ikke skal misbillige mine Hensigter."

Fredensborg den 14 August. 1793.

K. L. Rahbek.

Tør jeg til mine Læsere vende mig med de samme Ord, som slutte Brevet til Greven? at man nu for Tiden vil have meget mod mine Handlinger, og min Handlemaade, misbillige min Tone mod en Mand, der, over mig i Stand og Stilling, var kommen mig

*) Grev Ahlefeldt havde nemlig udladt sig med, at man skulde give Os fri Entree, saa havde vi ingen Ret at give Stemme; et Marchalatsdecret, der ofte siden er rundet mig i Tanke, naar Frigiængere *en Masse*, vel endog med Theaterpersoner eller Semitheaterpersoner i Spidsen, have taget dem over, at ville overskraale, eller vel endog overtølpre den offenlige Stemme.

imøde med Tillid og Godhed, hvorfor jeg tilstod at være ham erkiendtlig, veed jeg; men man tillade mig at erindre, at vor norma morum ikke var slet saa ydmyg og underdanig, som Nutidens mod deslige Folk; at jeg troede at opfylde min Pligt, ikke blot mod Skuepladsen, der fra tidlige Aar har været mig saa vigtig og hellig, og selv mod Borgersamfundet, der i mere end een Henseende da var ilde tient med endog ubetydelige Opløb; *) men selv mod den Mand, hvem jeg, efter en da giængs Talemaade, her foreholdt Sandheden, som et Medusahoved, ved at sige ham frimodig og eftertrykkelig, uden at have egen eller Vens Sag at tale, hvad ellers ikke let torde blive ham saaledes sagt, og sige ham det aldeles under fire Øine, saa han kunde høre og følge, hvad han fandt rigtigt, uden Undseelse og Forlegenhed, men lade uændset, hvad han ikke vilde agte paa, uden at have behov at udlade sig videre derom, eller indlade sig derpaa.

At Ahlefeldt i det Sted fandt for godt at lade Gienparter af mit første Brev og sit Svar løbe om mellem de Fornemme og Store, havde jeg udentvivl Føie at fortryde paa, hvilket jeg og i Tilskueren gav tilkiende. Vistnok! hvad jeg skrev, det skrev jeg, saa det var ikke den Publicitet, han gav vor Brevvexling, men tvertimod, at han mig uadvaret lod

*) Af Minervas historiske Artikel 1793, Februar, vil man see, hvad Betydenhed da tillagdes deslige Ubetydenheder.

den løbe om underhaanden, jeg troede at kunne paaanke; hvorhos jeg dog bør tilføie, at jeg ikke har ringeste Tvivl om, at Copierne vare aldeles uforvanskede og uforfalskede; med alle sine Feil var Ahlefeldt en Mand uden Falskhed og Sviig.

Dette forandrede Forhold mellem mig og Ahlefeldt giorde ingen Forandring i mit Forhold til det rosingske Huus, ja end ikke til Rosing selv, saa fast han endog beholdt sin Plads paa Ministerialbænken, og havde mig altsaa tvertover for. Meget mere var de sidste to Trediedele af dette Aar, vel tildeels i Følge mine Kaars betydelige Forbedring, mellem mit Livs lysere Perioder, og bragde mig mellem en temmelig uafbrudt Række af fornøiede Dage, især fire, der endnu efter saamange Aars Forløb svæve mig i uudslettelig Erindring.

Den første mellem disse var Ophelias Confirmationsdag, der var i Ordets sandeste Betydning en Fest, helliget de reneste, de huldeste, de skiønneste Følelser. Ikke troer jeg, man lettelig vil finde et elskeligere Original til Tegnérs deilige Skildring af Confirmandinder,

De bævende Lilier stode
Stænkte med Morgenrødningens Farve, de ærbare Slutter,
Hænderne foldet til Bøn, og Øinene fæstet paa Gulvet,

end Ophelia, i hvis siælfulde Aasyn saa synligen læstes, at hendes Aand og Hierte var aldeles i og ved den høitidelige Handling; ikke kunde den rene Moderglæde

fremlyse inderligere, ikke den glade Faderstolthed udtale sig liveligere end hos begge hendes Forældre. Vel var det en skiøn, en festlig Dag, som ikke jeg ene med Rørelse erindrer endnu.

Af mindre høitidelig Natur var vistnok den følgende, men derfor ikke lidet kiær eller vigtig for mig. I det Huus, Rosings da beboede paa Fredensborgbakke, var en Art Haugestue, vakkert beliggende, lys og venlig, som især Mad. Rosing holdt usigelig af, men beklagede ofte, at den fraværende Eier, der i Følge Fredensborgs halvforladte Tilstand uden tvivl ikke havde synderlig Fordeel af sit Huus, ikke vilde koste lidt paa, at pynte den op. Dette hendes Ønske faldt, ganske mod hendes Forventning, ikke til Jorden; som jeg i Paasken var ude til Reckes, blev talt derom, og vor Ven O. C. Kynde, hvis Glæde altid var at tiene eller fornøie Venner, og der har en mangfoldig Duelighed dertil, svarende til hans Lyst, fandtes strax redebon at paatage sig at besørge mig Værelset betrukket med grønt Papiir, malet, o. s. v. Saa ubetydelig nu denne hele Sag var i sig selv, var man dog saavis paa, hvor kiærkommen denne Venneoverraskelse vilde være Mad. Rosing, at endog vore Veninder fra Ordrup tog derud, for at være tilstæde ved Indvielsen af dette lidet Venskabskapel. Heller ikke slog det feil; og uden Overdrivelse kan jeg sige, at, skiøndt jeg ikke er fremmed for den Lykke, at have nu og da kunnet giøre Noget, og det for

ædle, og mig kiære og hengivne Mennesker, er det maaskee neppe undet mig at skiænke Nogen en Glæde, hvorfor jeg har fundet renere og hierteligere Tak. Vistnok var den, der har giort saa meget for Andre, som hun, Mennesket til at sætte mere Priis paa det Hierte, hvormed Tingen skeedte, end paa selve Tingen; men vist er det og, at saa længe hun beboede dette Huus, jeg neppe nogensinde saae hende træde ind i dette simple, men hyggelige grønne Værelse, uden et Gienskin af hendes Glæde, da hun saa uventet første Gang saae det, og erfarede, hvorledes det var blevet til, tindrede i hendes til at fortolke de ædleste, reneste, og huldeste Følelser saa usigelig veltalende Øine; ogsaa nægter jeg ikke, at Alt, hvad der vandtes ved at flytte ind i den rummeligere og bedre Gaard, Rosing kiøbte Aaret derpaa, for mig ikke opveiede Tabet af dette Værelse.

Det var overalt, som Venskabs og de skyldfrie Glæders Velsignelse fra dette deres Asyl skulde udbrede sig over vort hele Samliv. Her samledes vi om Morgenen ved vor Caffee, og bød den nye Dag og hinanden et hierteligt Velkommen. Herfra gik vi freidige hver til sin Dont og Færd, hun at passe sit Huus, han, som var en graadig Læser, til sin Morskabsbog, Ophelia at see sine mindre Sødskende tilgode, Jette, der, blandt saameget andet af hendes hulde Moder, havde arvet Forkierlighed for dette Slags Sysler, at sørge for Gaardens Smaacreaturer, jeg op paa mit

kiære Qvistkammer til mit Skriverbord, hvor mine mangehaande Arbeider gik mig fra Haanden med Letthed, fordi de gik med Lyst. Naar min Arbeidstid var til Ende, indbød Rosing mig gemeenlig til en Lystvandring i Fredensborgs deilige Skove eller Hauge. Om Middagen samledes vi atter i vor kiære grønne Stue; naar Maaltidet med Tilbehør var forbi, tog Rosing gemeenlig ud paa Esrom Sø, at fiske, som var hans Yndlingsforlystelse, men hvori jeg ikke gierne tog Deel, om det saa blot var for alle de Finter, jeg maatte høre over min Uopmærksomhed og Ubehændighed, hvorved jeg, langt fra at fange Fiskene, blot, som man kaldte det, tracterede dem med Orm. I det Sted, gik jeg langt hellere op at læse med Ophelia, medens Mad. Rosing ved sit Syetøi sad mellem sine muntre Smaa, indtil Rosing til Thevandstid kom hiem med sin Fiskefangst til vor Aftensmad. Medens nu denne lavedes til, gik vi fire gemeenlig vor Aftenpromenade gierne ad den yndige Serups Vei,

> Ved Søens Bred,
> Hvor Aftensol sin milde Lyst udbreder;

og nu ved vor Hiemkomst, medens Bordet lavedes til, og indtil det blev Spisetid, sang i Skumringen Rosing, hans Kone, Ophelia med sin melodiske Stemme disse deilige thaarnegjældende Sange og Chor, hvori efterhaanden en efter anden af det tilstedværende Sangfugleskuld tog Deel, disse følelsesfulde og pleiselige yndelige Melodier, de søde barcarolske, graciøse, og munter-

nyske Qvad, der fra tidligere Dage vare mig saa kiære; vore egne ældre Viser med deres simple gammeldags Melodier, Ewalds: i kiølige Skygger, Bruns: Farvel min Sommer, den tullinske Dorimenes: kom, min Philint, nu Rosings egne vakkre Melodier til C. A. Lunds: Høit lyder Bedeklokke'ns Slag, til saa mange pramske, thaarupske, florianske Sange o. s. fr. Mange mit Livs blideste reneste Aandsnydelser har jeg paa senere Dage tabt een efter en anden; og endnu vedblive de daglig at forlade, og forsage mig; stod det midlertid til mig, endog med Opoffrelse af, hvad der af disse kunde være fremdeles tilbage, at gienkiøbe een, blev det udentvivl, at faae undertiden saaledes min: Sorger og Griller sungne til Ro, forgangne Dages Følelser i deres Blidhed og Skiønhed manede frem for mit Hierte. Dog — jeg har i det Foregaaende (3 B. S. 330) alt klaget disse mine Længsler og Savn; at de midlertid med fordoblet Liv fornyes hos mig ved Erindringen af de Dage, da jeg nød disse mit Livs Deliciæ i deres fuldeste Sødhed, er kun alt for naturligt.

Ikke kan jeg bedre give Begreb om denne Sommer, end med, hvad jeg paa det brogede gammeldags fløiels Betrækpapir, hvormed mit Qvistkfags to Smaavægge vare betrukne, fandt Kald og Føie at skrive, følgende rousseauske Skildring af hans glade Dage i de elskede Charmettes: "Dyrebare og saa savnede Øieblikke! ak begynder Eders elskelige Løb for mig paa

ny! rinder langsommere i min Erindring, end i Eders flygtige Følge I virkelig giorde. Hvorledes skal jeg giøre, for at forlænge efter Behag denne saa røreude og simple Fortælling, bestandig at gientage de samme Ting, og dog ikke kede Læseren mere ved at gientage dem, end jeg kededes ved at begynde dem stedse paa ny? Bestod endda Alt i Daad, i Ord, i Handlinger, da kunde jeg paa nogen Maade beskrive, fremstille det? men hvorledes udsige, hvad aldrig er sagt, giort, eller engang tænkt, men nydt, men følt, uden at jeg kan udtale nogen anden Gienstand for min Lykke, end denne Følelse selv. Jeg stod op med Solen, og var lykkelig; jeg spadserede, og var lykkelig; jeg var blandt Mine, og var lykkelig; jeg forlod dem, og var lykkelig; jeg giennemløb Skovene, Bakkerne, jeg omvankede i Dalene, jeg læste, jeg var ørkesløs, jeg syslede i Haugen, jeg samlede Frugter, jeg tog Haand med i Huusgjerning, og Lykken fulgte mig overalt; den var ikke i nogen Ting, der lader sig opgive, den var ganske i mig selv, den kunde ikke forlade mig et Øieblik."

Det tør maaskee blive anmærket, at just selvsamme mit Yndlingssted af min Yndlingsforfatter ligeledes findes udskrevet i Liebners Breve om Melneks Endeligt; men det være mig da tilladt at erindre, at hvad (3 D. S. 345) er sagt om mine Fortællinger og Skuespil, at der i dem alle findes Kiød af mit Kiød, og Been af mine Been, vel om saare faa, fra So-

phie Brauneck til Sløret, giælder i den Grad, som just om dem, hvori Melnek fremtræder; kun at mine Følelser, mine Grundsætninger, mine Erfaringer, tildeels mine Handlinger, ere, saa at sige, omplantede paa anden Grund, stillede i andre Omgivelser, udledede af andre Tildragelser, og forbundne med andre Følger; saa at man vel gienfinder af mig allevegne; men at det dog stedse bliver ugiørligt at reconstruere mig deraf. Man læse niende Bog af min nysnævnte store Mesters Bekiendelser, og man vil faae en Forestilling om, hvad Lise det er, for et fuldt, spændt, brusende, kogende Hierte, paa denne Maade i digtet Fortælling at skaffe Luft til, hvad det staaer Fare at sprænges af, ved at indslutte det i sig selv, frit her at udgyde, hvad det i Omgangslivet omhyggeligen troer at maatte dølge, alt for ofte uden at lægge Mærke til, hvor letteligt det just med denne sin Omhu røber, hvad det saaledes stræber at lægge Dølgsmaal paa.

Lod midlertid denne Sommer mig i det hele føle Sandheden i Eulalias henrivende Beskrivelse af den Lyksalighed, naar den ene Dag gaaer, som den anden, da torde mulig alt Tilskuerens No. 56 med Overskrift:

Han traf og de selvbudne Giæster,

bringe paa den Formodning, at jeg dog ikke saa ganske maa være gaaet fri for denne Landeplage; ogsaa var der især en, iøvrigt meget hæderlig, Kiøbenhavns Familie, der hyppigere, end det i det mindste var

mig tilpas, bär en kiøbenhavnsk Villegiaturas ærkesløse Kedsomhed over til os. Ogsaa var dette mig saameget mere ubehageligt, som disse Hiemsøgelser i Almindelighed vare Thevandsvisiter, og naturligviis Ophelia da maatte ned fra sin Læsning at hielpe sin Moder, at giøre Opvartning, og Honneurs ved Theebordet. Jeg fandt mig midlertid saameget taalmodigere i denne Forstyrrelse, som jeg foruden Reckes havde endnu et interessant Tilflugtssted her, og det paa selve Slottet. Allerede fra tidligere Dage var jeg i Anledning af mine smaa Geburtsdagsbestillinger giennem Digterinden Frøken Jessen bleven kiændt med hendes Veninder og Paarørende, den eiegode skiøntsyngende Jfr. Harbo, (død som Cancellieraadinde Deichmann) og Gerners Svigerinde, den i sine tidlige Dage saa skiønne, og bestandig ved en forunderlig over hendes hele Væsens udbredt blid Adel, saa interessante Jfr. Rask — siden Bispinde Hansen; senere havde jeg her faaet en mig saare kiær Paarørende i min Svoger Bygningsdirecteur Hansens forstandige og ædle Søster, Agathe Rissens Hiertensveninde. Synderligen træffer det sig, at just, som jeg er i Begreb med at begynde min Fortælling om denne Deel af min Fredensborgliv, erfarer jeg uventet af de offenlige Tidender, at denne min sande Veninde er bortkaldet af Døden. Efter mange Aars Adskillelse, hvori vore Veie og Stillinger paa vor Livsvandring førte os ad forskiellige Sider, har jeg atter paa senere Dage

nogle Gange havt den Glæde at mødes med hende, deels hos hendes Broder, deels hos hans Svigersøn, min flinke aandfulde Frænde Hetsch, og fundet hende aldeles uforandret. Det var, som vi Dagen før havde været samlede, saa aldeles var hun den samme i Omgang, og hvad i Særdeleshed var mig det kiæreste, aldeles sikker paa at finde den selvsamme i mig. Hvad Talen faldt paa, omtalte vi med samme Aabenhiertighed, samme giensidige Overbeviisning, ikke at misforstaaes eller mistydes, samme Forvisning, om ikke fraførstaf at mødes i vore Tanker, dog snart at ville enes om disse, som for tredive Aar siden. Sandelig, jeg vilde være høist uretfærdig mod en mig saare hellig og kiær Erindring, hvis hun ikke i denne min Erindringernes Bog fandt et hæderligt Sted. Endnu staaer mig tilbage at nævne, Siælen, eller rettere Livet i denne vakre qvindelige Kreds, min geniale Ven J. L. Rottbølls siælfulde, ædle, dannede Søster, der med en lykkelig Ungdoms hele yndefulde Livelighed, forbandt en usædvanlig dannet Aands, og et skiønt Hiertes kunstløse Værdighed. Det var iøvrigt, som om den hele Kreds sluttede sig nærmere om hende, da den vidste, hun snart skulde forlade den, for at giftes med en af mine ældste og høiagtede Universitetsvenner.

Da jeg nu saaledes, naar jeg blev jaget af mit Hi, havde Valget, til hvilken Side jeg vilde tye for at finde Omgang og Samqvem efter min Tarv og Trang, kan jeg vel ikke ganske nægte, at jeg, naar

der kom Bud op efter Ophelia at staae paa Pinde for de Fremmede, ønskede dem paa Bloksbierg; midlertid, naar jeg saae, jeg havde min Hat og Knortekiep oppe paa mit Tagkammer, eller ved Ophelia kunde faae en af de Mindre til at stiæle den ud af Haugestuen til mig, at jeg ikke skulde falde i Philisternes Hænder, samt lukke en Mellemdør, som jeg maatte forbi, listede jeg mig ned, sprang ud af et Vindue, og tog nu Veien ad den Side, som mit Hoved da stod til. Vistnok maatte jeg høre meget for min Særhed, og Omgangskræsenhed, ogsaa manglede der ikke paa Spaadomme og Forvarsler og Tegns Udlæggelser i saa Henseende; men at det just ikke var den rette Maade til at omvende og forandre mig, vil Læseren udentvivl af det Foregaaende kunne skiønne; tvertimod kom jeg begge Stæderne saa meget hellere; og det eneste Raad derimod, var, naar jeg, som rigtignok oftest traf, var sikker paa, endnu at have det bedre hiemme, thi der var jeg dog altid helst, saasnart jeg havde det her efter mit Sind.

Endnu maa jeg mellem denne Sommers gode Gaver nævne det nøiere Venskab, jeg indgik med den skiøntalende, underholdende, indgode Gutfeld. At jeg tidligere havde ønsket mig hans Kiændskab, som jeg i vore Studenterdage, udentvivl formedelst hans Deeltagelse i en Strid mellem Heiberg og Tode, havde forsømt at giøre, vil Læseren fra en Pudseerlighed i det foregaaende maaskee erindre. Begyndelsen til

vort Kiendskab skeedte udentvivl allerede forrige Aar, da jeg alt i dette Foraar finder under Monogrammet π i Tilskueren en Philippica af ham mod hans evige Vederstyggelighed, Spillesygen; og da nu Hirschholm laae paa min Vei mellem Fredensborg og Bakkehuset, og jeg paa mine idelige Fodvandringer mellem disse mine tvende Hiemstavne aldrig forsømte at gieste ham paa Ind- og Udveien, for at faae, hvad i vort Sprog heddе, en aandelig Næsevarme, knyttede dette Baand sig snart saa nøie, som det mellem to Mennesker, der indbyrdes havde saa mange kiære Berøringspunkter, nødvendigen maatte. Hertil kom endnu, at det var mig en sand og kiær Nydelse, især om Høsten, efter at Rosings var taget ind, at gaae om Søndagen til Hirschholm at høre ham præke, og da tilbringe Resten af Dagen hos ham.

At jeg ikke er competent Dommer over hans Prædikener, tilstaaer jeg meget gierne; at hans ualmindelige saavel indvortes, som udvortes, Svada bestak mig, er ikke usandsynligt; men at den eneste Feil, jeg fandt paa hans Prædikener at udsætte, var den just ikke almindelige Anke, at de vare for korte, er vist; og erindrer jeg saaledes især Kierulfs og hans Kones Brudevielse, som noget af det hierteligste, jeg har hørt, kun — som en strængere Dommer anmærkede — at det egenlig blot var Indledningen til en ypperlig Brudetale. Som Beviis paa den venskabelige Fod, hvorpaa vi stod, og hans elskelige God-

modighed, maa jeg fortælle, hvorledes jeg engang foreholdt ham hans Korthed. Det var, om jeg husker ret, Skiertorsdag, og paa Veien til Reckes, hvor jeg, efter Dagens Sprog, tog ud at giøre Støi i den stille Uge, bedede jeg paa Hirschholm, for at høre Gutfeld, og siden tilbringe Middagen hos ham. Han havde den Dag prædiket mere end almindelig smukt, men tillige usædvanlig kort. Da jeg kom hiem til ham efter Kirken, sagde jeg: "Jeg har en Skilling tilgode hos Dig." "Hvorfor?" "Jo jeg var paa Orgelet, og da de kom med Tavlen, troede jeg, Du, ligesom andre skikkelige Præster, var midt i Prædikenen; og lagde en Toskilling; men i det samme sluttede Du, og jeg kan ikke staae ved at give mere end een Skilling for et Qvarteers Prædiken." Gutfeld studsede et Øieblik, men fattede sig i det samme, rakte mig med sin elskelige Godmodighed Haanden, og sagde: "Nu! saa kan Du spise for den anden."

Det var udentvivl paa en af vore Aftenvandringer, ved et af disse Hirschholmsbesøg i denne Sommer, at vi, fordybede, som vi saa lettelig begge blev, i vore Samtaler, med eet fandt os i en Skov paa en lidet betraadt Sti, som han ikke selv ret vidste, hvor bar hen, men som bragte os op paa en skiøntbevoxen Bakke, hvor vi, da han ikke var stærk Fodgiænger udentvivl agtede at hvile os; men i det vi betraadte dens Top, overraskedes vi af det uventede Syn af tree høist elegante Figurer, sysselsatte med at rive Hø i

Sletten nedenfor, en høi, rank, velskabt ung Mand i fine hvide Underklæder, skinnende hvidt Linned og elegant Chaussure, og to ligeledes hvidklædte unge Fruentimmer, med fine sneehvide Soelklæder om Hovedet. Det var den os da begge ukiendte Grev Horn, der, som Medskyldig i Sammensværgelsen mod Gustav den Tredie, var landsforviist, og havde nylig kiøbt sig en liden Eiendom, Skovlunde, der i Egnen,

For, glemt af Verden, der at leve,
Og at glemme den igien.

Og sandelig, har jeg kiændt et Sted, der kunde synes bygt, jeg havde næsten sagt skabt, til et saadant Robinsonly, midt i en folkeriig Egn, var det denne Gaard, der ligesom skiulte sig i en tæt Skov, og hvortil man, i det mindste fra denne Side, kom af ovennævnte Fodsti, der slyngede sig saa synderlig giennem Træerne, og bar saa lidet Spor af Folkesied, at man ofte fristedes at kalde i Tvivl, om det og var en virkelig Gangsti.

De blev os vaer, og Horn, der, som en ivrig Kirkegiænger, alt havde hørt Gutfeld prædike, og altsaa kiendte ham, kom op paa Høien at hilse paa os, forestille os sin Kone og hendes Søster, og indbyde os hiem paa en Skaal Melk. Skiøndt vi ikke modtog denne Indbydelse, for ikke at forstyrre dem i deres Gierning, var nu dette høist interessante Bekiendtskab giort, og blev fra alle Sider ubrødelig fortsat, indtil Døden giorde Skilsmiss deri. Nogle franske

for hvem saa rigt og saa reent et Væld her aabnede sig med eet. Ogsaa finder man, ikke længe efter, at dette Kiændskab var giort; i Tilskueren for dette Efteraar, Svalerne, af Grev Kreuz, fordanskede efter et Manuskript, jeg af Horn havde faaet, med en Indledning, fuld af min daværende skiønne Drøm, om et litterarisk og politisk Broderbaand mellem Nordens Trillingfolk.

Endnu en Nydelse, som udentvivl denne Sommer tog sin Begyndelse, vil jeg her medtage. Ved et Besøg, jeg med Rosing, der ikke længe tilforn var bleven Frimurer, og der greb denne Sag med sin Ildsiæls hele Fyrighed, havde giort □ i Helsingøer, var jeg, da den ved indtrufne Omstændigheder savnede en Taler, kommet at tilbyde eller paatage mig, at forrette Embedet til videre. Ere end i Almindelighed mine Murerarbeider blandt dem, jeg har en mig ikke saa saare sædvanlig Forkierlighed for, sikkerlig, fordi de ere blevne til con amore, har jeg dog den Overbeviisning, at blandt alle slige mine skrevne og trykte Arbeider er intet, som jeg vilde sætte ved Siden af de Foredrag, jeg ud af Hovedet, eller egenligere talt, udaf Hiertet, holdt i Helsingøer. Jeg havde nemlig giort mig til Vedtægt, ikke at skrive disse, men, inden jeg forlod Fredensborg for at give mig paa Veien, at vælge mig et mig kiært og vigtigt Æmne, og da paa min to Miles Fodvandring at giennemtænke dette, og fylde Sindet dermed. Ved min Ankomst, naar

jeg havde faaet Støvet af mig, og giort mine øvrige Tilberedelser, lod jeg mig i Værtshuset give Pen, Blek og Papiir, og skrev da den vedtagne Broderhilsen, blot for at have noget i Haanden at hæfte Linene paa, naar jeg fremtraadte, og saaledes overvinde min (S. 75) ovenberørte Forlegenhed ved at fremstille mig; men naar jeg nu først var i Gang, gav det ene Ord, den ene Vending, den ene Tanke, den ene Følelse den anden, og jeg talte tvungen og vel, fordi jeg var levende overtydet om Sandheden af, og dybt gjennemtrængt af Vigtigheden i, hvad jeg havde at sige, vel og tilmeds fordi jeg fandt mig [illegible] med en Opmærksomhed, en Inderlighed, en Broderglæde, der begeistrede mig i inderligere Overeensstemmelse.

Ikke glemmer jeg siden den uforglemmelige første Forsamling, jeg der holdt, og hvorved jeg uden ringeste Betænkning havde til Theme valgt den Yndlingsdisciples: hvorledes Evangelisten Johannes, da han alderdomssvag ikke mere kunde prædike, lod sig bære i Menighedens Forsamling for at gientage den, hvad der havde var Summen af hans himmelske Mesters Lære: Mine Venner! elsker I og hverandre! Som ved disse Ord, hvormed jeg begyndte, syntes jeg at mærke en usædvanlig Bevægelse blandt Tilhørerne, men der kunde deltage paa nær; der unævnelige Stilhed, den Sabbatens deiligste Opmærksomhed og hellige Tro, og der naturligviis aldrig mere udtalte den Vigtighed, min Stemme satte mig til, og nu vandt mere og mere

Overraskelse, da efter mit Foredrags Slutning forrige Mødes Protokol, som blev oplæst, indeholdt adskillige Fratrædelser, der vare Følger af den Tvedragt, som just i den Tid deelte Byen, men var mig, som en Fremmed, aldeles ubekiendt; jeg erkiendte nu, hvor fuldelig, hvad jeg i mit Hiertes Eenfoldighed havde talt, var et Ord til sin Tid; og forekom det mig endog, som man ikke utydelig gav mig at forstaae, at det havde været at ønske, dette Freds og Samdrægtigheds Ord var tidligere bleven talt, da maaskee mangt et i Lidenskabens Overilelse løsnet Baand, torde blevet ubrudt og ubrødeligt.

Saa gavmild midlertid denne Sommer havde været mig paa Glæder, var det dog, som om det følgende Efteraar satte en Stolthed i at overbyde den i saa Henseende. Vistnok drømte jeg ikke om, hvad det gav, da i Slutningen af November, nuværende Mad. Heger, da Jfr. M. Schmidt, første Gang betraadte sin Hædersbane, som Lucette i Florians gode Moder; tvertimod havde tilfældige Omstændigheder giort, at jeg, skiøndt ingenlunde blind for hendes skiønne Naturgaver, interesserede mig langt mindre for hende, som overalt for Skuepladsen, end til enhver anden Tid maaskee vilde være Tilfældet; ogsaa erindrer jeg fuldvel, at Mad. Rosing, der havde usigelig levende Interesse for denne talentfulde Begynderinde, uden at tænke paa, at Klap og Bravo ikke lettelig var, hvad jeg havde at føre med, om Afte-

nen efter Skuespillet satte mig saa ivrig irette, fordi et saa meget lovende ungt Talent ikke var bleven opmuntret ved mindste Bifald, at jeg omsider, for at faae Fred, fandt mig beføiet at erklære, at just det var mig kiært, da saa ualmindelig smuk en Pige nødvendig maatte være af en særdeles hæderværdig Caracter, for ikke ved sin første Fremtrædelse at kunne regne paa en lydelig joyeuse Entrée fra talrige Bekiendte. At visstnok, saa fuldkommen hiin Paastand stedse siden har hiemlet og sandet sig, nogen Grund til denne Ligegyldighed vel laae i, at saavel Stykket som Rollen vare af, hvad en af mine Bekiendte kalder de stilfærdige, og hverken ved tragisk eller comisk Fiælebodsvæsen vakte Mængden op af sin Dvale, da der tillige ikke var nogen af de nysomtalte Vækkere ved Haanden, kan vel være. Om jeg midlertid i senere Dage, naar man har vildet giøre mig især qvindelige Debuter og Debutbifald til Maalestok, ikke blot for mulige Forhaabninger, men endog for virkelige Fortienester, har kaldet mig denne ædle Kunstnerindes aldeles ubemærkede første Fremtrædelse, og senere almeenerkiændte sande Kunstværd ihu, og er da bleven bestyrket i min stedsevarende Mistro til de sceniske Bæirlys, torde der vel være eet og andet at sige til mit Forsvar.

Men Efteraarets, og det hele Aars skiønneste Fest, og en af de allerhøitideligglade ste Dage i mit Liv, var den tredie November, Tyveaarsdagen efter,

mit ædle Ideal for Kunsten og Livet, Mad. J. C. Rosing, som Nanine i Voltaires elskelige Skuespil af dette Navn, første Gang havde, som Skuespillerinde, betraad Scenen. Naturligviis maatte jeg ønske at festligholde denne Dag, der for mig, ikke ene som Kunstynder, men i saa mangen anden Henseende, fremfor Alt med Hensyn til, hvad godt jeg paa Musernes og Livets Bane kan være blevet, maatte være mig saa dyrebar. Omstændighederne føiede sig heldigen, først i det, at Dagen, som en Søndag, var en Fridag for hende, og os alle, dernæst, at vi til en scenisk Fest havde Theater med Tilbehør, og Personale til redebon Tieneste, i D. D. L. S., der just da, efter et temmelig ustadigt Foraar, blomstrede i sin skiønneste Vaar, og ved de ikke saa fra Nyhavnsselskabet (s. 3 D. S. 224) indtraadte, alt forhen indbyrdes forbundne, for Kunsten varme, og tildeels saare talentfulde Medlemmer, havde faaet en Tilvæxt, der i Forening med de ligestemte Ældre, udgiorde et ualmindeligt Kunstsamfund, og for hvem, vel saa godt som uden Undtagelse, denne Dag var en Fest, som for mig, maaskee tildeels, fordi de erkiændte og vidste, hvad den var mig, deres kiære gamle Formand.

Spørgsmaalet var nu kun, hvad man skulde give, og her faldt naturligviis Tanken først paa de florianske af Samsø oversatte Skuespil, der i saa mange Henseender egnede sig til en saadan Vennefest. Men nu hvilket mellem disse? Gode Moder, som

allerede Titlen maatte lede vort Valg paa, spilte hun paa samme Tid selv, og saaledes, at dette Navn siden i vor Kreds blev hende eget, ligesom kort derpaa Dyveke Jfr. Schmidt, og senere Cendrillon Mad. Zink; det var altsaa ikke passende til hendes Fest, at vise hende, hvor meget slettere man kunde giøre, hvad hun giorde fortreflig, og det havde i det mindste ikke været noget Broderstykke at anmode nogen af Brødrene — thi den Tid spilte endnu ingen Fruentimmer i Selskabet — om at udsætte sig for denne Sammenligning. Man faldt da paa gode Fader, som var aldeles nyt, og i flere Henseender os passende, ligesom og Faderen var Noget, jeg trøstede mig til at slippe ikke ilde fra; men nu var Spørgsmaalet om Nisida. Rigtignok havde vi iblandt os en Yngling, der spilte netop det Slags Roller med en Hiertelighed, en Lethed, og en Sandhed, hvortil jeg sjælden har seet qvindelig Lige; men saa var vi igien forlegne med Nerine. Men see! Rosing, der med usigelig Interesse havde fra først af grebet Ideen, og med hvem jeg raadførte mig derom, vidste bedre Raad, ved at foreslaae Ophelia, der rigtignok i hver Henseende, med sit søde Organ, sit hulde, beskeedne, ungdommelig vakre Udvortes, sit lyse Begreb, og sit Datterhierte var, som skabt for Nisidas Rolle, behøvede kun at være sig selv, for at man i hende maatte erkiænde en god Faders Øiesteen. Da hun i sin tidligere Barndom adskillige Gange, som et af Me-

deas Børn, havde været paa Scenen, som midlertid i senere Aar begge Forældrene havde, som Livsbane, for lidet kiær, til at bestemme hende for, kunde hun saameget mindre være frygtsom ved at træde her frem for en liden Vennekreds, hvis Almeenyndling hun var, og hun samtykkede datterlig deri.

Alting gik fuldkommen efter Ønske. Rosings blev pro forma budne, jeg troer, til Langes, der naturligviis fremfor alle andre havde Deel i Hemmeligheden; under Paaskud, at de skulde underveis hente mig i Borups Selskab, hvor jeg var paa Prøve, og klædte mig om, bragte Rosing hende derop, hvor hun blev modtaget af sin hele Kreds, Langes, Kierulfs, Samsø, Schønheiders — om jeg ikke feiler — Liebenberg, og flere.

Dækket gik op, og jeg fremsagde en Prolog, som Foersom har tillige med samme Fests Epilog optaget i sin Nytaarsgave for Skuespilyndere 1805, og der — under en maaskee ikke ganske uheldig Vending — indeholder min udførlige Troesbekiendelse om hendes Kunstværd, som jeg saameget trøstigere kunde aflægge, da jeg var sikker paa Almeensamtykke i den Kreds, jeg talte for.

Nu kom Skuespillet. Modtaget fra Begyndelsen, vel og for den vakre Fremstilling af Nerine og Cleante, med velvillig Opmærksomhed, vandt Stykket mangefold fordobblet Interesse fra det Øieblik, Ophelia traadte ind som Nisida. Adskillige overra-

stedes ved dette uventede Fremtræde; andre, der havde været tilstæde ved Moderens første Fremkomst, gienkaldte dem levende denne, og for Alle uden Undtagelse var det, som om det Almeenvelbehag, der læstes paa alles Ansigter, der, giennem den opmærksomste Stilhed, dog nu og da i enkelte ubevogtede, under alle andre Omstændigheder ubemærkede og umærkelige Ytringer, halv ufrivillig yttrede sig, var hver Enkelts Triumph, saa enhver følte sig i Moderens Sted, der saaledes og ved en hende saa festlig Leilighed saae sig leve op i en saa indtagende Datter.

Forestillingen sluttedes med ovennævnte Epilog, der, mellem mig og den paa sin korte offenlige Kunstbane for lidet paaskiennede Egholm *), gik med saadan Livelighed og Sandhed, at Ophelia i Coulissen overrasket tog den for Alvor, og udbrød i et Fy! der uden tvivl ikke blot blev hørt af os paa Scenen; men snart kom hun rødmende efter, at hvad hin Diabolus rotæ sagde imod Festen, vel endnu var det meest smigrende, der var sagt Dagens Dronning til Roes; og fandt denne Vending hos saa høist competente Dommere, som

*) "Qu'on me rende les reves de ma jeunesse, & dussent les lieux, ou je fis resonner les cordes de ma harpe, avoir changé d'aspect et de forme, ils seroient encore peuplés pour moi."
"Et par qui?"
"Par les morts, repondit le menestrel."
Les Albigeois T. 1, chap. VII.

Qvinctil Kierulf, Rhadamant Samsø, og fremfor alle Vennekredsens fiintfølende Musarion, særdeles Bifald.

Efter Forestillingen gik Toget, Mad. Rosing til ydermere Forundring, ud til Skydebanen, hvor et festligfro Vennemaaltid sluttede denne Glædeshøitid. En Begyndelsessang af vor Liebenberg, præget med hans hiertelige Sandruhed, indviede Maaltidet; det sluttedes med en Vexlesang af mig, hvori samtlige Deeltagende erkiendte en tro Gienlyd af deres Følelser, som af mine; og hvad end Dommen om Slutningsstrophens poetiske Værdi maa blive, kan jeg dog ikke nægte mig at afskrive den her, som en Prophetie, der ustridig over samtlige Tilstedeværendes dristigste Forventning er opfyldt, og tildeels endnu vedbliver at gaae i Opfydelse:

Længe du vor Scene pryde!
Længe Kunstens Mønster vær!
Længe dine Venner nyde
Fro din Lykke og dit Værd!
Længe, længe, længe være
Du din Mages Held og Fryd!
Længe dine Børn du lære
Dydens Vei og Dydens Fryd.

Endnu fulde 30 Aar efter denne Dag vedblev hun at pryde vor Scene, hvoraf hun omsider forsvandt uden at dale, var indtil sin sidste Fremtrædelse Kunstens Mønster derpaa, og vil vedblive at være det, saa længe der lever en Skiønner, som bevarer hendes

Mesterværkers Minde; endnu nyde hendes talrige Venner glade hendes Værd, og den hendes Lykke, som det ikke staaer i den blinde Gudindes Magt at give eller tage, et velført Livs uskatteerlige Hukommelse; fulde 25 Aar derefter levede hun med og for sin Mand, og sætte i hans sidste tunge Dage Hæderskrandsen paa det Hustru- og Huusmodermonument, hun i deres 40 Aars Samliv havde daglig uafbrudt bygget paa; Børn, Børnebørn, og Børnebørns Børn, omgive, elske, velsigne hende. Sandelig! ikke veed jeg at have seet det fierde Buds himmelske Forjættelse fuldeligere at opfyldes; men ogsaa leve endnu de, som med mig ville vide og vidne, at det, der tidligst fremfor Alt tildrog hende den almene Opmærksomhed og den almene Høiagtelse, var, hvorledes hun efterkom den tilføiede Betingelse ved at hædre Fader og Moder! Held over hendes hæderrige Graahaarskrone!

En Silding fra Sommerens og Høstens skiønne Glædesflor, vel nærmest et Skud fra nysnævnte Blomst, var Høitideligholdelsen af min ikke længe efter indfaldende Fødselsdag i samme Vennekreds, og ligeledes indviet med et liebenbergsk Venneqvad. Det er aftrykt i det sidste af Pram udgivne Minervahæfte, men Forf. Afskrift, som han gav mig deraf, bevarer jeg erkiændtlig tilligemed min Ven, Lector P. Møllers Sang paa mit Livs skiønneste Hædersdag, 16 Julii 1825, som tvende Adelsbreve, der ikke for al Jordens Patenter og Diplomer ere mig fal, satte jeg end ulige

høiere Priis paa disse, end jeg nogensinde har giort, eller haaber at ville giøre.

En betydelig Forandring i min Stilling og mine Kaar foregik nu uventet, da ved Aarets Slutning min Ven Pram overraskede mig, ved at overdrage mig Redactionen af Minerva. Hvad der just da bevægede ham til at frasige sig den, kan jeg efter saa lang en Række af Aar ikke opgive. Længe har jeg staaet i den Tro, at Ubehageligheder i Anledning af det kostelige og med Danneborgeren T. Rothes særdeles Bifald hædrede Stykke om den fiortende Skaal udbragt i et londonsk Selskab den 14 Julii 1791, bragte ham til saaledes at indskrænke sin litterariske Virksomhed; men da dette Stykke findes i Augusthæftet s. A., og han endnu efter den Tid næsten halvtredie Aar fortsatte Minerva, kan dette, saa nær han end i sin Tid tog sig det, ikke nu have været Anledningen. At han for den historiske Artikel fra Begyndelsen paadrog sig Miskiændelse og Misgunst, er forhen (3 B. S. 129) berørt; glad var han derfor, da han ved Enden af 1792 kunde overgive den i en Vennehaand, i det hans alle Alderes Yndling, Dr. Jens Kragh Høst, med Begyndelsen af Aaret 1793 paatog sig dette Arbeide; og skiøndt han kun vedblev tree Maaneder, var dette dog maaskee just de allermeest mislige, da Anmældelsen af Justitsmordet paa Ludvig den Sextende, og de tvende ovenomtalte Opløb indtraf i dem. Hvad der midlertid foranledigede, at

han efter saa kort en Frist gav, og Pram tog denne Byrde tilbage, veed hverken Dr. Host selv eller jeg nu at sige; at Pram giorde det ugierne, og fandt sig som sædvanlig lønnet derfor, vidner han i sin Afskedsartikel med disse Ord: "at en saadan Optegnelse, endog compileret med største Flid og Omhu, og med redeligste Sandhedskierlighed, med koldeste og varsomste Bedømmelse, er dog saa møisomt, saa utaknemmeligt et Arbeid, at den mere maatte være at fortænke, der uden bydende Nødvendighed foretog sig det, end den, der efterat have været forleedt til at forsøge det, unddrager Arbeidet den brændte Haand."

Hvor, naar, hvorved og hvorpaa min Ven her brændte Haanden, kan jeg efter saa lang forløben Mellemtid ikke oplyse, ligesom jeg heller ikke, ved at giennemløbe de sidste Hæfter, har kunnet opdage, hvor den skiulte Ild, hvorpaa han brændte sig, egenlig kan have ulmet under Asken. Vel omtaler Pram i sin endelige Afskeed blandt andre Grunde i Særdeleshed, at man i politisk physisk Magazin havde villet kalde ham til Ansvar for en i et indrykket anonymt Stykke om Landsbypræster løselig henkastet Anecdote, om en ubarmhiertigen nærig Fødselshielper; men da han tilføier: "at dette og mere giør, at han ikke vil have mere med Maanedskriftets Udgivelse at bestille, og har deri fra nu af ingen Andeel mere," har man sikkerlig Grund at antage, at hiint ubenævnte mere, vel tør have havt Hoveddelen heri; og

at det ikke maa have været Smaating, hvorover man her har villet lægge ham for Had, skiønnes bedst deraf, at han, end hans øvrige med det reneste Borgersinds, den strængeste Retskaffenheds, og den fuldkomneste Dannisheds Præg betegnede Arbeider ikke at omtale, ikke i sit af den inderligste Deeltagelse i Frederiks og Marias Vee og Vel, den meest brændende Erkjendelse af deres Menneske- og Fyrsteværd, udvældede herlige Qvad i Anledning af Kronprindsens førstefødte Datters Død, troede at kunne finde tilstrækkeligt Vidnesbyrd for den Dannerhuldskab, hvorpaa hans Avindsmænd og Anklagere vilde kaste Skygge.

Ogsaa erindrer jeg meget bestemt, at han, blot fordi han ansaae det for Pligt mod sin gamle Medbestyrer, tilbød mig at tiltræde Redactionen af Minerva ved hans Afgang; men at det ingenlunde var hans Ønske, jeg skulde modtage den, da han tvertimod alvorligen og indstændigen, og med sit eget Exempel, foreholdt mig det vovelige derved, da han sikkerlig ikke i sin knappe Stilling vilde opgivet en aarlig Indtægt af 600 Rigsdaler, naar han ikke, med Hensyn til sin Fremtids Lykke, havde høist vægtfulde Grunde dertil.

At disse Grunde ikke vare de, der hos mig kunde være de virksomste, at jeg, ligesaalidt da som nu, kiændte anden Frygt end den at handle ilde, og at jeg, skiøndt neppe af Gierrighed, altid gierne har modtaget hver lovlig Erhverv, Arbeid kunde vinde mig, vide mine Læsere udentvivl noksom af det foregaaende.

Jeg paatog mig da Redactionen uden Betænkning, og hvorvel jeg næsten begyndte den med tomme Hænder, da det hele Forraad uden tvivl bestod i det flobergske Stykke om Jernværkerne, havde jeg det Held, at Nationens Edle bevarede mig samme velvillig hielpsomme Sindelag, som de havde viist min hæderværdige Forgiænger. Ikke blot rakte mine nøiere Venner mig rund og hielpsom Haand; Thaarup f. Ex. med tvende skiønne Taler, hvoriblandt den, der brammer med det navnkundige Sted: **Denne Frihed (Meningsfriheden) er det sande Frihedstræ, og det plantede en Konge;** P. A. Heiberg med den bekiændte 28 og 29 Januarsvise, der ved sin Slutning:

Leve Kongerne paa Jorden,
Naar de elske Lys og Orden,
Leve Christian og hans Søn!

var som Festsang til hin thaarupske Tale, og hvor den mærkelige Linie

Leve de, der tog Toulon,

den Tid giorde saa særdeles Opsigt, ligesom følgende Sted i en ligeledes af A. G. Thoroup Minerva meddeelt Sang:

Forbandet den, som Mistroes Sæd
Vil mellem Folk og Konge sprede;
Han røver hver en Siæl sin Fred,
Fra Folket Held, fra Kongen Glæde;

saaledes Rein, Philip Rosenstand, Mad. Buchholm, Prof. Ramus o. fl; men strax andet Hæfte prydedes af Christian Colbiørnsen med den kostelige Tale, som

man med Føie kunde give Navn af Danneborgerens Troesbekiendelse; sammesteds findes fra Ewalds maaskee genialeste Jævning, den ældre Trøiel, det vittige Brev fra Parnas, indsendt fra Forfatteren faa Dage for hans Død; næste Maaned meddeelte T. Rothe mig H. S. Holtens interessante Beretning om det ved Slotsbranden ødelagte Naturalmusæum, som Arveprindsen til sin Søns Dannelse havde anlagt, med et Brev, hvoraf jeg vilde ansee det uforsvarligt mod dannessindede Læsere ikke i det mindste at meddele følgende:

"Her, min kostelige Ven! er et Stykke for Minerva, det er ikke uvigtigt, lad det komme i den nærmeste forhaanden!"

"Sæt De saa lidet til af deres eget; Sagen fortiener det — Vedkommende have maattet indrette dette saaledes, at Arveprindsen kunde see det, bifalde det. — Et Ord om Fyrsters Opdragelse; man vil ikke giøre den Unge til Entomologies, eller Botaniks Professor; det kunde vel mangen Hofskrands faae isinde at sige. Smuk Samling af Landkort var der. Historie, Statistik, dermed, som Hovedsag. Degen veiledede til Kundskab i Physik og Mathematik. Det er et godt Hoved, denne Degen!*) Alle Schous Optegnel-

*) Ja vel var han et godt Hoved, denne Degen! og vilde den hellige Pligt mod min afdøde Collega, mangeaarige Ven, høiagtede Medbroder i Selskaber for Sandhed, ikke at svige

ser, Haandskrifter tabtes. Hvo vilde ei synpathisere med ham? opmuntre ham? Dronningen havde foræret den Unge Lipperts Dactyliothek; De kunne tænke, at Schou brugte det. Kunstsmag havdes i Sigte. — Abildgaard, den philosopherende Kunstner, gav mangen Idee. For Alt nogle saadanne Ord, der kunne binde Faderen Ideen paa Hierte, at ville fortsætte Planen for Gavnets, for Hædrens Skyld. Det kan være nødvendigt at faae ham fast i dette Stykke. Af physiske Instrumenter var allerede nogle; flere vare bestilte; Bugge, samt Tønder Lund, Wahl, Schumacher, Spengler, besøgtes i Spadseringstiden. Fabriker faaer vist deres Tour; ogsaa Haandværker." —

"Om Dagenes Beskaffenhed for Dem taler jeg ikke. Jeg tænker desmere."

"Vær velsignet, hav mig kiær

28. 3. 94. T. Rothe."

Af Efterskriften, hvori Anmodningen gientoges, at Stykket maatte komme i næste Minerva, og ikke

---

ham for dette en T. Rothes hæderfulde Eftermæle, allerede være nok til at beføie mig til at meddele Ovenstaaende, med Tillæg: at jeg mellem samtlige mine academiske Medborgere — maaskee Abraham Kall ene undtagen — ingen har kiendt, der ved mangesidige Kundskaber, hvis Mangfoldighed og Forskiellighed ikke giorde hver enkelts Grundighed ringeste Afbræk, fortiente i hæderfuldeste Betydning Navnet af Polyhistor.

mærkes, at være kommet fra ham, maa jeg endnu afskrive følgende: "Luftpumpe, Electriseerlad, Mikroskop, Andet var bestilt; det er saa vigtigt, at man paanøder Fyrsterne Følelsen, at Videnskabsmænd kunne skaffe dem Ære, og skaffe dem den, naar de ere Videnskabernes Venner. O kostelige R.! tael vakkert for de sande Videnskaber; de have saa faa, faa Talsmænd hos os. Geniesagen ville alle, alle hylde; den Tieneste er saa let at røgte; kan saavel more Phantasie, tillade saamegen Adspredelse, Ørkesløshed, Leeg."

Erindrer man den Feide, T. Rothe ikke længe tilforn med den sandelig ikke lemfældige Modstander, N. Abildgaard, havde havt, giør det hæderlige Vidnesbyrd, han her i fortroligste Vennevold giver ham, begge Mændene ikke liden Ære, der sikkerlig neppe formindskes derved, at denne Berømmelse bagefter er tilføiet ovenover, paa det Manden end ikke i et Vennebrev, der ikke kunde komme til hans Kundskab, skulde berøves den ham tilkommende Roes. At jeg ikke efterkom den mig giorte ærefulde Opfordring, at sætte noget til af mit eget, lader sig af, hvad Rothe kalder Dagenes Beskaffenhed for mig — hvorom snart — kun alt for vel forklare. I Henseende til Rothes Advarsel i Efterskriften om de sande Videnskaber i Modsætning til Geniesagen, kunde jeg anføre Ciceros herlige Ord i Talen for Archias: Alle Videnskaber og Kunster (studia humanitatis) ere forenede

ved et Slægtskabsbaand", der, torde jeg lægge til, atter indslynger disse samtlig i de borgerlige og huuslige Dyders Kiæde. Den Aand, der qvad og qvæder i Ewald, Thaarup, Oehlenschläger, er den, der tænkte, og tænker over Borgerens og Samfundets vigtigste Anliggender, i T. Rothe, Birkner, A. S. Ørsted, der i Wahl, Steffens, H. C. Ørsted granskede og gransker Naturens Løndomme o. s. fr. Men skulde det ikke være den samme, der i Carl Jessen, og hans kiække Vaabenbrødre saa ofte bød fiendtlig Overmagt trods; der bragte Schrødersee Fædrelandets Moderkald at ile i sin Heltedød; der smilede paa hin unge Søhelts Læber, da han med Ulivssaaret hiembragtes fra 31 Augusts Hæderskamp? Dog det tør være nok at henvise til en T. Rothes egne af mig saa ofte anførte gyldne Ord i hans maaskee ypperste Skrift: "hvad er Publikum?" hvor han blandt de mange Midler til at giøre Publikum maalløst, eller dog mærkelig dæmpe dets Røst, næstefter Statsspioner, venedisk Inquisition, og Bastiller, trælbindende Bogcensur, og Publicitetsfordømmelse, blandt det, der hindrer Oplysning, og dæmmer mod Almeenphilosophie, nævner Begunstigelse af Leeg og Sviir, af Overdaads Brammen og Fraadseri fremfor Videnskab og Siælekraft, af Overtro og Kiettermagerie, dette kraftige Middel til at forfærde Mennesker, og udbrede Dorskhed. Og nu umiddelbar derfra gaaer han over til, at man fremstil-

ler Digterne, som sultne efter Brød, og Skribenter, som Boghandlernes Daglejere, og atter derfra til det fordærvelige i at stemme Nationalskuespillet ene til at more bløddeligen, og altsaa at holde borte derfra, alt hvad ene kan giøre Skuepladsen, dannede Menneskers Besøg, og fremfor Alt Monarkens Beskyttelse og Statens Understøttelse værdig, imod at de der slaugiøre Publikum med alt det for den sande Menneskefornuft smaaglimrende og morende Flittertøi, hvis udførlige Opregnelse jeg maa ønske læst hos ham selv. Og da see man fremdeles, hvad han videre sætter ved Siden deraf, som virksomt for at nedstemme Drifter og Tanker, fra Livegenskabets Apotheose, og indtil Uselheden paa baiersk Maade*), at give Stauferne nok at giøre med Curialarbeide, saa de vel skulle lade være at tænke paa Andet; og jeg vover at haabe, at man vil finde mig undskyldt, om ikke uskyldig, naar jeg overlader de — af ham saakaldte sande — Videnskabers Sag til deres fødte og rette Talsmænd, og indskrænker mig til, at tale efter bedste Evne for den Sag, jeg havde giort til min, den at advare, advare med Alvor og Kraft mod al Vanhelligelse af Genie og Kunst til Terner af Adspredelse, Orkesløshed, og Leeg. At jeg ærlig og utrættelig har giort dette, og giør saa endnu, er jeg mig bevidst; at jeg har giort, og giør det

*) Sie sollten ihm so viel zu thun geben, daß er das Schreiben lassen müßte.

ved mangen Leilighed, hvor det er lagt mig til Last, er nokſom bekiendt; men altid har jeg ſagt, og afla- der ikke at ſige, ſom Jean Jacques ved lignende Anled- ning: "Jeg har Uret, hvis jeg ved ſaadan Leilighed har taget Pennen uden Nødvendighed? men kan jeg være at dadle, naar jeg har giort, hvad jeg burde? for at beſvare mig, maa man have et Fædreland at tiene, og mere Kierlighed for ſine Pligter, end Frygt for Menneſkene."

Da jeg iøvrigt tilfulde erkiændte, hvad det var at træde i en Prams Sted, tog jeg ſtrax utrættet og ikke ganſke uheldig Haand i Arbeidet, ſom Eragtningen om anonyme Skribenters Navngivelſe, Fordanſknin- gen af Heines Program om Roms agrariſke Love, det — til min gamle Lærer Tetens, ſom Medlem af Commisſionen over Theatrets forfaldne Financer — udarbeidede Forſlag til Theaterbeſtyrelſens bedre Orga- niſation, hvilket, ſkiøndt den Tid talt i Luften, blandt ſaamange andre af mig ſpildte Ord i ſlige Anlednin- ger, jeg ſenere har ſeet ſkiænket en hædrende Op- mærkſomhed af en af Theatrets oeconomiſke Beſtyrelſe høiſortient Hædersmand, m. m. Theaterartiklen, og den hiſtoriſke, ikke at omtale. At den ſidſtnævnte foruden ſine ovenberørte Vanſkeligheder, dem jeg ved at tage Prams ovenanførte Ord til Indgang, vedgik at have for Øie og i Hu, ydermere gav mig ikke lidet Arbeide, i det jeg nu nødſagedes at gjøre mig et egen- ligt Studium af Dagens ɔ: den franſke Revolutions-

Historie, den jeg hidtil blot som Dilettant havde giort mig bekiendt med, er let at fatte; en kiær Løn for dette Arbeide har jeg imidlertid nylig høstet, i det ikke blot Sandsigeren P. A. Heiberg, ved at anmælde i en fransk Journal den da bebudede Oversættelse af Mignets Revolutions-Historie, har givet min Beundring i disse Begivenheder et hæderligt Vidnesbyrd; men da jeg ydermere, ved at fordanske dette berømte Værk, fandt dets Fremstilling af Revolutionens første Epoke, indtil 18 Brumaire, saa aldeles overeensstemmende med det Udkast deraf, jeg i Qvartalskriftet for Sandhed gav, at man kunde være beføiet at troe, begge Skildringer vare tagne af eet Speil, der i det mindste var Upartiskhedens, om ikke Sandhedens eget.

At midlertid Hamlets Bandlysning over Skiønheden, ogsaa hviler paa Skribenten: Vær reen som Iis, vær kold som Snee, og du skal ikke undgaae Bagvaskelse! er noksom bekiændt, og dobbelt maatte det være Tilfældet i en saadan almindelig Meningskrig, hvor Alles Haand var mod Alle. Dog var det ikke den tornefulde historiske Artikel, eller Minerva i Almindelighed, men meget mere den ellers — ikke til dens Berømmelse saakaldte — moderate danske Tilskuer, der brændte sig, skiøndt jeg ikke vil aldeles benægte, at samme ved denne Leilighed, blandt andre fremmede Synder, torde have nogle af Minervas at bære.

Det er i det foregaaende berørt, at Toulons Gienerobring her vakte megen Sensation; og fortalte Altonas alvidende politiske Journal, at i denne Anledning de her sig opholdende Franske havde villet give en Fest, hvorved adskillige parisiske Datidsceremonier, deriblandt en Fornuftgudinde, skulde forekommet, men at Politimesteren havde ladet den forbyde; en Fortælling, som Minervas historiske Artikel berigtigede. Omtrent paa samme Tid blev jeg med flere af min Kreds anmodet at tage Deel i et saakaldet Subskriptionsbal, som, hvis jeg ikke tager feil, nu afdøde Secretair Biørn forestod, og hvor Rosings, Heibergs, og flere af mine Nøieste vare tilstæde. Tilfældig holdtes dette i en daværende Giestgivergaard, hvor en Club, der talte mange diplomatiske og aristokratiske Medlemmer, havde Værelser, og til Uheld den Dag havde holdt Dinée. Efter deres Maaltid fik Adskillige af disse Herrer Lyst til at see paa vort Bal, eller vel rettere paa vore Baldamer, og begav dem til den Ende ned i Forværelset, hvor Vertinden skiænkede Thee, og hvor Musiken var; een og anden maa midlertid have listet sig ind i Dandsesalen selv; thi jeg erindrer meget tydelig, at Mad. Rosing, som jeg dandsede med, i det vi skulde føre ned, studsende spurgte: hvad giør han her? og nævnte en mig da personlig ubekiændt Diplomat; men inden jeg kunde faae svart derpaa, eller maaskee engang giort mig egenlig Tanke derom, skilte Touren os ad, og jeg

ændsede det ikke videre, før jeg havde dandset ned, og nu mellem de ikke dandsende Mandfolk, Rosing, Heiberg, og flere saae nogen Røre ved Indgangen til det andet Værelse, og erfoer da, at adskillige Uvedkommende havde behaget at giæste os, men var viist ud, hvilket jeg ikke lagde stort videre Mærke til, da mellem dem, man nævnede mig, var Personer, der havde et Slags Hævd paa sligt.

Til Uheld behagede disse respective Herrer, som udentvivl maatte høre et og andet for dette Eventyr, først at foregive: de kom, da de havde hørt, det var Toulonsballet, og siden, da man ikke vilde tage dette Paaskud for gyldigt, at tye til et end insolentere, hvorved jeg fandt mig nødsaget at lade en Petronius Vækker skriftlig irettesætte Tilskueren for hans Uaarvaagenhed i "ikke at have bemærket, eller omtalt "den af nogle excentriske Personer for nogle Dage siden "begaaede Grovhed, uden Tilladelse, og under et "Paaskud, hvis Usandfærdighed ved første Øiekast "faldt i Øinene, af næsviis Nysgierrighed at ind"trænge dem i et borgerligt og sluttet Selskab, hvor "adskillige af den agtværdige Middelstand morede dem "med at dandse." Og gav jeg nu under mit eget Navn til Giensvar herpaa, "at denne Sag ikke var "nær saa farlig, som den her og i det omløbende Rygte "giordes, da bemeldte Uvedkommende ikke i nogen "Maade forstyrrede Selskabet, eller indtrængte sig "blandt samme, men holdt sig paa deres rette Sted

"i Værelset udenfor, bagved Musikanterne, hvor —
"som af Vonner og Vanner kunde sees — Domestiker
"og andre slige Nysgierrige altid have Lov at gabe
"paa, man dandser, hvilket man da ligesaa lidet kunde
"formene hine, som de Kudske og Tienere, der stode
"her siden; hvad dette Blads Udgiver saa meget des
"vissere kunde forsikre, da han selv var af Dandsesel-
"skabet." Jeg berørte nu deres Foregivende, at de vare komne i Formodning, det skulde være det toulonske Bal, som usandsynligt: "da de ikke let kunde faldet paa, der at vente at slippe med at vises Døren, men altid maatte giort dem Regning paa langt ubehageligere Frugter af Friheden." *) "Hvad der kunde, eller vilde skeet, om de virkelig havde indtrængt dem i vort Selskab — sluttede jeg nu — lader sig ikke bestemme; formodenlig vilde de have erfaret, at man i Danmark ogsaa har Frihed, at Huusfred er en betydelig Deel af denne Frihed, og at man veed at haandhæve den; men som Tingene nu vare, kunde ingen optage dem det fortrydeligt, da de ingen dermed

*) Et Par her udeladte Linier angik en Tilstedeværende, med hvem jeg da havde personligt Udstaaende; men der i vore modnere Aar, uden at jeg har havt den Ære at giøre hans personlige Kiendskab, bestandig er nævnt mig, som en saa hæderlig Mand, at jeg ikke kan overtale mig til at gientage, hvad Ungdomsømfindtlighed den Tid gav mig i Pennen.

kan have fornærmet eller fornedret uden maaskee sig selv."

At Vedkommende ikke blot ikke bleve uvidende om den dem her givne Beskeed, men endog ikke havde kunnet bare dem for at lade et Ord falde derom til Bernstorf, veed jeg fra sikker Haand, samt at han, som den Tid hædrede mig med sin Bevaagenhed, med Hyldest havde modtaget Tilegnelsen af Tilskuerens tredie Aargang, og giennem min gamle Ven, Cancelliraad Pehrson (s. 1 D.) meddeelte Minerva høist interessante diplomatiske Actstykker, loe deraf, og sagde: det var godt nok til dem.

Forrige Aars gode Dage vedblev endnu. Saavel Minerva som Tilskueren modtoges med Godhed af Publikum, og fandt rund og riig Understøttelse af Litteraturens Ædlinge, blandt hvilke Samsø især tildrog Tilskueren Opmærksomhed og Yndest; en riig Aandsnydelse var mig aabnet de tree Ugeaftener, jeg tilbragte hos Prindsen af Augustenborg, der ikke blot giorde sig en Glæde af at meddele mig af sin høist interessante Brevvexling med en Schiller, Platner, Dohm, Baggesen o. fl.; men fornemmelig frydede, og hædrede mig ved det rige Væld af dyb Selvtænksomhed, mangesidige Kundskaber, og den sieldneste Humanitet, han oplod mig i de høist interessante og frimodige Samtaler over samtlige Dagens politiske og litterariske Anliggender, hvorved vore Ideer vel ikke altid gik Haand i Haand, men dog stedse mødtes ved samme

og Menneskepligter kaldte Brødrene andensteds, og især, da Münter med Forundring spurgte mig, om jeg ikke vilde op til Prindsen af Augustenborg, at hielpe ved Flytningen.

Dog hertil var det nu allerede for silde; den ulykkelige Vei, Ilden havde fundet ved at styrte sig giennem en oprindelig til en Trappe bestemt Aabning, og hvorved den pludselig paa eengang slog ud fra Kiælder og Tag, og saaledes bespændte hele den uhyre Steenmasse, lod ikke længere tænke paa Bohave; man skialv blot for Mennesker, og modtog bogstavelig enhver af Slottets Beboere, man gienfandt, som een, der var reddet af Ilden. Saaledes iilte jeg senere hen paa Aftenen til min ovenomtalte Veninde, at lykønske hende i sin Frelse, hos vor fælleds Ven Doctor Birch paa Vaisenhuset, og bragte hende der den hende bestemte Bog, hvor jeg foran skrev fire vistnok lidet poetiske, men høist hiertemeente Linier til Farens og Frelsens Erindring. Saaledes mindes jeg min Følelse, da jeg mødte nuværende Kammerherre E. Bülow — der fra sine Pagedage, og det ikke blot, fordi han da var Kierulfs Yndlingsdiscipel, havde været mig særdeles kiær — og han fortalte mig, at han i det, han leende irettesatte sin Tiener, der havde indpakket hans Tøi, blev af en Nabo kaldt ud paa Gangen, og Faren nu med eet blev saa overhængende, at de maatte alle tre ile derfra, og lade Alting brænde. Saaledes erindrer jeg den særdeles Interesse, hvormed jeg hørte

paa Danneborgeren Knudsen, der, kiændt med alle Slottets Braaer og Veie, med den Uforsagthed og Redningsiver, som han siden fik kun alt for hyppig Leilighed at lægge for Dagen, havde frelst adskillige Brandfolk*), der qvalte af Røg havde ligget i Afmagt paa Gangene. Heller ikke glemmer jeg nogensinde det rædsommajestætiske Syn, da jeg om Aftenen, træt af see paa Ødelæggelsen, uden at kunne være virksom til at hæmme den, gik hiem til mit Bakkehuus, ved at træde ind i mit inderste Værelse, uden at giøre mig Tanke om dets Beliggenhed, kastede Øiet ud af Vinduet, og nu havde hele det i Luer staaende Christiansborg ligefor mine Øine, saa jeg tvertigiennem Bygningen kunde ved Ilden see ud paa Slotspladsen. Frygtelig store Skuespil, og der vel i anden Henseende rystede mig dybere, har jeg vissnok

*) Som carakteristisk for denne kiekke Medborger kan jeg ikke nægte mig at tilføie, at, da han kom til daværende Brandmajor, med to af de Brandfolk som han med Livsfare havde reddet, saae denne paa dem, og sagde: "de Drukkenboldte kunde Du gierne ladt ligge, dem laae der ingen Sag paa." "Det skulde Du sagt mig itide, svarede Knudsen, saa kunde jeg bragt et Par andre; der var nok at tage af." Denne Humorismus i det Øieblik, man kommer af Ilden, og vil i den igien, synes mig det sande Mods umiskiendeligste Carakteristik. Jeg maa midlertid herved anmærke, at af de ved Røgen qvalte Mennesker de fleste kom tillive igien, da Ilden fik Luft igiennem det opslaaine Tag.

saavel i den paafølgende store Ildebrand 1795, som ved den brittiske Mordbrand 1807 med levende Deeltagelse seet; men noget, der giorde det høitidelig underfulde Indtryk paa mig, som denne mægtige Steencolosses Kamp mod det rasende Luehav, er ikke kommet, og vil med Guds Hielp ikke komme mig mere for Øie.

Ofte er det i senere Dage, vel kunde jeg sige, andægtigen rundet mig ihu, hvorledes Kongestadens Indvaanere i mere end tre Aarsnese vare blevne saa ubevante, ja saa ubekiendte med Ulykkens Slag, at nogle Ødelæggelser, Stormen i foregaaende Efterhøst anrettede i Frederiksberg Slotshauge, maatte i Liebenbergs vakkre Bog, den retskafne Familie, tiene som Anledning til lærerige Betragtninger over Ulykkers Gavnlighed. Inden midlertid nysnævnte opbyggelige Skrift udkom, var ved Slotsbranden vore senere, sandelig ikke korte eller lette, Gienvordigheders Skole begyndt, da vi ikke mere havde behov at see os om Ødelæggelsens Billeder, medens vi havde, og have deres nudslettede Fodspor trindt om os. Have vi, medens Skiæbnens Haand i sin Tyngde laae paa os, havt Feie at erkiende, ikke tilfulde at have paaskiønnet og nyttet hine lange lykkelige Dage; o! at vi da kunne trøste os med, at drage bedre Gavn af den alvorlige Underviisning, os i denne strænge Skole er given.

Ikke uden Feie kunde jeg maaskee, med en af vore ældre Digteres Ord kalde denne første Ulykke

Et Varsel for de Slag, der siden større kom;

skiøndt det vel ikke var uden Grund, at en Veltaler kaldte dette, og de nærmest paafølgende, heldige Vanheld, der betegnede syvende Christians Dage; thi eftertrykkeligere kunde hine Uslinge, der — efter Sangens ovenanførte Ord —

Mistroes Sæd
Imellem Folk og Konge spredde,

ikke beskiæmmes, end ved den almene Dannished, der under og efter denne Ulykke viiste sig, og der vandt sig det stolte Hædersvidnesbyrd i Landsfaderens Bekiændtgiørelse i Anledning af dette nye Beviis paa den ubrødelige Troskab for Kongen og Kongehuset, der besiæler og udmærker det trofaste Dannerfolk: at ingen Belønning for hans landsfaderlige Bestræbelser kunde være ham saa kiær, ingen Følelse hans Hierte mere behagelig, saa at han midt i de Beskiæftigelser, der i dette Øieblik omringede ham, ikke kunde tilbageholde at bevidne samtlige sine kiære og troe Undersaatter i Hovedstaden, uden Undtagelse, sin Tak for den særdeles Nidkiærhed, Velvillighed og Hielp, som de i denne uheldige Tildragelse havde viist ham og hans Huus.

Vel havde, fra denne Synspunkt betragtet, han fuldelig Ret, den patriotiske Forfatter til den Sang, hvormed den kongelige Familie blev modtaget, da den, første Gang efter denne ulykkelige Tildragelse, besøgte

Skuespilhuset, i sine tvende dristige men træffende Linier:

O Konge, Du har intet tabt,
Men Folket vandt.

"Det er, sagde Tilskueren, et nyt Rosenbaand, den Algode har slynget om Folk og Konge; vistnok vare disse Roser omgivne af hvasse saarende Torne, men er det ikke just ved de tornefulde Stilke, Roserne sammenknyttes, ved disse de hæftes fast i hinanden?" "Ogsaa var det — for end videre at anføre samme Blads Ord — som alle Classer vilde kappes at følge de store Exempler, der i Skrækkens og Nødens Time vare dem givne af de — saakaldte — ringere, da saamange ædle og kiække Medborgere, især af disse, beseglede Nationens Hengivenhed og Troskab med Fare, Blod og Liv, da, som det senere i samme Blad hedder, ved Siden af hine kiække ædle Sømænd, der ligefra Luerne og Ruinerne af den Kongebolig, de forgiæves havde vovet Helsen og Liv for at redde, stimlede sammen om Fædrelandets Alter*) for at lægge den første

*) Holmens Tømmermænd havde nemlig, umiddelbar efter Slotsbranden, hvor de havde ved Kiækhed og Trofasthed viist dem Dannebroges værdige Sønner, giennem deres Foresatte; til Kronprindsen vendt dem med Forespørgsel, om det kunde optages dem unaadig, hvis de samtlig udbad dem, at dem til den lidte Skades Oprettelse af deres Dagløn maatte hver to Skilling daglig afkortes; og gav denne vor første Medborger — siger med god

Steen til en ny; af hine brave og skiønsomme Bønder, som Luernes fierne Skin drog ud af deres Boliger at ile til Hielp, og da dette var forgiæves, og de erfoer, at Ulykken var ramt Kongens Huus, tyede til deres Foresatte at spørge om Tilladelse til et indbyrdes frivilligt Sammenskud, og indtil den hele overskuelige blandede Vrimmel, hvor Kongehusets Frænder og Thronens Nærmeste gik Side om Side med Hytternes Beboere." Ved denne Almeenaand tegnede sikkerlig Tilskuerens Ord: "at vi maaskee snart skulde erkiænde, at ogsaa denne frygtelige sex og tyvende Februar var et vigtigt og veldædigt Led i den store Tingenes Kiæde, som den Algode holder i sin alvise og almægtige Haand, og hvis sidste Led er det Skabtes Lyksalighed", til at gaae i umiskiændelig Opfyldelse.

Adskillige Corporationer, og Foreninger, saavel i, som udenfor Hovedstaden, samtraadte for at modtage de talrige frivillige Offere, der ligesom kappedes om at strømme ind fra alle Sider. En Subskription

---

Hiemmel Tilskueren — dem, med inderlig Bevægelse over dette ædle Tilbud, det Skioldungesvar, at han var for øm til at betage Dagløonnerne noget af deres Dagløn. Vel kunde man her med Latiens store Digter udbryde:

Dii patrii, quorum semper sub numine Dana est,
Non tamen omnino Danos delere paratis,
Cum tales animos — — — et tam certa tulistis
Pectora.

i denne Hensigt aabnede saaledes Kiøbenhavns Magistrat. En frivillig Forening i samme Hensigt, hvori en gammel kiær Universitets Ven af mig, med et Par andre mangeaarige Velyndere, paa en Maade var Siælen, kastede et Øie paa mig, som en ikke uøvet Ordfører i Forsamlinger, naar jeg, som her, var nidkiær for Øiemedet, og havde vi den Glæde, at man fra allerførst kom os med rund Deeltagelse imøde. En tredie Indbydelse udstædedes fra Directionen for Species Banken, der giennem O. Mallings umiskiændelige Dannerpen opfordrede at bidrage til det dobbelte Øiemærke, at gienbygge en ny Kongebolig, og udrede de Omkostninger, der udfordredes til Orlogsflaadens Rustning i en Tidspunkt, da den i Forening med Naborigets skulde haandhæve Nordens Fred og Statens, Regieringen saa værdige, og Nationen saa dyrebare, Selvstændighed.

Men ikke var Kakodæmons Haand seen til, ogsaa her at saae Klinte blandt Hveden. Alt for let, har en af Oldtidens Skribenter anmærket, indsniger sig Sqvalder, hvor man ivrig kappes om Hæder; selv hvor man ikke kan miskiænde, end sige misbillige hinandens Handlinger, mistroer, og mistyder man ofte Hensigten. Adskillige deslige Misforstaaelser, der den gode Sag til Forfang paa eengang udbrød, syntes at giøre Tilskueren, der fra Begyndelsen af, og, som det lod, med gode Borgeres Bifald, havde ladet dette Anliggende være sig særdeles paa Hierte, det til Pligt at

tage tilorde, for at advare mod den Hæftighed, hvormed man forfægtede de forskiellige Meninger, der vare opkomne om den Vei, ad hvilken man skulde ved denne Leilighed nærme sig Fædrelandets Alter. "Medborgere! Brødre! sagde Tilskueren da: lad os omhyggelig nedkue denne liden Menneskelighed! vi ville jo alle det samme, alle det gode! vi have alle eet Maal; o! lad os da ikke kives om Midlerne. Vor Vei gaaer samtlig til Fædrelandets Alter, og synes mig, at den Sti, ad hvilken min Broder vil vandre did, ikke er saa lystelig, eller saa skiøn, eller saa reen, som den, jeg har udseet mig, da lad mig advare ham; men fatter, eller føler, eller agter han ikke min Varsel, da lad ham vandre i Fred, men lad mig ikke ved mit Tilraab giøre ham mismodig eller vrangvillig paa Veien, end mindre vælte ham Anstødsstene derpaa; eengang skulle vi jo dog alle igien Haand i Haand samles ved Alteret. Lad os for Alting ikke forglemme, at vi her vandre for vor gode Konges, for hele Europas, ja for Sam- og Fremtidens Øine; thi lad os vandre eendrægteligen tilhobe, som Trillinglandets gode, kierlige, eenige Borgere, som Frederiks værdige Brødre, som Christians Sønner."

Selv Bladene har deres Skiæbne,

kunde jeg efter et bekiendt Udsagn af en Oldtids Digter være fristet at udbryde. Det er i det foregaaende (S. 95) berørt, at et Nummer af Tilskueren, der med hierteligste Inderlighed havde ydet Fædrelandets

Velgiørere den oprigtigste Hylding, paadrog ham, ved en deri henkastet Anecdote, Had og Forfølgelse, som ildesindet Skumler. Ligesaa blev nu det Blad, hvoraf Ovenstaaende, som han frit tør paastaae at bære ægte Borgersinds Præg, er taget, for ham Udspringet til fleeraarig Miskiændelse og Forfølgelse. Thi see! Bladet begyndtes efter en kort Indledning med et Brev underskrevet Simon Sandru, der kort tilforn i samme Tidsskrift havde anmældt et Billedgalleri af berømte Skurke, og nu lyste efter en Person, der havde yttret en Diævels Glæde over Slotsbranden. Hvad der bestemte mig til omsider at indrykke dette Brev, og hvorfor jeg ikke strax indrykkede det, vil man af det følgende see. Da midlertid ingen var navngivet, og ingen kiændelig betegnet deri, skiøndt Rygtet visstnok, og ikke uden Velbehag over, at han skedte sin Ret, ymtede om en Paagieldende, kunde jeg dog mindst formode, at nogen selv vilde vedkiende sig det, og blev derfor ikke lidet forundret, da jeg blev indkaldet til Forhør i Hof- og Stadsretten paa Grund af en Klage fra den engelske Minister Hailes. Mig intet Ondt bevidst mødte jeg, og blev henved 4 Timer forhørt af Assessor Bærends, med hvem jeg stod i mangeaarig venskabelig Forbindelse, og, skiøndt jeg var saa rolig under Forhøret, hvor jeg og blev behandlet med særdeles Humanitet, at jeg hele Tiden sad og rettede Penne for min gode Ven, nuværende Inspecteur Bendz, der førte Protokollen, var dog min

Opmærksomhed for, Intet usandt og Intet usømmeligt at sige, saa spændt, at i det Øieblik, Forhøret endtes, det bogstavelig forekom mig, som der sprang noget inde i Hovedet paa mig, og jeg med eet blev aldeles sløv. At midlertid dette hverken kom af Forknyttelse eller Fortrydelse, kan maaskee sees deraf, at jeg umiddelbar derfra gik, som sædvanlig, op til Rosings, hvor jeg tilbragde det øvrige af Aftenen, og saa aldeles ikke tog mindste Notice af det Forefaldne, at de, da en fælles Ven, Kammeradvokat Schønheyder, næste Morgen kom op til dem, for at høre, hvad jeg sagde, og agtede i denne Anledning, aldeles ikke vilde troe, at der kunde være nogen saadan Ting til, da jeg havde været hos dem, og ikke ladt mig forlyde med det allermindste, heller ikke det ringeste havde været paa mig at mærke; hvorfor de, og især hun, blev meget forundrede og forbausede, da han sagde dem om Forhøret, hvorved flere af hans Contoirister havde været overværende m. v.

Ogsaa tegnede Alt i de første Dage meget vel; man yttrede sig i Almindelighed tilfreds med mit Forhold under Forhøret, hvor jeg efter Sandhed og Samvittighed havde erklæret: at jeg ikke var Forfatteren, at Stykket var mig anonym tilsendt, og at da ingen var navnligen angrebet, eller kiændelig betegnet, jeg ikke havde troet at paadrage mig noget Ansvar ved at indrykke det; men at jeg erkiændte, hvis Ansvarlighed fandt Sted, denne aldeles hvilede paa mig, der

eengang havde giort mig til Lov, hverken at efterforske eller at opgive Forfatteren af, hvad Stykker jeg indrykkede anonyme. Min ædle Beskytter, Prindsen af Augustenborg, unddrog mig end ikke det mindste af sin vante Bevaagenhed, og syntes ikke at ansee Sagen for betydelig; ogsaa min daværende varme Velynder Chr. Colbiørnsen tog sig oprigtigen af mig og min Sag. Midlertid havde Grev Bernstorff tilsendt Haikes Forhøret, og denne havde forlangt mig lovligen tiltalt; jeg frygtede ligefuldt intet, og havde, med min gode Sag og en Schønheyder til Sagfører, af Retten Intet at frygte.

Men Sagen havde en anden Side, der ikke var rundet mig i Tanke; den gav Anledning til at fortrædige Regjeringen, hvis just i de samme Dage med Sverrig afsluttede Convention til Forsvar for Søfartens Frihed og Sikkerhed, var Coalitionen en Torn i Øinene; og især havde, som jeg fra flere Sider erfarede, den ædle Bernstorff mange Ubehageligheder i denne Anledning. Jeg tillod mig da ved at sende ham første Hæfte af Tilskuerens fierde Aargang at tilskrive ham følgende Brev, som jeg — formodenlig, om han deraf skulde kunne giøre videre Brug — skrev paa fransk, og bogstavelig vil fordanske.

"Deres Excellence vil tilgive mig, uagtet det ulykfalige No. 21, at bruge den Tilladelse, D. Excel. har havt den Godhed at forunde mig, at sende det fuldstændige Hæfte. De vil endvidere tilgive mig, at

uleilige med nogle Ord angaaende min nærværende Stilling til D. Excel. og Fædrelandet. Jeg skal ikke foruleilige ved Afbigt, ikke anraabe enten D. Excel. Beskyttelse eller Tilgivelse. Jeg bønfalder ydermere D. Excel. at understøtte Hr. Hailes Klage med al Deres Vægt og al Deres Kraft, saa at ingen skal kunne sige, man bruger Overbærelse imod mig. Jeg underkaster mig villig Alt, hvad Lovene maatte tilsige; jeg skulde ydermere hiertelig gierne hengive mig til, hvad Forholdsregel man maatte finde politisk og gavnlig, i Tilfælde, man skulde troe det fornødent at opoffre mig, for at betrygge mit Fædrelands Ro. Men i det jeg er saa rolig i Henseende til min Skiæbne, tilstaaer jeg, at jeg ikke er det i Henseende til D. Excel. Sindelag imod mig. Ministeren for de udenlandske Anliggender følge den strængeste Pligt, han tage ikke Hensyn uden paa den Deel af den almene Lyksalighed, der i saa lang Tid er saa vel i hans Hænder; men Bernstorff, Manden, Borgeren, der hædrede mig for ikke længe siden med sin Bevaagenhed, maaskee endog med sin Agtelse, tage ikke denne tilbage uden at have hørt mig! det er hans særdeles og personlige Omdømme, jeg er bekymret for; det er for denne hellige Domstoel, jeg vil stræbe at retfærdiggiøre mig. Jeg haaber, at man ikke der vil nægte mig at høres."

"Af Forhøret, der, saavidt jeg troer, er tilstillet D. Excel., vil De have erfaret, at jeg ikke er Simon Sandru, at jeg er ansvarlig for hans Brev

tausag*); jeg beslutter at opofre et Blad paa at tilbagebringe den i et saa critisk og vigtigt Oieblik fornødne Eendrægtighed og Broderlighed; jeg søger Indsamlernes Ordfører; han lover mig at oppebie mit Blad, inden han besvarer Borgervennen. Fuld af mit Æmne, var jeg blot forlegen for en Ramme, at indfatte det i. Jeg havde allerede anvendt Bladene No. 16, 17 og 18 til Betragtninger over Branden, og de Pligter, dette Stød paalagde os; jeg kunde ikke mere vende tilbage dertil, uden en meget kiendelig Anledning, da jeg alt adskillige Gange, paa Grund af nysnævnte Blade, havde hørt mig beskylde for at være en usel Hofsmigrer: da jeg til alle Tider har været mistænkt for

*) En overmaade hæftig Strid, der paa den Tid var i fuld Gang i Anledning af den berømte Grev Schmettaus patriotische Gedanken, der — som man paastod — pr. Commission fra mægtige Uvenner — blev anonym angrebet af en siden noksom bekiændt — saakaldet — norsk Officeer fra Fulda, som ved samme gode Leilighed saae ind til Hennings, Carl Cramer og andre, og derfor adskillige Gange havde faaet sin Text vedbørlig læst, saavel i Minerva, som Tilskueren, baade af Pram, og mig, o. fl.; medens paa den anden Side han i altonaiske politiske Journal, Folkevennen, og flere Skrifter af denne Tendents stod med Palmer i Hænderne. At denne Strid paa Anliggendernes Gang, og den Synspunkt, hvorfra baade Personer og Ting betragtedes, i de Dage havde en uberegnelig Indflydelse, ville de, der endog kun løselig have da seet i Kortet, ustridigen indrømme.

Moderantismus, og endog adskillige Gange var offentlig angivet som Moderat, i dette Ords terroristiske Betydning. D. E. vil indsee, at, saafremt jeg skulde faae nogen Indflydelse paa den offentlige Mening, var det aldeles nødvendigt at undgaae denne Bebreidelse, og søge en Vending, der paa en naturlig Maade medførte de Betragtninger, jeg havde behov."

"Til Lykke erindrede jeg mig Simon Sandrues Brev; den bestandige Gunst, der altid har fulgt alle de saaledes undertegnede Arbeider, som jeg har havt at forelægge Publikum, forvissede mig, at man vilde tage mod Bladet med Interesse; naar jeg knyttede mine Betragtninger til hans, var jeg vis paa, at blive læst, naar Raden kom til mig; kort, Bladet blev skrevet, kom ud, og jeg maa tilstaae, dets Held overgik langt mine meest smigrende Forhaabninger. Jeg lykønskedes med at have prædiket Fred, Enighed, Brodersind med saa meget Held, jeg smigrede mig, at Almeenskibet skulde seile raskere end nogensinde, og see! med eet vækkes jeg af min Drøm, og beskyldes at have reist et Uvæir, der vel kunde, om ikke styrte det i Afgrunden, i det mindste sinke dets Fart. Jeg smigrer mig, det er sandt, at den vise og veldædige Haand, der har stillet saa mange Uvæir, som vare rede at styrte over vore Hoveder, vil ogsaa vide at afvende det, som nu siges at true os; men hvad jeg aldrig skal tilgive mig, og som jeg til min Ulykke kun er alt for forvis-

taussag*); jeg beslutter at opofre et Blad paa at tilbagebringe den i et saa critisk og vigtigt Dieblik fornødne Eendrægtighed og Broderlighed; jeg søger Indsamlernes Ordfører; han lover mig at oppebie mit Blad, inden han besvarer Borgervennen. Fuld af mit Æmne, var jeg blot forlegen for en Ramme, at indfatte det i. Jeg havde allerede anvendt Bladene No. 16, 17 og 18 til Betragtninger over Branden, og de Pligter, dette Stød paalagde os; jeg kunde ikke mere vende tilbage dertil, uden en meget kiendelig Anledning, da jeg alt adskillige Gange, paa Grund af nysnævnte Blade, havde hørt mig beskylde for at være en usel Hofsmigrer: da jeg til alle Tider har været mistænkt for

*) En overmaade hæftig Strid, der paa den Tid var i fuld Gang i Anledning af den berømte Grev Schmettaus patriotische Gedanken, der — som man paastod — pr. Commission fra mægtige Uvenner — blev anonym angrebet af en siden noksom bekiændt — saakaldet — norsk Officeer fra Fulda, som ved samme gode Leilighed saae ind til Hennings, Carl Cramer og andre, og derfor adskillige Gange havde faaet sin Text vedbørlig læst, saavel i Minerva, som Tilskueren, baade af Pram, og mig, o. fl.; medens paa den anden Side han i altonaiske politiske Journal, Folkevennen, og flere Skrifter af denne Tendents stod med Palmer i Hænderne. At denne Strid paa Anliggendernes Gang, og den Synspunkt, hvorfra baade Personer og Ting betragtedes, i de Dage havde en uberegnelig Indflydelse, ville de, der endog kun løselig have da seet i Kortet, ustridigen indrømme.

Moderantismus, og endog adskillige Gange var offentlig angivet som Moderat, i dette Ords terroristiske Betydning. D. E. vil indsee, at, saafremt jeg skulde faae nogen Indflydelse paa den offentlige Mening, var det aldeles nødvendigt at undgaae denne Bebreidelse, og søge en Vending, der paa en naturlig Maade medførte de Betragtninger, jeg havde behov."

"Til Lykke erindrede jeg mig Simon Sandrues Brev; den bestandige Gunst, der altid har fulgt alle de saaledes undertegnede Arbeider, som jeg har havt at forelægge Publikum, forvissede mig, at man vilde tage mod Bladet med Interesse; naar jeg knyttede mine Betragtninger til hans, var jeg vis paa, at blive læst, naar Raden kom til mig; kort, Bladet blev skrevet, kom ud, og jeg maa tilstaae, dets Held overgik langt mine meest smigrende Forhaabninger. Jeg lykønskedes med at have prædiket Fred, Enighed, Brodersind med saa meget Held, jeg smigrede mig, at Almeenskibet skulde seile raskere end nogensinde, og see! med eet vækkes jeg af min Drøm, og beskyldes at have reist et Uvæir, der vel kunde, om ikke styrte det i Afgrunden, i det mindste sinke dets Fart. Jeg smigrer mig, det er sandt, at den vise og veldædige Haand, der har stillet saa mange Uvæir, som vare rede at styrte over vore Hoveder, vil ogsaa vide at afvende det, som nu siges at true os; men hvad jeg aldrig skal tilgive mig, og som jeg til min Ulykke kun er alt for forvis-

fet om, er, at jeg har voldet Mænd, hvem jeg elskede og ærede som mit Fædrelands Velgiörere og Fædre, Ubehageligheder, og maaskee endog Bekymringer."

"Dette, D. E., er en nøiagtig og oprigtig Bekiendelse, saadan, som jeg vilde aflægge den for den Eviges Throne, uden Frygt for at gribes i Usandhed, eller straffes af ham, for hvem intet er forborgent. Jeg har været uheldig, maaskee uforsigtig; men mine Hensigter vare rene og gode. Det er kun Frygt for, at tiene til Paaskud for nogen Voldshandling mod mit Fædrelands Rolighed, og den Sorg, at have fortrædiget Dem, der foruroliger mig. Beroliget i disse tvende Henseender, oppebier jeg min Skiæbne med en Rolighed, som, jeg troer, klarlig nok afspeiler sig i de sidste Nummere af mit Blad, og selv i dette Brev, og der end ikke skulde fornægte sig i det Øieblik, da jeg ikke troede mig saa fuldkommen i Sikkerhed mod al Straf under vore Trykkefrihedsloves Ægide, af hvilke, jeg er fuldkommen vis paa, aldrig at have overtraad nogen."

"Værdiges at modtage den meest levende og dybeste Ærefrygts Hylding."

Naar jeg tilføier, at jeg ved at afskrive ovenstaaende, ikke har fundet eet eneste Ord, som mit Hierte har banket uroligt ved, eller min Haand været uvillig til at nedskrive; at jeg, nu to og tredive Aar nærmere det Øieblik, da jeg skal træde for den evige

Dommer, Ord til Ord vedstaaer, og gientager ovenstaaende Bekiændelse, troer jeg at have sagt Alt, hvad jeg herom har at sige. Om en og anden ved at læse, hvad jeg skriver angaaende det, der foranledigede mig til hint mislige Skridt, smilende siger hos sig selv:

Et l'ami Pompignan croit être quelque chose,

kan det, efter den Idee, der om den offentlige Menings veldædige Betydenhed og Skribenternes Indflydelse derpaa, nu gaaer i Svang, ikke forundre mig; saaledes tænkte vi i det mindste ikke, og er det vel ogsaa her Troen, der flytter Bierge; og ikke vil jeg nægte, at det, ved at giennemløbe til nærværende Brug, hvad i de Dage udkom, endnu har glædet mig at see, at hin offentlige Indsamlingstvist, som jeg vilde forekomme, virkelig bortfaldt. At jeg ikke havde indrykket det sandrueste Brev, naar det Brug, diplomatiske Personer kunde giøre af foregivne eller formeente Brud paa deres Inviolabilitet, havde da staaet mig saaledes for Øie, som senere Dage have lært os at kiende det, indrømmer jeg uden Betænkning; men betydeligere og klogere og bedre Mænd end jeg, fandt det ved Processens Begyndelse uforklarligt, at en Mand, der var hverken nævnt eller betegnet, kunde, for at faae Sag med Trediemand, frivillig tiltage sig, hvad her var sagt. At jeg blev frikiendt, er noksom bekiendt; men at det kostede mig ikke blot en P. A. Bernstorfs Bevaagenhed, men og hans gode Mening, som af hans i politiske Journal, Julii Hæfte, med-

deelte Skrivelse til det danske Cancellie tydelig sees, var, jeg tør sige det, haardere Straf, end min Brøde fortiente.

Vistnok, som een Ulykke ikke let kommer eene, kom, inden nysnævnte Brev afgik, andre Omstændigheder til, der ikke vare uden Indflydelse herpaa; at midlertid selve ovenmeddeelte Brev ikke blev mig vel optaget, troer jeg fra paalidelig Haand at vide, og skal endog deri, at det var skrevet paa fransk, være fundet et Anstød, hvorom man midlertid ikke vilde sige mig videre.

En Ting, som vistnok i de høiere Regioner blev mig optaget særdeles ilde, men som jeg midlertid ikke troer at have virket paa nysnævnte Ædling, var den Deel, jeg nu i Stridighederne den røde Hue angaaende kom til at tage. Dette Syngespil, der i Slutningen af Saisonnen bragtes paa Theatret, fandt strax ved sin første Fremkomst særdeles Ugunst, saa at alt da to af vore første Theaterdigtere — hvoriblandt midlertid ikke P. A. Heiberg var een — Mænd af en moden Alder, og i anseelige Embeder, lydelig sagdes at have yttret deres Mishag derved, den ene endog — sagde Rygtet — ved at forsøge, i sin Indignation, at bruge sin Gadedørsnøgle til Pibe. Jeg var ikke nogen af disse Aftener paa Comedie, da deels Stykket ikke kunde friste mig, jeg deels og ikke uden Nødvendighed vilde ind i nye Ubehageligheder; især da jeg meget vel vidste, at jeg paa den Tid havde onde Øine

og Øren om mig og efter mig overalt. Stort hørte jeg vel heller just ikke dertil, da jeg den Tid ikke meget kom i Dreyers Club, der var flyttet mig fra Haanden, og da, hvor jeg daglig kom, denne røde Hue var i ligesaamegen Gunst, som Jacobinerhuen i Ugunst.

Som jeg en Morgen sidder paa Bakkehuset ved mit Skriverbord, og tænker paa ingen Ting, træder fire af mine særdeles Venner blandt Borups Selskabs yngre Medlemmer ind til mig; yderst overrasket ved et saa talrigt Besøg, og paa en saa usædvanlig Tid, blev jeg bange, at de kom at bringe mig et Sørgebud fra min Ven, Carl Heger, der laae farlig syg af en Smitsot, som den Tid raste i en Deel af Kredsen, og for hvilken den vakre, almeenafholdte Petrus Bugge blev Offer. Men saa galt var det ikke; de vare blot indstævnede paa Politikammeret, fordi de havde pebet ad røde Hue, og nu vilde de høre af mig, hvad derved var at giøre. Jeg sagde dem da min Mening om Pibning, og underrettede dem om de i saa Henseende da bestaaende Reskripter og Plakater, hvoraf jeg havde den Fornøielse, at da een af dem under Forhøret citerede disse, Politimesteren meget naivt bad sin Fuldmægtig optegne den ene, da den var ham ubekiendt. De tree bleve da og i Følge Anordningerne mulcterede; den fierde, der var Informator hos en Statsminister, blev forbigaaet ved Indkaldelsen, og gik fri.

Saa ugierne nu Tilskueren i en for ham saa critisk Periode vilde til at omhandle en saa mislig Materie, kunde han, da den giorde saamegen Opsigt, ikke — uden at paadrage sig Anseende af ham vederstyggelig Menneskefrygt — længere tie stille dertil, og skrev han da i denne Anledning sit No. 39 med det efter J. J. Rousseau arvede juvenalske Vitam impendere vero, fordansket:

Din Fane, Sandhed! har jeg svoret til,
Til sidste Aandedrag dig tro jeg være vil,

til Overskrift. Han gientog her, hvad han syv Aar tilforn i Anledning af Enke- og Liigkassens Udpibning i Minerva havde yttret: at det ikke hører til en Tilskuers lovlige Frihed, ved yttret Mishag at forbyde eller afbryde et Skuespils Forestilling, da han herved berøver sine Medtilskuere deres lovlige erhvervede Ret til at nyde den uforstyrret; ligesom han og gientog sin gamle Indvending mod Piben i Særdeleshed, som et overlagt Angrebs Vaaben; men tilføiede sin gamle Paastand: at Mishaget ophørte at være strafværdigt, naar Vedkommende, ved at overtræde Theaterprivilegiernes 11 §, der paalægger: i Særdeleshed derhen at see, at i Comedierne intet forhandles, som anrører Religionen og den hellige Skrift, eller strider mod Ærbarhed, god Skik og Ordning, eller kan være Publikum til nogen Forargelse, forbryder sin Ret i saa Henseende. Jeg undersøgte nu Stykket fra denne

Side, og saameget jeg af flere Aarsager misbilligede det Forefaldne, var jeg dog af den Formening, at der vel havde været Anledning, om ikke Føie dertil, og sluttede jeg da denne Undersøgelse med de velbetænkelige Ord: "At Stykket er uden Menneskeforstand, at det bidrager til at fordærve vore Skuespillere, og forstemme vort Publikum, at Musik til Nonsens aldrig kan være virkelig god Musik, at det egenlig hørte hiemme i en Fiælebod, og ikke paa en Nationalskueplads, vil Tilskueren aldrig tale om; Fornuften har i Henseende til vore comiske Syngestykker længe opgivet sine Fordringer; men Tid er det at vaage over, at Moraliteten ikke ligeledes seer sig nødsaget der, at gaae fra Arv og Gield."

Hvad der i øvrigt fornemmelig ved denne Leilighed forøgede Misfornøielsen, var deels de utilbørlige Midler, der brugtes for at tilveiebringe Stykket en tilsyneladende Majoritet, i det man, ikke nøiet med at have besat Skuespilhuset inden og uden med Politie i og uden Mundering, lod dette tilligemed en Hærskare af, hvad Theaterartiklen kaldte Scenens Trods, (s. S. 241) klappe med. Hvorlidet midlertid Alt saadant hielper, viistes især sidste Aften, da man isteden for det anmældte Stykke, Pigen fra Marienborg, der fik uventet Forfald, pludselig lod hiin Buffa opføre; thi da man ved de ovennævnte Forholdsregler troede sig betrygget for Alt, fandt et lystigt Hoved i Parterret den Udvei, navnligen at raabe bravo for de Flaube-

der, hvorved de foregaaende Aftener var yttret Misbag, saasom ved et ofte paa Noder gientaget Tappetap! Tappetap! et dito Danja! Danja! og endelig et tit gienkommende: God Appetit! Appetit! Appetit! hvor især hans bravo Appetiten! vakte en almindelig Skoggerlatter; og kronede han nu, da Dækket faldt, det hele, ved at bringe Directionens gode Smag et lydeligt bravo Finale! Herfor dristede nu vel Fru Justitia sig ikke til at lægge Haand paa ham, saa gridsk den i øvrigt samme Aften sagdes at være paa Fangst*); derimod vilde man vide, at en deel brutale Klappere havde klynget dem sammen i Forsalen for at tage ham fat; men da det ikke lidet Antal, der havde moret sig over hans Indfald, og hvoriblandt jeg ikke nægter at have været med, under Latter og Taksigelser gav ham Geleide, fandt H. H. Klaphans, Rechtbruder & Comp., det raadeligst at lade os gaae.

*) Til Hiemmel herfor følgende. Som jeg denne Forestillingsaften kom paa Comedie, kom Secretair Chr. Biørn til mig, og spurgte, hvad jeg sagde om Stykket. Naturligviis svarte jeg, som var at vente. Han tyssede paa mig, og vilde giøre mig opmærksom paa, at vi vare omgivne af forklædt Politi. Jeg svarte ham, jeg vidste det ret godt, og nævnte ham Adskillige, jeg kiendte fra Logen, hvor de vare tienende Brødre; men at jeg ikke saae, de kunde giøre mig noget, naar jeg holdt mig rolig." "Men Du skal dog tage Dig vare alligevel," sagde han. Siden erfeer jeg, at adskillige agtede Mænd, langt anseeligere end jeg, vare

Sagen blev siden, ikke just Vedkommende til megen Berømmelse, forhandlet af den vittige og aandfulde Chr. Klingberg i hans Quid juris, samt af den haardelig af Greven forurettede P. A. Heiberg; og hvorvel Folkevennen kom ham, som enhver slet Sag til Bistand, fik denne snart igien Mand for sig i Folkefienden og flere. Om et mod mig ved denne Leilighed udkommet Skrift, om det musikalske Skuespil, er det min Pligt at erklære, at, skiøndt det ikke den Gang overbeviste, saa lidet, som det nu overbeviser mig, gienfinder jeg dog deri de Grundsætninger og de Grunde, der nu ere, hvad man kalder, i alles Munde, og har Forfatteren saaledes været en god Aarsnees, om ikke mere, forud, for sin Tid — forudsat nemlig, at vor Tid er virkelig gaaet fremad.

At jeg selv ret godt vidste, hvorledes min Dristighed, at træde op mod den høifornemme Vansmag, vilde optages mig, seer man alt deraf, at dette Blad imod Tilskuerens Sædvane er undertegnet med mit

---

besørte for at have taget dem den Frihed, at ytre deres Mening om et slet Stykke; og erkiendte da, hvad jeg vistnok desuden havde været beføiet at forudsætte, at min gode Ven Biørn havde været vel underrettet, og ved denne Leilighed, som stedse ellers, meent mig det vel. Hvo der ellers attraaer nøiere Underretning om Tidernes Tegn ved denne Leilighed, læse Tilskuerens No. 40 underskrevet de Coquinville, der indeholder adskillige ikke umærkelige bidhørende Data.

fulde Navn, hvilket jeg, saalidet jeg iøvrigt var og er, for at søge Skiul bag Anonymitet eller Pseudonymitet, her i Bladet kun giorde, naar dette indeholdt Noget, hvorfor, jeg ikke vilde, at nogen Uskyldig noget Øieblik skulde lægges for Had; og at dette saaledes blev forstaaet, veed jeg blandt andet deraf, at min ovennævnte syge Ven, hvem hans Læge havde tilladt at læse til Adspredelse, men forbudet at tale, og der netop var i Begreb med at læse det Blad, da nogle Venner kom at see til ham, med taus Triumph viiste disse Navnet derunder.

Endnu maa jeg her nævne, hvad man maaskee tør finde et lidet Skalkefund af mig, og som jeg i disse Dage har skriftet for den Ven, jeg her brugte til at rage mig de Castanier af Ilden, jeg ikke selv vilde brænde mig paa. Som vi, rede Hues sidste Aften, havde bragt Tappetappes, og Danjadanjas, og Appetitens, og Directionssmagens lystige Beklapper i Behold, foreslog en af dennes Salvegarde, en diærv Huefiende, mig at gaae op med til en fælles Ven, men der — hvad hin ikke tænkte paa — uden tvivl havde havt mere end een Finger i Spillet ved denne Leilighed. Velkiændt med min Medvandrers Kundtalenhed, og vis paa, at han i sin Glæde over den lystige Ende, Striden havde taget, vilde ret slaae sig løs over dette Æmne, gik jeg med stor Forneielse derop med ham, og maa jeg give ham det Vidnesbyrd, at han til min største Tilfredshed opfyldte mine

ikke ringe Forventninger, hvilket midlertid, da han stod i særdeles Naade der i Huset, og man overalt ikke vilde lade sig mærke, man havde nogen Deel i Sagen, ikke syntes at blive ham ilde optaget; om man midlertid ikke derfor lagde i Stilhed en Fold til mig, der blot taug og samtykkede, vil jeg ikke afgiøre.

Medens endnu Efterdrønet af dette Uvæir lød i Folkevennens Blade og flere, gav jeg høistuforvarende mig, og med mig en ikke bedre anskreven Ven, ihænde paa vore fælles Forfølgere, og vil man neppe kunne læse denne Begivenhed, uden at sande Voltaires: Il n'y a qu'heur, et malheur dans ce monde.

Jeg var netop frifundet i Hailessagen, som den, der vitterlig ikke havde skrevet Simon Sandrues Brev, og altsaa ikke kunde have meent Nogen dermed, og vilde nu udhvile mig paa mit kiære fredensborgske Qvistkammer af de overstandne Ubehageligheder; men maatte derfra i de første Dage tilfældig et Ærinde ind. Paa min Vei fra Bakkehuset til Byen møder jeg en ung Mand — nu i et af Statens første Collegier — hvem jeg fra hans Barndomsaar havde kiendt og holdt af. Da jeg havde været nogle Dage fra Kiøbenhavn, spørger jeg ham: "hvad Nyt?" "Intet — svarer han — uden en ny Vise af Heiberg,

At vi stundom bande Pitt,
Og rose Robespierre lidt."

Skiøndt nu især det Sidste ikke var synderlig mit Tilfælde, vakte dog den Tone, hvori han omtalte Vi-

sen, saaledes min Nysgierrighed, at, da jeg just havde Ærinde ind til Schultz med Manuskript til næste Tilskuer, og Heiberg, som og her lod trykke, jævnlig havde Samfærsel med Trykkeriet, skrev jeg ham en Seddel, hvori jeg udbad mig den Vise, jeg havde hørt om. Anden Morgen, inden jeg gav mig paa min Fodvandring til Fredensborg, kom Bud til mig fra Schultz, at det leverede Manuskript ikke forslog til et Halvark; da mig nu tillige blev sagt, at Heiberg havde lovet Schultz den begiærte Vise til mig, syntes denne at komme saa tilpas til at fylde Tomten, at jeg, vis paa min Vens Samtykke, gav Anviisning derpaa.

Bladet var No. 43, og skulde ikke dets gleimske Motto:

Denn alle, alle hangen an
Franzosen oder Britten,
Und nur ein freier biedrer Mann
Wird, wo man alles leiden kann,
Mein Seele nicht gelitten;

allerede kunne være tilstrækkelig Borgen for dets Danskhed, troer jeg denne uimodsigelig godtgiort ved følgende min deri aflagte, ufraveegne og ufravigelige politiske Troesbekiændelse: Er det at være Demokrat, naar man ønsker Ende paa en ødelæggende og blodspildende Krig, og, da man hertil ikke seer andet Middel, end det, at de Krigførende lære at indsee, hvorlidet deres uhyre Anspændinger udrette, naturligviis glæder sig over alt det, der leder til denne Sandheds Erkiændelse; er det at være Demokrat, naar

man ærligen ønsker Frankrig udvortes Fred, uden hvilken det aldrig kan haabe indvortes Rolighed, og uden hvilken altsaa hine — terroristiske — Blodscener aldrig ville ophøre; er det at være Demokrat, naar man ærligen ønsker, at den nu med saamegen Blodsudgydelse og Elendighed i Frankrig indførte — republikanske — Regieringsform maa befæste, og betrygge, og ordne sig, og ikke ved nye og andre skrækkelige Convulsioner omstyrtes; nu! saa er Tilskueren Demokrat, og giør sig en Ære af at være det. Men, hvis der, til at være Demokrat, udkræves, at holde den republikanske Kirke for den eneste *) sande, at ønske alle Throners Omstyrtelse, alle Landes Revolution, da erklærer Tilskueren reent ud: at han — endog uden mindste Hensyn til, hvad hans personlige og borgerlige Stilling paalægger ham — hverken er eller nogensinde bliver det. I denne Betydning taler han om danske Demokrater, som en Sect, til hvilken han ikke blot ikke vilde høre, men hvis Tilværelse han endog har største Føie at drage i Tvivl."

*) Lad om Regieringsform kun Daaren kive,
Bedst er den Form, som bedst mon styret blive;
siger Pope, rigtignok paa smukkere engelske Vers. Ogsaa Ædlingen, den vise Daunou, har omtrent sagt det samme: af alle Constitutioner — lød hans Ord i Tribunatets frie Dage — er den, man har, den bedste, og den, man efterlever, den fasteste.

Og nu tænke man sig min Overraskelse, da jeg Dagen efter, dette Blad var udkommet, henimod Aftten staaer i Rosings Hauge mellem en munter Vennekreds, samlet i Anledning af Ophelias Geburtsdag, seer en Postexpres holde paa Bakken nedenfor, med et Brev i Haanden, som for at spørge om, hvor det skulde hen, løber ned for at vise ham tilrette, og nu Brevet er fra Schultz til mig med Efterretning, at Politifuldmægtig Elvig havde om Formiddagen været paa Trykkeriet, at confiskere Oplaget af Gaarsbladet, nogle Nummere undtagne, der havde hængt paa en Snor, som de ikke havde faaet Øie paa, og hvoraf han sendte mig eet, at jeg kunde see Heibergs Vise, der var Anledningen dertil.

Der stod jeg nu med Brevet og Corpus delicti ihænde, læste vexelviis begge Dele, og brød min Hierne for at udfinde, baade

Hvad for Ulykke dog det Blad har kunnet gjøre?

og hvad denne summariske Adfærd, at begynde med at confiskere det, videre havde at betyde? Ikke, troer jeg, man nogensinde har fundet mig bange for at bøde, hvad jeg — endog uforsætlig og uvitterlig — har kunnet bryde; ganske uforklarligt er det midlertid ikke, at jeg, som ubevandret i Tingenes Gang, saavel i det paa dette, i mine Øine i det mindste, aldeles uskyldige Blad lagte Beslag, som i den, med en den sindige Schultz saa usædvanlig Iverighed, affendte Postexpres, maatte — især, vil maaskee en critisk Læser tilføie, i Følge

mit sædvanlige Hæng til Luftcastelbygning — forestille mig Tingen langt vigtigere og farligere, end den nogensinde var, og altsaa drømme mig uudeblivelig personlig Hæftelse, hvorom muligen Schultz alt torde have et Nys, og hvorpaa han ved dette Ilbud vilde forberede mig, i Hælene paa Bladets Confiskation. Og erindrer man sig nu tillige, at, naar saa virkelig havde været, en saadan Hæftelse her havde ramt mig i et Vennehuus, midt iblandt en glad Hoitidskreds, som jeg imidlertid ikke, uden skielligere Foie, kunde forberede paa noget, der maaskee ikke vilde finde Sted, vil man udentvivl fatte, at alt dette vel tilsammen saaledes kunde forstyrre mine Concepter, at en huld og opmærksom Veninde, der havde altid Sands og Oine for, hvad der angik hendes Venner, begreb, at der maatte være forefaldet noget usædvanligt, og — som da det menneskelige Hierte altid er tilboieligt til at begynde sin Frygt og sit Haab fra sig selv — ængstede sig for, at der maatte have truffet hendes fraværende Mand Noget, hvorom jeg havde faaet Brev for at forberede hende derpaa, tog mig afsides, og ikke aflod at spørge, før jeg havde sagt hende Sandhed, saa ugierne jeg endog giorde det, da hun saa nys tilforn søsterlig havde formanet mig, at tage mig den sandruske Begivenhed til Advarsel, og vogte Tilskueren, der — lagde hun huldelig til — var et helligt Blad — for alle slige Uforsigtigheder. Beroliget i den hende vigtigste Henseende, forstandig nok til ikke

paa mine Vegne at ængste sig over selve Sagen for Tiden, gav hun nu med mere Sindsro Agt paa mig, og har endnu for faa Dage siden givet mig en halv latterlig og halv ynkelig Skildring af mit Adfærd, og min Forfatning, som til Lykke den øvrige Kreds, deelt mellem langt interessantere Gienstande, ikke havde Sands for.

Denne ængstelige Aften og Nat, hvori jeg hvert Øieblik indbildte mig at høre deres Fodder, der skulde afhente mig, fik omsider ogsaa Ende; min første Omsorg om Morgenen var nu, at giøre Anstalt til en Vogn, der kunde bringe mig ind til Byen, at træde imøde, hvad der kunde vente mig, og som jeg nu aldeles rolig var rede at modtage, saasnart det blot ikke overraskede mig under nysnævnte Omstændigheder. Saasnart jeg da ved min Hiemkomst havde erfaret, at ingen her havde søgt mig, og været hos Schultz, der ligeledes beroligede mig, at intet videre var der forefaldet, og at han heller ikke havde hørt om Noget, tyede jeg op til min ædle gamle Defensor Kammeradvokat Schønheyder, der sagde mig, at Visens Forfatter og jeg vilde blive satte under Generalfiskalens Tiltale, men at jeg i god Ro kunde tage ud igien til Fredensborg, da han havde giort Aftale med Vedkommende, at Stevningen skulde modtages hos ham; da han vel — føiede han til — kunde tænke, jeg vilde overgive Sagen til ham.

Og vel kunde han tænke dette, den Ædling, der nys med saa broderlig Huldskab, og saa broderlig Nidkiærhed, under den hailesske Forfølgelse var traad i Skranken for mig, og havde dækket mig med sin Veltalenheds, Lovkyndigheds, og ædle Liberalitets Ægide, uden derfor enten at vente eller ville anden Løn, end den, at have udfriet en uforsigtig handlende, men velmenende Broder af Forfølgernes Haand. O! naar han i senere Aar, og endnu for faa Dage siden takkede mit Venskab, at han stedse fandt mig redebon at medvirke for en os begge hellig og dyrebar Sag, hvorlidet erindrede han da, i hvor høi Grad, Alt, hvad jeg er, formaaer, og nu i de sidste tredive Aar har virket, eller mulig kan virke, skyldes ham, der, som Tilegnelsen af Tilskuerens fierde Aargang saa rettelig siger, frelste mig fra en Straffedom, hvis Følger paa mig med min Tænkemaade og mit Sindelag torde været uberegnelige. Dog naar vidste da vel denne Ædlings Venstre, hvad hans Høire har giort?

Jeg fik nu og fuld Oplysning, hvorfor Politiets Haand denne Gang havde været saa rap. Man havde nemlig allerede i Forveien været, som det i de Dages Sprog lød, giort opmærksom paa denne Vise, saa at, som man og af Heibergs Forerindring til Proceduren og Dommen i denne Sag seer, daværende Politimester, Dagen efter denne Vise var afsiunget i det Selskab, den paa Begiering *) var skrevet for,

*) Men tilsendt Directionen med udtrykkelig Forbehold,

havde ladet en af dets Directeurer kalde, for at affordre ham et Exemplar af Visen, hvilket han et Par Dage derpaa i et Selskab, med en Tone, der — siger Forerindringen — gav hans høie Mishag tilkiende, havde declameret. Man havde midlertid dog besluttet, dersom Visen ikke fik videre Publicitet, at ignorere den, som en Privatsag; og indbød i Følge heraf en forhen omtalt Stormand, der ved en og anden Leilighed viiste mig en Slags Godhed, min brave tilkommende Svoger Etatsraad Johansen — da forlovet med min Søster Sophie — hiem til sig, for giennem ham, med hvem han stod i gammel og nøie Forbindelse, at lade mig advare, ikke at optage den i noget af mine Tidskrifter. Dette havde og Johansen paataget sig, men som de sad ved Bordet, blev det ulyksalige Tilskuerblad bragt ind. Johansen tog det, kastede Øiet deri, saae strax Visen, og udbrød: "Zu spät! da stehts schon!" og var der nu intet andet for, end at lade Tingen gaae sin Gang.

Lægger man nu denne bogstavelig sandfærdige Anecdote til de øvrige, jeg i denne Anledning har fortalt, betænker man, at den mindste Advarsel fra denne Kant vilde været tilstrækkelig at bestemme mig til, ikke at aftrykke denne Vise, om det saa kun havde væ-

"at den ikke maatte blive afsungen, saafremt der var mindste Grund til at formode, at den kunde forstyrre nogen enkelt Medlems Fornøielse." See ovenanførte Skrift S. 48.

ret for ikke at give Forfatteren i Hænderne paa dem, der havde svoret hans Undergang; kalder man sig da de synderlige Omstændigheder tilbage ved de tvende foregaaende Tilskuernummere, som jeg havde været i Uleilighed for, og man nu ydermere erfarer, hvad man selv, ved at eftersee det, med Udeladelse af Visen, omtrykte Nummer, kan overtyde sig om, at det Hele ogsaa denne Gang reiste sig fra en Misregning af Sætteren, i det der uden Visen var Manuskript nok til Halvarket, tør man vel fristes til at udbryde med Holbergs Pernille: "Jo min Tro er der Skiæbne i saadant, det tør jeg døe paa; uagtet hverken min Fader eller min Moder har været Calvinist."

Saare naturligt var det, efter de Ubehageligheder, man nys havde i personlige Anliggender havt med Minister Hailes, at man ikke skiøttede om at give ham noget Nyt at hænge, som Ordsproget siger, sin Beeghætte paa, mindst især, under det saa yderst spændte Forhold med Engelland,*) og i en Anledning, hvor han ikke vilde undlade at føre et endnu langt høiere og hæftigere Sprog. Saare naturligt var det og, at dette maatte være mig særdeles ubehageligt, for Alt saa umiddelbar ovenpaa den fortrædelige hailesske Sag. Midlertid var jeg ligesaa fuldelig, som Visens Forfatter i sin Forerindring med Føie siger sig at være,

---

*) Det var i de Dage man sang:

Vor Handel truer man med Baand,
Vor Frihed vil man undertvinge.

overbeviist om vor fælles Uskyldighed. Havde jeg end bedet om Visen, og det ikke engang, som Tilskuerens Udgiver, men blot som den heibergske Musas Ven og Beundrer, uden at kiænde den; er det dog tillige unægteligt, hvad jeg og andensteds har erklæret, *) at jeg ikke vilde — uadvaret — fundet noget betænkeligt derved, om jeg havde kiændt den; og at jeg til denne Time ikke kan være enig med den Fiskalshermeneutik,**) der forklarede om King George, hvad, efter min fuldeste og uforandrede Overbeviisning, var sagt om Pitt, hvem det — endog uden Hensyn til det Sindelag, som her den Tid med Grund herskede imod ham fra Thronen til Hytten — umulig kunde være en Statsforbrydelse at sige Ondt om, hvor ædle P. F. Suhm upaaanket havde ubeføiet givet et andet Lands første Prinds af Blodet Skyld for at være Ophavsmand til sin Konges og Frændes Mord.

*) I det for ikke længe siden udkomne Hæfte af Conversationslexikon, hvor en kort Autobiographie af mig findes.

**) Det skulde giøre mig særdeles Ondt, hvis dette Udtryk skulde optages som fornærmeligt mod en afdød Hædersmand, der, uagtet han optraadde med al ham mulig Iver og Strænghed, som Sagfører mod os, besad min fulde personlige Agtelse, da jeg vidste, han handlede efter sin Overbeviisning ved her at tage Alt i den værste Mening; ogsaa har jeg Grund til at troe, at han, skiøndt vi aldrig stod i noget egenlig venskabeligt Forhold, ikke havde noget personligt mod mig.

Ogsaa var den almindelige Mening saa eenstemmig i, at vi vilde begge blive frikiendte, at ikke alene en af Fædrelandets første Viismænd i sine Breve til mig spøgte med den saakaldte Svogersag; men at jeg endog meget tydelig erindrer, at min redelige Schultz, hvis Efterretninger i øvrigt sandelig ikke var fra de Ultraliberale, for fuld Alvor erindrede mig, at, naar jeg i denne Sag tilkiændtes Reparation, hørte denne ham til, som den, der ved Bladets Confiskation havde liidt Tabet.

At jeg midlertid, saa rolig jeg var for Udfaldet, ikke tog i Betænkning, for at fralægge mig Dadbel for uoverlagt Adfærd, at fortælle enhver, som talte til mig derom, hvor uforvarende jeg var kommet dertil, vil jeg ikke fragaae, skiøndt man af den tit omtalte trykte Procedure vil see, at denne Omstændighed hverken for Retten brugtes eller behøvedes, da jeg efter de da gieldende Love var angerløs, i Henseende til, hvad jeg indrykkede, eftersom jeg kunde opgive Forfatteren dertil. Ikke uden al Føie meente midlertid Andre, der maaskee i Henseende til Sagens Udfald ikke vare saa ubekymrede, som Forfatteren og jeg: at det var min Pligt, da det var Visens Publication ved mig, og i mit Blad, der havde foranlediget Forfølgelsen, at staae frem som den rette Sagskyldige; og erindrer jeg især meget tydelig, at dette Spørgsmaal en Middag, da Heiberg ikke var tilstæde, bragtes paa Bane hos den franske Minister Grouvelle, med

hvem vi stod i megen litterarisk Forbindelse; og at han efter sin Maade foreholdt mig, hvad jeg burde giort, ved at citere mig Nisi Ord hos Virgil, da Euryalus falder i Rutulernes Hænder: *)

Me, me, adsum, qvi feci, in me convertite ferrum,
O Rutuli! mea fraus omnis.

Vilde De da og, faldt jeg ham hurtigt i Ordet, jeg skulde tilføiet: **)

Nil iste, nec ausus
Nec potuit!

Nei! nei! nei paa min Ære ikke! brød Grouvelle leende ud, og jeg var frikiendt.

Men hine beroligende Drømme tog en Ende med Forskrækkelse; under 17 Novbr. fik jeg følgende Skrivelse fra min ædle og retskafne Heiberg:

Kiere Ven!

Vistnok blev jeg i Morges paa en ikke meget behagelig Maade overrasket af Bierring, der bragte mig Domslutningen. Endnu i Gaar blev det mig sagt, som vist, at Dommen lød paa 100 Rdlr.; tænk Dig altsaa min Forundring, da jeg læste 300 Rdlr. Den er meget naadig, den gode Hof- og Stats-Ret, tænkte

---

*) Mig! mig! jeg er her, der har giort det! mod mig
I Vaabnene vende,
Rutuler! min var al Brøden.

**) Slet Intet har han, ikke torbet,
Ei kunnet.

Virg. Æneid. niende Bog V. 427-29.

jeg; men endnu mere retfærdig; jeg skrev strax Schønheyder omtrent saaledes til:

"Det er bedre at falde i Guds Haand, end "i Menneskenes, sagde Kong David, og da høieste "Ret bestaaer af Mennesker, saa appellerer jeg ikke. "Jeg er overbeviist om, at D. V. har giort, hvad De "kunde, jeg takker Dem oprigtig, og beder om Deres "Regning for Umagen, udbedende mig kun endnu den "Godhed, at De vil skaffe mig hele Sagen beskrevet."

Jeg agter at lade den trykke med den saa svære nødvendige Forsigtighed, for at udbringe deraf, hvad jeg kan, og Resten maa spædes til. At Du blev frikiændt, glæder mig, fordi Du burde frikiændes; men jeg nægter ikke, at det smerter mig, at Retten slet ikke vilde have Hensyn paa den beviiste Sandhed, at jeg ikke har søgt at divulgere Visen, og dog har man forsikret, at jeg ikke var bleven tiltalt, naar Divulgationen ikke havde været. Du skylder mig i denne Sag aldeles ingen Deeltagelse paa Pengenes Vegne, kun allene Hiertets og Hovedets Deeltagelse udbeder jeg mig, og derom er jeg forvisset. Havde Du ikke bedet mig om Tilladelse til at indrykke Visen, da havde jeg sikkert bedet Dig om at giøre det; følgelig, naar der skal lides, er det mig og ikke Dig, det bør gaae ud over. Visstnok er en 3-400 Rdlr. en Summa, der ikke er let at finde; dog den findes vel, og i hvor det gaaer, saa er det min Trøst at jeg lider for Sandhed."

Han anfører nu de sex deilige Linier af hans Churchill, *) som han har sat til Motto paa sin Procedure, og som han med Sandhed siger, sig længe at have valgt til Valgsprog, og slutter derpaa saaledes: Lev vel, og lad mig dog see Dig af og til paa vores Bors. **) Det er næsten den eneste Fornøielse, jeg nyder uden for min Stue. Dette Stød skal desuden ikke kunne forsone mig med en Verden, som jeg allerede længe har været keed af, naar ikke nogle faa Mennesker bandt mig til den, og naar jeg ikke ansaae det for et Cujonerie, ikke at kunne taale hundrede Ubehageligheder for hver Behagelighed, der kan møde. Lev vel, og vær som før min Ven.

den 17 Novbr. 1794. P. A. Heiberg.

Jeg maatte været i høieste Grad uskiønsom, og hver god Mands Agtelse uværdig, naar jeg ikke, endog

---

*) Jeg har prøvet saaledes at fordanske disse Linier:
Du Sandheds Gud! Algrandsknings store Øie,
For hvem vor Aand, hver Tanke aaben staaer,
Skiænk mig din Kraft, og hvis den Time slaaer
(Saa fremt den skulde slaae) da Lov for Magt maae bøie,
Hærd stadigt Bryst med fast Standhaftighed
At bære kiæk, saa dybt endog jeg leed.
Churchills the conference.

*) Parterret, det eneste Sted uden for hans Huus, hvor vi samledes, men hvor jeg den Tid af Aarsager, som i det følgende vil blive berørte, temmelig sielden kom.

uden Mindelse havde opfyldt den Fordring, hvormed Brevet slutter, fra en Mand, der, ramt af et Stød, som, skiøndt uden at bøie ham, smertede ham saa synlig, og som jeg, skiøndt uvitterlig og uforsætlig havde paadraget ham, kunde i den første friske Smerte tænke, skrive og handle saaledes. Ogsaa var, og er mit Sindelag imod ham, og det ikke først fra denne Tidspunkt, aldeles uforandret, og vedblev at være saa endog under en mig dybt saarende Feide, hvori man omtrent et Aar derefter, aldeles mod min Villie, og uden min Brøde, vil finde os indviklede. Man vil af det Foregaaende have seet, at vort Venskab ikke fra først af var nogen Samqvems eller Omgangs Forbindelse; at tvertimod vore første nærmere Berørelser vare intet mindre end venskabelige; midlertid lærte jeg alt i disse at kiænde ham, som en Mand af Hoved og Kundskaber, hvem jeg maatte ære, og hvem jeg i Anledning af hans Arbeider ikke kunde undlade at yde den Agtelse, jeg skyldte ham. Uden at han nogensinde hørte til min inderste Kreds, hvor han endog havde mange Ugunstige, knyttedes dog snart eet Baand mellem os efter det andet; og jo nærmere jeg lærte at kiænde ham, jo mere jeg erkiændte hans ualmindelige Menneske- og Borgerværd, hans mageløse Arbeidsomhed, hans strænge Retsindighed *), hans sieldne Nøisom-

*) Jeg erindrer saaledes, at han i Aaret 1794, da Pichegru havde taget Holland, bad mig om et Brev til den derværende danske Gesandt, Baron Schu-

hed, jo mere opildnedes, min oprigtige Høiagtelse til inderligt Venskab. Jeg siger det frimodig, thi jeg siger det med fuld Overbeviisning, ikke har jeg kiændt den Mand, der med større Tryghed, end han, kunde lade sit Borgerværd prøve efter den kostelige fierde Artikel af Borgerpligternes Erklæring i den franske Constitution fra Aaret 3: **Ingen er god Borger, uden han er god Søn, god Fader, god Broder, god Ven, og god Ægtemand**; og jeg tilføier, at jeg saaledes har kiendt ham i ethvert af disse Forhold, at jeg kan fremstaae som Vidne, og uden Betænkning anvende paa ham, hvad Cowley sagde om sin Ven Crashaw:

Hvis vrang hans Tro*) i noget været har,
Ret, jeg med Vished veed, hans Levnet var.

---

bart, da han for et herværende Handelshuus skulde gaae derhen, og formodenlig derfra til Paris, i Anledning af nogle Skibe og Ladninger, der vare faldne i de Franskes Hænder, og at han glædede sig særdeles til denne Reise. Efter nogen Tid spurgte jeg ham, naar han skulde have Brevet. "Det behøves ikke, sagde han. Jeg mærkede, de havde ikke reent Brød i Posen, derfor valgte de mig, at jeg skulde giøre Sagen ærlig ved mit Venskab med Missionen her; saa sagde jeg mig fra det."

*) Hans politiske Tro, naturligviis, om hvilken, jeg forresten hverken venter eller forlanger, at man skal tage mit Vidnesbyrd for gyldigt, da min Orthodoxie i saa Henseende muligen selv torde være ikke stort mindre Tvivl underkastet.

Maaskee man vil sige, jeg ikke skulde tale saaledes om levende Mand; men det er Sandhed, Sandhed, som jeg vil, og tør vedstaae for Ven og Fiende; og som han selv, naar det kommer ham for Øie, vil erkiænde for Udtrykket af min inderste Overbeviisning.

Om dette Brev, som det næsten synes, skulde have Hensyn paa noget foregaaende fra mig, og hvad jeg derpaa har svart, derom kan jeg intet sige; det er ikke Breve, som de, der vexledes mellem ham og mig, hvortil jeg skriver Concept, eller hvoraf jeg tager Copie. Kun da det, der i hans Brev siges, at jeg havde bedet ham om Tilladelse at indrykke Visen, kunde synes i Modsætning med hvad jeg ovenfor har fortalt derom, er det mig kiært, til denne Sags Oplysning at have et andet senere Brev fra ham at fremlægge.

Kiereste Ven!

Tak for Dit venskabelige Brev; jeg havde ventet at see Dig paa Comedie i Gaar Aftes, for mundtlig at svare Dig, saasom jeg ikke er nogen Elsker af at skrive Breve. Dit Raad i Henseende til Trykfeilen billiger jeg. Hvad den anden Post angaaer, da følger jeg Dit Raad kun for en Deel; det er, jeg stryger den Periode, der angaaer Dig, ud; men erklærer Dig derhos, at det skeer blot af Agtelse for Din Mening. Sikkert husker Du i denne Sag feil. Det er den bogstaveligste Sandhed, hvad jeg desangaaende har sagt, og udentvivl skal jeg kunne finde Din Sæddel, hvori Du begiærer Visen; hvilken jeg

ved Schultz mundtlig — lod — besvare. At Du ikke havde læst Visen, førend Du begiærte den, det kunde jeg ikke vide, førend nu, da Du erklærer det. At forandre mine Ord til: uden min Anmodning, vilde jeg skamme mig ved, uagtet det vel ogsaa er Sandhed; thi det var at skrive noget hen, der saa lumsk skulde give tilkiænde, at Du i denne Sag havde giort en slet Streg, og at jeg var blevet et Offer for Din Ubetænksomhed, og det var Løgn. Naar jeg derimod taler om Din Anmodning, saa følger deraf mit Samtykke, og der hviler ingen ubillig Mistanke paa Dig. Dog Tiraden udstryges, og dermed er den Sag forbi. Tak for Din Underretning om Vonner og Vanner, *) der i Særdeleshed fornøiede min Kone. At Dine Tilhørere have valgt Hofsorgen til Forelæsninger**), viser mig, at de maa være meget partiske enten for eller imod mig. I det mindste er det til Alvor alt for ringe.

Vale et me ama.

11 Febr. 1795. P. A. Heiberg.

---

*) Som vi i d. d. l. S. opførte, og hvortil Heiberg med Kone var indbuden.

**) Ved de Forelæsninger, jeg endnu i seneste Aar holder over Fædrelandets Digterarbeider, forelægger jeg Tilhørerne en Liste paa, hvad jeg især, som nyt eller paa anden Maade interessant, troer at ville komme i Betragtning, og vælge de da deraf med fleste Stemmer, hvad jeg skal læse over.

Naar man seer, at Forerindringen til den af Heiberg udgivne Procedure i denne Sag er dateret den tolvte Februar, har man fuldkomment Lys i Henseende til dette Brevs Anledning, at det nemlig var Svar paa et, hvori jeg havde givet mine Tanker om denne mig til Eftersyn — især hvad mig maatte vedkomme — meddeelte Forerindring. Den deri omtalte Trykfeil er udentvivl den i den ældste Udgave af Virtuosen, hvor Forf., for ikke at lægge en agtværdig Ven for mægtige Forfølgeres Had, ved at opgive sin Hiemmel, paastod, der skulde læses Holmien istedet for Holmen, hvilken Sag han senere har sat i sit vedbørlige Lys, men som jeg den Gang, da dette endnu ikke kunde skee, fraraadede ham at berøre paa ny. I Henseende til mig selv, er jeg fuldkommen overtydet, at vi begge havde Ret, hver paa sin Maade; jeg nemlig, naar jeg paastod, hvad jeg til dette Øieblik er mig fuldelig bevidst, ikke at have begiært, og ikke tænkt paa at begiære hans Vise til Aftrykning, da jeg blot ønskede at see den, som en litterarisk Curiositet, mig dobbelt interessant ved Haanden, den var fra, dog naturligviis med taust Forbehold, hvis den egnede sig dertil, i Tiden at udbede mig den, som hvad der ellers kom fra ham, for et af mine Tidsskrifter; han, at han har forstaaet min Sæddel, hvori jeg formodentlig løselig har bedet ham, lade mig faae hans Vise, som om det var til Aftrykning. At han midlertid saameget mere ved denne Leilighed viser sig som en

ædel Ven i sit hele Forhold mod mig, jo fastere han havde hin, skiøndt vrange, Overbeviisning, vil enhver med mig erkiænde.

Endnu tillade man mig, inden jeg forlader dette Æmne, at tilføie, hvad en af Høiesterets ypperste Assessorer, en Mand af almeenhædret Retviished, Lovkyndighed, Skarpsind, Uafhængighed, Veltalenhed, og Fædrelandskiærlighed*), i Anledning af Forerindringens første Phrase, sagde til mig, da Proceduren udkom: "havde Forf., istædenfor at sige et Sprikwort om Høiesteret, appelleret til os, torde det dog nok være, at han havde spart det Hele"; og skiøndt det gamle Sandsagn: det staaer ikke saa vel til i Verden, at den bedre Deel just er den større, var mig for dybt indpræget til, at jeg ubetinget skulde have deelt denne hans Hypothese, kunde det dog ikke andet end glæde

---

*) Og kiender Du ei den Norges Mand,
Den Støtte, den Hæder, den Pryd for sit Land,
Vor Falsen kiender Du ei?
Ham er det, den Kongens og Folkets Ven;

og kan jeg ikke nægte mig, til hin Pawels's speiltro Skildring af denne Ædling at tilføie, at maaskee mellem alle Fædrelandets Tab i hine syv Ulykkesaar intet har været ubodeligere, intet af sørgeligere Følger, end Falsens ubetimelige ulykkelige Død; at da hans hulde Nordmands Hierte brast, Norges Skytsaand vel har maattet ihukomme Einar Tambeskiælvers Ord til Olaf Tryggesen, da hans Bue brast i Svolderslaget.

mig, at slige Dommere selv ligesaalidet kunde finde Brøde i denne Vise, som Forfatteren eller jeg.

At jeg har, medens den stod paa, taget mig denne Sag særdeles nær, derfor har jeg uforkastelig Hiemmel i en fransk Sæddel fra Heiberg af trettende August, der begynder med disse Ord: "Ingen Hypochondrie, min Ven! om muligt! et godt Glas Viin! det er meget bedre! og det vil jeg tømme i Dag i godt Lag*) med . . . Du maa giøre ligesaa, og ikke keede Dig i Clubben, eller keede Clubben med Din onde Lune. Men med alle mine Formaninger maa jeg midlertiid tilstaae, at jeg undertiden befinder mig i samme Tilfælde, og at ogsaa min Proces ikke er det, der har mindst Deel deri."

Var jeg ingensinde nogen ret ivrig Clubmand, saa at jeg endog i de Dage, jeg var det norske Selskabs daglige Giæst og tro Selskabsbroder, aabenhiertig vedgik, at jeg kun kom der saa hyppig i Mangel af bedre; da maatte det især være Tilfældet om Sommeren, der ingensinde er en god Clubtid, og da der altsaa i Dreyers Club, hvor jeg nu tyede hen, ikke siælden maatte være mig tomt og øde, i det der ingen var, i det mindste af dem, jeg søgte, Ph. Rosenstand,

*) Hvilket ellers var saare langt fra at være hans Tilbøielighed eller Maade, da han, uden dog i særdeles Tilfælde at fordærve godt Vennelag med ængstelig Peenhed, ellers var ogsaa i denne Henseende høist exemplarisk.

Collet, Klingberg, Mangor, Fader og Søn, Mynster, Liebenberg, Frankenau o. d. l.; og hvor da altsaa, om jeg end en Stund kunde holde mig skadesløs i Læsestuen ved den mig saa interessante Moniteur, Frankreich o. s. v., ved Aftenbordet de fruges consumere nati, her kunde være samlede, ikke siælden maatte undgielde for det Savn af aandelig Underholdning, uden hvilken den legemlige er mig Intet, som jeg da maatte føle, og, som af den heibergske Sæddel sees, ikke siælden bøiede min Keedsomheds onde Lune, der ikke har Ord for at være den elskværdigste.

At jeg maatte tilbringe en stor Deel af denne Sommer i Kiøbenhavn, fra Slutningen af Julii Maaned, som jeg af Tilskueren No. 58 kan see, kom vel især af mine personlige Forhold til Hertugen af Augustenborg, der — ikke uden Vanskelighed, især fra en mig meget smertelig Side — fik mig ind i den over Universitetet og det lærde Skolevæsen nedsatte Commission, som Medhielp for dens daværende Secretair, den gamle høifortiente Conferenceraad Trant, hvis Helbred begyndte at aftage; og var den Sommer i denne Commission hyppige Møder, hvori foruden Hertugen, Trant, Moldenhawer, ogsaa Pollio Suhm, Riisbrigh, J. Baden og C. F. Hornemann deeltoge; og kan jeg ikke nægte mig den Glæde at nævne, at Hertugen i eet af sine vennehulde Breve i de mig uforglemmeligste Udtryk tilkiændegav mig sin særdeles Tilfredshed med min Driftighed og Utrættelighed i at

udarbeide og uddrage, hvad mig blev betroet. Ogsaa er mig især fra denne Eftersommer og den paafølgende Vinter, mange høist mærkelige Aftensamtaler med denne min høifyrstelige Beskytter i helligt og taknemmeligt Minde, saameget mere, som de tiene mig til beroligende Visshed, at hverken mine forefaldne Uforsigtigheder, eller de derover fældede strænge Domme,*) eller engang de Ubehageligheder, han selv for min Skyld ikke havde været fri for, havde skadet mig i hans Agtelse og Hyldest.

Var midlertid Eftersommeren mig tom og øde i Kiøbenhavn, paa en Tid, da mine nøieste og kiereste Forbindelser vare fraværende, Rosings paa Fredensborg, Langes paa Ordrup, og da hverken offenlig eller privat Skueplads bød mig Aands Vederqvægelse efter en giennemarbeidet Dag; maa jeg dog tillige anmærke, hvad især en liden Fortælling, Rosen,

*) Især smertede mig disse Ord fra en Pen, jeg over alle mine Medborgeres ærede, og som derfor have indgravet dem saa dybt i min Hukommelse, at de udslettes aldrig: "en rendant justice aux talens et à la laboriosité de Mr. R., je dois observer a V. A., qu'on juge differement de son caractère; il faudra surtout savoir, si les autres membres de la commission voudront bien travailler avec lui." Hæder og evig Tak den ædle Fyrste, der uagtet disse haarde Ord fra denne Mand ikke unddrog mig sin Gunst og sit Venskab! og kan jeg da med Føie sige med Sanders Stig: en ædel Mands Agtelse maa være min Trøst.

i Tilskuerens No. 49 og 50, og undertegnet F*** Tr**s (Fuimus Troes) en Underskrift, som temmelig sikkert peger hen paa, at Stykket staaer i Forbindelse med mit Hiertes Historie, saavelsom et ligeledes undertegnet elegisk Digt efter det Svenske, Eensomheden, (sammestedes No. 57) lade mig føle, at Forsommeren paa Fredensborg ikke selv var, hvad jeg havde, og været vant at finde. Ikke som om de egentlige indre Forhold i det rosingske Huus vare forandrede eller forstyrrede; men der havde paa senere Tid, siden Ophelia voxte til, efterhaanden dannet sig en anden Kreds, en anden Tone, der ikke ubetinget var mig tilmaade. Om en ung og vakker Pige samler sig saa let et lidet Hof, og ved dette Hof, som ved ethvert andet, opstaae ikke mindre let forskiellige Interesser, Cabaler, Cliqver, Partier og Contrapartier, og jo mindre man hører, eller vil høre til nogen af dem, jo mere er man udsat for at være dem alle i Veien, vel og paadrage sig Mistanke, at denne tilsyneladende Upartiskhed er tvertimod en egenkierlig Partiiskhed, der i Smug vil spille sit eget Spil.

At Ophelia var, fortiente at være, og vedblev at være mig usigelig kiær, vil man vel allerede af den Tone, hvori jeg efter saamange Aars Fraskillelse og Savn bestandig omtaler hende, have umiskiændeligt seet; men hun var mig kiær som en Søster, som en moderlig dyrebar Veninde's elskværdige Datter; men som jeg just, fordi jeg fra hendes Vugge havde seet

hende med disse Øine, tænkt mig hende i dette Forhold, aldrig kunde komme til at see med andre, tænkt mig i andet, aldrig betragte, som den, der kunde blive mig en Kiæreste, Brud, eller Hustru. At Verden uden om os ikke kunde, eller vilde sætte sig ind i denne min Synsmaade, var saare naturligt; ogsaa var hun heller ikke saasnart giftefærdig, for man, da jeg jo var i den Stand, at jeg kunde forsørge en Kone, var ikke seen til at forlove, ja næsten at gifte os sammen. Saaledes kom, jeg veed ikke, hvilken, af Toldbodens gamle Etatsraader, en Dag hen til min Fader, for — vel ikke ganske uden et halv sarcastisk Sideblik til den formeentlige Mesalliance — at spørge: om han torde gratulere til hans Søns Giftermaal; hvortil da denne godmodige Gamle med sin bonhommistiske Humor svarte: Det veed jeg ikke, Salill. Alt, hvad jeg kan sige ham, er, at min Søn har ikke bedet mig til Bryllup endnu; og fortalte denne eiegode Mand mig dette saaledes selv, umiskiændelig for at lade mig føle, at saalidet et saadant Giftermaal vel torde i alle Maader været efter hans Ønske, vilde jeg dog ikke have ringeste Indsigelse fra ham at vente i en Sag, der gialdt mit Livs Lykke, og hvor jeg altsaa var berettiget til frie Hænder. At man endog i min nøieste og nærmeste Kreds havde lignende Forestillinger, derpaa har jeg, medens jeg skrev paa dette, faaet ny og paalidelig Stadfæstelse ved at erfare, at det selv mellem tredie Novemberhøitidens nøiest indviede Deel-

tagete var en fuld og fast Overbeviisning, at Hvitù den vilde endes med, at Forlovelsen vilde blive declareret.

At jeg saare betimelig maa være blevet opmærksom paa disse Formodninger og Rygter, og have troet mig forpligtet at bidrage til, at denne falske Forestilling ikke skulde — som man kalder det — staae Pigens tilkommende Lykke i Veien, derfor har jeg dette fuldgyldige Beviis. Ved min Ven J. Kierulfs Bryllup, der i Sommeren 1793 holdtes paa Hirschholm, og hvor jeg selvbuden tog hen fra Fredensborg, kom det over Bordet paa Tale, hvo nu stod nærmest for Touren til at blive Brudgom; da nu Ph. Rosenstand kom i Spøg til at nævne mig, greb jeg med velberaad Hu Leiligheden, og tilbød mig at vædde hundrede Rigsdaler mod een, at jeg giftede mig aldrig. Aldeles uden at ane min Hensigt dermed, modtog han i Forening med en tilstædeværende Veninde Væddemaalet, og jeg hans Rigsdaler, med Forpligtelse, paa min Bryllupsdag at betale den hundrefold. Hvorvidt jeg virkelig, da jeg indgik dette Væddemaal, troede mig sikker paa, ingensinde at tabe det, tør jeg her ikke bestemme; at jeg midlertid, da det fem Aar derpaa blev tabt, redelig betalte det, og selve min Bryllupsaften med de hiemkiørende Bryllupsgiæster indsendte det Tabte til Vinderne, vil man i det følgende see, som og, hvad man vel vil forestille sig, at han og hans Medvinderinde ufortøvet sørgede for, at de ikke

skulde blive rigere ved deres Vinding, da den Brudegave, de sendte mig, fuldelig tør have kostet de Penge.

Indgik jeg midlertid dette Væddemaal, omtrent af samme Grund, som Alcibiades skar Halen af sin Hund, for at Folk heri skulde faae andet at tale om mig angaaende, end det, der hidtil beskiæftigede dem, da naaede jeg vel Maalet saavidt, at man ikke undlod at anstille lærerige og opbyggelige Betragtninger over det syndige Huus, den Rahbek holdt med sine Penge; men at man derfor skulde have opgivet hiint andet Vildspor, det var mere, end jeg med Skin af Grund maatte giøre mig noget Haab om.

Saaledes hører jeg endnu henved halvandet Aar senere, i Julen 1794, aandfulde Fru Recke en Aften ved sit Bord i sin livelige Tone til Exempel paa flaue Fygombys Eventyr fortælle, at en, jeg mindes nu ikke hvem, var kommen hiem fra Kiøbenhavn, og havde blandt andre Nyheder medbragt tree nye Forlovelser, hvoraf, sagde hun leende, de to er her ved Bordet, det er Rahbeks da med Ophelia, og Kyndes med *** (en Præstedatter der af Egnen, som han sikkerlig aldrig havde tænkt paa, saa lidt, som hun, der var, eller i de samme Dage blev forlovet, formodenlig paa ham) og tilføiede hun nu med Latter, det veed vi da, der er ikke om; og den tredie — som jeg ikke husker — er udentvivl, blev hun ved, ligesaa sikker.

At jeg ikke tog den Sag saa let og saa lystig, som min Veninde, da jeg vel maa have havt en hem-

melig Anelse af, at dette Rygte, hvis en liden Fugl skulde bringe det hen i den anden Gade til Witthusens, hvor Ophelia var i Besøg, ikke vilde lyde nær saa vel, og det maaskee ikke ene i hendes Øren, tør maaskee allerede den levende Erindring, det efter 32 Aar endnu er i hos mig, tilstrækkelig godtgiøre.

At mangfoldige deslige større og mindre Begivenheder giorde min Stilling der i Kredsen særdeles delicat, og at det vel i mangen Henseende gik mig med min Delicatesse, som Captain Selting (i Schröders fortreflige Fortsættelse af Ringen) med hans, at jeg ikke sielden stødte, og krænkede, og saarede, endog hvem jeg mindst ønskede, og hvor jeg meente*) det aller-

*) Som det smerteligste heraf mindes jeg følgende: For ikke at foranledige flaue Anmærkninger, nægtede jeg mig paa senere Tid, til Ophelias Geburtsdag, og andre deslige Leiligheder, selv at opfylde hendes smaa beskedne Ønsker, jeg i tidligere Dage havde giort mig en Glæde af at udfritte og tilfredsstille, men lod slige Smaating gaae igiennem en huld Vennehaand, hvorfra jeg vidste, de vilde være særdeles velkomne. Ophelia, som ikke drømte herom, troede ligefrem, at jeg ikke mere fandt Fornøielse i at fornøie hende ved min gode Villie, og tog sig det til Hierte. Ved en Forklaring, det i Efteraaret 1795 kom til imellem os, var jeg i den Nødvendighed at sige hende Sammenhængen, men havde herved den sande Krænkelse, at den, der vennehuld havde gaaet min Delicatesse tilhaande, erfoer den, vel ikke paa den fordeelagtigste Maade, fandt — ikke uden Føie — sin fine Følelse

bedst, og igien fandt mig stødt, og krænket, og saaret, hvor man aldrig tænkte paa mig, er i det mindste efter min Tænke- og Handlemaade særdeles begribeligt. Ogsaa traf det vel, at de, der troede mig hos Ophelia at gaae dem i Veien, eller staae dem i Lyset, undertiden giorde dem en Fornøielse, eller, hvilket saa omtrent kom ud paa eet, forekom mig at giøre dem en Fornøielse af, at slaae paa Strænge, der vidstes ikke at klinge vel i mit Øre, og hvorved jeg da kun var alt for tilbøielig til at tee mig ilde, vel og at gribe, om ikke fremkalde Leiligheder, hvor min forma neglecta, min Ubehændighed, mine Særheder, o. s. v., maatte tiene deres ungdommelige udvortes Fordele vel meget til Folie, og at jeg var svag nok til at ægge, vel og at harme mig derover, og søge min Giengield.

Saa mange ubehagelige Smaaforstemninger og Misforstaaelser, dette mislige Væsen end foraarsagede, paa det væsentlige af vore nøiere Venneforhold virkede det imidlertid fra ingen af Siderne. Saaledes erindrer jeg endnu, da Ophelia var faldet ned af en Gynge, som hendes mindre Søskende havde i Gaarden, og hvor Touget gik itu, og hun efter dette Fald befandt

krænket, ved at troe sig udsat for Mistanke om, at have modtaget sig ikke tilkommende Tak, og giorde mig i denne Anledning Bebreidelser, der torde være de, der er gaaet mig nærmest til Hierte i mine Dage.

sig mærkelig værre, end Faldets egen liden Betydenhed lod formode, jeg strax om Eftermiddagen kiørte ind med nogle Venner, der tog til Byen, for at raadspørge Aaskov i denne Anledning; og da han tilfældigviis var i Selskab den Aften, blev siddende hos Folkene, for at oppebie hans Hiemkomst til henimod Midnat, fik nu Trøst og Beskeed, kastede mig strax paa min Bondevogn, kiørte hele Natten, og kom om Morgenen tidlig til Fredensborg, hvor jeg blev modtaget langt mere med Vennehensyn paa mit Sindelag, end paa Sagen selv.

Saaledes giemmer jeg endnu et Brev fra Rosing med Efterretning om den i denne Sommer med Theaterbestyrelsen forefaldne Forandring, da det ahlefeldtske Hofregiment gav Plads for det ædle videnskabelige Triumvirat, bestaaende af Hauch, Thaarup, Storm, mellem hvilke hæderfulde Navne han imidlertid yttrer sig venskabelig utilfreds med, ikke at finde mit, uden at betænke, hvad jeg mindes i mit Svar at have giort ham opmærksom paa, at det ikke var tænkeligt, at man skulde overdrage mig et nyt Embede i det Øieblik, da jeg over Visesagen af General-Fiskalen var tiltalt paa det gamle. At dette var min fulde og faste og velgrundede Overbeviisning, derpaa gav jeg, da ikke længe efter ved Storms Død en Plads blev ledig, tilstrækkeligt Beviis, i det jeg udentvivl var den første, der for min mangeaarige Velynder Hauch, med hvem jeg tilfældigviis kom til at kiøre fra et Fadderskab,

nævnede min ham nøie bekiændte Ben Kierulf, som den Mand, i hvis Hænder Embedet vilde være saa vel, at jeg vilde være glad, ikke selv i Følge Omstændighederne at kunne komme i nogen Betragtning.

Fremdeles erindrer jeg, at da det til Geburtsdagen opførte naumannske Syngespil, Elisa, strax første Aften fandt lydeligt Mishag*), og Thaarup og Kierulf, der den Aften med deres Koner var til Rosings, ikke uden Grund misnøiede ved det Misheld, de havde havt med deres første Geburtsdagsstykke, lod deres onde Lune vel meget gaae ud over mig, der dog ikke blot var aldeles uskyldig deri, men endog havde giort mig Umage for at faae Fordømmelsen udsat til en passeligere Aften, Rosings ikke blot, mit velkiændte

*) Vel især for en Cannibalscene, hvor to glubske Menneskeædere havde en strandet Ridder — Rosing — mellem sig paa en Bielkebro mellem to Fielde, og sang paa Cannibalsk over at skulle slagte, og æde stor Buffalo, som de Publikum til megen Lystighed kaldte ham; og giorde maaskee dette væmmelige Spektakel et desubehageligere Indtryk, da Publikum ved Prams deilige af Jfr. Astrup fremsagte Prolog, Freden, var stemt til Følelser af langt anden, ædlere Natur. Directionen til Ære maa det tilføies, at ligesom den havde maattet gribe til dette Stykke, da den, kort tilforn, var kommen til Bestyrelsen, og havde maattet tage, hvad den forefandt, var den og villig til at ære Publikums Stemme, og strax efter dette første Misheld at sende denne Uting — som danske Tilskuer udtrykte sig — til Elisenruhe.

af det sidste, der altid falder sieldent, giorde det nærværende Triumvirat sig det til en kiær Pligt, at tilbagegive Skuepladsen saadanne gode ældre Stykker, der ved een eller anden Hændelse vare, saa at sige, faldne ud af Repertoiret, hvor de fortiente at have og hævde en stadig Plads, for at være, hvad Engelskmændene kalde Stockplays, det eneste Middel til at bevare Skuepladsen en stadig Kunstskole, og et godt Ensemble. Mellem saadanne ægte Skuespil fremdroges nu Heibergs Heckinborn, Prams Neger, Beaumarchais Eugenie, Lessings Minna af Barnhelm, m. fl. En Aften efter en af disse Forestillinger kom jeg til at tale med mit uovergaaede Kunstideal, om adskillige indkomne og i Vente værende Stykker; i Spøg slap det mig af Munden, at jeg til næste Sommer ogsaa agtede at skrive et Skuespil; i Spøg tilbød hun sig at vædde, jeg gjorde det ikke; da jeg midlertid strax fandtes rede at indgaae Væddemaalet, fremkom hun med adskillige Betingelser; den første, at det skulde være et Lystspil; den indgik jeg; den anden, at det skulde være i samme Smag, som første Act af Negeren; denne indgik jeg ogsaa, og saameget hellere, som Aarsagen til denne Betingelse var smigrende for mig. Pram havde nemlig ved at udarbeide dette Stykke kun havt Negerens Rolle og Scener for Øie, og [illegible] stedmoderlig behandlet det andet [illegible] bestemt for Rosing og hans [illegible] ham efter Oplæsningen [illegible]

af at høre; Madam Rosing selv, der ellers paa senere Tider hellere hørte Philomele Ophelia, end selv sang, lod sig henrive af Aftenens Stemning, og ved de mig paa hendes og Rosings Læber saa forunderlig tryllende Duetter af Skovbyggeren, Kiøbmanden i Smyrna, Thronfølgeren i Sidon sang mig mit Livs reneste Glæder, kiæreste Minder, sødeste Følelser tilbage, saaledes tilbage, at jeg ikke har kunnet kaste mit Øie paa et i Øvrigt ingenlunde udmærket Blad af Tilskueren, det 67de i fierde Aargang, men som, uden tvivl just udkommet, hændelseviis laae der i Vinduet, var faldet mig i Haanden, og hvorpaa Øiet mechanisk hvilede, medens Sielen svævede i fierne Regioner, uden at et Gienskin af hiin Aften med alle sine Sværmerier og Drømme oprinder i min Siæl, og jeg fristes at udbryde med Göthe:

Mig er det, tænker jeg paa dig,
Som jeg i Maanen seer,
Sød Ro da overkommer mig;
Jeg veed ei, hvad mig skeer.

Endnu eet i Øine faldende Beviis paa hint uforandrede Forhold ligger fra selve denne Tid for Publikums Øine. Mellem de Fortienester, der udmærkede den nuværende videnskabelige Bestyrelse fra Grevens Hofdirection, var, at medens denne giorde sig det til et Hovedmaal at pidske os det ene nye Stykke frem paa Scenen ovenpaa det andet, slet og maadeligt og godt mellem hinanden; men i Følge Naturens Orden, mindst

af det sidste, der altid falder sieldent, giorde det nærværende Triumvirat sig det til en kiær Pligt, at tilbagegive Skuepladsen saadanne gode ældre Stykker, der ved een eller anden Hændelse vare, saa at sige, faldne ud af Repertoiret, hvor de fortiente at have og hævde en stadig Plads, for at være, hvad Engelskmændene kalde Stockplays, det eneste Middel til at bevare Skuepladsen en stadig Kunstskole, og et godt Ensemble. Mellem saadanne ægte Skuespil fremdroges nu Heibergs Heckinborn, Prams Neger, Beaumarchais Eugenie, Lessings Minna af Barnhelm, m. fl. En Aften efter en af disse Forestillinger kom jeg til at tale med mit uovergaaede Kunstideal, om adskillige indkomne og i Vente værende Stykker; i Spøg slap det mig af Munden, at jeg til næste Sommer ogsaa agtede at skrive et Skuespil; i Spøg tilbød hun sig at vædde, jeg gjorde det ikke; da jeg midlertid strax fandtes rede at indgaae Væddemaalet, fremkom hun med adskillige Betingelser; den første, at det skulde være et Lystspil; den indgik jeg; den anden, at det skulde være i samme Smag, som første Act af Negeren; denne indgik jeg ogsaa, og saameget hellere, som Aarsagen til denne Betingelse var smigrende for mig. Pram havde nemlig ved at udarbeide dette Stykke kun havt Negerens Rolle og Scener for Øie, og temmelig stedmoderlig behandlet det andet Elskerpar, der var bestemt for Rosing og hans Kone. Dette gav Rosing ham efter Oplæsningen med sin Trønderoprigtighed

tilkiænde; Pram kom nu med sin venskabelige Humoristiskhed hen til mig, fortalte mig, hvad der var forefaldet, kastede Stykket paa Bordet for mig, og sagde: "der har nu Du det; giør Du nu ved det! jeg gider.D. o. P. ikke mere havt med det at giøre"; det smigrede mig fra mere end een Kant; jeg tog fat derpaa con amore, og havde den Fornøielse at frembringe Noget, der fandtes, uden Skam at staae ved Siden af de med Prams Luepensel tegnede Elskovsscener i Stykket, og som begge de Spillende giorde dem en særdeles Glæde af mesterlig at udføre. Nu var hun midlertid kommet i med at giøre Betingelser, og den tredie blev da, at Stykket skulde hedde Sommeren. Oprømt, som jeg gierne er efter behagelig Aandsnydelse, hvad jeg udentvivl denne Aften i og af Skuespillet havde havt, slog jeg ogsaa her til, uden endnu at have ringeste Forestilling om, hvorledes jeg vilde efterkomme disse Betingelser, og Væddemaalet blev formelig indgaaet, dog saa, at vi blot glemte den lille Omstændighed, hvad vi væddede om. Da det midlertid eengang var indgaaet, maatte det holdes, og kom jeg nu, formodentlig i Anledning af Goldanis Landlevnetsdaarskaberne, hvor jeg, udentvivl forgiæves, søgte en Idee til min Sommer, til at erindre hans Forelskede, som jeg i Linz under Titel: er de Forelskede ikke Børn? med saamegen Fornøielse havde seet, og hvor jeg traf en Spire, hvoraf lidt efter lidt hele min Plante udviklede sig, da især den vin-

ret vidste at faae det besat efter mit Sind. Madam Vedsted maatte faae en mageløs Fremstillerinde i Mad. Rosing, hvem den saa ganske i egentligst Forstand ikke blot var strevet for, men skildret efter, at en grandseende Menneskekiænderinde, under ovenomtalte Privatforestilling, som de begge bivaanede, ved en Skildring, for hvilken hin umiskiændelig havde siddet til Mønster, rakte sin Haand fra sin Plads over til hende, som for at tilegne hende den. Til Sophie havde jeg Cathinka Schmidt, hvad dengang var hendes Kiændingsnavn, da hendes uforglemmelige Dyveke endnu ikke havde fortrængt det. En mesterlig Alleborg havde Skuepladsen just da faaet tilbage i sin i Grevens Tid tabte Frydendahl; Torbenson var bestemt for Rosing, Lars for Lindgreen, Nicolai for Knudsen, Hillbek for Clausen; men nu Arnekiær, min Oiesteen, der var meget for meget mig selv til at passe for den af Naturen og Publikum forkielede Saabye; og ikke nok, at jeg ikke vidste at faae en Arnekiær efter mit Sind, jeg frygtede ydermere for at den skulde komme i Hænder, hvor jeg af særdeles Grunde ikke ønskede den.

Stykket blev saaledes henliggende, indtil det, i den dramatiske Skoles Dage, kom paa Hoftheatret. Det blev her forestilt med saamegen Flid og Lyst, og mig til saa megen Fornøielse, at jeg, i Forerindringen til mine Nationaldramer, fandt mig beføiet at erklære: hvis man i Almindelighed syntes at erkiænde, at faa eller ingen Stykker lykkedes denne min kiære

Kunstskole bedre end mine, da giældte dette maaskee endnu i høiere Grad om det da nylig opførte Skuespil Sommeren;" og svæver i Særdeleshed min første Kunstdatters Sophie mig i ligesaa kiær og erkiendtlig Erindring, som hendes Christine Rosgaard, hendes Anna Colbiørnsen, hendes Dannemø i Ditmarsken; dog istedenfor her at komme af min Vei, ved at omtale disse mine Arbeider, der samtlige bleve begravede under den dramatiske Skoles Ruiner, vil jeg heller vende tilbage til mit egentlige Æmne, ved at berøre en uventet overordentlig Nydelse.

Mine ædle halvhundrede Aars Venner, D. S. M. D. giorde mig nemlig den Glæde og Ære, i Anledning af vort Sølvbryllup næstforrige Aar, at indbyde min Kone og mig til en Forestilling deraf, hvormed de sluttede deres skienne, Venskab, Muserne og de skyldfrie Glæder indviede Bane; og for endnu ydermere at hæderkrone denne Aften, havde de formaaet min første Veninde, den mig uopnaaede Kunstnerinde, hvem Stykket var skrevet for, og til, at forlade sin af Jubelkunstnerindens halvtredsindstyveaarige Laurbær omskyggede Arne, for end eengang at betræde deres liden Venneskueplads, som Mad. Velsted i hendes ældste Vens Skuespil; og paa det, at denne Madam Velsted ikke skulde savne en Sophie, der svarte til hende, havde hun medbragt den af sine Døttre, for hvem denne Rolle i hver Henseende maatte synes skrevet, hvis

Eftersommeren 1796, var en Periode, hvor jeg mere end nogensinde havde Skygger, fæle, fiendtlige Skygger at fægte med, og da der blev ivrigen sørget for, at der skulde møde mig Skygger, kan og bør jeg ikke fortie, og troer jeg mig beføiet her at lade aftrykke de Breve, jeg i Anledning af Dyveke tilskrev min Ven, da jeg har den fulde og faste Overbeviisning, at derved vort indbyrdes Forhold vil aldeles være opklaret.

Det var en Aften i Februar Maaned 1795; Kierulf, Samsø og jeg havde med flere Venner været til Langes, og gik nu, medens de øvrige vare i Begreb at tage bort, alle i Salen, da Samsø, uden at jeg nu erindrer Anledningen, overraskede mig med den Nyhed, at han havde skrevet en Dyveke. Hvad jeg derimod fuld vel erindrer, er, at jeg, som den Tid, formodenlig i Anledning af mine Forelæsninger, beskjæftigede mig meget med Undersøgelsen af, hvilket Stavelsemaal for den heroiske Tragedie var det passeligste, brød ud i det Spørgsmaal: *) hvorpaa? og hører jeg da endnu Samsø i sin godmodig-humoristiske Tone svare: paa dansk, min søde Broder! og seer Kierulfs Siæleglæde over dette Svar, der var ham saameget mere velkomment, som min daværende Tro paa Versificationens Fornødenhed i de høiere Skue-

*) Naturligviis meente jeg: enten han havde skrevet den paa det franske Sørgespils rimede Alexandriner, eller det engelskes rimfrie Jamber?

spil adskillige Gange havde været et Tvistens Æble mellem os.

Aftenen derpaa fik jeg, som sagt, Stykket giennem tro Haand, og med Forpligtelse at brænde den medfølgende Sæddel, og tilskrev nu følgende Morgen Samsø følgende:

"Min Ven!

Jeg skriver Dig i største Korthed for ærlig og inderlig at takke Dig for den Glæde, Din Dyveke giorde mig i Gaar Aftes, eller rettere i Nat, da jeg læste den. Den kunde sikkert have tyet til mig, uden nogensinde at frygte for, at min Dom skulde bringe den paa Baalet; ligesom og, kiere Samsø! min Stilling og mit Hiertes ikke glædelige Anliggender aldrig kunne saaledes forstemme mig, at jo, hvad der kommer fra Din Haand, eller rettere fra Dit Hoved og Hierte, ville blive mig velkomne Adspredelser i mine værste Øieblikke."

"Din Dyveke er efter min Følelse, og efter min Kunstdommeroverbeviisning, et godt Sørgespil; maaskee saameget desbedre, i det mindste for mig, fordi det ikke er tilskaaret efter det sædvanlige Amtssnit, som jeg er ligesaa keed af, som Præsten af sine Agerbøns. Jeg har grædt over adskillige Steder i den; Knud Gyldenstierne er en herlig Caracter, og min Favorit; Christian, som Du og jeg tænke os ham; Dyveke haver ydermere for mig en særdeles Interesse; og Torben Oxe! Du behøver vel ikke at vide, om denne

Caracter interessferer mig; men hvorledes vil Du faae den forestilt! *) thi saamange Oxer, der end ere ved vor Skueplads, finder Du dog ikke en Torben blandt dem alle."

"Mindre tilfreds er jeg, for nu og at begynde at dadle, med enkelte Ting i Møenstrups og Pater Antons **) Caracterer; især med det Lefleri mellem dem; jeg veed vel, det er i de Tiders Aand; men det synes mig unødvendigt og skadeligt for Stykkets Hovedinteresse. Scenen mellem Faaborg og Anton har jeg og adskilligt imod, og anmærker uden Forundring, at Du har været heldigst i at skildre de ædle Caracterer og Scener; men uheldig i de lumpne. Vi maa giøre, hvad vi vil, min Ven! skildre vi dog ikke stort andet, end Modificationer af os selv; og hvad der ikke er Kiød af vort Kiød og Been af vore Been, have vi

*) Jeg har med Flid ladet Ovenstaaende, der er af de uveiede Ord, som i et Brev mellem fortrolige Venner saa let slippe af Pennen, sikre paa, ikke at tages efter Bogstaven, blive staaende, til Beviis, hvor uforfalsket og uforvansket, jeg giør mig det til Pligt, at levere disse Breve; thi hiint Prædikat var, ligesaavel da som nu, det, der med mindst Skin af Føie tilkom uden høist faa af dens Lemmer.

**) Siden med Samsøes historiske Nøiagtighed kaldet Pater Johan — efter Johannes Mansveri, Dronningens Skriftefader, hvis Affættelse og Forviisning voldte nogen Uenighed mellem Kongen og Keiser Carl den 5te.

intet Original for inden i os, og det faaer altsaa kun sielden behørig Sandhed."

"En Hovedting ved Stykket, men som ligger aldeles i Emnet, er, at Dyvekes Skiæbne i femte Act for længe er afgiort; fra det Dieblik af, hun har taget Kirsebærrene, kunne vore Følelser for hende neppe være uden ublandt beedske; der er ikke en Dryp af Haabets Honning til at formilde dette Malurtbæger. Den maatte vel altsaa være en Deel kortere; i det mindste er en lignende Situation det, der har giort Lessings Miß Sara Afbræk. Paa Dialogen er der maaskee endnu hist og her lidt at pille. Jeg skal derfor bede Dig, at jeg maa beholde det nogle faa Dage, at jeg kan læse det igien med Pennen i Haanden. Paa Torsdag — hvis Porten i Marts staaer aaben til tolv; i manglende Fald paa Fredag — skal Du sikkerlig faae det tilbage. Vale, & me, ut facis ama

t. t.

Rahbek."

Da dette Brev er skrevet i de sidste Dage af Februar, og Marts begyndte med en Søndag, hvorpaa Philip Rosenstand og Pram i Selskabet for Efterslægten holdt deres skiønne Taler, den ved sin Retskaffenhed og Blidhed elskelige og elskede Statsminister Scheel til Minde, maatte det synes underligt, at jeg forlangte fire eller fem Dages Frist, for at opsætte det Par Jagttagelser om min Vens Arbeider; men deels maa jeg erindre, at jeg Onsdagen den fierde havde

den aarlige Tale paa nysnævnte Selskabs Stiftelses-Fest at holde, der under min daværende Stemning ikke gav mig lidet at skaffe; deels vare mine Anmærkninger halvfierde fuldskrevne Piller i Qvart, med min allerfineste Skrift; ogsaa seer jeg, at jeg efter Forfatterens Anmodning først læste Stykket til Rosings, inden jeg førte mine Anmærkninger i Pennen, for at forbinde deres Jagttagelser med mine.

Anmærkningerne selv ere for det meste for mikrologiske til at optages her, da de for en stor Deel angaae enkelte Ord og Udtryk, ofte endog blotte Ordføininger og Ordstillinger, hvilket saameget mere maatte være Tilfældet, som jeg i Mellemtiden havde havt en mundtlig Forklaring med Samsøe om de væsenligere Punkter, hvortil jeg i Anmærkningerne flere Steder finder henviist. Kun Slutningen af det Hele er for væsenlig til at udelades.

"Saaledes — hedder det da her — har jeg med den meest mikrologiske Kritik og Vidtløftighed meddeelt Dig mine Indvendinger; nu vilde jeg ønske, jeg havde Tid og Rum til at sige Dig alt det Skiønne og Gode, jeg har paa mit Hierte; ved hver Læsning er det blevet mig kiærere, og jeg staaer Dig inde for dets: decies repetita placebit. Vor Olsen *) græd over

*) Det var Vane mellem os, der havde lært at beundre og høiagte Mad. Rosing fra hendes tidligere Dage, og hvortil hele vor Kreds hørte, at nævne hende ved dette hendes Pigenavn.

det forleden Aften, saa hun begyndte at faae Hovedpine, hvorvel hun just ikke yuder sin Rolle, der og i de sidste Acter er opofret for de vigtigere. Jeg glæder mig ubeskrivelig til at see det, og see det ofte, og glæder mig endnu mere, at dets Held vil aflokke Dig flere deslige. Vale & me ama!

t. t.

Knud."

Maaskee er der i hele denne Brevverling for den, der har kiendt Samsøes mageløse Sanddruhed, intet, der tydeligere betegner, hvor fast jeg vidste at kunne lide paa hans Tillid til mig og Venskab for mig, end at jeg her torde undertegne mig med det Fornavn, jeg havde tilfælles med hans herlige Venneideal, uden Frygt for den Anmærkning, at Knud Rahbek var ikke hans Knud Gyldenstierne, en Anmærkning, som jeg kiendte ham for meget Sandsiger til at tilbageholde, hvis han havde fundet Føie at giøre den; men nei! det var endog udentvivl til Giensvar paa dette Brev, han skrev mig de kierlige Ord, hvormed jeg begyndte hans Biographie, og hvis prophetiske, han, da han skrev dem, ikke anede: Seer du — saaledes lyde de — nu har jeg omtrent havt den Glæde, jeg kan vente mig af mit Arbeide, og godt og vel, om det nu ikke var det klogeste at seile i Havn med det, og lade det ligge til Du, eller en anden af mine gode Venner engang, naar jeg var borte, drog det frem igien for at strøe en lille

Blomst paa min Grav. Selve Brevet, hvoraf dette Sted er uddraget, overgav jeg efter hans Død med Alt, hvad jeg fra ham havde, i Hænder, hvor jeg vidste det at være en Helligdom, og hvor han selv, hvis han endnu havde Sands og Syn for det Jordiske, med Glæde vilde vide det at være saa. Svaret derpaa vil jeg derimod lade følge:

"Da det er mig, min Ven, saare meget om at giøre, Din Dyveke ikke bliver forsinket, saa at den endnu i Aar kunde komme paa Scenen, skynder jeg mig at svare. Hvad Dyvekes Tvivl om Christians Kierlighed angaaer, kan Du have Ret, og har det vel ogsaa; men skulde det da ikke siges noget mere bestemt? kunde ikke Dyveke her komme til at sige: Og hvad vil jeg da her, naar jeg ikke elskes! og elskede han mig, havde han da givet en anden sin Haand, vel aliud quid ejusmodi. Historien har her maaskee hindret Stykket; vis fra denne paa Christians Trofasthed, har jeg overseet, hvad der kunde bevæge Dyveke til at drage den i Tvivl. Af samme Grund kom min Tvivl, om Christians Barn var født, eller i Vente. Visknok formodede jeg det sidste; men jeg huskede ikke, hvad Historien fastsatte, og i et Stykke af 38, venter man at finde den troligen fulgt; jeg har derfor i Alt sligt mere brugt min Hukommelse, end min Eftertanke. Var det nødvendigt, at Dyveke skulde vide Elisabeths Svangerskab i Forveien, kunde man rigtig nok lade Pater Anton mælde et Ord derom

med Tugt, men bedre er det, som Du siger, at det slaaer Hovedet paa Sømmet."

"At faae Christian fra den døende Dyveke, mener jeg, lod sig vel giøre alligevel. Han kan have nok mod Dyvekes Morder, om han end ikke var hendes Elsker. Da jeg havde Stykket for mig, syntes mig, det meget simpelt lod sig giøre, blot med at slette Jalousierepliikerne ud. Maaskee hos den hævntørstende Christian hendes Forbønner for hendes Morder ere nok til at forjage ham, uden Skinsyge; maaskee gaaer han for ikke at forgribe sig paa en Værgeløs. Tu videas! Men en anden Ting er falden mig ind, som jeg i mine Anmærkninger havde glemt at berøre. Det er Dyvekes Omklædning i fierde Act; den er skiøn, og nødvendig; men Du maa endelig lade Sigbrith sige et Par Ord om den, paa det ikke O. A. *) og andre deslige skarpe Kunstdommere skulle undre sig over, hun intet siger. Vistnok kunde hun, da hun finder Dyveke upasselig, gierne glemme, eller opsætte det; men det begribe de ikke; kost altsaa et Par Ord, en halv Replik, paa dem. Overalt, min Ven! er det

*) En Mand af Aand og Kundskaber, men af dem, Dryden kaldte Prosecritics, og der førte hyppig Horatses af sin Sammenhæng udrevne aut dormitabo, aut ridebo med bogstavelig Udtydning i Munden, og var et paafaldende Beviis paa Rigtigheden af Lessings Ord: at den, der kan erkiende eet Stykkes, een Digters Værd, derfor ikke altid kan giøre samme Paastand med alle Digtere, alle Stykker.

vigtigste, at Du faaer Dit Stykke spilt; enhver Sinkning deri er en Hovedfeil. Alt hvad jeg iøvrigt har anmærket, er, som Du selv vil have fundet, Petitesser. At Dronningen skal være frugtsommelig, giver mig ellers det Haab*), at ** kan blive Dronningen; thi ** vil vist ikke lave til Barsel, ligesom hun i Scenen med Dyveke torde blive en Theaterdronning; derimod kunde hun være en mesterlig Møenstrup, som Mad. Preisler dog neppe enten lærer, eller giør sig nogen Umage med. Lev vel! og husk paa, at vi ere i Martio, og at der maa iles dermed for visse Aarsagers Skyld, skal vi endnu faae det i Aar.

Vale & me ama.

t. t.

31.

---

*) I det jeg ikke har troet at burde nævne de tvende her omhandlede levende Kunstnerinder, af Frygt, uforsætligt ved et uveiet Ord i et fortroligt Vennebrev, at støde, hvem baade Digteren og jeg begge høiligen ærede; har jeg derimod ikke troet at burde tage samme Hensyn angaaende Mad. Preisler; ikke som om jo det, man skylder Fortienester efter Døden, dybt nok var mig indpræget, men forbi det i Henseende til den paafølgende Dyvekefeide oplyser, at der ikke behøvedes personlige Aarsager, hvis jeg ikke troede hende som Sigbrit paa sit Sted, da jeg allerede med Hensyn til den mere glimrende Møenstrup havde fundet mig beføiet at befrygte de alt begyndte onde Dages Virkning paa den høitbegavede Kunstnerinde.

Da jeg ved den foregaaende Skrivelse berørte Underskriften, maa jeg og her sige eet Ord om denne, saameget mere, som jeg derved har en Oplysning at meddele, der maaskee i litterarisk Henseende ikke vil være aldeles uinteressant. Jeg har i det foregaaende berørt, at det Selskab, som baade jeg, Samsø, Kierulf, Cold, og flere Andre erkiændte at have ikke blot en betydelig Deel af vore bedste Glæder, og kiæreste Forbindelser, men og af vor bedste Aandsdannelse at takke, havde, da det ønskede at være ukiændt, for at undgaae vrange Domme af saadanne Personer, der torde være indtagne af forudfattede Meninger — som det i Selskabs-Lovene hedde — vedtaget, at enhver ved sin Indtrædelse i Selskabet fik efter sin Optagelsesorden et Nummer, hvormed han i Selskabets Forhandlinger stedse betegnedes og benævnedes; en Skik, der medførte saa mange Fordele, at jeg ligeledes, da vi stiftede D. D. L. S., fik det der indført. Da begge disse Selskaber, der bestod af et lidet Antal Medlemmer, knyttede et meget nøie Baand mellem disse, saa at vi udgiorde hinandens fornemste Omgang, blev vi ogsaa uden for Selskabet i Vane, især naar der handledes om litterariske Ting, at betegne og benævne hinanden paa samme Maade; og var saaledes Samsø mig 38, og jeg ham 31, og Kierulf os begge 36, baade mundtlig og skriftlig. Da nu Tilskueren begyndte, og man vilde have Mærker, at betegne sine Arbeider med, uden just at give

enhver sit Navn at løbe med, faldt Kierulf først paa at undertegne sig med sit Nummer, men ikke med Tal, men med de græbske Bogstaver λς, som første Gang findes i Registret for første Bind ved det deilige Stykke om den falske Frihedsaand i trettende Nummer; jeg optog denne Skik efter ham, og betegnede en Række af de følgende Blade med mit λα; da jeg midlertid var Bladets Hovedleverandeur, tog jeg mig Addisons Exempel til Eftertanke, der til sine Arbeider i Spectator havde efter disses Indholdsforskiellighed forskiellige Mærker, dog samtlig Bogstaver af Navnet Clio, og ere saaledes hans Betragtninger over Miltons forlorne Paradiis alle betegnede med Bogstavet L; da jeg nu i D. D. L. S. var No. 6, antog jeg denne Signatur til Stykker af alvorligt Borgersinds Indhold, medens λς fornemmelig betegnede de huuslig moraliserende, og faldt jeg da paa, at mærke de satirisk-ironiske med et ÷ (Minustegnet) samt, hvad alt ovenfor er anmærket, de med min indre Historie nøiere sammenhængende Stykker med F****s Tr**s, medens jeg satte mit fulde Navn under Alt, hvad der forekom mig at medføre nogen Slags Ansvar. Dette optoges efterhaanden af flere af begge Selskaber, saaledes betegnede Liebenberg sine med λη, (hvilket gav Anledning til, da hans Nummer var det samme, som Samsø i det ældre Selskab havde, at jeg betegnede dennes 38 ved 4 χ, Minus 2 α). Pawels underskrev sine Stykker νς; vel og

enkelte med $o \div \delta$; Lundby sine $\nu\varepsilon$, og endelig M. C. Brun med $\rho\eta$. Abrahamson der, som D. D. L. S. første Æresmedlem havde Litr. A betegnede sig med et Aleph, hvor han ikke brugte sit gamle Feldtnavn H. J. (Hans Johansen). Senere optoge Andre, uden at høre til disse Selskaber, og formodenlig uden at forbinde nogen videre Betydning derved, en lignende Betegnelsesmaade; saaledes undertegnede afdøde Etatsraad Stoud sig y, Phil. Rosenstand x, y, z. O. H. Guldberg φo, $\varphi \alpha \varphi o$, $\varphi \alpha \varphi \varepsilon$, medens igien Selskabsbrødre *) brugte vilkaarlige Mærker, som O. H. Mynster, Hh, Sveistrup et Nul, og om jeg ikke tager feil, J. H. Smit, * — *, naar han ikke skrev sig Anton Julius. Naturligviis giorde Presseforordningen af 27 September Ende paa alle disse Masker, og Halvmasker, og erindrer jeg, det da var i Forslag, at Tilskueren til Motto paa sit næste Bind skulde sætte de første Linier af Lindors Sang i Barberen af Sevilla:

*) En Dag kom en af D. D. L. S. ikke egenlig litteraire Medlemmer halv stødt til mig, og spurgte, "hvorfor kalder Du mig Øst?" "hvor"? "i Tilskueren." Jeg skulde nu see til, og fandt da, at jeg havde undertegnet en Oversættelse af Schillers til Glæden, han havde leveret mig, og jeg, efter hans Tilladelse, rettet, saa det blev et fælles Arbeide af os begge, efter hans Selskabs Nummer med $o\varsigma$, uden at det var faldet mig ind, at læse det, som Sammenskrift,

Skal jeg da nu mit Navn tilkiændegive?
O kunde jeg endnu fortie det!

hvortil endnu blev foreslaaet det Acmendement, blot at sætte Noderne, da Texten var i alles Erindring.

Dyveke blev, som bekiændt, ikke opført det Theateraar — en Ting, siger Biographien, der efter den strænge Costumrigtighed, Directionen troede at skylde et Stykke, som dette, var aldeles ugiørlig. At denne Grund blev givet, vel og tildeels modtaget, er ustridigt; at det midlertid var den egenlige og afgjørende, var jeg i det mindste den Gang, da jeg overalt var temmelig tilbøielig til mangehaande Formodninger, ikke saa ganske overbeviist om; desuagtet fik Stykket, Samsø ikke ganske til Fornøielse, ved at gaae i Manuskript om fra Haand til Haand, en Smugpublicitet, hvortil jeg ikke har kiændt Mage, førend ved Oehlenschlägers Hakon Jarl; dog med den Forskiel, at Dyvekes Forfatter var aldeles ubekiændt, saa at der blev af de synderligste Grunde giettet paa forskiellige og høistheterogene Personer, kun ikke paa Samsø. Saaledes leedte en Beskrivelse af Forfatteren ved den, der havde afskrevet Stykket, Gisningerne, ikke uden Forundring, hen paa Mathematikeren Warberg, der rigtig nok, ligesom Samsø, var en høi mørkladen Mand, der ikke gik ganske rank; saaledes paastod en af Samsøes nøieste Bekiændte, at det nødvendig maatte være Kammerraad E. Munthe, fordi denne havde til D.

S. M. D. litteraire Øvelser oversat Romanen Fru Sigbrit, og hendes skjønne Datter, og saaledes hundrede rimeligere og urimeligere Gietninger.

Af det første af mine Breve til Samsø, seer man, at der i den Tid maa have været noget uklart med min Stilling, og mit Hiertes ikke glædelige Anliggender; og da det er nævnet i et Brev til ham, og, som det synes, efter en Anledning givet af ham, kan jeg være hellig overbeviist, at det intet Hierne spind har været, og af ham er erkiendt for ikke at være det, da jeg i modsat Tilfælde vilde vel have vogtet mig for at nævne det til ham. Hvad det kan have været, er jeg midlertid i dette Øieblik ikke istand til at opgive. Vel var der, omtrent paa den Tid, en høist ubehagelig Spænding mellem Rosing og mig, tildeels i Anledning af et ungt Fruentimmer, som paa den Tid skulde komme ned fra Norge, som der var Tale om, at faae der i Huset, for at dannes til Skuespillerinde, og som man i saa Henseende stillede en meget glimrende Nativitet. Vist nok har jeg, min hele Bane igiennem, havt meget mod disse sceniske Drivehuusplanter, der, begunstigede af nogle udvortes Fordele, opslinkede ved nogen paasat Dressur, nu stilledes til Skue i glimrende og taknemmelige Roller, der virkede for dem, og kom i Ry, som høist geniale Kunstnere og Kunstnerinder, uden engang at have Kunstens Elementer og Rudimenter inde; og som efter at have

en kort Tid paa icariske Vorvinger hævet dem til den svvende Himmel, gemeenlig

Neddalede i Lethe,
Og blev ei mere seete

naar deels Theatrets Tarv og Trang giorde, at de maatte frem i Roller, der isteden for at giøre Alt for dem, fordrede, at de skulde vise, de kunde giøre noget for Rollen; deels og Nyhedsrusen var gaaet over hos Publikum, der

Med blotte Øine saae, hvad ei tilforn med Briller.

At jeg midlertid just ved denne Leilighed tog mig Sagen saa ivrig, maa have havt anden Sammenhæng, hvorfor jeg ikke her kan gjøre Rede; kun at jeg erindrer, at jeg ikke var den eneste, der ved denne Leilighed faldt i Ugunst. Ligeledes erindrer jeg mig, at jeg aldeles ikke var tilfreds med, at Mad. Rosing afgav sin mesterlige Juliane Lindorak, maaskee da hendes uopnaaeligste Rolle, til nuværende Madam Heger, der naturligviis, som Begynderinde paa ingen Maade var da istand til at oprette hendes Savn, saalidet som igien hun i Moderens ved Mad. Roses Død ledige Rolle, enten fik, eller gav Erstatning for hendes tabte Juliane. Endnu mindre var man i det rosingske Huus tilfreds med, at jeg offenlig i Minervas Theaterartikel for Februar 1795, tog mig den Frihed at tilkiændegive min Misfornøielse med denne Rollebytning. Særdeles har det glædet mig, hos en tydsk Dramaturg, hvem det fremfor alle er mig kiært i

mine Ideer over scenisk Kunst at mødes med, da vi fra høist forskiællige Udgangspunkter, og ad høist forskiællige Veie, ere komne til de samme Resultater, Dresdens geniale og skarpsindige Tieck, at have gienfundet min gamle Overbeviisning om den latterlige Fordom, der fordrer, at Skuespilleren — og Skuespillerinden — skal afgive de ungdommelige Caracterer, naar de just ved Øvelse og aarlangt Studium ere først komme saavidt, at de kunne give dem godt. Især kan jeg over dette Æmne, som han flere Steder kommer tilbage til, ikke nok anbefale, hvad han i Anledning af Julie og Romeo har sagt, og hvoraf jeg maa her afskrive følgende: "At fremstille Skuespil, Tragedier, er en Kunst, der ikke bliver Mennesket medfødt, kun ved Studium og Øvelse er den at tilkiæmpe, og naar unge Begyndere endog stundom giøre et lykkeligt Tærningkast, eller blænde Mængden, kan det dog umulig overlades dem, saaledes paa Lykke og Fromme fuldkommen at tilintetgiøre de høieste Opgaver, eller kummerlig snoe sig igiennem disse."

Uagtet der midlertid kan have været, og maa have været en saadan særdeles mørk Drivsky paa min Lykkes Himmel, som endog Samsø, der ellers ikke var af de frygtsomme, maa have erkiændt, at see ud til allehaande, var dog dengang netop begyndt et Havblik paa mit Livs Seilads, som man og ved at kaste Øie paa dets sande Dagbog, Tilskueren, øiensynlig vil erkiænde. Det var nemlig den her omtalte

Vinter, der i det nøiagtig sandru elegiske Qvad — blot at Aarstidernes Følge deri er omsat — Pollys Minde omtales:

Der os fortrolig samled om
Den lille Ovn i trange Stue,
Hvor Vestas tændte Amors Lue.

Jeg var nemlig — jeg veed ikke selv — forelsket, eller i Begreb med at forelske mig i en særdeles elskelig Pige, som — havde jeg nær sagt — os begge uvitterlig og uforvarende, havde vundet, og daglig mere og mere vandt mit Hierte. Det var intet nyt Bekiændtskab, hun havde alt temmelig længe været en hyppig Giæst i et Huus, hvor jeg daglig kom, uden, at jeg, af forskiellige tildeels tilfældige Aarsager, havde lagt synderlig videre Mærke til hende, end at hun var kiøn, hvilket, især i de Dage, ikke var saa særdeles meget i mine Øine. Da det midlertid traf sig, at hun boede omtrent paa min Udvei, faldt det gemeenlig i min Lod, naar jeg gik hiem om Aftenen, at give hende Følgeskab, hvilket dog ikke heller i mindste Maade syntes at nærme os. Det hændtes endelig engang, at Samtalen tilfældig faldt paa en Materie, der for hende ikke var uden Betydenhed, og hvorom jeg sagde hende min Mening, oprigtigere, end hun maaskee var vant til at høre; hvorimod hun igien optog denne min Oprigtighed med en godmodig Erkiendtlighed, som just heller ikke synderlig forekom i min Praxis. Dette blev udentvivl det første Led til, at vi blev hinanden

mindre fremmede, meddeelte hinanden vore Tanker om de Mennesker, vi levede med og imellem, om forskiellige Begivenheder, vi begge vare Vidner til, og for det meste ansaae med samme Øine, o. s. v. Efterhaanden var hun fra hiint ene Huus af blevet kiendt i hele vor Omgangskreds, hvor hun blev snart den almene Yndling; her var Samtalen hyppig om Dagens Litteratur, især hvad der var Fruentimmerlæsning; det blev mig snart af en, snart af en anden, jeg havde nær sagt, giort til Pligt, da hun havde Interesse derfor, at forsyne hende hermed; saaledes fik jeg Tid efter anden Foden ind af hendes Gadedør, hvor Skillepunkten hidtil havde været; det kom nu, jeg veed ikke nøie, hos hvem eller med hvem, paa Tale, at hun ikke læste Tydsk, og man blev natürligviis strax enig om, at jeg burde lære hende det, hvilket jeg lod mig finde ganske tilbøielig til, og kom jeg saaledes alt hyppigere, og tilsidst daglig der. Men, som Baggesen meget rigtig siger:

Saa tidt man kommer som en Ven i Huset
At man omsider gaaer som Elsker ud igien.

Jeg drømte midlertid ikke derom selv, inden det, troer jeg, efter adskillige Data, jeg siden har gienkaldt mig, var nærved at blive den offenlige Hemmelighed, indtil en klog og huld Veninde, hvis særdeles Øiesteen hun var, en Aften, da vi med flere havde været samlede deri Huset, med Vennehaand rørte mine Øienlaage,

og leende sagde mig, hvad jeg endnu ikke havde drømt om at sige mig selv.

Da jeg nu midlertid saaledes havde faaet Øinene op, med Hensyn til mig selv, og seet, hvad jeg ikke vidste, eller ventede, var det maaskee kun alt for naturligt, at jeg ved nu ret ivrig at see mig om, kom til at øine, hvad der vel ikke saa lige var, og som det da ved slige Leiligheder saa gierne gaaer, fik med det samme Ørnene op til at høre efter, hvad andre saae, eller troede at see, og fik deri mere end overflødig Stadfæstelse for mine Syner *). Det kom mig nemlig paa eengang fra saa høistforskiellige og høistmodsatte Sider for Øre, at denne vakkre Pige i det mindste ikke var uopmærksom paa mig, og denne Hypothese maatte under disse Omstændigheder være mig alt for kiærkommen til, at jeg ikke trods alt, hvad fra Barndommen af var mig indpræget, og nylig flittigen indskiærpet, om mit ufordeelagtige Udvortes, mine Aar, der ikke var for en ung Pige o. m. d. l. skulde begiærlig gribe den; saameget mere, som, maaskee just i Følge den Forudsætning, at jeg intet andet var, og vilde være, end en redelig og paalidelig Ven, jeg paa samme Tid fandt mig behandlet med en tiltagende Tillid og Fortrolighed, hvori, jeg ustridig er at und-

*) Hvor levende slige Drømme da beskieftigede mig, har maaskee min aandelige Veirprophet F****s Tr**s, i Tilskuerens No. 41 med Overskrift Beatus ille, forraadt endda ikke saa utydelig.

skylde, om jeg smigrede mig at finde mere, fordi jeg ønskede det.

Det var den i Pollys Minde omtalte Vaar

> Da jeg den første Rose bar,
> Dens første Gave, hen til hende

en Semperflorens, som man iøvrigt vil i Skuespillet Sommeren finde saaledes ihukommet, at, da Stykket i D. D. L. S. blev forelæst til Antagelse, min trofaste Br. X ved dette Sted ufrivillig udbrød: "Det er min Rosenstok, som jeg skaffede Dig hos Br. ǫt.

Overalt havde hun, hvorvel ingen Part i, at dette Stykke blev til, dog i det mindste en betydelig Andeel i, at det saa hastig blev færdigt, og con amore. Jeg havde nemlig fra mine tidligere Aar et Nag til Forlovelser, som i mit Sprog hedde et Baand uden Knude, der som oftest knyttede til Anger, og gienſidig Lunkenhed, om ikke Lede. Fast besluttet ikke at sige, mindre afforde hende, et Ord, der kunde giøre mindste Skaar i hendes Frihed, før jeg kunde byde hende min Haand, hvilket under mine daværende frodig fremblomstrende Kaar og hele min Stilling, ikke kunde synes at være saa langt borte, fristede Lidenskabens Jesuitismus mig til, at lade hende paa en forblommet Maade forstaae, hvad jeg efter mine romantiske Begreber troede ikke at burde sige. Dette giorde jeg da i Scenen mellem Arnekiær og Sophie, hvor man vil gienfinde hele min davæ-

rende Philosophie, som overalt Arnekiær, mellem alle mine Selvskildringer, er den meest iconiske, da jeg her forsætlig lagde an paa at gienkiendes, medens jeg — af en ikke uforklarlig Delicatesse — ligesaa forsætlig og omhyggelig gav Sophie Træk, som aldeles ikke var Pollys, en livelig Naivetet, der var høist forskiellig fra hendes tilbageholdne, beskedne Jomfruelighed. At jeg, som den Tid var i de gyldne Drømmes Periode, i Følge den Attraa, hun, der hyppig giorde mig den Glæde at tale med mig om, hvad jeg havde under Arbeid, viiste, efter at høre denne Scene, som jeg havde nævnet for hende, forelæst, efter hendes Omsorg, da jeg bragde hende den, for at faae en Veninde paa Døren, der hindrede mig fra at læse den fore, og efter den Interesse, hun ved og efter Læsningen viiste derfor, smigrede mig, at hvad der var sagt, ikke var faldet paa en Klippe, kan jeg ikke nægte mig at tilføie.

Nu kom den uforglemmelige Forsommer

Hvis underlige Vandringer
Ved Aftenrødens Trylleskiær

ud til det giæstvenlige Gladheim, mit sande Paradiis, og endnu fremfor disse en endnu synderligere, da jeg skulde geleide hende ud paa Landet til en Venindes Fødselsfest, og Vognen, som vi ikke vilde staae paa i Byen, misforstod os, og kiørte fra os, saa vi maatte giøre en stor Deel af Veien til Fods, indtil vi kunde faae en anden Befordring, og hvor Arne-

kiær bestandig havde Kraft til at bevare den Taushed, han havde giort sig til ubrødelig Pligt.

O Dig jeg komme skal ihu
Saa længe jeg mig selv hukommer;

skrev jeg, medens disse Følelser med alt det friske Tabs Smertelighed brændte i mit Inderste; og vel maatte jeg da tænke og tale saa. Men at jeg nu, efter henved 32 henrundne Aar, hvoraf 30 lykkelige, hvis Lykke udsprang af et andet Væld, erindrer dem, erindrer dem med Ømhed, med Taknemmelighed, med Ærbødighed, giør, mener jeg, dem, maaskee mig, men ustridig den, de vare helligede, sand Ære.

Som jeg, Dagen efter vor Hiemkomst fra denne Landreise, seer ud af mit Vindue, for at erfare af Skyggen paa en Græsplet i Haugen, hvad Klokken var, da jeg skulde ind at læse, blev jeg pludselig en uhyre sort Røg vaer over Kiøbenhavn, hvor Himlen ganske kort tilforn havde været aldeles klar. Jeg faaer da i Hast pakket mine Papirer sammen, og iler ad Byen. Underveis møder jeg en gammel kielsk Universitets Ven, Fuldmægtig Paulsen, som jeg i mange Aar ikke havde seet; han siger mig, Ilden er paa Holmen, og vi vare begge saa ubekymrede i denne Anledning, at jeg godt erindrer, jeg leende spurgte ham: hvad Master Pitt vel kunde have givet for det? og vi derpaa fortsatte vor Samtale om gamle Glæder og gamle Venner. Ogsaa gik jeg umiddelbar fra ham hen paa Studiegaarden, hvor

jeg begyndte min Forelæsning. Det varte midlertid ikke ret længe, før Accompagnementet af de klemtende Klokker blev mig for stærkt, saa jeg holdt op, og derpaa gik hen til Ilden, og fandt nu med Forskrækkelse, at den allerede var sprunget tvertover Gaden, og havde taget fat i een af de Bygninger, der ikke var langt fra, hvor [illegible]ams boede. Jeg løb da op til ham, og hialp ham at flytte, indtil Ilden paa den ene Side brændte op af Kanalen, der, som afdøde Ravert udtrykker sig, ved de Materialier, der var udkastede paa den der liggende Tømmer-Flaade, og som der fra Magazinet gik Ild i, var bleven en Ildsø, og paa den anden Side udaf Kiælderne i de først angrebne Huse. Midlertid banedes der os en anden Vei giennem en eller flere Baggaarde, hvorad vi endnu flyttede nogen Tid, indtil Ilden ogsaa spærrede os denne Udvei. Under denne Flytning, traf jeg paa en Kammerat fra D. D. L. S., Auditeur Steenstrup, da navnkundig for sit talentfulde Forsvar for Bogtrykkersvenden Stephensen; ogsaa han var i Begreb med at flytte, da han boede i Nærheden af Nicolai Kirke; jeg tog da nu fat her, og medens jeg færdedes med hans Bohave, saae jeg Nicolai Taarn, om ikke tændes, dog begynde at brænde, og gik, og saae derpaa, som et mærkeligt Syn, uden at enten jeg, eller nogen af de Tusinde, mellem hvilke jeg her tumledes, giorde sig mindste Forestilling om den Fare, her var os over Hovedet.

Jeg traf nu paa Pram igien, der bad mig blive ved hans Tøi i det harmoniske Selskabs Gaard i Viingaardstræde, medens han fik en Vogn, at bringe det ud paa Manchesterfabriken uden for Porten. Jeg blev da her gaaende, saae paa Nicolaitaarn, hvorledes det brændte; men endnu uden at giøre mig videre Tanker, indtil endelig Prams Gods var afhentet*), og jeg nu vendte tilbage op af Østergade. Her møder jeg min gamle Ven Wolqwarts, som jeg, uden i mindste Maade at tænke paa, hvorledes Tingene stod, giorde det sædvanlige Spørgsmaal: "hvorledes gaaer det?" men man tænke sig min Forbauselse, da

*) Følgende Anecdote er saa caracteristisk for Pram, at jeg troer at burde bevare den. Nogle Dage efter Branden, fortalte han mig, hvorledes en ikke riig Ven, som jeg ikke vil nævne, da han lever endnu, havde søgt ham op for at paanøde ham sin liden Pengebeholdning, i den Tanke, at Pram var blottet for Alt. "Men Du fik dog Dit Bohave reddet?" kom nu jeg, som syntes jeg havde seet Værelserne temmelig røddelige, til at spørge. "Oh ja! sagde Pram; men mine Meubler er ikke saa rigtig paa Moden." Jeg studsede. "Seer Du, en Stoel pleier at have fire Been, eller kanskee tree Been; men mine have kun to Been, og eet Been, og somme aldeles ingen Been; og i Speilene pleier Glasset at være i eet Stykke eller i to Stykker, men mine er Død og Pine i tusind Stykker."

Vatis avarus
Non temere est animus!

han rystede paa Hovedet, og svarte: "Ah! Færgestræde og Høibrostræde er forloren! men jeg haaber dog, at Læderstræde kan reddes." Jeg slog i det samme mine Øine til Siden, og saae, hvad jeg ikke havde drømt om, Nicolai Kirke i fuld Brand. Jeg skyndte mig nu ned til min Ven Schultz, hvor jeg fandt dem i fuldt Begreb med at flytte; men efter at have giort nogle Reiser, spærrede Ilden os Veien ud af Forhuset. Jeg havde faaet et stort Speil at bære, og med mig gik en meget vakker ung Pige, som jeg aldrig har seet enten før eller siden, og som bar en Kurv Kiøbenhavns Porcellain. Da man sagde os, at vi ikke kunde komme ud af Porten til Høibrostræde, vendte hun sig ganske rolig, og gik ud af Bagporten til Læderstræde; men da vi nu vilde gaae vor sædvanlige Vei op ad Høibrostræde, kom Gavlen af et Huus, hvor, om jeg ikke husker feil, Conferenceraad Jacobi boede, os imøde med saadant et Bulder og Brag, at vi strax indsaae, det var ingen Vei at vove sig, især med saa skrøbelige Vare, som vi havde at føre. Vil De da komme denne Vei? sagde min Ledsagerinde uforbløffet til mig, førte mig ned ad Læderstræde igien til nærmeste Tværgade, og dreiede nu om ad Stranden op ad Høibro til. Maa jeg spørge, udbrød jeg nu: "hvor gaaer vi nu hen med dette?" "til min Fader!" svarte hun mig saa venlig og rolig, som hun havde lovt mig en Engelskdands. "Ja men, om Forladelse!

hvem er Deres Hr. Fader?" Hun nævnte mig nu en bekiendt Mand i Nærheden af Boldhuusgaden. "Men brænder det da ikke der?" spurgte jeg. "Jo det gjør nok! sagde hun med sin uforstyrrede Fatning; men hos os staaer Alting indpakket, og saa snart Ilden nærmer sig, lader min Fader det bringe ud paa Skibene, som ligge i Kanalen, og saa seile de bort med det."

Havde mit Hierte havt den navnkundige Duehuusindretning, tvivler jeg ikke paa, at denne særdeles vakkre Pige, som jeg iøvrigt ikke har med mit mit Vidende seet uden den ene Gang i mine Dage, og veed ikke det mindste om hende siden, vilde taget det i Besiddelse; men nu var Pladsen saa vel besat, at hun maatte indskrænke sig til en Plads i min høiagtende Erindring, hvor hendes ædle Fatning, hendes bramfri Uforsagthed, hendes høie Blidhed midt under Farer og Ulykker aldrig ville udslettes, skiøndt jeg i den større Ulykke, der tolv Aar senere saa skrækkelig ramte os, fandt dem i uendelig større Rædselers og Gienvordigheders Dage opnaaede og overgaaede af dette ædle Kiøn, der næsten synes, i Hverdagslivets Smaabegivenheder, at vise sig frygsomt og snart, at vi desbedre skulle skiønne og skatte dets høimodige Kiækhed under Omstændigheder, hvor Mænd staae Fare for at forvirres, om ikke at forfærdes og forsage.

Da vi kom tilbage fra vor Vandring under Samtale om, at det dog maatte være værre at giøre saadanne Biergningsreiser i en By, hvor paa samme Tid Bomber og Kugler hvinede en om Ørene, mødte Schultzes Fuldmægtig os i Læderstræde med det Budskab, at Trykkeriet nu var faldet ned i Bagporten, og følgelig alle Indgange og Udgange spærrede.

Vi skiltes da, og jeg drev, udentvivl temmelig hensigtløs, ned ad Læderstræde, og erindrer, at jeg her traf paa min Ven Lindgreen, som boede i en af Tværgaderne ned til Vimmelskaftet, og var i fuld Flytning, eller egenlig havde næsten udflyttet, saa jeg med ham forlod hans tomme Værelser, der snart skulde blive Luernes Bytte.

Det var nu silde, eller maaskee rettere tidlig paa følgende Dag; thi naturligviis ved en saadan Leilighed holder man ikke Regning med Tiden; men Skumring var det, da jeg, formodenlig ved at have fulgt Lindgreen paa hans Vei, uden at tænke derpaa, eller i mindste Maade drømme om, at i den Egn var nogen Fare, kom forbi Pollys Bolig, og blev nu til min store Forundring raabt an af hendes Moder, der stod frygtsom i Gadedøren, og lyttede til de ængstelige Raab fra det ikke langtbortliggende Fruetaarn, der truede med at fuldende den Ødelæggelse, som Nikolai Taarn saa græsselig havde udbredt. Man tilgive mig, som ingensteds elsker Pragt, og allermindst ved det hellige, der er mig alt for ærværdigt til, at jeg

kan tilgive Menneskehaand at ville formaske sig, at tilføie noget, om jeg efter at have seet og kiendt den Elendighed, Nicolai Taarn med sit Fald bragte over tusinde og tusinde, efter at have 1795 tree fulde Døgn gruet for de Rædsler, Fruetaarn truede med; efter inderlig og hiertelig at have velsignet den beskiærmende Haand, som den Gang afvendte disse, efter nu at have i 1807 været Vidne til det græsselige, da den, forrige Gang afvendte, Ødelæggelse kom ved fiendtlig Mordbrands Haand over det og os, og midt i al Ødelæggelsens Vederstyggelighed at have maattet erkiænde, at denne endda ikke nær var, hvad den saa lettelig kunde været, man tilgive mig — siger jeg — om jeg, uden at bøie Knæ for en gothisk Modesmag, om hvis Reenhed der muligt endda turde være adskilligt at sige, hiertelig glæder mig over hver saadan Brandleder jeg seer mindre i Kiøbenhavn, om jeg i denne Henseende ikke korser mig over Korset paa Fruetaarn, men betragter det som et Tegn, at Ild ikke mere skal udgaae herfra at fordærve den saa ofte hiemsøgte Stad.

Var det dem, som eenlige Fruentimmer, kiert i Frygtens og Farens Øieblikke, at see en Ven, og var det mig naturligviis usigelig kiært, at kunne her være til nogen Trøst og Tieneste, da kom det mig heller ikke lidet tilpas, efter at jeg ikke havde nydt nogen Vederqvægelse fra forrige Middag, og adskillige Timer i Rad at have været i uafladelig an-

spændt Virksomhed (thi efter den forunderlige — jeg tør gierne sige — vakkre Broderaand, der i denne Crisis viiste sig, blev man uden Omstændighed anmodet om Bistand af bekiændte, og ubekiændte, og ydede den villig og uden mindste Betænkning) at faae nogen Forfriskning, og især at kunne ombytte min snævre Kiole med en Nankins Frak, som jeg fra vor nylige Landreise havde endnu liggende der, og som til al denne Færsel kom mig vel tilpas.

Da det blev Dag, tog Frygten noget af, skiøndt vel Faren tog egenlig til; om denne Dag veed jeg midlertid mindre, da deels Alt for mig concentreerte sig om den ene Punkt, hvor Hovedopmærksomheden og Hovedvirksomheden samledes om det ulyksalige Frue Taarn, og man deels nu overalt begyndte at flytte; da jeg var glad ved at have Rosings ledige Værelser at tilbyde. Dog erindrer jeg, at jeg Løverdag Morgen var oppe hos Stadsphysikus Mangors, som boede paa Nytorv, og hvor alt var udflyttet, undtagen det gamle Skiermbræts Theater, vi i Nyhavns Selskabet havde spilt paa, og som jeg nu her tillige med min Ven C. S. Mangor sagde Farvel, i det Øieblik, vi efterlod det, som et Offer til Vulkan.

Søndagen var jeg mere min egen Herre, da Rosings Værelser laae, i det mindste for Øieblikket, i Sikkerhed for Ilden; og erindrer jeg da, at jeg mødte min gamle Ven Schultz, der tog imod mig med de Ord: nu er begge mine Gaarde brændte!

(han havde nemlig med sin Kone faaet en Brygger, gaard, jeg troer i Farvegaden, som Ilden den Nat havde naaet). Nu kan jeg spadsere. Jeg tog nu min Vei ned ad Nørregade, for at see til Fruetaarn, som rigtignok nu var mig mindre frygteligt, da det ikke hang saa umiddelbar over et kiært Hoved. Her, omtrent ligeud for Bispegaarden, slog en Brand, karl, lokket ved min ringe Anseelse, en Klo i mig med disse Ord: "han skal, den Onde ***, sprøite, han er ikke for god til det." Men han blev ganske for, virret i sine Concepter, da jeg meget koldsindig svarte ham: det har jeg jo heller aldrig sagt; og tog ganske trøstig fat. Jeg blev midlertid snart afløst, og er, indrede mig nu, at jeg paa Nørregade i een af de Gaarde, som Ilden fra Teglgaardstrædet af truede at falde i Ryggen, havde en Tante, den i sine kar, ske Dage saa deilige Etatsraadinde Schiønning, som jeg i mangfoldige Aar ikke havde seet, men som en stor Deel af disse ved en smertelig Sygdom, Moder, omhyggelighed for et sygt Barn havde paadraget hen, de, var sengeliggende, og som ved denne Leilighed maatte være i yderste Fare. Jeg gik da derop, blev modtaget, som en, der efter flere Aars Fraværelse kom, da han troede, at kunne være til Tieneste, og fandt hende, som et Menneske, der længe var kiændt med Smerte, og Lidelser, fattet og hengivet; men overbeviist, om, at der, hvis Ulykken kom paa, in, gen Redning var for hende. Jeg, i hvis Natur det

ligger, aldrig at mistvivle, om jeg end maaskee i visse Dieblikke ikke kan sige mig saa fri for at fortvivle, drev da paa, at man skulde itide giøre Anstalter til at have Hospitalets Bærestol i Beredskab, om Faren skulde tage til, og gik videre. Jeg kom nu ind hos Justitsraad Heger — senere min Svigerfader — for at giøre mig fra hans deilige Hauge, der gik ud til Volden, kiændt med Ildens Gang og Magt. Det var første Gang, jeg var til hans, skiøndt jeg ofte havde været der i Huset hos Schønheyders, og eengang d. 1 Junii 1794, da jeg var oppe at indbyde disse til følgende Dag, havde paa Trappen talt med min nuværende Kone, der med sin skiønne Selvbevidstheds Utvungenhed, gik ud at give mig Underretning om min Vens, hendes paa Hospitalet liggende mellemste Broders Befindende. Nu var hun, hendes Moder og Søster for den overhængende Ildsvaade tyet ud til Blaagaard, Faderen og de to ældste Sønner traf jeg i Haugen, Faderen med den ham saa egne Sindsro, saa at han endog, da jeg spurgte, om de ikke vilde hugge Plankeværket ned, at det ikke skulde lede Ilden til et Bindingsværks Baghuus, med Foie mistroisk til mit Handelag i saa Henseende, rakte mig ironisk smilende en Øxe til at begynde Arbeidet.

Efter at have her faaet nogen Vederqvægelse, gav jeg mig atter paa Vandring, og var det udentvivl nu, jeg mødte Kammerpræsidenten Grev Chr. Re-

wentlow, og i Forening med ham traadte i den Række, der fra Gaarden paa Hiørnet af Nørregade og gammel Torv, rakte Vand til en Sprøite, der fra Torvet af værgede dette Huus, som ogsaa blev reddet. Jeg nævner kun denne ubetydelige Omstændighed, til et Beviis paa det dannis Sindelag, hvormed enhver i disse Dage rakte Broderhaand, hvor det giordes fornødent, uden Forskiel paa Alder, Stand, Kaar, eller noget deslige, og uden at der da lagdes Mærke til Noget sligt. Det bæres mig saaledes for, at jeg ved den evindelige Vandrækning til at afvende Ilden fra Frue Kirke, en af Nætterne, var i Rad med vor nuværende Konge, og, udentvivl med flere høie Personer, uden at jeg ligevel i det Øieblik videre agtede herpaa, da man fandt ham allevegne, hvor Nøden var, og Hielpen behøvedes; som da og Rawert i sin Bog om denne Ildebrand, navnligen har opgivet et andet Sted, hvor han tog virksom Andeel, nemlig ved Vandrækningen over Volden fra Fæstningsgraven til at betvinge Ilden i de lave og vandløse Bygninger langs Volden.

Jeg kom nu op igien til min sengeliggende Tante, og erfoer da, at Bæresengen var hentet, men at hun paa det bestemteste havde afslaaet at lade sig flytte deri, og med den Fasthed, som lang Lidelse giver, erklæret, at hun ikke vilde derfra, naar hun ikke kunde flyttes i sin Seng, en Ting, hvis Umulighed hendes Mand, paa Grund af den smalle Trap-

os over mange vore Medborgeres Aarvaagenhed og Flid, at man overalt, ligesom han ved Bispegaarden, saae Borger og Student, Sømand og Krigsmand uden Forskiel paa Rang og Stand*), i fuld Virksomhed og Anspændelse, og at det virkelig var, som han udtrykker sig, disses trofaste Møie, Gud velsignede, at saa betydelig en Deel af Staden blev ligesom udrevet fra Ildens Vold."

Det Vidnesbyrd, jeg har givet mig selv, at have medvirket uforsagt og utrættet, trøster jeg mig til, af mangen levende, og ikke ene ved denne Leilighed

---

egne Grændser, var i friskt Minde. Saaledes mindes jeg, at jeg Løverdag Formiddag ved at gaae ned ad Nørregade, fandt min gamle Ven Amberg, der boede næst Hjørnet, i Begreb med at læsse paa en Vogn: "Flytter Du?" spurgte jeg. "Ja! sagde han leende: Naar alle Folk er gale, maa jeg jo ogsaa være det;" og at jeg var ligesaa overtydet, som han, at hans Huus var i ingen Fare, saalænge Frue Kirke var i Behold, derpaa har jeg det sikkre Beviis, at det ikke engang faldt mig ind at gaae op hos hans Naboer, mine nøieste Venner. Faa Timer efter laae begge Huse i Gruus; at hine mine Venner, isteden for at tilregne mig, ikke at have været hos dem i Farens Tid, med Velbehag havde forudseet, at jeg var, hvor jeg var, og hvor jeg efter deres Overbeviisning mere maatte være behov, tillader jeg mig at tilføie, at de skal see, jeg efter 32 Aar ikke har glemt det.

*) See især det vakkre Brev i Iris, Juniheftet S. 328 o. f.

at faae bekræftet; det er mig fra Barndoms Aar dybt indpræget,

At aldrig frygte, hvor det er tilladt at vove.

Jeg indrømmer midlertid gierne, at dersom jeg ikke frygter Fare, da har det tildeels sin Grund deri, at jeg lidet kiænder den, og ofte først, efter den er overstaaet, erfarer, hvad og hvor stor den kan have været; men jeg vover at føie til, at ligesom denne Betragtning ved slige Leiligheder ikke er, hvad der just sysselsætter mig, saaledes har Kundskaben derom, hvor jeg endogsaa har havt den, aldrig formaaet at overdøve i mit Hierte, hvad Pligtens og Ærens Stemme bød; ja endog ikke, hvad visse i det tydske Universitetsliv opelskede Ideer, stundom kan have fristet mig til at tage derfor.

Søndagaften kom jeg endelig til mit Bakkehuus, og fandt her Steenstrups, der, paa et Par flygtige under Flytningen mellem ham og mig vexlede Ord, havde taget et Par af mine Værelser i Besiddelse, hvor de med yderste Velvillie vare hiulpne tilrette af min Vertinde, den eiegode Madam Orm. Efterat have bedet dem hiertelig Velkommen, vilde jeg nu udhvile mig efter halvtredie Dages uafladelige Færsel og Uro; men dertil var Blodet i formeget Kaag; jeg vaagnede henved Daggry, og bogstavelig, som i Tilskueren er fortalt — da mit Øie faldt paa Staden, og især paa Fruetaarn, der laae ligefor Vinduet, syntes det mig, ved Morgenrøden, der faldt paa den

Røgsky, der hang udspændt over Kiøbenhavn, som en Luehvirvel omslyngede det Hele, og i Særdeleshed Kirken og Taarnet; jeg fløi da op af Sengen, i mine Klæder, og ind ad Byen, indtil jeg af den ved Frihedsstøtten staaende Skildvagt erfarede, at denne Nat havde været rolig, og Ilden var bleven i deres Magt, da jeg trøstig og glad ilte hiem, og lagde mig atter til Hvile.

Høist mærkeligt er det imidlertid, at en i sig selv langt mere truende og overhængende Ildsfare faa Dage derpaa omgav det Hoved, for hvilket jeg i hine trende Dage ivrigen havde vaaget, og frygtet, da nedenunder, hvor hun boede, udbrød en overmaade farlig Huusild, fra hvilken der neppe vilde været Redning, hvis den var paakommet om Natten; og erindrer jeg saare levende, da Malte Conrad Brun henad Eftermiddagen kom ud paa Bakkehuset at fortælle mig det, hvor dybt og inderlig jeg følte, at der er kun een, i hvis Varetægt man med Tillid og Tryghed kan overgive, hvad os helligt og dyrebart er, da al menneskelig Aarvaagenhed og Omsorg stedse vil findes upaalidelig og utilstrækkelig.

Nu sendte Rosing med en hiertelig Seddel, som jeg giemmer endnu, en Bondevogn ind at bringe mig til mit kiære Fredensborg, at glemme det Overstandne; neppe har midlertid for mig, den mig saa paafaldende Overskrift over Lyststædet Kokkedal: Her er Ro, er Du rolig, føleligere sandet sig, end

just denne Sommer, som var den, ved hvis Ende jeg til Afskeed bød mit nye Tagkammer, hvoraf jeg, ved at tiltræde det, havde lovet mig Mage til hiint gamle, Farvel med de noksom bekiendte Linier, hvori jeg takkede det for det Frisked:

Jeg fandt i Livets værste Dage her;

og begyndte hine værre Dage saa uventet snart, at jeg med fuld Vished veed, at jeg fra den paafølgende Syvsoverdag regnede i disse mit Livs Soelhverv.

Hvad vel for en Deel bidrog til min forværrede Stilling, var vist nok det Stød, mine Kaar, der just i det Øieblik tegnede saa særdeles vel, ved den ulykkelige Ildebrand fik. En høist ufordeelagtig Virkning maatte det allerede have derpaa, at min raske og retskafne Schultzes Haand, som jeg flere Aar igiennem var vant til at finde saa rund og saa redebon, at jeg trygt kunde henvende mig til ham i hver stor og liden Trang, at, som han engang i Spøg sagde, paa vor bestandig fortløbende Mellemregning fandtes fra flere hundrede Rigsdaler til et Par Staalknæspænder, ifølge hiint dobbelte Vanheld maatte for Øieblikket være mig lukt, og af mig erkiendes for lukt. Vist nok en Haand, som hans, saa rask, saa stærk, saa stræbsom, kunde ligesaalidt længe være tom som ørkesløs; strax i den anden Adresaviis, der efter den ulyksalige Ildebrand udkom, kunde han bekiendtgiøre, at han havde tilkiøbt sig Høpfners Gaard og Trykkeri, var indflyttet, og igien traadt i Virk-

somhed, og fortsatte han ikke blot, sine forrige levende Arbeider, hvoriblandt især begge mine Tidsskrifter, men tænkte og sørgede Dag og Nat for at udvide sin nærværende indskrænkede Virksomhed til dens forrige Omfang; hvorved han tog saa venskabeligt og tillidsfuldt Hensyn paa min Driftighed, at humoristiske Samsø engang i Spøg svarte en Ven, der beklagede Schultzes store Tab i de to Gaarde, Trykkeriet o. s. v.: "Det faaer han sandfærdig snart igien! men var Rahbek brændt for ham, saa kunde han gaae Gade op og Gade ned, og spørge: hvor skal jeg faae mig en Rahbek?"

Jeg behører sikkerlig ikke at erindre Læseren om, selv at giøre heri det fornødne Afslag, saavel med Hensyn til Samsøes venskabelige Partiskhed for mig, som til den bekiendte Omstændighed: at man i Vennekreds ikke tager det saa strængt med den yderste Sandfærdighed ved et pudsigt Indfald. At midlertid Schultz og jeg en lang Række af vore bedste Aar arbeidede Haand i Haand, og vare, og havde giensidig Føie at være, tilfreds med hinanden, og med vor Forbindelse; og at vi, uagtet vor litterariske Samvirkning ved Tidens Trængsler blev i senere Aar formindsket og forstyrret, vort Venskab indtil hans Død, uafbrudt og uforandret vedvarede, skylder jeg denne brave Medborgers og retskafne Vens Admindelse her at bevidne; uagtet han midlertid, ligesaasnart som han fik sig reist af hiint Dommedags-

slag, og kom igien efterhaanden til Virksomhed og til Kræfter, var omhyggelig for, igien at forskaffe mig Arbeide og Erhverv, men at uagtet det hermed, tildeels i Følge den mangesidige Velvillie, hans erkiendte Duelighed og Driftighed mødte, i mange Maader hermed gik over begges Formodning heldig og hurtig, det dog stedse maatte tage Tid, inden han blev mig, hvad han havde været, følger af sig selv.

Dette Stød var midlertid, som saamange foregaaende, vel blevet overstaaet; men et andet værre, som saare længe føltes, og som vel maaskee var saare langt fra at være forvundet, da jeg endog ikke følte det mere, havde en saa smaalig — jeg havde nær sagt latterlig — Oprindelse, at den, forbunden med de ikke faa lignende, man deels i det foregaaende har truffet, og deels i det følgende vil finde, meer end eengang har fristet mig til at antage, at

Hiin erkegøglerske Gudinde,

som een af vore Digtere saa caracteristisk kalder hende, paa min Vugge har giort det Løfte at spille bestandig Bold med mig, mine Forsætter, mine Forventninger, mine Idrætter, kort med Alt, hvad mig angik, paa en saadan følelig Maade, at jeg vel skulde nødsages at erkiende, jeg var en Bold i Fortunas Hænder.

Blandt meget andet, det yngre dramatiske Selskab, hvoraf jeg var Medstifter, havde tildeels giennem mig optaget fra det ældre, der havde givet mig en saa betydelig Deel af min Dannelse, var og den

Vedtægt, at ved Selskabets Høitider, hvortil man især regnede de tvende festlige Halvaarsmøder, Medlemmerne, saa vel ved selve Mødet, som senere ved Maaltidet, toge Plads efter deres Nummere; hvorhos det tillige var blevet en Vane, at, naar det egenlige Maaltid var til Ende, og een efter anden listede sig bort, Directeuren med de Ord: De begynde at gaae, lad os flytte sammen! sammenkaldte de øvrige omkring sig i en tættere Kreds; og satte sig da hver, hvor han vilde, indtil Maaltidet endelig med den af Abrahamson indførte deilige Brodersang, Nu god Nat, og Livets Glæde! festligen sluttedes.

Ligesom denne Selskabets Vinter ved mange sande Venneglæder og skiønne Kunstnydelser havde været særdeles udmærket, saaledes var ogsaa Halvaarsmødet, hvormed den sluttedes, og som holdtes i de sidste Dage af Mai, endnu mere end sædvanlig levende og broderlig frø. Da imidlertid nogle, der havde Huus og Hiem, eller personlige Forhold, der kaldte dem bort, begyndte at gaae, traf det sig tilfældig, at ovenomtalte Auditeur Stenstrup, der var af Selskabets yngste Medlemmer, og følgelig havde havt Plads ved den anden Bordende, satte sig op ved Siden af mig, og nu kom til at begynde Samtalen med det sædvanlige Mundheld: "hvordan har du det?" som jeg, ligeledes uden at tænke videre derved, besvarte "Godt nok! naar jeg blot havde flere Penge!" "Dem kan Du dog ikke fattes," sagde han, der

kiendte mine overflødige Indtægter, og temmelig nøisomme Fornødenheder, og nu gav saaledes det ene Ord det andet, til han, som en Forretningsmand, tilbød sig i den nærforestaaende Termin at skaffe mig et tusend Daler, hvormed jeg — naturligviis i Henhold til mine videre Udsigter og Hensigter — kunde bringe mit hele Financevæsen i fuldkommen Orden, og som jeg qvartaliter kunde afbetale med det, jeg havde af Schultz for de to Tidsskrifter, og endda have mit:

Nok, meer end nok til mig,
Og noget til min Næste,

af min Gage, de 300 Rdlr. hos Hertugen af Augustenborg, og min uvisse Erhverv, hvoriblandt jeg naturligviis særdeles regnede paa mit Skuespil, der fra sin Privatopførelse havde baade Kierulfs og Thaarups Bifald, og i hvilken Henseende jeg naturligviis mindst havde at frygte fra Hauch.

Dette, som saaledes inter Pocula blev aftalt, omhandlede vi en følgende Dag nøiere, og vare fuldkommmen enige i saa Henseende. Nu maatte det ydermere træffe sig, at en og anden af de faa Creditorer, jeg endnu havde, og som var af mine Nøieste, f. Ex. min Fader, tilfældig i de samme Dage kom til at yttre for mig, at Dem skeete en Tieneste, om De fik Deres Penge inden Terminen; og tog jeg da ikke i Betænkning paa de faa Dage, at optage disse Penge hos et Par tjenstfærdige Personer, som jeg vidste mod

en liden Douceur ville være redebonne at gaae mig tilhaande, saa meget mere, som jeg ikke saa saare længe tilforn havde afgiort alt Mellemværende med dem baade paa egen og fremmed Regning.

Nu kom den tre Dages Ildebrand, og løste naturligvils Steenstrup fuldelig fra sit Løfte, da han under de Omstændigheder ligesaalidt kunde skaffe mig Penge, som jeg enten byde ham Schultz til Sikkerhed, eller tænke paa at anmode denne brandlidte Mand om at være det. Jeg havde altsaa isteden for en omtrent lignende Sum, for hvilken jeg i mindre Portioner stod i velvillige Venners Bog, og vel ikke allevegne det engang, 1000 Rbdlr. Aagergield, der vel ikke var saa ublu at fordre, under slige Conjuncturer, at betales strax; men som paa den anden Side, just i Betragtning af disse Conjuncturer, ikke ganske paa sædvanlige Vilkaar kunde lade sig fornye; men jo tiere de kom igien, jo mere steeg Fordringerne, og det i en saa frygtelig Progression, at de ikke blot fuldkommen voxede mig over Hovedet, men at jeg endog aldeles vilde gaaet tilgrunde under dem, havde ikke ædle og velgierende Hænder draget mig op. Dette henhører nu vel især til en noget senere Periode, men lod sig dog allerede mod Slutningen af denne Sommer ved ikke velkomne Mindelser følelig fornemme, og det ikke siælden paa Tider, da langt andre Ting paa en endnu smerteligere Maade fortumlede mit Hoved.

Naar jeg i det foregaaende sagde, at Syvsoverdagen stod antegnet, som mit aandelige Soelhverv, maa dog tillige haves i Agt, at, om det end fra Soelhverv af bestandig gaaer ned af Bakke, skeer dette dog gradeviis, og i Begyndelsen heel umærkelig, og at, om end Soelhvervet gierne medfører noget uroligt Vairligt, har man dog oven paa dette igien stundom skiønne Dage; men man mærker dog alt mere og mere:

At det er dog ikke,
Ak nei!
Hvad Sommeren var, som svandt hen.

Af aandelig meteorologiske Anmærkninger til Minde herom, finder jeg blandt andet i en liden Conceptbog en saare mærkelig, hvor, med tilføiede Datum 23 Julii 1795, er udaf den engelske Roman Desmond, anden Deel S. 264 udskrevet otte Linier af Mad. Deshoutieres Idyl Blomsterne, med følgende Oversættelse:

Mon Livet da saa stor en Lykke er,
At man skal ønske det tilbage,
Og mindes, hvo det har saa kiær,
Hvor dets Forliis ham frier fra Plage?
Det kun en Samling er af Frygt, af Smerte,
Af Møie, af Bekymringer;
For den, som Støvets Lod at kiænde lærte,
Død ei det største Vanheld er.

Men hvad især er mig betydende: disse Linier, undertegnede med det omineuse F****s Tr**s (Fuimus Troes) der i det Øieblik ustridig havde sin bogstave-

lige Bemærkelse, slutte i Bladet No. 64-65 nogle Strøtanker hæftede til vor vennehulde Pavells hiertelige Elegie over vor Kredses Almeenyndling, J. Rosted; og at de ikke her blot stode for at fylde Rummet, eller være en passelig Udgang, derom vil sikkerlig enhver overbevises, der kaster Øiet paa Strøtankernes hele Tone, som med Føie kan kaldes et smerteligt fra mange Sider sønderrevet Hiertes Suk.

At jeg i denne Sindsstemning maatte være glad at følge Göthes bekiendte Raad paa et Skrivebord, eller Tegnebræt,

At hvile i den onde Tid,

om jeg endog ikke vovede at nære det Haab

Den gode da blev dobbelt blid,

kan man sikkerlig ikke fortænke mig. Da jeg altsaa i denne Tidspunkt fra min gamle Ven J. Zetlitz modtog en riig poetisk Sending, indeholdende hans bekiændte tre satiriske Epistler, den til Craft, og de to til Arist, skyndte jeg mig at meddele de to første af disse, saalidet jeg samtykkede deres Indhold, saameget mindre, som jeg deri fandt adskilligt, som jeg, vel ikke uden al Føie, troede at kunne tage mig af, om jeg endog med Hensyn til mine personlige Forhold til Digteren, ikke kunde antage, at det var mig udtrykkelig meent, i det mindste, ilde meent. At jeg ikke samtykkede, hvad jeg indrykkede, troede jeg alt at tilkiændegive ved de to over Bladet til Motto satte Lessingske Linier:

Ich habe nie verlangt,
Daß allen Bäumen eine Rinde wachsen;

men jeg tilstaaer, at jeg ansaae det som Pligt for en Tidsskriftsudgiver, som en Almuetribun, at føre frem for Folket, hvo der havde noget at sige, og der henvendte sig til ham om Ordet, uden Hensyn paa, om det, denne havde at sige, var ham tilmaade eller ei, ja! jeg tør gierne tilføie, at jeg ansaae det selv for Pligt mod den Sag, der var mig den gode, ikke at røbe saa ringe Tanker om den, som om jeg troede det fornødent eller ønskeligt, efter Evne at binde Munden paa dem, der reiste sig at tale derimod; om det end aldrig var uklogt, at give det, disse havde at sige, den Art af Anbefaling, der altid i mange Læseres Øine vilde faae, naar de kunde indlede det med at sige, at det andenstedes var nægtet Optagelse.

At jeg midlertid saa omstændelig og tydelig skulde have giort mig Rede for alle disse Grunde, da jeg bestemte mig til at optage disse Breve, vil jeg ikke paastaae; formodenlig var det mig nok, at de vare af Zetlitz, en Mand, der fra mine Tidsskrifters første Begyndelse af, var vant til at høres og høres gierne her, og med Føie kunde siges, at have Hævd paa sin Stemmeret her, hvem jeg desuden kiendte for en høist retsindig og gei Mand, der, naar han feilede, feilede i redelig Hensigt; og der, med hvad han havde at sige, havde fuld Adkomst til at høres, om det saa

kun var for at gjendrives, naar han havde talt, og hvor han havde talt; og iøvrigt var jeg glad ved, at jeg ikke behøvede at tage til Orde, før han havde udtalt; saa meget mere, som, man har seet, jeg den Tid havde langt andre Ting i mit Hoved.

Lægger man nu til, at, dersom jeg har kaldt Syvsoverdagen mit Soelhverv, da kan jeg med endnu mere Føie kalde sjette og syvende September mit Jævndøgn, ledsaget af Æqvinoctial-Uvæir, hvorom jeg vel kunde sige:

Ak! det jeg føler,
Er meer end Torden,
End Storm fra Norden;
Er meer end Skræk;

at saaledes ovennævnte Tilskuer undertegnet F****s Tr**s, staaer netop i modsat Ihukommelse hos mig til den S. 321 omtalte, for den Maade, hvorpaa en mig høistbædret Person sad med denne i Haanden uden at læse den, medens Tanker og Øine vare andenstedssysselsatte, hvilket vel i ingen Henseende angik mig, men dog foranledigede Forklaringer og Oplysninger, dem jeg saalidet havde drømt om, som jeg i det Øieblik drømte om det Uvæir, der fra en anden Kant for de zetlitziske Epistler trak sammen over mig, vil man ikke undres, naar jeg har kaldt de nubegyndte Dage Livets værste; og dog var de endnu kun begyndte.

Medens jeg endnu stod aldeles bedøvet ved hiint Uvæir, der saa pludselig brød løs, hvor, og som jeg

mindst havde ventet, vaktes jeg med eet ved et Tordenslag fra en høist forskiellig og ikke mindre uventet Side, ledsaget af et Lyn, som slog ned: jeg modtog nemlig følgende Brev:

P. M.

Tillad mig at spørge Dig, hvad der vel kan have bevæget Dig til at indrykke i Din Tilskuer, som i Dag er uddeelt, et Poema af Jens Zetlitz, hvis Indhold er saadant, at jeg ofte har hørt Dig kalde slige Skrifter Paskiller, naar de have været stilede mod Dig? Er det de virkelig smukke Vers, hvori Paskillen er skiult, da vil Du være enig med mig, at en * paa et Guldsad er ingen anstændig Præsent til sine Venner, og næsten endnu mindre til sine Abonenter, der betale, hvad de faae; til hvilken Classe, jeg i det mindste hører, om Du nu end skulde finde, at jeg ikke hører til den første; thi af denne søde Drøm er jeg virkelig for længe siden opvaagnet. Jeg har aldeles intet imod, at J. Z. har andre politiske Meninger, end jeg; dertil har han fuldkommen Ret; jeg har ikke engang noget imod, at han skriver Paskiller imod mig, uagtet jeg er mig bevidst, aldrig at have fornærmet ham, da jeg ikke engang veed, nogensinde at have seet ham; men jeg fortryder paa, at Du vil være Folkevennens Adjunctus i Vacancen. At Zetlitzes Invectiver ere stillede mod mig, det føler jeg, og skal gierne være offenlig bekiendt; jeg finder ogsaa M. C. Brun deri, og flere, hvis Navne jeg endnu

ikke kan dechiffrere. Du vil maaskee forsvare Dig med Dit Motto; men dom selv, hvilket uselt, Folkevennen allene værdigt, Forsvar; og at Du, ligesom jeg, føler, at Zetlitz har stilet sine Ondskaber imod mig in specie, det vil Du vel neppe nægte. Jeg har alt for længe seet Dig afsichere en Tro, hvortil Du neppe ærlig henhører; thi uagtet Du i Henseende til Dine Meninger om den franske Frihed er noget nær Orthodox, saa vær forvisset paa, at der er intet Menneske saa blindt, at det jo af Dine ideelige Lovtaler over den danske Regjering, og dem, i hvis Hænder sammes Roer findes, tydeligen seer, at Frygt og Svaghed, samt Bestræbelse at yndes af alle Partier, forfører Dig ofte til at modsige Dig selv, og at arbeide imod den Frihed, som Du foregiver Dig at ynde. Betænk dog, at den, der vil være Ven af alle, bliver Ven af ingen, og nedlæg heller Din Pen, naar Du ikke har Mod eller Kraft nok til at forsvare den Sag, som Du anseer for den gode Sag. Saaledes giør jeg, og fægter jeg da ikke mere for Friheden, der heller ikke trænger til min Arm, saa skal jeg dog aldrig fægte mod den. Vær forresten utvetydig, enten Du saa er Frihedens, eller som Zetlitz, Aristokratiets Ven, og naar man seer, at Du blot følger Din Overbevisning — lad denne endog være falsk — da vil Du i begge Tilfælde finde redelige og agtværdige Venner; men naar Du deler Dine Vaaben mellem tvende stridende Partier, da

anseer man Dig som den, der forsætlig foraarsager Ulæmpe, og glæder sig ved et Slagsmaal, han kan være udenfor.

P. A. Heiberg.

Kiøbenhavn d. 1 Sept. 1795

Herr Professor Rahbek.

Ogsaa Du, Brutus! vilde jeg formodenlig have sagt, hvis jeg ikke fra en Leilighed, hvor denne Talemaade af en anden var bleven anvendt, havde havt en Paamindelse om, at det var at giøre sig selv til en Mand, som af alle dødelige — hans vor Alders Navne ene undtagen — vel var den, jeg allermindst vilde være. Naar man af det foregaaende har seet, hvad Priis jeg satte, og sætter paa P. A. Heiberg, hans Agtelse og Venskab, behøver jeg ikke at tilføie, hvor dette Brev smertede mig, saameget mere, som det sikkerlig kom mig aldeles uventet; i det mindste er jeg ikke dette Øieblik istand til at gienkalde mig nogen Begivenhed, hint zetlitziske Stykke undtaget, som kunde have frembragt den mig saa smertelige Forandring i hans Tro, ikke blot om min Tænkemaade i det hele, men i Særdeleshed paa mit Venskab for ham; saameget mindre, som jeg ikke veed, eller troer, at der i den hele Periode fra Ildebranden af, og til Begyndelsen af September, hvor jeg bestandig var i min Celle paa Fredensborg, er, eller kan være forefaldet det allermindste imellem ham og mig. To og tredive Aar, der siden den Tid ere henrundne, maa vidne

for eller mod mig, om jeg er blevet Friheden, den Frihed, han og jeg begge have hyldet, Borgerfriheden og Meningsfriheden, tro, eller om jeg nogensinde har bøiet, eller bøier Knæ for Aristokratie; end eet Vidnesbyrd, som jeg i saa Henseende sætter over de øvrige, er hans trofaste Venskab, som han ikke længe efter giengav, som han, da han tabtes for Danmark, i min liden Stambog bevidnede mig med Ord, den jeg til sin Tid skal have den Ære, at fremlægge, hans Venskab, som den Dag i Dag, maaskee mellem alt, hvad der udgiør min Stolthed, som Menneske og Borger, er det, der giør mig stoltest, da det er mig Beviis, at han finder mig redelig at opfylde den Betingelse, han foreskrev sig, som Borgen for mit Venskab, og følgelig paalagde mig, som Vilkaar for hans, at blive Sandheden tro. Udentvivl havde vi, efter Skuespillet den syvende September, paa Kongens Nytorv en lang og varm mundtlig Forklaring i den Anledning, og bestemt erindrer jeg, at jeg sagde ham disse Ord: Aarsagen, hvorfor jeg indrykkede, hvad Du kalder Anfald paa Dig, er, fordi jeg tog dem for mig, og i saa Tilfælde troede jeg, at burde give Zeerlig Ordet, for, naar han havde udtalt, selv at være berettiget til det, saa

Gift og Modgift ligge begge sammen;

at jeg derpaa ikke strax svarte, kommer af, han har mere at sige. Overalt ikke at tale om min Overbevisning, at enhver Mening har Ret at høres, vilde

jeg endog fra Klogskabens Side ansee det fordeelagtigt for den gode Sag, at en saadan Philippica deri mod ikke kunde endnu giøres værre ved den Indledning, at den var afviist i et saa kaldet moderat Blad, af en gammel Ven, der formodenlig frygtede,

De Torne, der paa Veien bied ham,
Den Vei det var hans Pligt, hans Kald at følge.

Uagtet Heiberg, vel endog fra temmelig tidlige Dage, havde mødt saamegen uforskyldt uværdig Behandling, at man ikke kan undres, om man — maaskee just i Følge hans Godtroenhed — kunde godt — naar man vidste Grebet — vække Mistanke hos ham, har jeg ikke kiændt noget Menneske, der var lettere og villigere til at vende tilbage til sin gode Mening om dem, man havde giort ham mistænkelige. Vor indbyrdes Forklaring endtes da saaledes, at jeg fra den Side troede mig aldeles rolig, og vilde med mine hierteligere Sorger vende tilbage til min Enebo, da Malte Conrad Brun om Morgenen, som jeg vilde staae paa Helsingørsposten, for at kiøre med den til Hirschholm, kom til mig paa Postgaarden, at bringe mig sin nysudkomne, og mig tilegnede Satire Oprørsnuserne. Hvorvidt det med denne Dedication var meent saa eller saa, vil jeg lade staae derhen; ogsaa han havde, og vist nok med bestemtere Føie, end Heiberg, da han flere Stæder deri var saa godt som navnligen betegnet, fortrudt paa, at de zetlitziske Epistler havde faaet Sted

i Tilskueren, da han, som jeg af Oprørsnumerne saae, med eller uden Ret blandt andet tog for sig, hvad især, som i mine Tanker mig vedkommende, havde bestemt mig til, ikke at nægte det Optagelse, følgende Linier:

Bag Skjoldet af det græbske Alfabet, α *)
Af Læser og Forfatter ubeseet,
Forgiftet Piil Du kan med Tryghed sende,
Og Viisdom letteligt til Daarskab vende.

At han altsaa i sin Satire ankede paa:

At Folkerennens
Afskyde Tand sig havde nys ladt see
Saa rædsom fæl i vor Tilskuers Blade
At alle Gratier, og alle Muser
I Krogen krøb for den;

kunde jeg ikke optage ham ilde; om eller hvorvidt der løvrigt skulde være skudt tilmaals efter mig heri, har jeg ikke ved nøiere Giennemlæsning nu været istand til at udfinde, og havde jeg den Tid for meget langt Andet i mit Hoved, til at sysselsætte mig dermed og var det vel neppe Klogskab eene, naar jeg den Gang — hvad jeg overalt ikke just skal være utilbøielig til — tog Alt i den bedste Mening. At jeg kaldte hans Satire erkestolbergsk, som man den Tid foreekastede mig, og som nylig en gammel Ven, der neppe tænkte paa, at jeg havde været af den Mening, ikke vilde finde Feie til, kan jeg ikke bedre give min Hiemmel for, end ved at afskrive et Sted af dette ikke i hans Digte optagne, og derfor nu saare sielden Poem:

---

*) See S. 339.

Der er en Kunst, som hedder Tænkekunsten
Paa Dansk, og Logika paa romersk Maal,
En farlig Kunst, der lokker Mennesket
Fra Troens brede, slidte Kongevei
Ind paa Fornuftens snævre, haarde Stier;
Og hen fra Løgnens store Ocean,
Til Sandheds stille Kilde. Liflig denne
Og sølvklar vælder frem, omskygget rundt
Af Eeg og Laurbærskov; de dumme Grækere
Af den beruste sig, og derfor stifted'
De Republiker. Cato, Aristides,
Leonidas, Aristogiton, Brutus
Drak deraf hidsig smitsom Frihedsfeber.
Endnu i vore Dage har Rousseau
Dst deraf Sværmeri for Dyd og Frihed,
Af den drak Washington, Franklin, Kosziusko,
Af den drak nys Ferraud, Boissy, Louvet.
Ja Venner! liflig rinder denne Kilde,
Som skyfri Himmel klar, som Aftnen hellig,
Og sødt indbydende; men flye den, flye den;
Thi Gift, Demokratismens Gift er skiult
I den, en Gift, som fylder Folkets Siel
Med daarlig Hovmod, rivende det løs
Af Pavers og Despoters Ledebaand;
En Gift, som føder af sig Had mod Laster,
Og Medynk med tvetunget Slangeklogskab,
Og ovet Haan og Trudsel hævet Sielskraft,
En Gift, kort sagt, hvis Rasen selv, o Zetlitz!
Din Persiflages Vand ei kan udslukke.

Da jeg adskillige Gange alt er kommet til at nævne M. C. Brun, og Døden, medens jeg skriver paa Nærværende, har fornyet hans Erindring mellem hans Medborgere, troer jeg her at burde sige Noget om ham, og mit Forhold til ham. Medarbeider i

Minerva fra sine tidligste Studenterdage, medens dette Tidskrift var under Prams Enebestyrelse, holdt han op at skrive for det, da det kom under min, og havde han udentvivl et lidet Horn i Siden paa mig for een og anden Yttring i Tilskueren om vore unge Forfattere, hvortil maaskee og disse Vers i hans Satire*) kunne have sigtet:

Ved Synet af en Bog I spørge strax:
Hvor trykkes det? hvad hedder dens Forfatter?
Hvor gammel er han? herpaa kommer Alting
I lærde Sager an; ja! man maa ønske,
Det blev befalt, hver Autor skulde vise
Sin Døbeseddel frem, før han fik Lov
At skrive; thi det er jo uforskammet,
At Folk paa tyve Aar tør driste sig
At vide eller tænke meer og bedre,
End Folk paa tred've, ja tør vise det
Paa Prent! — Nu Navnene, hvormeget
Beroer ei derpaa! stod en Baggesens,
En Thaarups Navn paa yngre Skjaldes Vers,
O, da var det guddommeligt og feilfrit,
Men skrive anonymisk. Gud bevar' os!

Men — siger Bruns Nekrolog i Litteraturtidenden — hvad den Tid beskiæftigede Hovedstadens aandfulde

*) Hvad midlertid antoges for at være værst meent, var Titelbladets Motto:

O Frihed, Fædreland! tør man ei nævne Eder?
Gyllenborg oversat af Rahbek.

Om det var sigtet mod mig, veed jeg ikke; at det ramte mig ikke, i det mindste saarede mig ikke, veed jeg med Vished, og føler nu som da, at der aldrig var den Tid, hvor jeg ei vilde have Fædreland og Frihed nævnet.

Kredse, var ikke blot Poesie og Litteratur; men og-saa Politik. Franske Frihedsbegreber og tydske philosophiske Ideer giærede i de unge Hierner, og frembragte umodne Forsætter og Drømme." I det jeg for en Deel indrømmer det øvrige, maa jeg dog nedlægge bestemt Indsigelse mod Ordet Forsætter, i det mindste med Hensyn til den Udtydning, det kunde gives; thi af Alt, hvad den Tid, og siden er kommet til min Kundskab, veed jeg kun een eneste Ting, som man kunde benævne Forsæt, hvis den ellers nogen Tid virkelig har været fore, og ikke blot var tom Øl-snak af den for flere Aar siden afdøde Drømmer, som meget længe efter giorde sig til af denne Idee, der vist nok var rasende, men sikkert ikke i Ordets franske Betydning, enragé, og dette var intet mindre, ved en smuk mørk Midnatsstund at nedrive Erkearistokraten Ulfeldts Skamstøtte. Jeg gientager det, har et saadant Forsæt nogen Tid virkelig været til — som jeg omtvivler — da kan det kun være fattet i en Ølruus, som det og efter Vedkommendes Fortælling skulde være omhandlet paa et Ølhuus; men en Frugt af franske Frihedsbegreber, var det sikkert neppe. At der mellem den Tids Domme og Drømme vare umodne, vil man af det foregaaende have seet; jeg alt da offenlig har yttret, og det havde den Tid vel tilfælles med alle Tider; men at der mellem de Domme — og om man atter vil forpligte mig til, at gientage Ordet Drømme — de franske Frihedsbegreber, og de

tydske philosophiske Ideer frembragte, vare de, man ikke vil kunne frikiænde Rodenhed, mener jeg ikke at behøve at bevise, naar jeg blot har nævnt Mændene Rothe, Schmettau, Hennings, Augustenborg, Colbiørnsen, Birkner, Rosenstand, Falsen, Klingberg, Collet, Abrahamson, Pram, Mangor, Heiberg; og, at man ikke skal troe, jeg, ved at gjøre mig til Lov, ingen levende Medborger at nævne, har villet undskikke mig selv for muligt Had, tilføier jeg mig, Rahbek, med saa meget mindre Betænkelighed, som Birkner i sit udødelige sidste Skrift om Trykkefriheden har givet et hidhørende Arbeide af mig et Vidnesbyrd, der berettiger mig hertil.

Borgerfrihed under Lovenes, men under gode Loves Herredom! at jeg skal bruge Chr. Colbiørnsens egne Ord, der endnu svæve mig i Minde, som jeg hørte dem af ham, med den uforglemmelige Accent, som hans Luesiel giennemglødede med sin hele Ild,

Borgerret i lige Skaaler
Lys i Frihebs fulde Straaler,

var vort Ønske, vort Haab, vort Krav; men idet vi paaskiønnede,

Hvad her gik fra Thronen ud,

da erkiendte vi med hin*) ædle ovennævnte Fyrste tillige: at et af Redskaberne til at fremme Fornuft- og Mora-

*) See hans kostelige Tale ved Universitetets Præmieuddeling (Min. 1795 April). Ved at nævne denne, er det mig en Pligt at nævne, at Tvind og Fordom den Tid gierne vilde have givet mig

litetsrigets Komme, Menneskeslægtens Opdragelse og Forædling — vor condorcetske Drøm — var den offenlige Mening.

Jeg har ikke i de Liberales Opregnelse nævnt M. C. Brun, fordi han egenlig — at jeg skal bruge Camille Desmoulins Udtryk — ikke var med os i den trojanske Hest; fordi, om hans Sag end var en Tid vor, han ikke førte den med vore Vaaben. Saaledes har jeg i mine Papirer Beviis for, at alt hans Vækker ikke blot var ikke mig, men ikke Heiberg til Maade, især paa den Tid, den kom ud; skiøndt jeg, efter nu, i Mangel af den, at have til dette Arbeids Brug læst Klingbergs mesterlige Forsvar for den igiennem, vil vel troe, jeg i min Dom over den har maaskee uvitterlig taget velmegen Hensyn paa, hvad

Æren for denne Tale, for at fravende ham den; men at endog de, der ellers dømte gunstigst om mig og mine Evner, eenstemmig erkiændte: at den laae udenfor disses Sphære, at en ganske anden Tankegang, en ganske anden Ideevending, en ganske anden Udtryksmaade, end min hersker deri; at saa inderlig endog jeg maatte samtykke, bifalde, ære, hvad der var sagt, saalidet kunde, maaskee vilde jeg have sagt det saaledes; og at altsaa intet tilhører mig, uden Fordanskningen, da den ædle Forfatter naturligviis havde opsat den i det Sprog, hvoraf og hvori han var Mester, og betroet mig at overføre det i Landets Tungemaal, som han vel havde tilfulde inde, men kun talte med Vanskelighed, der dog især kom af hans elskelige Frygtsomhed.

Skade, den gav Meningsfrihedens Fiender Leilighed, til at giøre den gode Sag. Midlertid var Brun og jeg blevet personligen kiendte, deels i Skuespilhuset, deels og troer jeg, i d. dr. l. S., skiendt noget senere, og blev snart indtaget af hans personlige Elskelighed, hans Blidhed, hans Varme for alt Ædelt og godt, hans ualmindelig rene Sæder, ligesom og i Ildebrandens Dage, hans Raskhed, Tienstfærdighed, personlige Uforsagthed, bragte ham høit i min Gunst. Min Mening om ham, som politisk Skribent, saaledes som jeg den Gang fremsatte den for en ovennævnt Mand, der ugierne saae en Yngling, hvis Aand og Anlæg han i hans Skrifter erkiendte, og hvis Hierte han fra mig havde et saare fordeelagtigt Vidnesbyrd om, at regnes blandt de urolige Hoveder, og paalagde mig, som hans Ven, at minde ham om, hvad han skyldte sig selv, torde senere have hævdet sig. Hvad Camille Desmoulins — svarte jeg — sagde om General Dillon, siger jeg om Brun: "Dillon, sagde han, er hverken Royalist eller Republikaner, hverken Aristokrat eller Demokrat; han er Soldat, hvor han seer Arbeid og Ære for sin Kaarde, der tiener han; M. C. Brun er Skribent, og hvor han seer Æmne for sit Talent, griber han sin Pen."

Ikke vil jeg sige, at han giorde nogen Ting for Fordeel*), eller for Folkegunst; men som saa mange

---

*) Et sandt Uhæld for Brun, var, at han var kommet til at boe hos en Mand der havde giort sig

udmærkede Hoveder havde han en Forkiærlighed for Paradoxen, og bettragtede den saalænge for at opsøge dens anbefalende Sider, til han selv forelskede sig deri, eller maaskee egenlig mindre i den selv, end i sin blændende Fremstilling deraf; en Egenskab, som jeg blandt andet har fundet ham at have tilfælleds med meget geniale Advokater, der ved den lange Øvelse, at søge enhver Sags fordeelagtigste Side, saare let, dem selv uvitterlig, henfalde til en vis Meningsversatilitet, der bringer dem hyppig i Modsigelse med dem selv, hvilket ligeledes og med Skribenter, der have mere Phantasie, Flygt, og Aand end Dybhed af Følelse og af Tænksomhed, torde befindes at være

---

en Art Celebritet, og vel egentlig en Existence ved at trykke Skrifter, der kom, eller ventedes at komme under Tiltale, og paatage sig den lovforrnelige Ansvarlighed for disse, og der ubentvivl skiftede Brun til meget, som han maaskee eller aldrig var faldet paa. Dette gav Anledning til, at engang en af Bruns Venner, der tog ham i Forsvar, da man vilde regne ham blandt Styverfængerne, og paastod, han skrev ikke for Fordeel, fik til Svar: Nei, men for Vinding! (saa hedde Forlæggeren). Ogsaa da paa samme Tid en anden bekiændt Skribent, der havde samme Fornavn som Brun, regnedes med til den stridende Kirke, gav man Fornavnet Skyld for deres Stridbarhed, og i M. C. Bruns Kreds hedde han i Spøg Malthe *contra* Brun, for at betegne den Contrast, der var mellem den bedste Flyveblads Skribent, og det blide gode Menneske.

opkaste min individuelle Mening til Retteſnor, for, hvad jeg i mine Tidſkrifter indlemmede, men med Fornøielse ſkulde indrykke et med Anſtændighed, Grundighed og Aand ſkrevet Bidrag, uagtet det paa det fuldkomneſte var min perſonlige Overbeviisning modſat; at der fra Paſkillanten Folkevennen, der navnløs angreb navngivne Mænd, og til Polemikeren Zetlitz, der angreb Skribenters Skribentforhold, var et ikke lidet Spring, og at man, ſaa uenig man end kunde være med Brevenes politiſke Grundſætninger, vel neppe kunde nægte dem poetiſk Værdi."

"Vel vil man ſige — vedblev jeg — at disſe Breve angribe Skribenter, dem Tilſkueren agter, elſker, erkiender for ſine Venner, ſine Blades heldigſte Underſtøttere. Han er ikke iſtand til at finde nogen eneſte perſonlig angrebet; og for de angrebne Sætningers Skyld kunde han ſaameget mindre afviſe Brevene, da ikke faa af de paaankede Sætninger vare hans egne, og af ham offenlig erkiendte ſom ſaadanne. Saaledes ſkal han aldrig fragaae: at det er Kongers Kongeværd, eller endnu rigtigere, deres Borgerværd, der giør dem i hans Øine til mere eller mindre, end andre deres Medborgere, at Ludvig den femtende i hans Tanker var den underſte i ſit Land, ligeſom Preuſſens Frederik den anden den førſte i ſit. Saaledes ſkal han vel vogte ſig for at bryde Staven over Harmodius, og Ariſtogiton, og Brutus, og flere Tyranmordere,

dem alle Aarhundreder have erkiendt for deres Fædrelands Helte og Martyrer. Saaledes er det hans bestemteste Overtydning, at ingen — han siger ikke engang billig, men — retfærdig Lov kan forbyde eller straffe Meninger, da han holder den Ret, at fare vild, for een af de alleruafhændeligste Menneskerettigheder; at offenlige trykte Angreb ere den retskafne Mands Ære langt mindre farlige, end Gemakkernes lumske Hvislen; at man ilde beskiærmer Tro og Religion med St. Peders Sværd, og at man ikke finder, Malchus blev en Christen, fordi Øret blev hugget af ham."

Jeg aflagde derpaa min Troesbekiendelse over de daværende franske Anliggender, og vedgik, at jeg og, som Zetlitz havde paaanket,

Har blandet
Endog vor Christians og Frederiks Lov
Med Galliens Lovtåler,

at jeg og havde lyst hiertemeent Forbandelse over den hyrede Skurk, der med lumsk Haand arbeidede paa, at forstyrre Folkets og Fyrstens giensidige Tillid; kort at jeg i det hele følte mig formeget Part til at troe mig beføiet at afvise Zetlitzes Anker, da jeg frit torde lade enhver, der kiendte noget til Nationens Aand og Tænkemaade, dømme mellem ham og den; at Folkevennen havde leedt Digteren vild, saavel i Henseende til Danmark, som Frankrig, havde i saagodt som alle Danmarks Penmænd viist ham Revolutionister

og Oprørsstiftere, og aflokket ham den haarde Beskydning, at hver Dansk havde sit Anstød af Abehede;" og sluttede jeg nu med at anvende paa Digteren den da navnkundige Republikaner Legendres Ord om en anderledes sindet Collega: "Jeg er overtydet om, at det er i ærlig Mening, han har foredraget sine politiske Vildfarelser, og de forvanske ikke et Strøgran min Dom enten om hans Hoved, eller hans Hierte."

Hermed syntes jeg nu, jeg havde giort mine Sager meget vel; eller rettere, jeg var glad ved at have faaet dette fra Halsen, da jeg havde mere end nok, at trækkes med alligevel, som man da og umiddelbar oven paa nysomhandlede Nummer vil finde et underskrevet med det ominøse F....s Tr..s, hvor udentvivl den, der læste det med Eftertanke i Henhold til, hvad han alt her har fundet berørt, turde opdage adskilligt, der ikke var henſat der uden Betydning, og vel neppe uden Anledning.

Et tydeligt og fuldstændigt Begreb, hvormeget jeg i hiin Henseende havde forregnet mig, vil man kunne giøre sig af følgende Brev fra en Mand, der paa senere Aar alt mere og mere blev min Mentor, efter som jeg mere og mere lærte at kiende og erkiende hans ualmindelige Retsindighed, hans [illegible] Ver[illegible], hans uafbrudne Sandheds-Kiærlighed, hans mangeaarige Sagkyndighed, og hans utrættelige Arbeidsomhed, [illegible], Hædersmanden C. C. [illegible]. Saaledes skrev han mig under 12 October,

formodenlig til Giensvar paa, hvad jeg havde skrevet ham i Anledning af et mig tilsendt anonymt Brev, hvorom jeg raadspurgte ham, samt et Manuskript fra ham, udentvivl om det norske Universitet hvorom han igien ønskede min Betænkning.

P. M.

"Tusind Tak! gode Hr. Prof., for Deres Løfte om Critik over det mig tilsendte Manuskript. Jeg veed det forud, at en Mand af Deres Arbeidsomhed, og med de Dem alt paaliggende Arbeider har ingen ledig Time; jeg ønsker Dem heller ikke mange; thi det maatte være Misfornøielse eller Sygdom, eller saadant Noget, der foraarsagede dem, men min Egennytte ønsker Dem et Par, og saa forresten alt Godt til Sind og Legem.

Det tilsendte Brev*) forekommer mig ei uventet, da her er Overflod af anonyme Breve i denne Tid, som Handlemaaden frembringer; mit Raad skal være, ei at indrykke det i Tilskueren; Vedkommendes — Agtelse, er, forskyldt eller uforskyldt, er det samme,

*) En Anke mod, hvad man i Nutidens Sprog, da man ikke regner det saa nøie med en lille Contradictio in adjecto, kalder en subaltern Autoritet, der især den Tid var intet mindre end populair; og at dette neppe var uden al Grund, synes følgende Ord, der i Brevet er overstrøgede, at bestyrke. "Jeg kan ei nægte at have hørt noget lignende om den."

saaliden i denne Tid i Publiko, at den vist ei taaler mange Pust; og hvo kan see Enden, naar Almuen reent taber den? Dette Brevs Trykning vilde være et vældigt Stød derpaa. Synes De derfor ei, det var bedre, for dog at tillade Brevet nogen Virkning, at De sender det strax til ****, og skrev derved; at De havde faaet det paa den og den Maade; De vilde ikke publicere det, da det vilde svække den Agtelse, en **** behøver i Publiko, hvad enten Beskyldningen er sand eller ei, men at De dog ei vilde undlade, at tilstille Vedkommende det, at den kunde blive underrettet om de skammelige Rygter, som hemmelig gik om den, og at den kunde fralægge sig det, om den fandt det nødvendigt;" eller noget saadant, som De bedre finder paa end jeg. Jeg synes, at saa kan Brevet have en god Virkning i denne Casu, og flere, uden at faae den onde, som den vilde virke trykt, selv om det var sandt. I Morgen faaer De et Avertissement i Adresseavisen at læse om et andet Brev, som en anden af mine Venner **) har faaet, hvis Trykning jeg og har fraraadet.

**) Daværende Assessor Bærens, Mangors tro og nidkiære Medarbeider i deres hæderlige Yndlingsbestræbelse, Fattigvæsenets Forbedring; og fra hvem i Adresseavisen findes følgende Avertissement: "min tagne Beslutning i Anledning af den mig, paa nogle unavngivne Borgeres Vegne af en anonym tilstillede Skrivelse, vilde Vedkommende behage at lade afhente." At jeg i Henseende til den mig

Gid vi vel havde Ende paa denne Maaned. Giæringen er ei liden. Ovenomtalte har rigtig nok forsømt en betydelig Deel af sine Pligter. Da jeg vilde, man i Julio, inden man kunde komme til at bygge paa de rette og varige Huse, skulde med stor Iver tænkt paa Interimshuse, loe man ad mig, og ei ansaae det værdt at agte derpaa; nu i de sidste 4 Uger, seer man, ingen vil flytte til Provindserne, og Hensigten, som jeg troer, var at depeuplere, naaes ei; nu er man forlegen, 8-900 Familier mangle Huus, og de bliver vist balstyrige paa Fredag, naar de skal flytte ud, og ei veed nogensteds ind.

Nu om Universitetet! har jeg foraarsaget Dem en eneste ublid Time med min Aabenhiertighed, giør det mig Ondt; jeg, som kiender Deres Tænkemaade, at den ei er at krybe, har ingenlunde troet, at De skrev for at giøre Cour, i hvad end **s Aarsag har været, endskiøndt jeg troer, at De begge vilde tabe ved Forflyttelsen; jeg har og forsvaret Dem begge med, at den Tanke ei var ny hos nogen af Dem, men jeg sagde kun min gode Ven, hvad jeg sagde **, hvad Dom, man havde fældet over Deres Skrifter; maaskee havde jeg giort bedre i at tie, da, hvad Øret ei hører, Hiertet ei rører.

---

paa lige Maade tilhændekomne har fulgt min Mentors ovenstaaende Raad, har jeg fuld Føie at antage, skiøndt jeg hverken kan bestemt erindre dette, eller hvad Brevet var om; aftrykt blev det ikke.

Det, der støder meest heri, og som jeg maa tilstaae, er og min Mening, er, at man 1) ei kan gavne den afbrændte Deel dermed, da man ei kan uddrive Universitetet strax, inden man har Plads til det, der hvor det skal hen; og alle Anstalter, som ei kan hielpe inden et halv Aar paa de Afbrændte, ere mere til Skade, end til Gavn. 2) Det vil koste mod et Par Tønder Guld, som nu bedre kan anvendes, og behøves for de brandlidte. 3*) — — — — — —. 4) Der er nylig, efter Rygtet, taget Beslutning, ikke at yde noget til et norsk Universitet, og nu kunde man have et Par Tønder Guld til dette!" See kiære Ven! naar saadant tages i Betragtning, kan De da undre over, at man laster Tingen, og søger at finde Feil hos dem, som holde med den? Læg nu til, at min gode Ven har stødt adskillige med Zetlitzes Breve, især med, at den Declaration, som stod bag efter, ei gik foran; og at disse i Harme finde Tilbøielighed eller Lyst til at udtyde Alting vrangt; og at nogle af Deres saakaldte Venner ere halve Venner eller forsonede Fiender, saa maa det taales. Tillader De mig et Raad, da er det: Lad, som De ei veed deraf! gaae Deres Vei ligefrem! ved at handle retskaffen, overbeviser De Deres Uvenner bedre, end ved Forsvarsskrifter, og saalænge De ei anfaldes offenlig, kan De jo igno-

*) Den her omtalte var en endnu levende Mand, hvem vi begge holdt meget af, og som, man vrangelig troede, jeg her havde skrevet til Behag.

rere Folks Afvigelse fra Enighed med Dem i Tanker. De har handlet, eller dog skrevet for meget offenlig til, at De behøver at forsvare Deres Tænkemaade og Grundsætning, eller forsvares. Tandem bona causa triumphat."

Mere tillader Tiden mig ikke, end at vi ønske Dem alle, at leve altid vel.

12 Oct. 1795. Mangor.

Jeg vilde finde mig beføiet at meddele ovenstaaende Brev, var det end blot til Hiemmel for, hvad i Tilskueren sagdes ved denne Ædlings Død, at, hvis det er min Stolthed, at Ewald, Gerner, T. Rothe, Carstens, Suhm — lad mig af de senere Døde tilføie O. Guldberg og Jacobi — værdigede mine yngre Dage deres opmuntrende Yndest, da er det mit sande Held, at C. E. Mangor var min Mandoms Ven, ved hvis veiledende Haand jeg har giort mere end eet af mine Skridt paa Borgerbanen, ved mere end een Leilighed, hvor det var mig Pligt at staae offenlig frem, aagret med hans Pund, varmet mig ved hans Borgerild, seet ved hans rene stadigbrændende Viismandslys, at som hans Bifald var min Stolthed, hans ærlige Vennedaddel meer end een Gang mig veldædig Varsel, hans Venskab i Miskiændelsens og Mismodets Timer min Trøst. Dobbelt vigtigt er det mig, da det tillige hiemler tilfulde, hvad her om Stemningen mod mig er sagt, der var mig en des beedskere Skaal, da den paa anden og tredie Haand skiænkedes mig af dem,

der tillige giorde sig en Glæde af at lade mig føle, at det var mine formeente Troesforvante, der dømte mig saaledes. At Mangor anede, at der vel var andre Ting, og af dem, man ikke lettelig betroer ældre Mand, der bøiede mig til Jorden, torde Brevet ikke utydelig vise; at sligt midlertid var Hovedgrunden, hvorfor jeg havde været glad ved at give Zetlitz Ordet paa en Tid, jeg vel maatte ønske mig Ro at sørge i Stilhed over egne Anliggender, kunde han i sine Aar vel neppe sætte sig ind i. At jeg, ved at lade min Declaration gaae forved Brevene, havde forvendt Tingenes naturlige og retlige Gang, og ved at svare en Mand, inden han havde talt, udsat mig for Beskyldning, ved Procuratorkneb at ville forud indtage Meningen imod, hvad han havde at sige, synes mig, da jeg efter saamange Aar koldsindig betragter Tingene, endnu aldeles ustridigt; og vil jeg til Slutning blot tilføie, at Zetlitz med et Brev, hvori han sagde: Vi ville neppe blive enige i vore saare forskiællige Politiker, men vi ville giensidig agte og elske hinanden, og aldrig ansee, hvad der synes os en Vildfarelse, for et lovskikket Vidne enten mod nogen Mands Hoved eller Hierte, sendte mig en i Tilskuereu No. 95 indrykket Erklæring, som Udgiveren af hans samlede Skrifter med Føie har aftrykt i Fortalen, til Beviis paa Digterens ædle Hierte, og som giorde Ende paa den Strid, og befæstede vort Venskab til hans Død.

At jeg ikke bogstavelig fulgte Mangors Raad, at lade, som jeg ikke vidste af, hvad Domme der fældtes om mig og mit Fremfærd, vil man noksom, af Tilskuerens umiddelbar derpaa udkomne No. 95, see, hvor en saakaldet Grethesen Seedybt i en ironisk Anklage mod mig for Alt, hvad jeg giorde, og ikke giorde, fik sagt omtrent alt, hvad jeg i den Anledning havde paa mit Hierre, baade Theatret, Universitetet, Politiken og Litteraturen angaaende; hvilket naturligviis hialp, som jeg tilforn har anmærket, netop saameget, som alt sligt pleier at hielpe, undtagen, at det hialp mig til at faae skrevet et maaskee ganske læseligt Nummer i en af de Perioder, da jeg var meget fristet, skiøndt af anden Grund, at giøre Neros Ord, Vellem me nescire litteras, til mine. Herom vil man saameget mere være overbeviist, naar man seer, at dette Blad er fra 15 October, og nu erfarer, at det var to Dage derpaa, den 17, jeg ved min Afreise fra Fredensborg med Rosings Børn, af overstrømmende Hierte skrev i mit Vindue den ovennævnte Afskeed til mit Fristed, hvori jeg takkede det,

Fordi det lod mig græde
Useet, uspottet i sit trygge Skiød.

Hvo der spottede mig, og hvorfor man spottede mig, vilde der maaskee i nærværende Øieblik være nogen Vanskelighed ved at opgive; men ligesom dét er vist, at den, der græmmer sig over, hvad han ikke kan eller vil vedgaae, er udsat for at findes latterlig af dem,

der, da de ikke kiænde, eller behøve at erkiænde Grunden til hans Græmmelse, finde dem beføiede til at antage, og paastaae, han græmmer sig over ingen Ting, saaledes er det og unægteligt, at et sygt og saaret Sind er ømfindtligt, og tit i en uforvarende og hensigtsløs Berørelse finder et forsætlig Stød, ja vel endog troer, at man hødér ad ham, og sigter mod ham, og slaaer efter ham, hvor man maaskee aldrig drømmer om ham engang, men kun til sit eget Morskab fægter i Luften.

Og hvad jeg da græmmedes over? det tør maaskee de to næste Linier vel overveiede, indeholde, en meer end tilstrækkelig Forklaring over:

Maaskee jeg aldrig aldrig seer Dig mere,
Af idel Tab mit Liv en Kiæde er;

og maa jeg endda føie til, at den sidste Linie var uendelig mere prophetisk, end jeg, da jeg skrev den, kunde drømme om.

At det, der maaskee først vil rinde en agtsom Læser i Tanke ved disse Linier, og som ustridig nærmest laae mig i Siælen, da jeg skrev dem, var, at den jævnlige Misforstaaelse mellem Rosing og mig og vilde føre til et Brud (i hvilken Anledning jeg erindrer mig en Replik af Samsø, der som Philoctets Piil brændte Aar i mit Inderste) derfor har jeg fuld Hiemmel i et Brev, som jeg Dagen tilforn havde skrevet, men som det synes, ikke afsendt, i Anledning af den hans Kone omsider bevilgede Benefice, som jeg ikke glædede mig

til, da jeg frygtede, den neppe vilde blive til Fornøielse, da hun saa aldeles ikke hørte til nogen af de tree Klasser, der have Monopol paa fede Beneficeer, skiøndt jeg desværre ikke, som jeg gierne havde ønsket, torde raade hende til at frabede sig denne sildige Retfærdighed. At jeg havde nogen Grund til at ansee den som saadan, vil udentvivl kunde skiønnes deraf, at den, der havde Benefice samme Aar, som hun, og næst efter hende, var Saaby, der første Gang havde betraadt Skuepladsen i Kronborgs Scene i Subordinationen, da hun ved sin uopnaaelige Julie Waltron deri maaskee viste sig i sin Middagsglands, og at — som i Anmældelsen af Benefice-Forestillingen i Minervas Theaterartikel blev sagt — en Fremmed, som denne Aften første Gang havde besøgt vor Theater, og erfoer, at ikke mindre end 14 havde havt Benefice før hende og Somme endog tvende, maatte enten faae meget høie Tanker om den Skueplads, hvorved hun var No. 15, eller fristes til at troe, at Belønninger undertiden uddeledes i noget omvendt Forhold til Fortienester og Fortrin; og at hendes Rettigheder især i Grevens Tid ikke vare paatalte med vedbørlig Kraft, troede jeg at have ret gode Beviser for. En anden Ting, som ved denne Leilighed var mig ubehagelig, og som man ogsaa i nysnævnte Anmældelse vil finde Peeg til, var, at hun, istedenfor, hvad jeg, der betragtede Tingene mere fra Ærens end Fordelens Side, ønskede og raadede, at vise sig ved denne Leilighed i

een af sine glimrende Mesterroller, valgte Pigen fra Marienborg, som nuværende Mad. Hegers Caththinka den Tid havde tildraget særdeles Yndest, men hvor Mad. Rosing kun var en Biperson. Da selve Beneficen faldt i en Tidspunkt, hvor jeg her ikke vil faae Leilighed at omtale den, vil jeg blot berøre den sønderlige Omstændighed, at min Kone, som jeg da kun to Gange havde talt med, tog her, sin strænge Sandruhed uagtet, Deel i et lidet venskabeligt Puds, der spilledes Kunstnerinden. Der var nemlig en af de fornemste Loger, som, jeg hørte, det, da det ikke var en Beaumondeaften, gik seent med at faae afsat. Denne fik jeg giennem hendes Broder Carl Heger hende skriftlig til at begiære til en Familie fra Landet. Da det midlertid havde vilde faldet i Øinene, hvis den stod ledig, og der dog heller ikke maatte komme nogen, fra hvem man kunde slutte sig til den egenlige Abonnent, skrev samme Haand atter Dagen for Forestillingen et forbindtligt Brev, hvori Billetten sendtes tilbage, da Hiemreisen uventet var kommet paa, og udbad man sig tillige, som en Godhed, at Kunstnerinden vilde benytte den til sin egen talrige Familie. Dette skeete; kloge Ophelia, som paastod at have kiendt Budet, vilde under fire Øine dutte mig paa, at stikke bagved; men min ædle Veninde nød selv i ærlig Troskyldighed denne den Ubekiendtes Opmærksomhed, der smigrede hende, og vil først, naar hun læser dette, erfare, at det var

hendes mangeaarige sonlige Ven, der havde denne Glæde.

Endnu maa jeg anmærke, at, da den Spænding, der var mellem mig og Rosing, var over Theaterforhold, der ikke letteligt lod sig berøre i hendes Nærværelse, mærkede hun ikke synderlig dertil, da det overalt var ikke sieldent, at vi deels om Kunstanliggender, deels om litterariske og politiske Materier ikke kunde enes, og begge — som saa let især er Tilfældet, naar nogen lønlig Misforstaaelse ligger i Baghold — vare lidenskabelige i vore Disputer, hvilket overalt var saa temmelig de daværende Meningsstridigheders Natur.

Endnu maa jeg lægge til, at Malte Brun havde forfattet en Sang, hvormed Mad. Rosing hendes Beneficeaften skulde været modtaget, men at jeg, der tilfældig erfoer det ved et Aftryk deraf, som han havde lagt ind til mig hos Schultzes, var baade saa bange for, hvorvidt dette, som noget aldeles uhørt, vilde gaae igiennem, og hvorledes det, fra forskiellige Sider, vilde blive hende optaget, at jeg rendte Byen rundt for at faae ham fat, formaae ham til at opgive dette Forehavende, og derimod give mig Sangen til min Tilskuer, hvor den slutter No. 92.

Men var end hiint nærmest befrygtede Tabs Time ikke kommet, da gav i en frygtelig Følge en Række andre tildeels uventede Forliis hinanden saa hurtigen Haanden, at ovenanførte Linie:

Af ibel Tab mit Liv en Nakke er;

vel over mine allermeest hypochondre Forestillinger bogstavelig vedblev at sandes.

Allerede nogen Tid havde min ædle Fader, skiøndt paa samme Alder, som jeg nu, og med tilsyneladende uudtømmelig Livskraft og Kiæmpestyrke, mod sin Sædvane klaget, og finder jeg i begge de sidste Sedler, jeg har fra ham, den ene fra April 1794, hvori han mælder mig min Søster Sophies Forlovelse, og den anden fra Februar 1795, hvori han indbyder mig paa en Dyrerys, at han omtaler sin Skrantning; ogsaa erindrer jeg meget bestemt, at han i tvende fortrolige Samtaler, den ene før Ildebranden, og den anden ikke længe efter den, som han om sine Anliggender havde med mig, begge Gange udlod sig om den Tid, han ikke var mere, som noget, der vel ikke kunde være langt borte; ogsaa husker jeg, at han blandt andet, i Anledning af et Skakparti, han ikke havde spilt sig tilpas, lod nogle Ord falde om Aftagende af Aandskraft, som iøvrigt ingen af os andre sporede hos ham. Midlertid tog hans Rosenfeber med den dermed følgende mange Timers Søvn, og i Særdeleshed hans Asthma*), saaledes til, at der

*) Her følgende caracteristiske Anecdote: En Aften, uden tvivl i Forsommeren 1794, havde min Fader efter sin Sædvane lagt sig tidlig; Min Moder og mine Sødskende sad med Johansen i den saakaldte yderste Stue, der var to Værelser fra Alcoven,

blev kun alt for megen Føie at frygte, at hans Dage maatte være talte; og da enhver ubehagelig Sindsbevægelse, ligesaavel som enhver Uforsigtighed i hans Diæt, Forkiølelse, eller anden saadan physisk Misligheb, stedse havde af de omtalte Feberrecidiver med sig, erindrer jeg tilfulde, at jeg var saa urolig over nogle Ubehageligheder, der forbittrede hans Embedsstilling, at jeg endog tillod mig skriftlig uden hans Vidende i denne Anledning at henvende mig til en mangeaarig Velynder, jeg mellem hans Foresatte havde; jeg husker ikke mit Brev, men jeg mindes taknemmelig dennes Svar, og glemmer ham aldrig, at han optog dette mit vovede Skridt venskabeligere, end jeg maaskee havde Føie at vente. Ogsaa veed jeg, at det, der i mine polemiskpolitiske Viderværdigheder især foruroligede, og i adskillige Henseender forknyttede mig,

---

hvor min Fader laae; med eet gaaer Døren op, og han staaer i den! God Aften, god Aften, kommer De til os igien! raaber Johansen, der ikke tænkte, det betydede noget, da min Fader i det samme med de Ord: I lader mig døe! segnede tilbage, og blev grebet af de nærmeste. Hans Asthma var nemlig med usædvanlig Magt kommet over ham, men som den var nærved at overvinde ham, samlede han sine sidste Kiæmpekræfter, og fandt Styrke nok til at gaae selv efter Hielp. Han fik nu sine Naphtadraaber, og Anfaldet gik over, men naturligviis lærte man nu, at man ingensinde kunde lade ham være saaledes ene.

var Forestillingen af det Indtryk, de maatte giøre paa ham.

Ved min Hiemkomst fra Fredensborg dette Efteraar fandt jeg ham betydelig svagere, og tog dette efterhaanden saaledes til, at man endog, hvad han ellers aldrig havde villet tillade, fandt det nødvendigt at vaage hos ham om Natten, hvorved jeg da naturligviis og forlangte min Tour, og fik den bestemt til følgende Onsdag.

Om Tirsdagen blev der pludselig med eet fra en ganske anden Kant Allarm i min Leir, da jeg i Vennevold fik formeligt Kald og Varsel, at Polly skulde have, hvad man kalder, et Tilbud, en Frier, som det jo var rimeligt, hun vilde, og maatte sige Ja! siden hun dog umulig kunde blive klog paa mig, eller troe, at det var mit Alvor. Kort, det giordes mig saa begribeligt, at jeg maatte og skulde tale, at jeg, alle Arnekiærideer og Forsætter til Trods, besluttede mig dertil, saameget meere, som der nu pludselig, fra alle, og det tildeels de meest modsatte, Sider, kom mig saa mange Vink, og Træk, og Bekræftelser paa ovennævnte for Øre, at jeg vel maatte troe det, enten jeg vilde eller ikke. Jeg gik da efter min Forelæsning om Eftermiddagen derop: det var mod al Sædvane maaskee den tungeste Gang, jeg har havt at gaae i mine Dage. Nu var jeg der da, og skulde tale; men endda var det lige nær; Ordene vilde ikke frem, saameget min-

dre, som hulde Polly, der vel mindst drømte om, hvad der saaledes tyngede mig, mildelig og venlig søgte at trøste og muntre mig angaaende, hvad hun troede at ligge mig paa Hierte. De havde den Aften Minna af Barnhelm; jeg havde sagt, jeg vilde derhen, og hun vidste, det var et Stykke, jeg — om det saa blot var for Mad. Rosings mageløse Minna — ikke tettelig forsømte; Klokken blev nu mod sex; jeg skulde gaae, blev vel endog venlig mindet derom, og endnu var det tunge Skridt ikke skeet. Tilfældig laae Islands Myndlinge, jeg troer, paa tydsk, paa Bordet; jeg greb den, kastede anden Acts sidste Scene op, hvor Philip Brook har en lignende Erklæring at giøre, rakte hende den, uden at være istand til at sige et Ord, men i et Sindsoprør, der ikke var at miskiende. Hun tog Bogen, læste, iilte ud af Værelset, lod sig undskylde, at hun ikke kom tilbage — og jeg gik hen — at see Minna af Barnhelm, og derfra om Aftenen efter Sædvane til Rosings; at jeg midlertid var noget af Stederne med stort mere, end Legemet, vil jeg ikke paastaae. Næste Morgen gik jeg til en kiær fælles Veninde, hvem jeg fandt ikke blot fuldkommen underrettet, men endog — som man i Diplomatiken kalder det — instrueret; da Polly strax efter min Bortgang var ilet til hende, at berette det Forefaldne; og beroligede hun mig nu vel i Henseende til det formeente Tilbud, som jeg heller ikke siden hørte noget videre om; men i Hensende til mig, da er der

vist nok neppe nogensinde sagt mig saameget venligt, og forbindeligt, og hæderligt, som naturligviis paa de Læber, det havde at gaae over, intet tabte af sit Værd for mig; imidlertid havde jeg fuld Føie at sige med Kronstern i Skuespillerselskabet: "Er der nogen, der ikke veed, hvad det er, jeg her har faaet, saa vil jeg sige ham: det hedder en Kurv."

Skulde nogen, der har nogenlunde sat sig ind i hele min daværende Stilling, ved dette nye haarde Slag udbryde med Marina i Byrons to Foscaris,

Og det i slig en Time!

Da torde jeg maaskee have Føie at svare med Foscari:

Det var den meest beleilige;

og om jeg end ikke kan tilføie med ham:

Een Time før jeg skulde have følt det;

erkiender jeg dog, at den Mængde af Stød, jeg nu fik ovenpaa hverandre, saa at sige, døvede mig det ene for det andet, og giorde maaskee, at jeg nu bar dem samlede, medens jeg lettelig torde være sunket under hvert enkelt, naar jeg med min hele Siæl kunde overladt mig til Indtrykket af dette.

Om Eftermiddagen gik jeg efter Bestemmelsen ud til min Faders; det blev, efter 9 Dages Sygeleie, hans sidste Dag; vi anede det, men mærkede det egenlig ikke; endnu om Aftenen talte han om ligegyldige Ting, spøgte med sin yngste Søn, og med en kiælen Hvalp, han havde i Sengen, spurgte blandt andet

mig i Anledning af, jeg veed, ikke hvilken, ved Universitetet foregaaet eller forestaaende Forfremmelse, om jeg ikke derved kom i Betragtning, og da jeg sagde ham, det paa min Stilling ingen Indflydelse kunde have, svarte han smilende: "Ja Du kommer vel ikke videre, inden Du forandrer Tro!" "Saa kommer jeg aldrig videre" gav jeg til Giensvar, hvormed han, saa kiær min Lykke end var ham, ikke syntes utilfreds. Kunde han fra hine bedre Egne see herned, og see, at jeg ikke havde forandret Tro, og at jeg desuagtet i Forfremmelse og Værdighed er kommet did, hvor jeg da ingensinde kunde drømt om at komme, han vilde lovprise den Konge, der dømmer Borgerens Tro efter hans Idrætter, jeg tør ikke sige, hans Gierninger, velsigne de hans Søns Foresatte, der, uoverløbne, og uoverhængte, af egen Drift og Overbeviisning have ved mere end een Leilighed talt dennes Sag, naar han ikke havde fierneste Drøm at være i Tanke; men han vilde fremfor Alt takke den Gud, der ogsaa paa mig har opfyldt den Forjættelse, at belønne paa Børnene Fædrenes Dyder. O, at den længe længe maatte svæve over hans Afkom i langtnedstigende Led!

Ikke kan jeg i Anledning af min Faders, skiønne rolige Henslumren sige noget, der fuldkomnere udtrykte, hvad jeg tænkte og følte derved, end hvad jeg i den nærmeste Tilskuer, med Overskrift:

Paa hiin Side Graven
Rækkes Dyden sin Krands;

af fuldt Hierte, men uden at tillade mig at nævne ham, da jeg havde giort mig til Lov, kun nødnligen at omtale offenlige Tab, med Hensyn hertil henskrev:

"Hvis man ikke kan nægte, at Laster, og Daarligheder allerede her finde deres fortiente og fornødne Straf, da vilde det i Tilskuerens Tanker være den høieste Grad af formastelig Bespottelse, om man vilde drage i Tvivl, at ogsaa Dyden havde her paa Jorden sin Løn. Vist nok ere vore Øine ofte for svage til at erkiende den, hvor den virkelig er; ofte bestaaer den maaskee just i det, vi ansee for Gienvordighed, fordi vi ikke lægge Mærke til den Sødhed, det er, midt under Gienvordighederne at kunne sige sig selv: det har Du ikke forskyldt; men og ofte ligger den, andre til Opmuntring, lysende og umiskiændelig for vore Øine. Vi see den gode, den trofaste Ægtemand, lønnet med en øm, en elskende Hustru, den omhyggelige, den kierlige Fader med glade og taknemmelige Børn, den retskafne menneskekierlige Mand med de Godes Agtelse, de Ædles Venskab, de Hiulpnes Erkiendtlighed, og hvad der endnu er mere end Alt, med det skyldfri Hiertes indvortes Rolighed, med den Selvbevidsthed, der, i sunde og syge, i blide og mørke Dage, staaer som en beskiærmende Cherub ved hans Side, rækker ham i Prøvelsens

Stund en styrkende og qvægende Skaal, og selv i Dødens store ellers saa frygtelige Time, holder Nag, og Angest, og alle Dødens Rædsler borte fra hans fredelige Leie, og neddysser ham venlig i en veldædig Slummer, hvoraf han igien skal vaagne med fornyet Ungdom, fornyede Kræfter. Vist nok er det først da, at Dyden rækkes sin rette, sin skiønneste, sin aldrig visnende Krands; men sikkert er det dog tillige, at den allerede her paa Jorden bestrøede sin trofaste Dyrkers Bane med hine himmelske Blomster, hvoraf hisset Krandsen er bunden; at han alt her nød mere end Forsmag paa de Glæder, der i alle hans Elskedes Møde, alle Jordens Ædles og Godes evigvarende Forening, i alle, alle Dyders Udøvelse og Nydelse venter ham hisset."

Vel maatte jeg, der med disse Følelser stod ved hans Dødsbaare, med disse Følelser forlod det, da den venlige Genius med ætherlet Haand havde — som Almuen saa smukt kalder det — løst op for ham, af Hiertet ønske, og har idelig Føie at gientage, hvad jeg da sukkede over hans Grav:

Fader! lad mig komme Dig ihu!
Mindes, arve, lære Dine Dyder!
At naar Døden Timeglasset bryder,
Jeg da kan henslumre blidt som Du.

H. A. S.

Næsten umiddelbar oven paa dette mit Tab fulgte et andet, som, skiøndt jeg atter just for de mange og forskiellige Sorger og Smerter, hvormed jeg da havde at kiæmpe, ogsaa følte dette mindre, var og blev mig et uforvundet og uforvindeligt Forliis. Maanedsdagen efter nedlagde vor Borgerfriheds første Apostel, Sandhedens utrættelige og uforfærdede Kiæmpe, Tænkeren, Viismanden, Borgeren, Tacitus Rothe den Danneshedens Vandrestav, ved hvilken han saa lang en Række af Aar havde betraad den Ærens og Borgerværdets Vei, som han ikke uden Føie kan siges, at have brudt for sine Medborgere, nedlagde — kan man næsten bogstavelig sige, da hans sidste med hans dybe Aands og ædle Hiertes fuldkomneste Præg betegnede Skrift, hans elskelige Afskeedsord, Karen Biørns Minde, anmældtes første Gang den Dag, han sov hen — med døende Haand den Pen, der skrev for Evigheden. Hvad han som Skribent, og Statsborger var Fædrelandet, skal erkiendes, saalænge Danmark er dansk; og jo fuldkomnere det erkiændes, jo sikkere kan Danneborgeren trøste sig til, at Alt gaaer til det bedre; hvad han var mig, vil jeg, som jeg haaber, mere end eet Sted i disse Erindringer med dyb og levende Taknemmelighed have hukommet; har jeg fra tidlige Aar faaet Ærbødighed for Skribentens Kald; har jeg ved at erfare, hvad han kunde udrette, lært at erkiende; hvad han skulde og burde virke; er vor fælles store genfiske Lærers her-

lige Valgsprog: Sandhed at hellige Livet, tidlig blevet dybt, jeg tør sige uudslettelig indskrevet i mit Hierte, da — det siger jeg uden mindste Betænkning — er det T. Rothe, jeg har det at takke; er der, som jeg vel stundom trøster mig til, paa min Borger- og Skibentbane, hvad jeg i min sidste Stund kan trøstig hæfte mit Øie paa, da har paa denne min Vandring Tanken om, hvad jeg skyldte det Haab, T. Rothe hædrede mig med, trolig vandret ved min Side!

Nytaarsaften var den sædvanlige Vennekreds samlet i sit Eden, Samsøe, om han vel vilde undslaaet sig for at hedde Siælen deri, var den almindelige Yndling; da han gik derfra om Aftenen, mærkede han, han havde glemt sin Gadedørsnøgle, og maatte udentvivl staae noget udenfor sit og banke, inden han blev indladt; dette paadrog ham, saameget mere, som han efter vor Tids Skik, gik med Sko — da de Dage endnu ikke vare komne, hvori man efter O. H. Mynsters sarcastiske Anmærkning kunde kiænde en ret Herre paa det: at man ikke kunde faae ham til at kaste sine Støvler, i hvad Selskab han saa skulde — en Forkiølelse, hvorover han allerede klagede Dagen derpaa, og som snart tog saaledes til, at han maatte holde Stuen, og kort efter, Sengen; midlertid ansaaes den endnu ikke for farlig; og erindrer jeg meget bestemt, som og i hans Levnetsbeskrivelse er sagt, at, da det, der i Begyndelsen blev anseet for det ubehageligste derved, var, at denne

Upasselighed vilde hindre ham at være tilstede ved den første Opførelse af hans Dyveke, som var bestemt at gives til Kongens Geburtsdag, trøstede endnu langt henne i Sygdommen hans vennehulde Læge, den eiegode A. B. Ranøe ham med, at han ganske sikkert skulde være helbredet inden den Tid. Men ogsaa hans Dage vare talte; og Dagen, før Dyveke blev første Gang opført, var han alt i sin Grav, og hans Død fik Mindetale tillige med Rothe.

Jeg var udentvivl efter Sædvane paa Fredensborg den Juul, og altsaa ikke tilstede, da han blev syg; men ved min Hiemkomst modtoges jeg, om jeg ikke husker meget feil, af tvende mig særdeles ængstende Sygdomsbudskaber; Samsøes var det ene; om det andet vil jeg blot sige, at nogle i den Anledning af Vennelæber henkastede Yttringer aflokkede mig to Ord, der maaskee mere end noget andet, jeg kan have sagt, hiemlede, hvad man i hin Kreds kaldte min Knuds-Natur *). Denne Frygt gik imidlertid over; derimod blev det bestandig værre og værre med Samsøe, til hvem jeg flittig kom, saameget mere, som hans Venskab om ikke var tiltaget, dog i det mindste alt yttrede sig ivrigere og livligere, i Følge den hiertelige Andeel, han tog i mine Sorger og Skiæbner. Saaledes erindrer jeg mig, for ikke at berøre betydeligere og alvorligere Gienstande, med hvilken Inte-

*) Efter min Navne i Ewalds Fiskere, særdeles første Act anden Scene.

resse han paa sin Sotteseng talte med mig om mit Lystspil Sommeren, og forsikkrede mig, at det, uagtet de Vanskeligheder, der, ved nogen Paastaaenhed fra begge Sider, syntes at være i Veien derfor, vilde nok blive spilt, og har jeg ikke mindste Tvivl om, at han, uden at sige mig det, havde sagt vor fælles Ven Kierulf sin Mening i saa Henseende. Lidt efter lidt indfandt sig en Svækkelse, ledsaget af Døvhed, og der snart blev til en Art Dvale, som kun sjælden, og det ved usædvanlig kiære Besøg afbrødes. Han var det Efteraar flyttet sammen med den kiæreste og elskeligste af sine Ungdomsvenner, S. Lemming, der uden-tvivl allerede i hans tidlige Studenterdage havde engang været hans Contubernal, og i hvem han under denne sin sidste Sygdom fandt Alt, hvad broderlig Omhyggelighed, Ømhed, Deeltagelse er istand til at yde. Sandelig var Samsø, som med Føie er sagt om ham, sine Venners første Ven, denne hans Lemming lønnede ham trolig for, hvad han var os andre.

En Dag, da udentvivl Rosings om Eftermiddagen havde været oppe at besøge Samsø paa hans Sygeleie, kaldte Rosing mig om Aftenen hos sig ind i et andet Værelse, da han havde noget at bede mig om, som jeg skulde love, ikke at afslaae. Derved kunde jeg naturligviis ingen Betænkelighed finde. "Maa jeg, blev han ved, tage dig i Morgen Formiddag op at see Prøven af Dyveke; Samsø ligger nu der, og det seer langt ud med ham. Jeg gaaer, og tum-

ler med Alting allene, og jeg vilde dog gierne høre en Andens Tanker; men du maa ikke fornærmes paa, jeg ikke kan bringe ind paa Prøven; det tør jeg ikke; men jeg skal lukke Dig ind endda, hvor Du, uden at blive seet, kan see og høre Alting". Langt fra, at jeg skulde have noget Slags smaalige Skrupler herved, fandt jeg mig naturligviis af forskiellige Aarsager særdeles smigret ved denne Fortrolighed, kom til ham næste Formiddag, blev af ham indladt af en Sidedør, og ført op i en Loge i anden Etage, hvor jeg sad aldeles incognito.

Saa ofte jeg har seet Dramaet, og med hvad Rørelse jeg i Fremstillingens første Dage saae det, har det dog ingensinde giort det kraftige Indtryk paa mig, som ved denne Prøve, der midlertid — ikke at tale om, at de Spillende vare i deres egne Klæder — et Par Gange afbrødes af vel bekiendte Episoder, mellem Personer, der ikke kom ud i rette Tid, og altsaa vaklede, ikke at kunne høre deres Stikord, o. s. fr. Lægger jeg til, at det samme har været Tilfældet med et andet af mine kiære Yndlingssyngespil, som heller aldrig, end ikke ved sine mesterligste Fremstillinger, saa dybt har talt til mit Hierte, som ved den — sandelig temmelig endnu mindre ufuldkomnere — Generalprøve for den første Forestilling; to Erfaringer, som langt fra ikke ere de eneste af denne Slags, jeg paa min halvhundredaarige sceniske Bane har havt Leilighed at anstille, vorde man maaskee tilgive mig

det nu og da yttrede Paradox — hvorvidt Scenens saakaldte Magie, Decoration, og Costumering, m. m. virkelig for Skuespillenes dramatiske Effect, og for Skuespillernes Kunst, ere saa vigtige, jeg tør ikke sige, gavnlige, som de udgives for. Dog herom maaskee andensteds.

Da Prøven var forbi, hentede Rosing mig atter ad samme Biveie fra mit Incognito, og vi gik bort sammen. Jeg takkede ham indstændig for den kostelige Aandsnydelse, han havde skiænket mig; bevidnede ham min levende Beundring for den energiske Sigbrit, den ikke mindre mesterlige Moenstrup, min inderlige Rørelse over den ubetalelige Scene mellem Dyveke og Dronningen, yttrede et Par Smaabetænkninger, meest over Bipersoner og Biting, da han med eet brød mig af, og sagde: "men Du siger mig ingen Ting om Knud Gyldenstierne?" "fordi — sagde jeg — der er ikke andet at sige, end mesterlig, fortreflig, Du spiller den, som Samsø har skrevet den." "Altsaa — spurgte han, i det han stod stille, og saae mig stivt i Øinene: er jeg ingen Jacobiner fra den anden Nationalforsamling?" Jeg studsede, og gienkiendte min egen Yttring, som jeg i dybeste Fortrolighed havde sagt een eneste, fra hvem, jeg rigtignok ikke ventede, det skulde kommet for ham igien: at jeg var bange for, Rosing, der ikke altid var fri for hvad man nuomstunder — troer jeg — kalder at spille paa Effect, skulde ved at ville giøre det alt for godt,

istedenfor den stolte drotbaarne Patricier fra Christian den andens Periode, give os en stormende, trodsig Demagog fra Ludvig den sextendes. Jeg fattede mig midlertid, og svarte smilende: det her jeg rigtignok været bange for; men jeg veed ogsaa, at Du blot behøvede at faae Nys om, at jeg havde yttret den Frygt, saa vilde Du nok vide at tage Dig vare." Virkelig var og hans Knud Gyldenstierne blandt hans uovergaaelige Roller.

Det gik nu saa hen med Samsø, uden at vi sattes i den tunge Nødvendighed at opgive Haabet, og uden at der midlertid var noget paalideligt at bygge det paa; jeg har saaledes, fra en af Samsøes allersidste Dage, en Seddel fra Lange, hvori han udtrykker sig: det er ikke slettere med Samsø, hvad fra en i hver Henseende saa sindig og varsom Pen, som Langes, røber mere Haab, end det viser. Ogsaa veed jeg det vel, at Stødet kom os uventet, da han Natten mellem den 23 og 24 Januar henslumrede i mine Arme, med sin elskede Ungdoms Ven Lemming ved sin Side, saa stille og blidelig — jeg kan ikke bruge noget mere passende Udtryk, end hvad jeg i Sabets Nyhed skrev i hans Biographie — som hans skiønne skyldfrie Levnet fortiente.

Det var paa faa Uger den anden af mit Hiertes Nærmeste, der var i Ordets bogstaveligste Betydning hensovet i mine Arme; og dog: var det maaskee, fordi Døden begge Gange viiste sig, efter Lessings deilige

Skildring, som den blideste af alle Skikkelser, der tog Vennen i sine Arme, og bar ham foran os? var det fordi — som jeg, i Anledning af Guldbergs vakkre idyllisk-elegiske Jambe over Samsøes Død, i Tilskueren udtrykte mig — jeg atter, maaskee lydeligere, end jeg vilde tilstaae mig det selv, i mit Indre fornam den ved flere slige Anledninger hørte Varselrøst:

Dog var og dette Herrens Raad;

fordi en Lønstemme sagde mig, at saa uomtvisteligt, upaatvivleligt det end forekom vore Øine, at just nu, først nu, Samsøes Liv rettelig skulde, vilde, maatte begynde, ikke blot for ham selv, og enhver, der havde ham kiær, men for Litteraturen, for Fædrelandet, for Alt, hvad der var ham dyrebart og helligt; saa sandt var det i bogstaveligste Betydning ogsaa her, hvad hans Sørgetaler, der kiendte ham ikke mindre nøie, elskede ham ikke mindre trofast end jeg, vor gamle Samvandrer Kierulf, sandelig ikke uden vel at have vidst Føie til sine Ord, sluttede med: **Himmelske Fader! ikke en Spurv falder til Jorden uden Din Villie; Dine Domme ere urandsagelige; Dine Domme usporlige;** eller var det — som jeg vel har Føie til at antage, fordi hine deshoulieriske Tanker om Livets Uværd (s. o. f. S. 373) i høi Grad herskede i mit Indre, nok — jeg er overtydet, skiøndt jeg ikke kan giøre mig Rede for eet eneste Ord af, hvad vi hans tvende Hiertensvenner sagde, idet vi med Taare

sank om hinandens Hals over hans Liig, at det var os, ikke ham, vi begræd.

Men des inderligere, gierne tør jeg sige, des smerteligere vare de Taare, vi fældte for vort eget Tab, om de end vare — som Tilskueren udtrykte sig — som de Taare, en øm Moder føler ved en kiær Datters Bortgang, naar denne ved en kiærlig Ægtemands Arm forlader det fædrene Huus; og var det vel ikke uden Føie, hvis mine her i en høi Grad vore smertelige; thi jeg tabte saa usigelig meget i Samsø; medens saa meget løsnedes, og svigtede, og brast, og brødes om mig, var det, som han, skal jeg sige, desuagtet, eller derfor, traadde nærmere, sluttede sig fastere til mig. Vi Gamle, sagde han, ikke fuldt sex Uger før sin Død, paa min Fødselsdag til mig — Vi blive sammen tilsidst. O hvor lidet drømte han da om, at han skulde være den første, der gik, gik ad den eneste Gang, som han ikke kunde staae inde for, ikke at ville gaae? Ikke kan jeg, idet hine Dage, med samtlige deres Begivenheder, igien drage forbi mit Øie, tilbagekalde den Overbeviisning, at meget, saare meget af det paafølgende, ikke havde villet, kunnet, skal jeg maaskee sige, torbet skee, hvis vi havde beholdt ham, denne trofaste, diærve, almeenelskede, og almeenagtede Sandsiger i vor Kreds; men hine ogsaa mig saa ofte i Tanken og paa Læben svævende kierulfske Ord blive alt klarere og klarere for min Hu, og jeg afbryder disse Betragtninger, endogsaa

i denne Henseende at giøre Nathan den vises nysanførte herlige Visdomsord til mine, saameget mere, som jeg er mig bevidst, maaskee ikke fuldt et Aar derefter, bogstavelig at have været paa Veie, at tiltale en Mand, hvem jeg just ikke troede at skylde Tak, med Josephs bekiendte Hilsen til hans Brødre, hvor, kun med nogen mere individuel Lidenskabelighed, selv samme Tanke ligger til Grund.

Det blev min tunge Pligt, at underrette hans Hiertes Kiæreste og Huldeste om hans Død, mundtlig og skriftlig, og Svarene paa begge Dele leve endnu i mit Inderste. Med fuld Føie kan paa Samsø anvendes, hvad hans Yndlingsskribent Tacitus siger om Agricola, og hvad jeg her med en synderlig Følelse har udskrevet af Samsøes Haandexemplar, som han efterlod mig ved Skilsmissen i Kiel: "Hans Endeligt var os heist bedrøvende, hans Venner sørgeligt, endog for fremmede og ubekiendte ikke ligegyldigt." Det Ry, der allerede deels fra Prøverne, deels fra de mange Vedkommende og Uvedkommende, der i de mange Maaneder, den henlaae uspilt, havde vidst at faae Dyveke at læse, havde udbredt sig om dette vor Scenes første Originalsørgespil, forenet med den mangesidige Høiagtelse og Hengivenhed, saavel hans andre litterariske Arbeider, som hans almeenerkiændte Iver og Duelighed i hans forskiellige Kaldssysler havde vundet ham, giorde, at man villigen erkiændte ham for et offentligt Tab, endnu inden Dyvekes første

Forestilling, Dagen efter hans Jordefærd, lærte at skiønne, hvor stort — hvorfor skal jeg lægge Dølgsmaal paa min Overbeviisning, nu, som da — hvor uopretteligt dette Tab var. Om Stykkets Værd har jeg forskiellige Stæder fremsat mine Tanker, uden at have faaet eller fundet Føie at forandre dem. Vil man sige, at det var et Sørgespil for den Tid, for dens Publikum, som for dens Skuespillere, vil jeg neppe derved finde enten Stykkets Roes forringet, eller min Dom forkleinet, men i al Fald oppebie ikke blot Besvarelsen, men Afgiørelsen af det svenske Academies dette Aar fremsatte vigtige Pensspørgsmaal: "er der i indeværende Aarhundrede virkelig opkommet en ny Belletristik af høiere Aand, og fuldkomnere Virkning paa de menneskelige Sixlsævner?" Heller vil jeg ikke her tale om Forestillingen; ikke om hine Lundens fire Cedre, der tyve Aar og derover, i uformindsket Majestæt omskyggede Hædersmindet, om Borgeregen, der stoltelig bar Knud Gyldenstiernes Navn, om den i sin maleriske Forskiellighed hele skiønne Træklynge, hvorunder Melpomene den Tid elskede at dvæle. Stykkets Tilløb og Bifald vil i det paafølgende, mere end ønskeligt var, maatte omtales.

Ved tredie Forestilling, hvoraf Indtægterne tilfaldt Forfatterens Arvinger, gaves en Art Mindehøitid, hvortil Ideen var fra Digteren Falsen. At det krænkede mig, at jeg — end ikke med Hensyn paa mine

Forhold med Samsø og hans Arbeider — her var kommet i Betragtning, saameget mere, som der dog vel var de Vedkommende, der vidste, at jeg var i Arbeid med en Prolog, var naturligt; at jeg midlertid uden ringeste Fortrydelse var traadt tilbage for Digteren, Hædersmanden, jeg vil ikke engang her tilføie, min Ven E. Falsen, naar vi havde faaet et Sørgedigt fra hans Haand, tør jeg forsikkre; men dette Theaterstads, der var hverken sørgeligt eller høitideligt, hverken bar Forfatterens Præg eller Æmnets Stempel, men der kunde netop ligesaavel været af hvem, som over hvem, det skulde, der oven i Kiøbet i den sceniske Udførelse tog sig heel maadelig ud, og hvis Udfald torde blevet heel misligt, havde ikke den almene Begeistring grebet det under Armene, maatte det dog baade falde mig noget surt, at see min Prolog, der, som en sandru Røst fra mit Inderste, den Dag i Dag ikke er uden Værdi for mig, sat tilbage for, og især harme mig, at see herved Melpomene Rosing, som Prologen var skrevet for, atter, ligesom fordum ved Ewalds Urne, fortrænges fra at række Digteren den Krands, hvori hendes Hænder havde flettet de skiønneste Blomster. I den Controvers, der om denne Ikke-epilog opstod, blandede jeg mig midlertid af flere Aarsager ikke, men nøiedes med aldeles uden alle Anmærkninger i Minervas Theaterartikel at anmelde Foranstaltningen.

Tilfældigt var der den Vinter særdeles liveligt i d. d. l. S., som udentvivl tildeels kom af, at, da saamange Samqvem og Samlingssteder, ved Ildebranden vare ødelagte, søgtes de Overblevne desflittigere af dem, der nu kun her kunde vente at gienfinde den vante Kreds, og hvad udentvivl medvirkede til, at vort aarlige Bal, strax efter Nytaar, denne Vinter var ikke blot særdeles talrigt, men og ualmindelig levende og interessant. Ogsaa var just paa den Tid i Selskabet en stor Deel fra flere Sider kiændte mangeaarige Jævnaarige, der tilligemed os Ældste, Abrahamson, Thaarup, Maleren Cabott, der den Vinter kom fra Italien, Schønheider, Liebenberg, Egholm og mig, udgiorde saa at sige Selskabets faste Stok. Mellem disse vare Brødrene Heger, hvoraf den ældste var kommen ind fra Fredensborg, for at gaae til Skuepladsen, Mørk, Laub, Steenstrup)*, (hvoraf den yngste strax kom i hai Naade blandt os, ved sit flinke Adfærd mod en høiforæm Matador, der vilde øve haandgribelig Justits ved en Parterretumult, som

*) Den ældre Broder, : hin her ofte omtalte Auditeur Steenstrup, døde om Vaaren, og satte da Bogtrykkersvenden, Vilhelm Stephansen, der var tiltalt paa Liv og Ære, og som Steenstrup ved et Forsvar, som Misundelse vilde give Klingberg Æren for, reddede fra Forfølgelsen, ham følgende tvende taknemmelige Linier til Minde:

Da min Skiæbne var Calas liig,
Dette Støv blev mig Voltaire.

efter Sædvane nogle brutale Klappere foranledigede, og hvori adskillige af os — paa den modsatte Side — indvikledes) Mangor, O. H. Mynster, F. W. Schmidt, J. K. Høst, Lundby, N. C. Bierring, Thorwaldsen, M. C. Brun, og en, i det paafølgende mangesidig activ, rask Gut fra Norge, S. Tybring; og vare især, naar Forestillingerne vare faldne vel ud, vore Maaltider, hvori midlertid paa mig nær hine ældre kun tog liden Deel, meget interessante og morsomme.

Det er mig ikke ubekiændt, hvorledes man i senere Dage har brudt Staven over denne saakaldte Dilettantismus. Om virkelig Kunst og Smag skulde være bedre forvarede i Hænderne paa den Pococurantismus, der, som de brutale Klapperes Kiælderpige,

> Gaaer paa Comedie, kun for at see paa Løier,
> Hvem intet er saa smukt, som naar Parterret støier,
> Hvis raske Klappende, hvis Bravo, Bravo har
> Tit giort at hun for Fryd ei vidste, hvor hun var;

om Lessings Paastand, at man, for at have Ret at tale med om en Kunst, ikke giør ilde i, at have forsøgt den, ene om den sceniske Kunst ikke skulde være giældende; eller om Forsøgene deri skulde tabe af deres Værd, ved at anstilles, hvor man ikke kunde finde sig fristet at jage efter Pøbelgriin og Pøbelbifald, som Hamlet, endog i Huusfuldeviis, taxerer saa lavt, eller beile til Pøbeltilløb; om man virkelig mindre opfordres til den Tænksomhed, hvori Lessing

sætter Skuespillerens fornemste Værd, ved at træde frem for en Kreds Medtænkende, som i Aandsnydelse, og derved fremelsket Aands Uddannelse, søge den uskyldige Fornøielse, som er deres Formaal, og som det vil være en Glæde, at nyde hans Aandsværk anden Gang med ham, i det de i Forening giennemgaae, hvad der glædede dem, og hvorfor det glædede dem, end for en Skare Klaphanse;

Der selv ei veed, hvad, og hvad Øiemed
Der foresatte dem ei mindste Maal derved.

herom kan naturligviis jeg ikke have Stemme, der taknemmelig har erkiendt, at have faaet min første og bedste Smags og Aands Dannelse i et Samfund af denne Natur, og som Mænd, langt over mig, gav lignende Vidnesbyrd, og der var høist uerkiendtlig, hvis jeg et Øieblik fragik, at den Ild, som hisset tændtes i min Siæl for det, der ene udgiør skiøn Kunstes Væsen og Værd, dens rene og høie Indflydelse paa Menneskeslægtens, og Borgersamfundets Forædling og Fuldkommelse, i hint yngre Samfund, i Forening med de ovennævnte, og flere deres Lige, baade yngre og ældre i Samfundet, af hvilke jeg blot blandt de Afdøde vil nævne Tænkeren P. Collet, det Godes og Skiønnes nidkiære Ven Pawells, Niels Ebbesens udødelige Digter, den geniale J. K. Rottbøll, den retvise C. E. Mangor, den just, medens jeg skriver dette bortkaldede, med mig lidet harmonerende

men aandfulde A. B. Benzen, ikke blot holdt trolig vedlige, men og næret, og opflammet.

Naturligviis blev imellem saa mange forskiellige, næsten alle gode, livlige, tildeels ypperlige, mangesidig uddannede Hoveder, Dagens os interessante Anliggender især af litterarisk og dramatisk Natur med levende Interesse forhandlede; og i Følge den Meningsfrihed, som var hine Dages Palladium, og som vor Kreds havde kaaret til sin særdeles Skytshelgen, ofte betragtede fra de forskielligste tildeels endog meest modsatte Synspunkter, saa meget mere, som ogsaa vort et Samfund, alt personligt Venskab og Broderskab uagtet, havde sine Torys og sine Whigs, der ikke gierne voterede for samme Side af Spørgsmaalet. Tegnede midlertid nu og da Meningsforskielligheden enten til at blive alt for lidenskabelig, eller af alt for alvorlig Natur, feilede det siælden, at een eller anden, oftest af dem, der ikke havde taget Deel i Tvistigheden, ved et muntert Indfald kaldte de stridende tilbage til Comus og Jocus, eller at en fra Lænestolen opgivet Vise og Skaal imponerede Silentium, og Alt endtes i Vennervold. Vist nok blev paa denne Maade de omhandlede Spørgsmaal vel siælden afgiorte, men den levende og mangesidige Betragtning, de her underkastedes, foranledigede vel des oftere, at en eller anden, for hvem Spørgsmaalet her havde vundet Interesse, i sin Stue mellem sine Bøger underkastede det nøiere Grandskning, og vel

endog fandt sig fristet, at forelægge sit formeente Resultat til offenlig Bedømmelse.

Mellem dem, hos hvem, de Gnister, for at bruge hiin franske Talemaade,

Der fra den sammenslagne Flint udgik;

ikke lettelig kunde andet end tænde, var den saa letfængende M. C. Brun, og var dette udentvivl en Hovedanledning til, at han foretog sig, at udgive et dramaturgisk Tidsskrift, under Navn af Svada, hvortil han fra allerførst af ventede, og havde Medarbeidere fra denne Kreds, og som, da han midt i Arbeidet bortreves, fuldbragtes ved disse, og blev dem tilegnet af ham.

Mig glædede denne hans Beslutning særdeles, ikke blot, fordi jeg virkelig i ham saae den Mand, der, naar jeg efter mit Ønske, hvortil jeg daglig mere og mere befoiedes, kunde træde tilbage, ikke blot uden Tab for, hvad der var, og er mig den gode Sag, men og vel med Vinding for denne, kunde tage min Plads; men og fordi jeg med Hensyn til hans personlige Tarv glædede mig ved, at hans Ild fandt denne Afleder, hvorved den i al Fald kunde komme til at tænde Theaterlyn, men ikke Bandstraaler. Ogsaa lykønskede jeg ham af Hiertet til dette Foretagende i en Epistel, der findes aftrykt i Svadas første Nummer, og som maaskee, inden nærværende kommer ud, vil tilligemed en Efterretning om dette mærkelige og

lidet kiændte Dagblad i et af vore Tidskrifter være Publikum forelagt.

Saa kiært midlertid dette Bruns Foretagende var mig, og saa aldeles jeg vedkiændtes, og vedkiændes de Grundsætninger, han i sin Indledning foredrog, saa aldeles ingen Deel havde jeg i, og saa lidet var jeg ubetinget tilfreds med, hvad han skrev der. Han var vant til en Partiegiængerkrig, som vel ingenlunde var uforskyldt eller ubeføiet, men som efter mine Begreber skadede, og skiæmmede den gode Sag, vi streed for. Hertil kom, at der naturligviis var Ting, han saae, og maatte see fra en anden Side; saaledes var tilligemed Dyveke til Kongens Fødselsdag opført Falsens med saamegen Enthusiasmus optagne Prolog, Festen i Valhal. Mig havde den begeistret til en Efterligning i en Geburtsdagsang, udentvivl afsiungen i Dreiers Club, og som med Motto — *sequiturque patrem non passibus æquis* findes i Minerva aftrykt umiddelbar bag efter Prologen selv. At Forfatteren af Vækkeren, Jerusalems Skomager, m. m. ikke om den navnkundige Linie:

Der Tankens Yttring er, som selve Tanken fri;

kunde være enig med os, er meget begribeligt, og at han, for at laane en Vending af J. J. Rousseau, udtrykte dette med den Bitterhed, man bebreidede ham, men som skaffede ham Læsere, var kun alt for naturligt. Falsens ædle Erklæring om denne Linie, vil

jeg, formedelst den kun alt for snart opfyldte Spaadom, den indeholdt, i det følgende komme til at omtale.

Midlertid gik Dyveke med almindeligt eenstemmigt Bifald, saa at endog en af dets ærlige Beundere, den iøvrigt saa mildtdømmende Haste, fandt sig beføiet at opkaste den Tvivl: om og Stykket vilde vundet det samme Bifald, hvis dets Forfatter havde levet, som nu, da han stod ingen i Veien, der muligt ellers vilde plukket Blade af hans Krands, for ei at finde sin egen for liden? — hvad jeg midlertid med Hensyn til enhver af dem, der paa den Tid havde noget Krav paa en lignende Krands, ikke har mindste Føie at antage.

Men see! i Adresseaviseu No. 27, blev nu indrykket et Spørgsmaal: hvorfor dette saa almeenyndede Stykke ikke fremdeles blev opført, saalænge der gaves utallige Lysthavende, som ikke havde kunnet faae Billetter, med tilføiet Ønske, at det tilligemed Prologen maatte næste Loverdag opføres uden Abonnent. Til Svar herpaa bekiendtgiorte Directionen i næste Avis, at Dyveke formedelst Mad. Rosings forstaaende Nedkomst ikke kunde opføres. Næstfølgende Blad kom da tvende Avertissementer, hvoraf det første spurgte, om ikke Stykket ligefuldt kunde gives, da man vidste, at Sigbrit var tildeelt Mad. Preisler som Reserve, og man, uagtet Pr. Rahbeks modsatte Mening, torde troe, at denne fortiente skiøndt i flere Aar nedtrykte Kunstnerindes umiskiendelige

Talenter vilde fyldestgiøre enhver Forventning, hvortil man ved Madam Rosings sandelig ikke miskiendte Kunst var bléven berettiget. Spørgeren, som ikke nævnte sig, men erklærede, paa Vedkommendes Opfordring at ville opgive sit Navn, var P. A. Heiberg. Umiddelbar deroven paa fulgte et andet ligeledes anonymt Avertissement, der: da det var noksom bekiendt, at Th. Direct. havde sørget for, at Publikums Ønske ikke skulde blive skuffet, ved at doublere Sigbriths Rolle med Mad. Preisler, opfordrede hende at opgive, hvad Grunde hun maatte have til ikke at spille Rollen, eller og at at spille den.

Næste Avis kom efter end een indstændigst Begiæring, som Bartholin Eichel siden vedkiændtes, at det maatte blive Mad. Preisler paalagt at spille Sigbriths Rolle, en Erklæring fra hende: "at hun efter første Directeurs Begiæring havde lært Sigbrith; at Mad. Rosing, sidste Gang, Stykket blev givet, skriftlig havde anmodet hende at spille, da hun selv formedelst en paakommet Angst frygtede ikke at være istand dertil, men at Rosing siden i en meget forbindtlig Billet havde takket hende for yttret Beredvillighed, men tilføiet, at hans Kones Angst var gaaet over. Ikke desmindre var hun, af Frygt Angesten kunde komme igien, om Aftenen taget paa Theatret, for at være vedhaanden i fornødent Tilfælde, som dog ikke var indtruffet. Man havde udspredt, at hun ikke havde villet spille Rollen, uden hun maatte beholde den; men hun havde

blot forlangt at doublere den, hvilket hun syntes, var ikke formeget." Et Par Dage derpaa bekiendtgiorde Directionen paa Begiering en Skrivelse, undertegnet Tilskueren, og som begyndte med den pudsig fordreiede Periode: "I Livsfare udsættes Mennesker ofte for at faae Comediebilletter, naar yndede Stykker opføres." Heiberg spurgte i en følgende Avis præliminariter, om det var den danske Tilskuer, da han i saa Fald vel kunde have Lyst at sige sin Mening; dette tog den anonyme Tilskuer, som udentvivl ikke kiændte eller ændsede mit Blad, ilde op, og erklærede, at det vel kunde være ligemeget, om det var den danske, norske eller holsteenske Tilskuer, men at han vedblev at være Tilskueren.

Skiøndt fra Stridens allerførste Begyndelse saa godt som ved Haarene draget ind deri, havde jeg ikke blot offenlig forholdt mig fuldkommen passiv, men var og aldeles udenfor, hvad der foregik bag Forhænget; da midlertid Tilskueren atter ved denne Leilighed saa aldeles uforskyldt blev trukket frem, tog jeg Anledning af det i samme Dage forefaldne Optog ved den svenske Ambassadeurs Jordefærd, i et Brev, undertegnet Moimeme, at drive Spøg med Dyvekeskraalet, ved ligeledes at fordre Jordefærdet Dacapo, til Fordeel for de hidtil stedmoderlig behandlede Gader; hvortil jeg da under mit fulde Navn føiede min alvorlige Erklæring om hiint Tilskuerbrev, og den hele Tvist. "Hvad min modsatte Mening — sagde jeg

her — i Henseende til Stykket Dyvekes fremskyndede Gientagelse, og den i denne Anledning æskede Rolleombytning angaaer, da, om jeg endog er af den Mening, at Tingen bedst blev, som den var, og om jeg ikke kunde begribe, hvad enten Stykket, Theatret eller Publikum tabte ved en Udsættelse af nogle Uger, har jeg dog ingensteds offenlig yttret denne Mening, og kunde vel altsaa med Føie for den æske den Fred, hvorpaa efter mine Begreber, enhver Privatmening har helligt Krav." Jeg giendrev nu den høist ubeføiede Forestilling, om nogen skulde have den, at min Mening paa nogen Maade skulde paavirke Directionens, og sluttede: "Jeg indseer derfor aldeles ikke, med hvad Føie jeg er bleven nævnet i en Sag, hvori jeg forresten slet ikke agter at blande mig, men overlade Directionen at meddele Publikum de fornødne og endnu manglende Oplysninger."

At, hvad jeg havde sagt, om min Ikkeindflydelse hos Directionen, neppe var ubeføiet, viiste sig Aftenen derpaa, da en gammel Ven fra de neergaardske Tider faldt i Dreyers Club paa at kalde mig til Regnskab for et Avertissement i Dagsavisen fra Kammeradvokat Schønheyder, der havde yttret, at den afdøde Digters Bestemmelse, Rollebesætningen i hans Stykke angaaende, vel fremfor Alt burde komme i Betragtning, en Paastand, som denne Roses gamle Ven og Yndling sandelig ikke behøvede at indskydes af mig. I denne Discussion, som var Spøg, og var

gaaet af i Spøg, faldt en tilstædeværende Theater-directeur, der ingen stor Ven af Meningsfriheden var, og der overalt, siden han var kommet i Sædet, aldeles ikke var villig at indrømme den i den Grad, hvori han tilforn havde æsket og øvet den selv, paa at blande sig med saa megen Bitterhed og Myndighed, og at vælte sig saaledes ind paa mig, der nu eengang af ham og flere var — saa gode Venner vi forresten kunde være — udseet til Meningsfrihedens Syndebuk, endog hvor der handledes om Meninger, der var tvertimod mine, med saa meget af det, som Shakspeare saa træffende kalder the insolence of office, at jeg, hvem just dette Overmod er det utaaleligste af alle, efter at have en rum Tid tvunget mig, saavel af Agtelse for Stædet, som for hans Fortienester og vore Forhold, omsider brød af med en ironisk Citation af den rabenerske Sætning: Wem Gott ein Amt giebt, hvorpaa han, om jeg ikke tager feil, mældte sig ud; medens jeg, som den foregaaende Scene dybt havde krænket, blev meget overrasket, da af den Kreds, der havde samlet sig om os, en af Dannebroges ædle Sønner, som jeg den Dag i Dag er stolt af at have til Ven, traadte til mig med de Ord: "Vi har alle havt Ondt af Dig, og takke Dig for den Sindighed, Du hele Tiden igiennem har viist!" hvilket nu samtlige Omstaaende, og deriblandt den sandelig ikke til min Fordeel partiske A. B. Bentzen, stadfæstede.

Faa Dage derpaa fik jeg en Anmodning fra Mösing, at komme hiem til ham, hvor jeg meget sielden i de Dage kom, da hans Kone nylig var kommen i Barselseng, og jeg altsaa frygtede for, at det ikke var godt for hende, at see og tale med en gammel Ven, hvis varme Deeltagelse i hendes Anliggende maaskee kunde give Anledning til, deels at hun liveligere mindedes om, hvad hun i en saadan Tidspunkt vel maatte ønske, saa meget muligt at slaae af Tankerne, deels jeg lettelig kunde komme til at nævne Ting og Omstændigheder, der mulig vare dulgte for hende; og da desuden mit saakaldte Lectorat hos Hertugen af Augustenborg, Universitets og Psalme-Commissionens Møder, min Deeltagelse i Frimureriets Arbeider, med mere, næsten aldeles optog mine Aftener, i det mindste til Klokken 9, da det ikke var Tid at besøge Syge og Sengeliggende. At jeg imidlertid paa givet Kald og Varsel ufortøvet kom, forstaaer sig selv, og sagde han mig da, "at hans Kone, som var blevet keed af alt det, der kom i Aviserne, vilde ogsaa have noget fra sin Side derind, at jeg let kunde begribe, han ikke kunde, og ikke vilde skrive det, og at der ingen anden var, hun havde Tillid til, end mig." Hædret med denne Tillid maatte jeg naturligviis søge at giøre mig den værdig; jeg blev bragt ind til hende, og efter ikke lang Forhandling om en Sag, der var os begge lige ubehagelig, gik jeg ind til hans Pult, og opsatte følgende Erklæring, som hun gav

sit Bifald, og som under hendes Navn blev indrykket i Avisen:

"Da de af mine Medborgere, der hverken vare kiendte med Tingene, eller det Forhold, jeg i de 23 Aar, jeg har været Skuespillerinde, haaber aldrig at have afveget fra, ved at see mig saa idelig nævnet i Spørgsmaalene, Sørgespillet Dyveke angaaende, muligen kunde fristes til at troe, at jeg paa nogen Maade kunde være Skyld i, at bemældte Stykke, det gientagne Forlangende uagtet, endnu ikke er opført, troer jeg at skylde mig selv at erklære, at det aldrig er falden mig ind, paa nogen Maade, middelbar eller umidbar, at giøre mindste Indsigelse eller Indvending imod, at Sigbriths Rolle af Madam Preisler skulde forestilles; at det overalt stedse har været, og stedse vil blive min eneste Stolthed, efter muligste Evne at opfylde mine Pligter, uden nogensinde at fornedre mig til noget, der endog i mindste Maade havde Skin af Cabale."

Denne Erklæring, hvis Sandfærdighed i hvert Ord jeg endnu den Dag i Dag vilde være rede at besegle med mit Blod, da, om end jeg kunde eller vilde have nedladt mig til nogen Sagens Forvanskning eller Fordreielse, hendes stolte og strænge Retsindighed aldrig vilde have tilladt dette, og der sikkerlig ikke vilde blevet umodsagt eller uanfægtet, hvis der havde været det allermindste, der enten kunde giendrives, eller blot fremstilles i et tvivlsomt Lys, syntes at maatte giøre Ende paa den hele Tvist, da jo Directionen blot be-

høvede at lade Dyveke paa den forlangte Maade op-føre; Vedkommende da fik deres Villie, og Alt maatte være forbi. Dette skedte midlertid ikke før hen i følgende Maaned, og at Hindringerne og Sinkelserne deri neppe kunne være komne fra den Side, hvortil jeg naturligviis regnedes — skiøndt jeg maaskee ikke imod Sædvane, var vel saa utilfreds med dens Forhold, som med den modsattes — vil min endelige Erklæring udentvivl godtgiøre.

Langt fra midlertid, at ved Mad. Rosings Erklæring Striden skulde være til Ende, brød den, dog uden alt Hensyn derpaa, hæftigere ud end nogensinde. M. C. Brun havde nemlig først i Svada, og senere i Adresseavisen blandet sig i Striden, og, skiøndt han ikke egenlig erklærede sig over Spørgsmaalet, dog ikke fordulgt, hvad han meente om Behandlingen deraf. At han var en varm Beundrer af Mad. Rosing, vil man allerede af det ovenfor S. 405 anførte have seet; og at (ligesom han da var det uden Tilskyndelse af mig, med hvem hans Forbindelse den Tid egenlig først begyndte, og uden personligt Kiendskab til hende, for hvem han først paa det ovenomtalte Bal, i Anledning af hin Sang, paa hendes Forlangende blev forestilt) han ogsaa nu hverken opmuntredes af mig til at fremtræde, eller paa fierneste Maade sattes i Bevægelse af eller fra hende, til hvis Omgangskreds han aldrig hørte, og hvor han — hende selv og mig i al Fald undtagen — ingenlunde havde været efter Tidernes

Leilighed, er vist. Men retskafne Heiberg havde nu eengang faaet i Hovedet, at Mad. Preisler i en Tid af fire Aar havde været undertrykt, og det ikke af nogen Theaterdirection eller noget Directionsmedlem, hvilket han udtrykkelig erklærede, men af et Committésecret, for hvilket jeg efter hans Mening skulde være Hoved, og hvortil han nu regnede M. C. Brun. Hvorvel jeg nu mere end eengang mundtlig for ham fralagde mig dette, som jeg i dette Øieblik ved alt, hvad der er mig helligt og dyrebart, kan bevidne at være aldeles ugrundet; uagtet jeg i Følge vor gamle Fortrolighed ikke fordulgte ham, at den Forening, han forudsatte, maatte være a coalition on the broadest bottom, man nogensinde havde seet, i det den maatte forene Mennesker, der ikke kiændte, Mennesker, der ikke yndede, og Mennesker, der aabenlyst havede hinanden; at den ikke kunde med mig i Spidsen have existeret i fire Aar, da deriblandt var den ahlefeldtske Periode, hvori jeg holdt mig aldeles tilside; uagtet jeg, især da Striden mellem ham og M. C. Brun efterhaanden blev ikke blot lidenskabeligere, men tog endog en Vending af den Natur, at, som det i Peters Bryllup hedder,

Kun Fanden havde Fryd deraf,

gientagne Gange forsikrede ham, at jeg langt fra at ægge Brun mod ham, harmede og græmmede inderlig over en Strid, der for det Godes Fiender var saa glædelig; og uagtet, hvad jeg her med Taknemmelighed

erindrer, jeg i hans blidtdømmende Kone havde en saare huld Talsmandinde, der med Varme gik i Borgen for mit venskabelige Sindelag imod ham, var der dog Ørentudere og Sammensvere, som idelig vidste at nedrive igien, hvad der blev opbygt. Og er det mig i denne Anledning uforglemmeligen mærkeligt, at inden denne Strid ret brød ud, eiegode N. E. Balle søgte Rosing, med hvem han fra de aandelige Concerter, hvori Rosing med særdeles Velvillie deeltog, havde et løseligt Kiendskab, for at bede ham advare mig, at der vilde fra den Kant bryde et Uveir løs, som, han vidste, vilde være mig særdeles ubehageligt, hvilket Ærinde Rosing da og trolig forrettede, men naturligviis til ingen Nytte. At P. A. Heiberg, naar han troede, Mad. Preisler blev undertrykt, endog uden den Interesse, han skyldte Frøken Sommers og Forvandlingernes Maries indtagende Fremstillerinde, maatte være rede til at træde i Skranken for hende, deri gienkiender og ærer jeg ham; at han ved at see den uforklarlige og mig i dette Øieblik aldeles ubegribelige Nøleri, der fandt Sted, inden hun, uagtet Alt, hvad der var skeet, kom til at spille Sigbrith, vel kunde fristes til at troe, der maatte være et lumsk Lønraad i Baghaanden, finder jeg rimeligt; og at han, naar han i mig saae eller viistes dette Lønraads skiulte Hoved, maatte forbittres saameget mere, jo høitideligere og bestemtere jeg under Venskabs hellige Segl fralagde

mig det for ham, deri kan jeg ikke fortænke ham; men gientager blot: jeg havde heri hverken Lod eller Deel.

Midlertid begyndte Styverfængerne at føre sig denne gode Leilighed til Nytte, brandskattede alle Partier uden Forskiel, skildrede mig, revsede Heiberg og M. C. Brun, havde Syner om os alle, o. s. v., ligesom og Gravstikken fremstillede os samtlig in effigie paa et Kobber, hvor blandt andet den Løgn, at jeg støbte de Kugler, som M. C. Brun skiød ud mod P. A. Heiberg, paa en temmelig hollandsk Maade var sandseliggiort. Man har sagt, at en af de Paagiældende skrev til en Mand, der almindelig nævntes som Mester for dette Kunststykke, for, som i Bennevold, at advare ham, at sligt sagdes ham paa, at han kunde fralægge sig det; og at nu denne lod, som han optog Brevet i den bedste Mening, takkede for Advarsel, og sagde, at der vel ikke hidtil var kommet ham noget saadant Sagn for Øre, men han skulde være opmærksom, og i saa Tilfælde fralægge sig det ved et andet Kobber over samme Æmne under sit Navn, der tilstrækkelig skulde godtgiøre, det første ikke var af ham; en Beviisførelse, som midlertid hverken blev forlangt eller givet.

Jeg, der er vant til at ansee Alt sligt, som Snaus, der ikke pletter, tog mig det kun et eneste Øieblik nær, da en Dreng, jeg holdt meget af, og der siden har viist sig som en kiæk Karl, kom til mig paa Østergade, at fortælle mig glad, at han havde seet mit Por-

trait; jeg troede da i min Uskyldighed, det var det poulsenske, der hang hos min Moder, indtil han oplyste mig, at det var det paa Kobberet, der overalt havde været til stor Fornøielse oppe hos hans Faders — en Mand af mine gamle — om endog exoteriske Venner.

Midlertid giorde alt dette tilsammen, men især Heibergs vedvarende Fremæskninger, at jeg for Alvor besluttede at iværksætte, hvad alt mange andre Omstændigheder havde længe giort mig til Ønske, ja vel til Pligt, aldeles at forsage Skuepladsen og alle dens Gierninger, og alt dens Væsen; og begyndte jeg da med at afgive ved Februarmaaneds Ende Minervas Theaterartikel til ædel og trofast Ven; der havde den broderlige Velvillie i et saa critisk Øieblik at paatage sig dette mislige Arbeide. Da Litteraturlexiconnet har nævnet ham, haaber jeg ikke at bryde den Taushed, jeg da lovede, og ubrødelig holdt ham, ved at sige, at det var min blide, humane, for alt ædelt og godt midt i al sin Sielsfromhed brændende Hieronymus Laub, nu Præst i Frørup, der viiste mig dette sande Venskabsstykke, og, selv midt i denne Misforstaaelsers og Miskiændelsers Periode, skiøndt frimodig og sandru som vore Dages X. Z, vandt Almeenagt ved sin galdefri, upartiske, og i enhver Henseende rene Pen. Han modtage efter 31 Aar her offenlig min hierteligste Tak derfor, som for det aldrig noget Øieblik formindskede eller forvanskede Sindelag, han fra

sine tidlige Dage, da jeg ved Forelæsningerne i Efterslægten fik ham kiær, uafladelig har bevaret mig.

Ved min Fratrædelse giorde jeg Regnskab for de Grunde, som bestemte mig dertil, sagde, at jeg alt længe havde ønsket at afgive et Arbeide, som jeg ugierne paa ny havde paataget mig, og som ved mine ovenberørte Forretninger og Forhold bestandig blev mig besværligere at røgte, og at jeg til den Ende havde faaet Haab om, at en anden bekiændt Theaterrecensent — udentvivl nuværende Justitsraad Haste — ved Theateraarets Slutning vilde lette mig for denne Byrde; den nærværende dramatiske Feide havde midlertid fra første Øieblik, ved Anledningen hvorom, Maaden hvorpaa, og Mændene, af hvem den førtes, været mig saa ubehagelig, at jeg fordoblede mine Bestræbelser for at komme ufortøvet derfra, og havde da været saa lykkelig at finde en redelig og kyndig Ven, der viiste mig den sande Velgierning at frie mig fra dette mig nu saa yderlig forhadte Arbeide.

Jeg berørte derpaa, at jeg herved fritoges for at bedømme det egentlige Tvistens Æble, da det ikke var, før ved Slutningen af den første tredie Deel af Martii, Sigbrith af Mad. Preisler blev forestilt, at jeg med velberaad Hu var udebleven fra alle de tree Forestillinger, hvori hun fremtraadte, da jeg var saa vant til, at enhver Ting jeg i nærværende Øieblik skrev, sagde, og foretog, af Sammensvere og Øretudere blev ombaaret og ombreiet, at jeg kunde være sikker paa,

hvorledes jeg end havde der forholdt mig, vilde det blive lagt mig til Last; og skiøndt jeg vel vidste, det samme vilde skee med min Borteblivelse, ansaae jeg den dog for Pligt ikke blot mod mig selv, men og mod de tvende fortiente Kunstnerinder, man havde fundet for godt at giøre til Part i denne Sag.

"Man vil efter Sædvane sige — vedblev jeg — at jeg tager dette Parti af Frygt; og man har Ret; jeg frygter for at indvikles i en Krig, hvorom jeg er aldeles enig med min Ven Falsen; jeg frygter og, at man over min Grund vilde aabne sig Vei til at overfalde mine kiæreste Venner; men jeg frygter ligesaalidet i denne Sag, som i nogen anden, for at sige min Mening. Jeg giør ikke, og behøver ikke at giøre, nogen Hemmelighed af, at jeg troer Sigbrith bedst i Mad. Rosings Hænder, men miskiænder derfor paa ingen Maade Mad. Preislers Talent, skiøndt jeg troer, Comedien især er hendes Lyst og Fag. Jeg holder ved ingen Leilighed af Rolledoublering, som jeg altid har anseet *) for et Middel at giøre Publikum uret-

*) Man see herom en egen Afhandling af mig i Lommebogen for Skuespilyndere 1788. Til de her anførte Grunde maa jeg endnu føie, at for den sande Kunstelsker enhver unødvendig Rolleombytning i et godt velspilt Stykke altid er et Skaar i hans Nydelse, af samme Slags, som en Figur af en anden, om end ikke mindre udmærket Kunstners Haand, ommalt i et ypperligt Maleri, vilde være; om den endog for sig er vel udført, passer den dog ikke

færdigt mod een Kunstner om ikke mod to, hvilket og saa efter Hr. Hastes *) Vidnesbyrd denne Leilighed synes at bestyrke; men jeg har aldrig draget i Tvivl, at jo Mad. Pr., saasnart hun havde faaet og lært

---

ind iblandt de øvrige; og dobbelt maa dette være Tilfældet ved vor Skueplads, hvor slige nye Personer, som oftest, maa lade sig nøie med de saakaldte Sceneprøver, der i Ordets egenligste Betydning ere — gode til ingen Ting. En anden Sag er det vistnok, naar det er ikke — for at tale det nyere Sprog — Kunstpræstationer, men kun Forestillingsleverancer, det giælder om, og naar Stykket kun gaaer, det er ligegyldigt, hvorledes? Men med hvad Føie kalder man da Skuespillet en Kunst og Skuespilleren en Kunstner? Ogsaa viser Erfaring, at de, der ere villige og færdige til at spille, hvad forlanges, og naar forlanges, næsten uden Undtagelse ere et Slags Myntregn, som man maa tage for det, de lyde paa, skiøndt man veed, de giælde det ikke.

*) "Om Mad. Preislers Spil i Sigbriths Rolle — siger han i Thalia Nr. 6 S. 259 — ere Meningerne meget deelte; men skulde det være Retfærdighed, der deelte dem?" At jeg i denne Meningsdeling ikke fandtes paa nogen af Siderne, vil man af ovenstaaende have seet, kun er det Pligt at erindre, at, hvad Minervas Theateranmælder ved at omtale med Inderlighed hendes omtrent et Aar senere paafulgte Død, kaldte hendes sidste mindre glimrende Dage, allerede da vare mere end begyndte, at en lønlig Orm gnavede paa denne een Tid saa pragtfulde Rose, og at hun ikke var mere, hvad hun i Athalias og Thestas Dage havde været.

Rollen, og æskede at spille den, havde jus quæsitum dertil, og baade kunde og burde spille den. Derimod har jeg fra første Øieblik misbilliget, at Direct., da den saae og hørte al den Miskiændelse og Misnøie, den ved sit første besynderlige Avertissement udsatte en fortient og brødefri Kunstnerinde for, i Steden for, hvad dog var dens fuldkomne Pligt, ved en paalidelig Beretning om Sagens rette Sammenhæng at retfærdiggiøre hende, Uge for Uge gav Misnøien og Miskiændelsen mere Næring, ved at dvæle med den saa ivrigen æskede Forestilling."

Jeg vendte nu Talen til min fortørnede Ven Heiberg, oplyste ham først om hans Misforstand af en sandelig ikke ilde meent Citation,*) gientog derpaa i Anledning af den idelig i Gang holdte Calumnie, at jeg skulde være den, der havde ægget og væbnet M. C. Brun imod ham, offenlig den ham personlig giorte Erklæring: at jeg hverken middelbar eller umiddelbar havde formaaet M. C. B. til noget eneste af de Skridt, han mod Heiberg havde giort, men tvertimod anvendt al den Indflydelse, hans Venskab og Tillid kunde give mig over ham, for at afholde ham fra en Kamp, saa krænkende for alle Gode, saa glædelig for alle Onde; at jeg overalt aldrig havde formaaet M. C. B. til

*) I Tilsk. Nr. 18, var, blandt andre af Mode gaaede ephemeriske Navnkundigheder, nævnt Polens Konge uden Lige, et Navn, Heiberg i en bekiendt Vise havde tillagt Stanislaus.

at skrive en eneste Linie, skiøndt han vel maaskee — hvorvel ikke i denne Feide, hvoraf jeg aldrig havde seet een Teddel, før den offenlig udkom — nu og da paa min Forestilling havde udslettet et og andet. Jeg opfordrede M. C. B. offenlig at modsige, hvad mindste Urigtighed der maatte findes i denne ham forhen forelæste og af ham vedgaaede Erklæring, og i modsat Tilfælde Hr. Heiberg, som retskaffen Mand, at troe saa vel den, som hvad jeg ligeledes her offenlig og paa Ære erklærede, at jeg ikke i noget, ham eller denne Feide angaaende anonymt eller pseudonymt udkommet, eller udkommende havde havt eller havde mindste Lod eller Deel, uden for saavidt saadant under mine noksom bekiendte Mærker og Tegn i Tilskueren maatte findes.

Jeg bad nu Læseren om Forladelse for at have ladet ham saa længe tage Deel i min private Trætte. "Saalænge — sluttede jeg — det var kun Hr. Anonymus Scandal og Consorter, der skieldte, skumlede og skildrede, troede jeg at kunne tie; men da en Mand, for hvem min Agtelse, som Menneske, Borger og Videnskabsmand er saa almeen bekiendt, vedblev at æske mig frem, ansaae jeg mig nødsaget at tage til Giensmæle, paa det der ikke skulde gaae Udeblivelsesdom i min Sag. Rolig indlader jeg den herved, saavidt samme mig angaaer, tildoms; skulde midlertid, mod mit Ønske og Haab, Hr. H. afnøde mig flere Giensvar, skal jeg stedse, som her, alvorligen beflitte mig

paa, ikke at tabe af Sigte, at den Mand, af hvem jeg nu tvinges til Modværge, var for ikke mange Maaneder siden min Ven; men at det selv i denne Henseende bliver mig Pligt ved mit Forhold at vise, at vort daværende Venskab ikke fra min Side var grundet paa Frygt, og at jeg, i det jeg skaaner andres Ære, har Mod at værge min egen."

Man vil maaskee finde, at jeg med mere Føie burde bede disse Erindringers Læsere om Forladelse, at de saa vidtløftig og omstændelig maa læse om en over 30 Aar gammel Theaterkrig; men ikke at tale om, hvad andenstEds er anmærket om Nødvendigheden af, at Theatret og dets Anliggender maa spille en Hovedrolle i et Levnet, hvis to Trediedele, og derover, have været dem opoffrede, maa jeg og kalde i Minde, at denne Feide udgiorde en Hovedvendepunkt i mit Liv, og blev en vigtig, om end ikke den allervigtigste Anledning til, at jeg i næsten et Aarti blev Skuepladsen saa aldeles fremmed, at jeg de faa Gange, jeg i dette lange Tidsrum var i den Nødvendighed at besøge den, baade aldeles var afvant med at følge et Skuespil med Opmærksomhed, og saa ukiendt med hele det nyere Personale, at jeg gemeenlig maatte have en, som oftest af det christianiske Instituts forrige Elever, ved Siden til Nomenclator, for at nævne mig de Spillende. Ogsaa erindrer jeg godt, hvilken Forundring jeg ved min Ven Laubs anden Dags Bryllup opvakte. De Yngre dandste, medens vi Ael-

dre spilte Kort. Min Ven nu afdøde Schmidt, der vidste, at det ikke var den Lod, jeg ønskede, fik mig afløst ved Lhombrebordet, for at skaffe mig i det mindste een Engelskdands, hvortil han venskabelig havde besørget mig Dame, hvorfor jeg, da Dandsen var til Ende, takkede ham, og spurgte: hvem den særdeles vakre Pige var, jeg havde dandset med? men see! han tabte virkelig, som man siger, Næse og Mund over min Uvidenhed, da han saae sig i den Nødvendighed at nævne mig Scenens daværende meest yndede Vaarblomst. Man vil i det følgende see, hvor synderligt jeg bragdes tilbage til min nysnævnte gamle Yndlingsspysel.

Hvad endnu giver denne Dyvekefeide en større Adkomst til at omtales her, er, at den vel desværre paa noget langt vigtigere, end Scenens Fremtarv, og mit personlige Vel, havde en ikke glædelig Indflydelse, i det den fremfor noget andet fordunklede den Glands, der hidtil havde ligesom helliget Meningsfriheden. At jeg fra Begyndelsen af forudsaae dette, vil man i det foregaaende have seet. I en poetisk Epistel i Iris og Hebe havde selv godmodige Tode, der forresten i denne Sag, skiøndt man vel saae, hvad Side han heldede til,

Holdt som Poet
Sig til den væbnede Neutralitet,

yttret det Ønske:

At dette Æble, som oprører Galden,
Var aldrig ned paa Skuepladsen falden. — —

Da Digtere hinanden barsk beseide,
Og derved give sikkreste Geleide
Til hver en Giæk, der før ei lod sig see
Af Frygt for velfortiente Spot og Spee;
Da længe stumme Dosmer nu fremkommer,
Og bliver sine Tugtemestres Dommer;
Ja da *profanum vulgus* seer med Lyst
Paa frygtede Skribenters Pennedyst.

Men i aldeles prophetisk Aand skrev ædle Falsen i sit Svar paa Bruns Anke mod hans Prolog og den ovennævnte Linie deri: "Der var en Tid, da Regieringen lod nogle Skribenter tiltale, hvis Udladelser den fandt at løbe an imod Landets Love. Uden at træde den Agtelse for nær, jeg skylder Sandheden, og den Regiering, hvis Embedsmand jeg er, troer jeg at torde vove, herom at aflægge min politiske Troesbekiændelse. Ustridigen havde Regieringen Ret til at anlægge disse Actioner; den Ret, som tilkommer enhver privat Mand at adspørge Domstolene, om Lovene, og om han ere blevne fornærmede, kan vel ligesaa lidt giøres Regieringen stridig. Men om disse Actioners Anlæg var fornødent, er et andet Spørgsmaal, og uden at ville have den Forvovenhed, at udgive min Mening for den rette, vil jeg, fordi det er min, tilstaae, at jeg ikke ansaae det derfor. Jeg har om Papiirkugler den samme Troe, som Harrington. *) Jeg troede, at Samtalen mellem Sviin

*) Egenlig var det Cromwell, der, da Harringtons Oceana var under Beslag, lod ham den give til

og Saar, og deslige Produkter kunde blive til Kræmmerhuse, og finde sin Grav i Kiøbenhavns Urtebøder, uden at behøve at terrassseres af en fiskalsk Kølle. En sørgelig Erfaring synes i disse for vor Litteratur ikke blide Dage, over hvilke Danens bolde Muser snart ville drage et Slør, at bekræfte, at Genierne ikke behøve Fiskalens Medvirkning til at forfølge og bestrnere hinanden. Den Fiskal, der nu, med Meningsfrihed i Munden, forfølger ethvert Talent, enhver Yttring, der ikke er præget med et vist Mærke; hvis Haand er imod alle, som ikke have villet lade sig indvie i det eneste rettroende og saliggiørende Samfund, er ikke Regieringens. Den synes at have overladt Skrifterne til Tidens og Sandhedens Dom, den eneste afgiørende, og Skribenterne til deres egen Forfølgelse, — og at denne ikke udebliver, derfor drager Egoismen Omsorg. — I denne Tidspunkt er det, at Hermoder siger: Der Tankens Yttring er som Tanken fri; og han siger sandt, og kan documentere sit Udsigende. Gid ikke Ubesindighed, Nid, og Intolerantsens Brandfakkel nogensinde maa ryste Regieringens vise Beslutning! Staae hellige Skrivefrihed! Borgerfrihedens og alt tænkeligt Menneskehelds Palladium! lige uantastet af Fiskaler, og intolerante Fri-

---

dage med de Ord: "Er min Regiering saadan, at den kan bestaae, har den intet at frygte af Papiirskugler" (s. Erskines Forsvar for Payne).

hedsprædikanter! — bliv Sandhedens Støtte og mit Fædrelands Velgiører!"

At hiint Patrioten Falsens Ønske ikke var ubetimeligt, sees klarlig af, hvad Meningsfrihedens ædle Talsmand, Hertugen af Augustenborg, ikke mange Maaneder derpaa skrev til vor uforglemmelige Abildgaard, der som Interimsformand for det da nys oprettede skandinaviske Selskab havde tilmældt ham dette hæderlige Samfunds Indretning og Formaal. "Det var Tid — var Ædlingens Svar — at foretage noget alvorligt for at raade Bod paa den Uskyr, der beskiæmmer den nyere Litteratur. Raadheden, hvem intet er helligt, og der kun stedse vil storme og nedbryde, uden tillige at opbygge paa ny, eller skaane og befæste det nærværende Gode, maa drives tilbage, Litteraturen maa ophøre at fremstille en Kampplads for raa nedrige Lidenskaber, og den med gavnlig Videnskabs Herredom tilbagevendende Urbanitet maa med Skiendsel og Skam tilbagevise Pøbelens Sprog, hvor det henhører. Alt længe var dette vor faderlige Regierings Ønske."

At dette var Regieringens faderlige Ønske, viiste sig faa Maaneder derpaa, da der nedsattes en Commission af fire dannissindede Mænd, at udarbeide et Udkast til en Trykkefriheds Anordning, da Regieringen — som det i Commissorio hedde — erkiendte Trykkefrihedens Nytte saavel for Regieringen selv, som for Folket. At og hvorfor dette Fiirkløvers udarbei-

neppe har været fristet at læse det, før den derimod anlagte Sag med videre tildrog det min Opmærksomhed, ligesom jeg og ved nu at læse det paa ny, tilfulde har overbeviist mig, at det til ingen Tid har kunnet staae mig an; endnu mindre syntes, og synes mig om den Fortolkning, han udgav deraf, og allermindst om, at, som en Antagonist skrev,

Han paa en Baad til Hveens Land bortiilte,
Da han, som Peder, ei paa Bølgen kunde gaae.

Og erindrer jeg meget bestemt, at jeg, da han i Eftersommeren besøgte mig paa Bakkehuset, alvorligen gik omborde med ham, at faae hans Samtykke at tilskrive Generalfiskalen, tilbyde min Caution for hans Tilstædeblivelse, og forlange, at Sagen maatte have sin Fremme. Midlertid, hvad jeg end dømte om Aristokraternes Cathekismus, sagde jeg dog altid med en Hædersmand, jeg ikke vil nævne, da han ikke har nævnet sig selv: Bruns Bog kan maaskee vidne om, at hans Forstand har feilet, men den kan aldrig vidne mod hans Hierte; og i Følge heraf fandt jeg det dobbelt min Pligt, da han nu var under — som mig syntes — ubeføiet Forfølgelse, at vedkiendes ham. Uagtet jeg altsaa — med den nysanførte Forfatter at tale — frikiendte den ærligmenende Bisskop Balles Hierte i hans Angivelse af denne Bog, kunde jeg dog ikke overtale mig at arbeide længere i Forening med ham i Psalme-Commissionen. Indigneret over, at man efter da brugelig Uskik i tydske Blade lod bryde Stå-

ven over, hvo endnu ikke her var domfældt, tog jeg mig tillige den Frihed i Schultzes Avis, som jeg den Tid redigerede, at underrette Altonas Merkur: at den, der var under Lovens Tiltale, var under dens Fred, og at en Mand ikke var lovfældet, fordi han var angivet af en Bisköp, sat under Tiltale af et Cancellie, og tiltalt af en Fiskal. — Herfor, som jeg troer, først nu, 30 Aar efter, at have erfaret, gav en anonym Styverfænger i noget, som han kaldte et halvt Pund Rappee, til Slutning den stakkels uskyldige Schultz en liden Priis Grovheder, skiøndt det sikkerlig ikke var denne tilmaade, at man sagde noget, der var Mænd ubehageligt, han stod sig vel med.

Ligesom jeg med særdeles Glæde modtog de Bidrag, Brun med riig og rund Vennehaand meddeelte mig til min Tilskuer, saaledes fandt jeg mig fra min Side pligtig, efter Evne at holde hans faderløse Svada i Live, og blev Arbeidet da saaledes fordeelt, at Lundby paatog sig Redactionen, Tybring Anmældelsen af Skuepladsens Nyheder, og jeg Dramaturgica af forskielligt Indhold, og leverede jeg da Mesterkunstnerinden Mad. Knudsens Minde; et Ord til sin Tid af Abrahamsons kostelige Samtale mellem Londemann og Holberg, som man i vore Dage mere end nogensinde maatte ønske kaldet i Minde paa ny; Mistres Mary Wolstonecrafts pudsige Skildring af Kiøbenhavns Skueplads, i Følge en Forestilling af Kildereisen, hvorefter hun bedømte vor Vocalmusik, og af Bal-

letten Kiedelslikkeren; om Sæglespil — det samme, som jeg efter Tidernes Karv og Trang nyoversat har ladet indrykke i Kiøbenhavns-Posten,*) og endelig om de vigtigste Caracterer i Sørgespillet Dyveke, hvor jeg, efter en kort Undskyldning, at jeg ikke tilforn havde benyttet mig af den Plads, min Ven M. C. Brun havde beredet mine lovede Caracteristiker, da Lysten deels vel kunde og maatte bortfalde, til at see hen til de Egne, Tvedragtsilden nys havde hærget, man deels med Grund kunde frygte, at vække Ilden paa ny, tilføiede: "Men da nu det senere uventede og vederstyggelige Skybrud i det mindste maa haabes at have havt det Gavn, aldeles at have slukket denne Ild, nu tør man dog vel med Sikkerhed vove sig frem paa de hærgede Tomter; og finder jeg end ikke mere det skiønne unge Træ, under hvis Ly jeg havde haabet at henlægge mine kunstløse Gaver, har end Skybruddets rivende Strøm skyllet det hen til den modsatte Bred, skulle de dog hædre, og efter Evne skiule dets Tomt, og fortolke mit Ønske, at see det igien, hvor det stod."

En Begivenhed fra denne Vaar, som jeg, saalidet jeg den Tid anede dens velgiørende Vigtighed for mine kommende Dage, her maa nævne, er, at jeg af daværende Skuespiller St. Heger blev indført hos hans

*) Dog cui bono! hørte de ikke den kostelige Prolog for Conservatoriet, da var det forgiæves, om en Død stod op af Graven, og sagde dem Sandhed!

Mørbroder Drewsen paa den giæstmilde Strandmølle. Fremmed var jeg allerede ikke for denne høistvakre Familie, da jeg udentvivl nogle Gange havde været samlet med den til Rosings, hvor det alt dengang spøgte for den Forbindelse, der ikke meget længe efter knyttedes mellem begge disse Huse; ogsaa havde jeg været samlet med den yngre Deel af Familien paa det ovennævnte Bal; mindst drømte jeg imidlertid om, at jeg ved dette Besøg ikke blot aabnede mig Asyl for min nærforestaaende Landlysningstid, men at end ydermere her oprandt mig en Ledestierne, hvis venlige Ledsagning skulde føre mig til min Fremtids Lykke.

Retskafnere, veldædigere, mere eiegod Mand, end den afdøde Drewsen, veed jeg ikke at have kiændt; og det var den fuldkomneste Sandhed, hvad jeg vidnede ved hans Grav:

Borger, Ven, og Broder, Mage, Fader!
Dit var hvert et Dydens Hædersnavn;

om hans Kone være det mig blot tilladt at sige, at hun var, og er den, der fremfor Alle var mig i Tanke, da jeg i Tilskuerens følgende Aargang No. 57 og 58, ved at commentere over følgende falsterske Linier, *) om Verdens Venner:

At de i Medgang ere Mænd,
Og udi Modgang Qvinder,

*) I Falsters Priisdigt over den af Holberg udsatte Priismaterie: *Amicus certus* in re incerta cernitur. Tredie Prøve af ziirlige og smukke danske Vers, April 1739.

meget Otium, sin Mangesiddighed, og sin overordenlige Tienstfærdighed mig til mangehaande Tieneste, og hialp mig f. Ex. med Redactionen af den hos Schultz udkommende Posttidende, naar Fredagsposten kom paa en Tid, da jeg ikke gierne vilde være i Byen; og flyttede han udentvivl hen i denne Periode ud til mig paa Bakkehuset, da min gamle kiære Contubernal den Sommer var Huuslærer paa Fredensborg.

En Deel af Sommeren gik det midlertid ret godt, da jeg hver Eftermiddag, naar jeg havde læst, de Dage, jeg var min egen Herre, gik ud til mit giæstmilde Ordrup, hvor jeg kom til Theevandstid, hvorpaa vi almindelig giorde en høist interessant Promenade i den deilige Omegn; og gav jeg mig da efter Aftensmaaltidet, som gemeenlig var temmelig seent, da Promenaden gierne var lang, paa Hiemveien til mit Bakkehuus, hvor jeg sædvanlig ankom mod Daggry, gik da til Hvile, og sad Klokken 7 igien ved mit Skriverbord for at forberede mig til næste Forelæsning. Disse Nattevandringer vare mig i høieste Grad interessante, skiøndt jeg rigtignok tilsidst kom saavidt, at jeg i bogstaveligst Betydning kunde gaae, og virkelig undertiden gik, Veien i Søvne, uden derfor i mindste Maade at komme paa Afvei, eller til ringeste Ulæmpe; og erindrer jeg blandt andet især meget tydelig, hvorledes jeg eengang paa den saakaldte Ordrupsvei vækkedes af min Dvale, ved at møde en Driver med en Flok Qvæg, som han tiltalte i en

høiere Tone, end jeg i den sædvanlige Nattens Rolighed var vant til, hvorved jeg altsaa vaagnede; og en anden Gang, da jeg ligeved Auroras første Rødmen blev budt god Morgen af Leddemanden ved Indgangen til Falkeneeralleen, der vilde give mig tilkiænde, at man nok kunde fortiene en Skilling ved at lukke Folk op den Tid paa Dagen.

Men den Eftersommer, hvori der, som ovenfor S. 330 er sagt, omhyggelig sørgedes for, der skulde møde mig Skygger, var, inden jeg drømte derom, over mit Hoved. Hvorfra disse Skygger kom, og hvo der fremmanede dem, saafremt de ellers blev fremmanede, og ikke, som rimeligst er, vare Affødninger af Tidens forunderlige Taager og Dunster, kan jeg saameget mindre sige, som jeg meget snart blev træt af denne Skyggefægtning, og iilte at unddrage mig af det hele Skyggerige; men at, medens Fægtningen stod paa, vi, ikke nøiede med at fægte med Skygger, hyppig kom til at true, støde, endog saare hinanden, og det ikke siælden de, der vare hverandre hengivnest og huldest, det erindrer jeg tilfulde; og glædes jeg ved at kunne tilføie, at jeg har den fulde og faste Overtydning, at neppe nogen af alle i Kampen indvikklede vilde være istand til at giøre bedre Rede for den hele Skyggestrid end jeg her, da disse Skygger havde alle Skyggers Lod, at forsvinde uden at efterlade dem Spor.

Min første Tanke, da jeg bestemte mig til den ovenberørte Emigration, var at vende tilbage i min

kiere og kierlige Families Skiød, som i den Periode havde faaet ny Tilvæxt af Interesse for mig, da min Søster Jacobine var bleven gift med nuværende Conferenceraad Heinzelmann, den af alle mine brave Svogre, der, ved Caracteer, Aand, og videnskabelig Dannelse, frembød mig de fleste og nærmeste Berøringspunkter. Da min Moder altsaa efter Salget af min Faders Gaard skulde flytte, fik jeg, for ikke at være alt for langt fra mit kiære Bakkehuus, som jeg ikke vilde forsage, hende til at leie i Fredriksberggaden, hvor hun overlod mig et Værelse; men det gik atter her, som saa ofte med mig. Jeg tænkte links, og Skiæbnen sagde rechts.

Jeg har ikke længe talt om Polly; man troe derfor endelig ikke, hun var

Ude af Øie, ude af Sind;

tvertimod var efter den S. 408 omtalte Kurv, vore Forhold blevne synlig venskabeligere, jeg kunde næsten sige, broderligere og søsterligere, end de nogensinde var det, enten fordi hun virkelig, som hun da lod mig sige, satte Priis paa mig, som trofast og prøvet Ven, eller fordi hun under den Række af Stød, der saa godt som Slag i Slag traf mig, medlidende følte det Pligt, at formilde det, hun havde fundet sig i den Nødvendighed at give; nok, jeg kom hyppigere, og paa hiemligere Fod hos hende end nogen Tid, saaes idelig om hende og med hende, og det var saa aldeles endog blandt mine Nærmeste den almindelige Mening, at

hun blev min, at endog en af mine Søstre udtrykkelig og af fuldt Hierte lykønskede mig dertil, og at jeg — selvsamme Dag, som ovenomtalte Skiamachie tog sin Begyndelse — havde været i den ubehagelige Nødvendighed, at sige Falsen — der havde bedet mig til sig paa Bagsværd med Klingbergs, Collet og hans Brud, min fleeraarige Veninde, Fr. Fibiger, o. fl. — og vilde, at jeg skulde medbringe hende som min Tilkommende, at hun ikke blot ikke var det, men blev det aldrig. Vore indbyrdes Forhold endnu efter den Tid sees midlertid bedst af følgende Linier, som jeg for i Prams Stærkodder skrev til hende:

Det nu omtrent tør være to Aar siden,
At jeg hos Dem blev Bibliothekar;
Jeg avancerede med Tiden,
Lecteur, Sproglærer, Ven og Raad jeg var.
De svandt, de svandt de lykkelige Dage,
Jeg misted Hæderspofterne igien;
Kun een mig intet kan, og skal, og maa betage,
At være Deres redeligste Ven.

Septbr. 1796.

Under disse Linier findes i min liden Haandbog, hvor jeg nu de sidste 40 Aar har optegnet slige Smaating, som, skiøndt ikke skrevne for Publikum, jeg dog vilde bevare, de betydende Ord: Finis *Poloniæ*, der minde mig her at give følgende Oplysning, saavel om dem, som Navnet Polly. Det var, som man maaskee mindes, Helten Koszinskos Ord, da han i Slaget mod Russerne ved Macziewice styrtede qvæstet af Hesten, og i sit Fald anede Faldet af hans Fædre-

kiere og kierlige Families Skiød, som i den Periode havde faaet ny Tilvæxt af Interesse for mig, da min Søster Jacobine var bleven gift med nuværende Conferenceraad Heinzelmann, den af alle mine brave Svogre, der, ved Caracteer, Aand, og videnskabelig Dannelse, frembød mig de fleste og nærmeste Berøringspunkter. Da min Moder altsaa efter Salget af min Faders Gaard skulde flytte, fik jeg, for ikke at være alt for langt fra mit kiære Bakkehuus, som jeg ikke vilde forsage, hende til at leie i Fredriksberggaden, hvor hun overlod mig et Værelse; men det gik atter her, som saa ofte med mig. Jeg tænkte links, og Skiæbnen sagde rechts.

Jeg har ikke længe talt om Polly; man troe derfor endelig ikke, hun var

Ude af Øie, ude af Sind;

tvertimod var efter den S. 408 omtalte Kurv, vore Forhold blevne synlig venskabeligere, jeg kunde næsten sige, broderligere og søsterligere, end de nogensinde var det, enten fordi hun virkelig, som hun da lod mig sige, satte Priis paa mig, som trofast og prøvet Ven, eller fordi hun under den Række af Stød, der saa godt som Slag i Slag traf mig, medlidende følte det Pligt, at formilde det, hun havde fundet sig i den Nødvendighed at give; nok, jeg kom hyppigere, og paa hiemligere Fod hos hende end nogen Tid, saaes idelig om hende og med hende, og det var saa aldeles endog blandt mine Nærmeste den almindelige Mening, at

hun blev min, at endog en af mine Søstre udtrykkelig og af fuldt Hierte lykønskede mig dertil, og at jeg — selvsamme Dag, som ovenomtalte Skiamachie tog sin Begyndelse — havde været i den ubehagelige Nødvendighed, at sige Falsen — der havde bedet mig til sig paa Bagsværd med Klingbergs, Collet og hans Brud, min fleeraarige Veninde, Fr. Fibiger, o. fl. — og vilde, at jeg skulde medbringe hende som min Tilkommende, at hun ikke blot ikke var det, men blev det aldrig. Vore indbyrdes Forhold endnu efter den Tid sees midlertid bedst af følgende Linier, som jeg for i Prams Stærkodder skrev til hende:

Det nu omtrent tør være to Aar siden,
    At jeg hos Dem blev Bibliothekar;
Jeg avancerede med Tiden,
    Lecteur, Sproglærer, Ven og Raad jeg var.
De svandt, de svandt de lykkelige Dage,
    Jeg misted Hæderspösterne igien;
Kun een mig intet kan, og skal, og maa betage,
    At være Deres redeligste Ven.

Septbr. 1796.

Under disse Linier findes i min liden Haandbog, hvor jeg nu de sidste 40 Aar har optegnet slige Smaating, som, skiøndt ikke skrevne for Publikum, jeg dog vilde bevare, de betydende Ord: Finis *Poloniæ*, der minde mig her at give følgende Oplysning, saavel om dem, som Navnet Polly. Det var, som man maaskee mindes, Helten Koszïuskos Ord, da han i Slaget mod Russerne ved Macziewice styrtede qvæstet af Hesten, og i sit Fald anede Faldet af hans Fædre-

lands Selvstændighed; og det var i min nærværende Crisis blevet mig, hvad Fuimus Troes i en ældre havde været, en Betegnelse af, hvad jeg hverken for mig eller andre gad nævnet med sit rette Navn. Heraf udviklede sig lidt efter lidt en egen Nomenclatur imellem min første Fortrolige, Br. Ξ, og mig, da vi forfulgte Ideen, og betegnede samtlige i denne Act af mit Livs Drama indflettede Personer med Navne af dem, der figurerede paa den politiske Scene. Ligesom Polly altsaa betegnedes ved Polen, hvoraf senere den poetiske Benævnelse Polly dannedes, og jeg, for at tilkiændegive, hvor aldeles jeg var uden alle Forventninger og Fordringer, kaldte mig Danmark, saaledes fik Andre Navn af Østerrigs Keiser, Ruslands Keiserinde, Preussens Konge, o. s. v. Dette gav os ikke alene den Beqvemmelighed, midt under de betænkeligste Omgivelser, frit at kunne tale om, hvad der var mig Dagens Hovedanliggende, men forskaffede os tillige den vel ikke saa aldeles uskyldige Fornøielse, da, som Kandestøberdrengen siger, den Tid det hele Huus var politisk, at undertiden Paagiældende i deres troskyldige Eenfoldighed tog disse vore Samtaler efter Bogstaven, blandede sig deri, og stundom i patriotisk Iver uvitterlig gav dem selv — i deres ubekiendte Navner — saadanne Skudsmaal, som klang kun altforvel i vore Øren. Signaturen F*n*s P*l*n** brugte jeg imidlertid kun eengang, men vistnok paa det allermeest passende Sted, under den

ovenanførte Elegie Pollys Minde, i den Charis, jeg da, til Nytaarsgave, havde under Arbeide. Derimod blev hiin Nomenclatur ikke mellem os to, men kom, med tilhørende Nøgle, ved det vel uforsigtige Spil, vi tilsidst drev dermed, endog for saadanne Øren, som den var mindst egnet at behage.

At jeg, da jeg fandt det nødvendigt at emigrere, længtes efter at forlade Byen, jo før jo hellere, var naturligt; men deels tog Hertugen af Augustenborg ikke hiem, før i Slutningen af September; deels vare mine Forelæsninger endnu ikke tilende, og at disse, især efter at Forelæsningerne over Dyveke, som jeg vel maatte holde med Lyst, da jeg holdt dem for et Auditorium af over 100 Tilhørere, hvoriblandt Mænd som en Pram, vare sluttede, vare mig særdeles lidet lystelige, derpaa har jeg Beviis i nogle Linier, som jeg i et af de Øieblikke, da man nøder sig til at lee af Alting, fordi Andre vil nøde een til at græde over dem, havde til dagligt Brug i mødige Timer indrettet mig paa Pyrenæermarschens den Tid giængse Melodie, og hyppig sang paa min Viis:

Jeg seer den glade Tid imod,
　　Da Lediggang skal triumphere;
Da den, som ledig er, er god,
　　Og Forelæsning er ei mere;
　　Da blier det Lyst at leve.
O den Lod er saa skiøn,
　　For sin Leddiggang at leve.

Maaskee vil intet for den, der kiænder mig nøie, være større Beviis paa min fuldkomne Misstemning, end en Lovsang fra min Pen over Lediggang, der ellers er min største Antipathie.

At hine Omstændigheder blandt andet forbød mig at tilbringe September paa mit gamle Fredensborg, skiøndt gode Moder, som hun med fuld Føie mellem os hedde, udtrykkelig indbød mig dertil, sees ydermere af følgende Brev, som jeg skrev hende med hendes Exemplar af Samsøes i de Dage udkomne Skrifter, men der ikke synes affendt, da hun formodentlig kom ind, inden det kunde afgaae, og der, som Hiemmel for adskilligt, jeg om min Sindsstemning m. m. har sagt, ikke upasselig synes at kunne aftrykkes her.

Veninde!

Hvorvel De ikke har Stunder at læse Samsøes Skrifter paa Fredensborg, vil De dog altid der kunne modtage dem fra mig. Jeg syndede mod min afdøde Vens Erindring, hvis ikke hans ældste og til hans sidste Aandedrag saa uforanderlig ærede og dyrebare Veninde var blandt de allerførste, hvem denne hans Efterladenskab blev tilskillet. Det være Dem et Minde om en Ven, der blandt andet ogsaa derfor stod saa høit i mit Hierte, at han vidste at sætte den vedbørlige Priis paa Dem, en Ven, hvem De skiænkede nogle af hans sidste blide Øieblikke *) her i Livet, og hvis Minde efter hans Død ingen har hædret som De.

*) S. ovenf. S. 417.

De fire Linier, *) De finder for i Bogen, er mit Hiertes sandfærdigste Sandhed; naar tusende, tusende Ting friste mig til Mismod og Selvhad, gienkalder jeg mig, at Samsø var min Ven, og at De er det, og jeg reiser mig atter; ja jeg føler endog stundum i rastere Dieblikke, at jeg ikke har været slige Venner ganske uværdig.

Tillige skal jeg takke Dem for de glade Timer i Mandags. Første Gang i mere end et Aar gienfandt jeg Fredensborg.

De har været saa god at tilbyde mig, at tilbringe Septembermaaned der; saa gierne jeg end giorde det, tillade dog mine Forretninger og min øvrige Stilling det ikke; nogle Dage agter jeg vel at tage derud, hvis jeg kan; men forresten vil jeg nok blive hvor jeg er. Vær midlertid ganske ubekymret for Jette, **) om hun end skulde blive derude, lige til

*) Disse Linier findes saaledes i min nysnævnte Haandbog:

Til Samsøes og min Veninde.
See mine bedste Hæderstitler her!
Hvert andet Krav paa Roes og Navn forsvinde,
Naar jeg kun findes maa den Hæder værd,
Han var min Ven, De min Veninde.

**) Nuværende Rectorinde Witthusen, ved hendes overordenlige Liighed med hendes Moder min særdeles Yndling, og da ved mange synderlige Omstændigheder mig kiærere end nogensinde. Det var mig betroet, uagtet man til Huuslærer havde en duelig Theolog ex professo, at forberede hende ligesom forhen hendes ældre Søster til Confirmation.

hun skal begynde at gaae til Bastholm; hun skal sandelig ikke derfor komme tilsat staae tilskamme. Jeg skiønner paa Deres Tillid, og skal fortiene den.

Fra vore Venner paa Strandmøllen og paa Ordrup skal jeg indstændig hilse Dem. Hils Deres Mand, og siig ham, at Knud Gyldenstiernes Exemplar af Samsøes Skrifter venter ham i Byen, da jeg ikke vilde til Unytte sende ham det ud, siden han kun bliver der een Dag eller to, og i alt Fald havde Deres Exemplar. Hils ligeledes Carl Heger, Ophelia, og alle Deres Slutter

fra Deres Søn

Rahbek.

Mit fornemste Tilhold blev i dette Tidsrum alt mere og mere paa den venlige Strandmølle, og var det med Familien derfra jeg havde giort det ovennævnte behagelige Fredensborgbesøg, som det uden-tvivl og var paa min Hiemvandring efter Besøget, jeg derfra havde lagt min Vei over Ordrup, og faaet den anførte Hilsen. Ved mit jævnlige Komme paa Strandmøllen var jeg ligeledes kommet i nærmere Kiendskab med den mig hidtil mere fremmede Deel af det hegerske Huus, da Fru Heger var en Søster af Drewsen, og begyndte jeg nu og at komme i dette Huus, saameget mere, som Sveistrup, der for sine Sprogkundskabers Skyld stod i megen Gunst hos den saa ualmindelig sprogkyndige gamle Heger, kom der hyppig, og gemeenlig bad mig til at afhente ham der,

at vi kunde gaae ud til Bakkehuset sammen om Aftenen.

En Eftermiddag havde jeg været der, udentvivl for at bringe Samsøes nysudkomne Skrifter, som min Kone endnu med sit Navn fori, skrevet af hendes Fader, har i sin Bogsamling, og var gaaet derfra i D. D. L. S., hvor der skulde være en polsk Rigsdag, da denne liden Stats Torys, vel ikke, som Geert Westphalers, vilde slaae Hovedet af deres Kong Jacob, men dog rive Sceptret af hans Hænder, og forvandle det oprindelige Monokratie til et Triumvirat. Som nu denne Sag i et temmelig langt, ikke ulidenskabelig, men derhos venskabelig lystigt Møde var forhandlet, og jeg vilde gaae til Falsens, hvor jeg den Aften var buden, traadte Sveistrup, der kort forhen var kommet i Selskabet, hen til mig og sagde: "Veed Du Nyt? Jfr. *** (Polly) er forlovet! Vistnok havde jeg ikke hørt, ja havde endog ikke sagt mig selv det mindste derom; midlertid gives der Ting, som, naar man faaer dem at høre, man strax vedgaaer at vide, uden at giøre sig Rede for, hvorfra. Med en Ligegyldighed, som i slige Øieblikke siælden forsager mig, svarte jeg altsaa: "det veed jeg." "Og med hvem da?" hvorpaa jeg, efter samme indre Stemme, strax nævnte den rette Mand. "Nu! saa Du vidste det!" sagde Sveistrup, ganske forundret over, at hans formeente splinterny Nyhed alt var mig bekiendt.

Som jeg nu for at fatte mig af denne Overraskelse gik ind i et Sideværelse, traadte Selskabets Bud til, og leverede mig en i samme Øieblik ankommen Sæddel. Jeg aabnede den, og læste følgende Linier fra min nuværende Kone:

"Lidt efter, at De forlod os, kom vor kiære Peder (hendes yngste Broder, alt fra Nyhavn min særdeles Yndling og en herlig Søgut, der da kom hiem fra en Reise til Levanten) hiem. Jeg veed, De tager saa ærlig Deel i Alt, hvad der angaaer os Sødskende, at det vilde være meget unyttigt at bede Dem ikke at være vred for denne Dristighed."

"De er altsaa saa god at bringe Carl *) denne kiære Nyhed; ogsaa haaber jeg, De skynder paa ham, det er at sige, at han kommer, saasnart muligt. Jeg er i dette Øieblik saa glad, at jeg neppe selv veed, hvad jeg skriver, dette maa undskylde, om De ei kan læse disse Linier, dog haaber jeg stadig, De forstaaer, det jeg ønskede, De maatte forstaae.

Deres hengivne

K. M. Heger.

Man pleier ikke at regne mig blandt de overtroiske; midlertid traf denne Hændelse ind i et Øieblik, da jeg vel kunde fristes at sige med Orsina: Ordet Hændelse er en Bespottelse! især naar man lægger til,

---

*) Som, hun var vis paa, maatte være den Aften i Selskabet, da Forhandlingen egenlig saa at sige, gialdt mig.

at jeg med Føie kunde kalde det det tredie Varsel. Jeg var først paa senere Tid blevet opmærksom paa, hvor critisk, mig da uvitterlig, det Øieblik var, da hun (S. 360) første Gang kom mig imøde; tilføier jeg endnu, at umiddelbar efter, eller vel rettere under Æqvinoctialuvæirets første Udbrud, (S. 376) hun, som havde seet mig gaae forbi, hvor hun var i Besøg, og som tilfældig havde faaet to deilige Pferskener — en Frugt, som jeg, vel ikke just til mig selv, da var i Ord for at giøre meget af — ikke tog i Betænkning at søge mig i et fremmed Huus, for at bringe sin Broder Carls Ven dem; vil man neppe undres, om jeg studsede ved dette tredie sælsomme Samtræf, om jeg i denne Sæddel troede at erkiænde et høiere Vink, og giemmer den, den Dag i Dag, blandt mine Helligdomme.

Endnu var Aftenens Fata ikke forbi; hos Falsen var moersomme Knudsen, den Tid Siælen i hvert muntert Lag, og havde, som en Nyhed, medbragt en Afskrift af en Vise, jeg til Sønnichsens Apollo af svensk havde oversat, og hvis første Linie: Naar jeg drikker, Amphion! just ikke for sin Dyds Skyld endnu torde være i Minde. Visen giorde saadan Lykke, da han sang den for ved Bordet, at man mod Sædvane klinkede, og drak ved Enden af hvert Vers, hvilket jeg da, uden at tænke det mindste derover, giorde med. Men nu kom fierde Strophe, hvis Chor:

Lad os signe Amors Pile,
Drømme Skiønhed huld og tro,
Og vil end ei Chloe smile,
Smiler Bacchus evigfro,

saaledes greb ind i min Ideerad, og hvor det Smiil, Bacchus gav mig, i det jeg tømte mit Glas, giorde mig saa fortumlet i Hovedet, at jeg fandt mig beføiet at bede Falsen huse mig den Nat, da jeg frygtede ikke at kunde vinde hiem. Denne Frygt var vel ubeføiet, da, hvad jeg fremdeles indtil Lagets Slutning drak, ikke videre slog mig; midlertid havde eiegode Fru Falsen giæstmild beredet mig Huus, og jeg blev.

Vilde jeg alt tilforn af Veien, for at komme ud af det Chaos af Forklaringer og Misforstaaelser, og Contraforklaringer og Continuationsmisforstaaelser, hvori jeg var nær ved at gaae tilgrunde, maatte de seneste Begivenheder naturligviis fremskynde denne Beslutning, og begyndte jeg da med at giøre en liden Udflugt med min tro Carl Heger over til Skaane, men først lægge Veien over Hveen for at medtage vor der hospiterende Ven.

Vistnok var min gamle Interesse for den svenske Litteratur paa ny blevet opflammet ved et Besøg, Scandiens Anakreon, som hans gamle Ven P. A. Heiberg med Føie kaldte ham, Digteren Paykull denne Sommer havde giort til Kiøbenhavn, og hvorved Stiftelsen af et litterarisk Brodersamfund af begge Nationer

med megen Iver kom paa Bane.*) Det var imidlertid ikke i denne Anledning, end ikke for at besøge min ældste svenske Ven, Prof. Lidbek i Lund, hvad jeg, vel endog for mig selv, gav til Paaskud, jeg giorde denne Excursion; men det var kommen paa Tale, at de bedste Fruentimmerhandsker var at faae i Landskrone, og nu vilde jeg da derover at hente nogle, som jeg den 19 October kunde — bringe? nei! dertil var jeg altfor bly — giennem Carl Heger sende hans Søster til hendes Fødselsdag, og han, som udentvivl ogsaa havde Handskeærender, skiøndt ikke just af samme Natur, tog gierne med. Reisen derover var ret heldig, Opholdet morsomt, men da vi skulde hiem fra Landskrone, reiste sig en ret poetisk Storm, Mage til den, der 2 B. S. 6 er omtalt. Jeg, der i det Øieblik vel var mere ligegyldig for mit Liv end nogensinde, sad med mit sædvanlige Phlegma, og anstillede Betragtninger over, at det sidste, jeg havde skrevet, netop var en Tilskuer til Anpriisning af Selskabet for de Druknedes Redning, M. C. Brun sad uræd for i Baaden og sang franske Frihedsviser, Carl Heger stille i egne Betragtninger; men tilstod mig siden, det var

*) Ved disse Lag, i Anledning af Paykulls Hidkomst, havde jeg den Glæde at giensamles med brave P. A. Heiberg, og, uden at der imellem os var foregaaet nogen Fred eller Forsoning, erkiende, at vor Krig var forbi, hvilket han og ikke længe derefter i Iris og Hebe hæderligen lagde for Dagen.

ham kiært, ikke at have vidst, hvor omineust mit seneste Arbeide havde været; med eet traadte een af Baadsfolkene, to Brødre bekiendte under Navn af Hakeboerne, Hveens største Bovehalse, for mig, en sand Charon, og sagde: "vil Herren staae os inde for vort Liv, og saa for Baaden, og for hvad vi ellers vover, vil vi seile videre, men hvis ikke, vil vi see, vi kan oplægge Hveen." "Godt Folk! sagde jeg, naar jeg her drukner med jer i Dag, seer jeg ikke, hvad I vil faae af mig i Morgen; giør altsaa, som I synes." De styrede da ad Hveen, hvor de midlertid ikke kunde løbe nærmere ind, end at de maatte springe ud, og bære os i Land.

Den 19 October blev nu i al Stilhed høitideligholdt paa Uranienborg hos Eieren af Øen, hvor Heger og jeg i Smug klinkede sammen i den Anledning, da, som det i et lidet Stykke til Aarsdagen derefter hedder:

> Paa denne Dag landflygtig, kiære Pige!
> Jeg neppe torde hviske Carl Dit Navn.

At imidlertid selv i denne min frivillige Landflygtighed Dagen nogenlunde er skeet sin Ret *) i Lystighed, slutter jeg fra en liden Munterhed af min Ven, der el-

---

*) 'T is my lady birthday,
Come let us keep a holiday,
Come let us be merry,
hedder det jo i min nystabte ældste Kammerat Søllings Livvise.

lers, ikke er af de meest Overgivne. Samtalen var, som i de Dage overalt, og dobbelt begribeligviis, hvor en Malte Brun gav Tonen, politisk, og man sysselsatte sig udentvivl med den polske Republiks, den Tid ikke endnu definitiv afgiorte, Skiæbne; med eet træder Heger, som ingen synderlig Deel havde taget i Samtalen, hen til mig, og — med Hensyn til den mellem os gangbare Terminologie — siger: "Men Du troer jo, at Polen og Sverrig blive forenede?" Naturligviis kunde dette, som var dem noget uhørt og uforklarligt, i en Kreds af Svenske ikke andet end være paa eengang høist overraskende og høist interessant, og de klyngede dem da ivrigen om mig, for at faae Opløsningen af denne Gaade; men dermed kunde jeg af gode Grunde ikke tiene; og uagtet de tilsidst maatte lade dem nøie med, at det var en Spøg mellem min Ven og mig, vilde Malte Brun, som vistnok formodede langt andet derunder, end hvad der var, ikke dermed lade sig afspise, men stod ivrig paa at faae Nøglen til Gaaden, der midlertid ikke kunde meddeles ham.

Dagen derpaa gav Heger og jeg os igien paa Hiemveien; men Søen var endnu bestandig saa urolig, og Vind og Strøm saa imod, at isteden for at gaae over til Strandmøllen, som vor Hensigt var maatte vi op til Sletten, hvor vi da omsider kom i Land, og kiørte derfra til vor Bestemmelse.

Om jeg ikke ved denne skaanske Reise atter handlede lidt af samme Grund, som Alcibiades skar Halen af sin Hund, at Vedkommende og Uvedkommende, ved at snakke om den, skulde aflade at undersøge, hvor jeg var bleven af, og hvorfor jeg savnedes næsten overalt, hvor man ellers var vis paa at træffe mig, ligefra selve mit Bakkehuus af, vil jeg lade staae derhen; ganske usandsynligt forekommer det mig rigtignok ikke.

Jeg var nu igien i mit giæstvenlige Asyl, der for mig forenede usigelig mange Fordele; dets Nærhed ved Kiøbenhavn, og den bestemte daglige Samfærsel, der var derimellem, satte mig i Stand til at passe mine Ting der med Correcturer, og Manuskript, forsynes med fornødne Bøger og Blade o. d. l. næsten ligesaa nøiagtig og hurtig, som fra Bakkehuset selv; dets yndige Beliggenhed og Omegn frembød mig deilige Vandringer for mine sværmeriske Hviletimer; Driftigheden og Vindskibeligheden paa Stædet gav mig, med min store Forkierlighed for Borgervirksomhed, et nyt og interessant Skuespil; i Huuskredsen selv havde jeg det mig saa kiere Syn af en dannet og behagelig Familie, Venneomgang efter min forskiellige Tarv og Trang, Deeltagelse i mine Sorger, Trøst i mine Bekymringer, Raad i mangehaande indtræffende betænkelige Tilfælde. At jeg, ved at gaae af Veien for, hvad der fortrædigede og forulæmpede mig, dog ikke var aldeles undgaaet det, vil man sikkerlig let for-

møde; ikke blot bar jeg det væsenligste inden i mig selv, som da allerede den tit berørte Elegie Pollys Minde, der er en Affødning af denne Periode, nok- som vil bevidne; men og vare og bleve der Veie nok, hvorigiennem det, da jeg eengang var opsporet, her kunde søge, og naae mig.

Maaskee vil man anmærke, at Pollys Minde al- lerede torde være begyndt at falme hos mig, hendes Billede at give Plads for et andet, malet med andre Farver paa anden Grund, og netop til Beviis der- paa anføre, at jeg kunde besynge mit Tab. Maaskee! men maaskee traf ogsaa en saadan broget Afvexling af forskiellige, tildeels modsatte, Forhold og Følelser sammen, at de vexelviis bekiæmpede, og om ikke nedbrød, dog giensidig svækkede hinanden. At jeg, endog blot med Hensyn til mig selv, kunde og maatte ønske at komme ud af min nærværende Tilstand, vil vel neppe nogen nægte; at jeg, saadan, som Polly i alle lysere Øieblikke stod for mig, endog med Hensyn til hende selv, især i hendes nærværende Stilling, burde ønske det, er vel endnu mere afgiort; og at jeg i de Øieblikke, som krænket Lidenskabelighed vel ikke let kan sige sig fri for, i de Øieblikke, da Mistro, Mis- dom, Mistrøst bemestrede dem mig, endnu var til- bøieligere dertil, vil jeg ikke, for nogen, der har kiendt lignende Forfatning, undsee mig ved at bekiende. Man lægge ydermere til, at det var omtrent et fuldt Aar siden, hun gav mig Pas og Afskeed, at jeg vel da

havde til Mundheld: saalænge der er Liv, er der Haab! men at der nu end ikke var, eller torde være Haab mere; at disse just nu gienkommende Aarsdage efter hiin Crisis ikke ved deres Erindringer vare egnede til at formilde eller forsøde de nærværende Følelser, at overalt just i dette mit afsides Skiul, hvor jeg var halvnærværende og halvfraværende, meget maatte komme mig for Øre, bringes mig, vel og i min egen Hierne sammenføie sig, der maatte fremskynde mig til en af de mig saa sædvanlige Alexanders Hug paa den gordiske Knude; man erindre derhos, at det er en ikke kort Periode, jeg paa dette korte Rum fremstiller, og jeg troer ikke, at en i det foregaaende anført Duehuuslignelse vil findes passende paa mig.

En rum Tid havde jeg sagt mig selv, at jeg ikke kunde vente at komme ud af mine nærværende Lænker, uden ved Baand, der ikke tillod mig længere at blive i hine, eller vende tilbage til dem, og jeg havde, uden at drømme, at en ny Lidenskab skulde fortrænge den forrige, seet mig om Den, der saaledes kunde forvisse sig min Høiagtelse og Hengivenhed, at jeg torde lide paa, hun ved dagligt, fortroligt og hierteligt Samliv, vilde Dag fra Dag blive mig kiærere, blive mig Alt, og — hvad naturlig i nærværende Øieblik især maatte være mig en Hovedbetingelse — af hvem jeg kunde giøre mig Haab at blive seet med lignende Øine. Hvo det var, der her fremfor Alle kom, og blev i Betragtning, har jeg alt sagt; allerede i meget tidligere

Dage havde hun, som Søster af Brødre, jeg holdt meget af, som Datter af en Fader, jeg alt inden min første Reise, fra jeg boede med Zeuthen, kiændte og agtede, ikke været mig fremmed, og især havde hun i den ahlefeldtske Tid, som jeg i denne Anledning vel skal vogte mig for, at kalde Grevens, i den Parterreloge, som udentvivl nu er Theaterdirectionens, men da udleiedes pladsviis, og hvor hun hyppig kom med sin Fader, tildraget sig min Opmærksomhed ved sit aandfulde aabne klare Physiognomie, sit hele Udvortes, saalangt fra det mig saa modbydelige kiøbenhavnske Modedukkevæsen, Haaret i sin egen Farve, i Lokker, som Naturen dannede, o. s. v. Naturligviis forøgedes denne Interesse, da jeg kom til at leve saa nøie med hendes kiæreste Broder, hvis Øiesteen hun var, og idelig hørte om hendes ualmindelige Aandsdannelse, hendes levende og mangesidige Kunstsands, hendes Interesse for og Bevandring i de forskiellige Sprog og Litteraturer, men fremfor Alt hendes hiertelige Varme for den evangeliske Adler, den protestantiske Marezoll, for hvilket alt jeg ydermere nu fik de uforkasteligste Vidnesbyrd fra min nuværende huldeste Raadgiverinde, der ikke blot var hendes Nærpaarørende, men hendes nøieste Ungdomsveninde fra den værdige Mad. Lindes Institut (— hvorfra der ere udgaaede saa mange hæderlige Hustruer og Mødre, at letsindig Kaadhed blot derfor burde taget i Betænkning ubetinget offenlig at bryde Staven over

deslige Indretninger, paa en Tid, da de desværre dagligt giøres os uundværligere —). Denne ædle Veninde, som jeg med fuld Føie kan tilskrive min nærværende Lykke, opmuntrede og nærede huldelig den Tanke, som hun saae mig mere og mere at beskiæftige mig med, og hvori hun forudsaae og forudsagde mig Alt, hvad de kommende Dage i saa riig Maade have stadfæstet. Især søgte hun at berolige mig for den Betænkelighed, som nylig Erfaring om glippende Forhaabningers Beedskhed vel maatte have efterladt hos mig; og erindrer jeg blandt andet erkiendtlig, hvor vennehuld hun styrkede mig i at troe paa det gode Varsel, hun vilde finde i, at min Kone, som i adskillige Aar ikke dandsede, og overalt ikke giør af Dands, desuagtet ikke havde villet nægte mig en Engelskdands, jeg i et lidet Julebal paa Strandmøllen havde bedet hende om.

Det torde midlertid, tildeels i Følge den Vending, min Forfatning havde taget, og hvorom i næste Bind mere, endnu havt langt Udseende, hvis Sagen ikke aldeles uventet, og jeg havde nær sagt, uforvarende var kommen til Endelighed. Da jeg tidligere end jeg havde foresat mig, tildeels fordi jeg ogsaa paa Strandmøllen, skiøndt egenlig udenfor, begyndte at skimte eller drømme Skygger, maatte tilbage til mit Sorgers Hiem, blev naturligviis af forskiellige Aarsager og Anledninger det hegerske Huus alt heller og heller mit Tilflugtssted, hvor jeg næsten hver Aften søgte — Sveistrup (?) . En Aften, 6te Januar, som

han, der aldrig kunde komme bort, sad i astronomiske Beregninger med gamle Heger, og jeg gik i den forreske Stue at tage min Frak paa, kom min Kone til, og hialp mig; undseelig herover, sagde jeg: tak min gode Pige! men besindede mig, at denne Tiltale, som jeg fra Rosings halvvoxne Døttre havde vant mig til, ikke passede til en fremmed stor Jomfrue, og giorde Undskyldning. "Det maa De gierne sige," sagde hun saa huldelig, at: maa jeg da ogsaa sige: kiære, gode Pige! uvitterlig slap mig af Munden. Svaret blev et ja! og da hun nu gik op til sin Moder, sagde hun: naar Rahbek kommer til Moder i Morgen, kommer han som hendes Søn!

Incipient magni procedere menses.

Virg. ecl. IV, v. 12.

Trykfeil.

Side 13	Linie	11	fot læs for.
— 80	—	7	tro læs troe.
— 105	—	5	nedfr. Anledningen læs Anledning.
— 144	—	8	at hverken læs at han hverken.
— 186	—	10	nedfr. rette læs rettere.
— 204	—	8	nedfr. Correetur læs Correctur.
— 230	—	12	nedfr. Væsens læs Væsen.
— 241	—	9	mig udgaaer.
— 249	—	8	nedfr. Nigsdaler læs Rigsdaler.
— 252	—	1	synpathisere læs sympathisere.
— 269	—	7	overskuelige læs uoverskuelige.
— 290	—	10	Bise læs Vise.
— 316	—	2	nedfr. den læs det.
— 317	—	11	*ſorma* læs *forma*.
		14	ægre læs ærgre.
— 319	—	1	i Noten Bel læs Vel.
— 326	—	2	Vedsted læs Velsted.
— 341	—	16	λε læs λα.
— 342	—	3	Acmendement læs Amendement.
— 355	—	4	nedfr. snart læs svagt.
— 364	—	6	nedfr. ar læs at.
— 368	—	7	nedfr. vi udgaaer.
— 371	—	4	nedfr. ſik læs fik.
— 375	—	3	nedfr. og Mand læs og god Mand.
— 380	—	8	den læs dens.
— 395	næstſ. L.		havt læs hørt.
— 420	Linie	15	med læs end.
— 422	—	9	vore læs vare.
— 452	—	5	Danens læs Daniens.
— 454	—	3	nedfr. dets læs dens.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 00561 7

